~~with Supplement~~

~~Buy 177~~

ARTIS

ARTIS MEDICÆ PRINCIPES.

TOMUS I.

ARTIS MEDICÆ PRINCIPES,

HIPPOCRATES, ARETÆUS, ALEXANDER, AURELIANUS, CELSUS, RHAZIS.

RECENSUIT, PRÆFATUS EST

ALBERTUS DE HALLER.

TOMUS I.

LAUSANNÆ;

Sumptibus FRANC. GRASSET & SOCIOR.

M. D. CC. LXIX.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

HUNC THESAURUM
ARTIS MEDICÆ PRINCIPUM
VIRO EXIMIO

JOHAN. SENAC

IN HAC ARTE
PENE DIVINA PRÆCELLENTI
UNI
EX ARTIS PRINCIPIBUS
REGIS CHRISTIANISSIMI
ARCHIATRORUM COMITI
ET
CONSILIARIO ORDINARIO
AQUIS MINERAL. TOTIUS REGNI
PRÆPOSITO.
ACADD. REG. PARIS. ET LONDIN.
SOCIO
INGENIO DOCTRINA OPERIBUS FAMA
INLUSTRI
VOVET DICAT CONSECRAT

FRANCISCUS GRASSET.

PRÆFATIO EDITORUM.

MEdicis veteribus morborum cognitio potius major fuit, quam nuperis; eorum ſigna & præſagia nunquam accuratius, quam a Græcis artis parentibus tradita ſunt. Nam etiam poſt elapſa viginti ſecula nemo ſolertiam HIPPOCRATIS aut contempſit, aut ſuperavit. Si quiſquam nuperorum medicamentorum uſu eo SENE ſuperior fuit, nemo certe in morborum hiſtoria eum æquavit, ſi communis peritorum ſenſus audiri poteſt.

Quare non inutilem putavi meum fore laborem, ſi veterum medicorum uſum diſcentibus faciliorem redderem. Ante ducentos annos HENRICUS STEPHANUS in unum quaſi corpus colligere tentavit, quæ præter GALENUM & HIPPOCRATEM utiliora

ſcripta ad nos perveniſſent; ſed voluntati docti typographi conſilium periti medici defuit. Præter HIPPOCRATIS enim ſcripta, AURELIANUM hic deſideras; MARCELLO & SEXTO, vaniſſimis medicorum, lubentius careres.

Nobis id conſilium eſt, ut ea conjuncta reddamus, quæ vere utilia ſunt, bonæque frugis plena, ut in paucis voluminibus bibliotheca ſelecta veterum medicorum habeatur. Minorem formam illi ampliori prætulimus, quæ ſæpe abſterreat juniores, & omnino aliquanto minus facile legatur. Volumina ex ordine dabimus, ab ipſo retro HIPPOCRATE ad RHAZEM uſque: ita tamen ut præter bona opera nullum lectori obtrudamus.

Meliores editiones reddemus, & verſiones accuratiores: Græco enim ſermone hoc ſeculo fruſtra offerremus, quæ nemo legeret, adeo linguarum elegantiſſimarum amor deferbuit.

HIPPOCRATES agmen ducet, & ætate major & meritis. Ejus viri genuina opera primo volumine dabimus, altero ea, quæ paſſim DIVO SENI tribuuntur. Nam etſi non ſunt HIPPOCRATIS, ſunt tamen an-

tiquissimi auctoris, quos CATO CENSORIUS legerit, tamquam HIPPOCRATIS.

GALENUM nondum promittimus, cujus vasta volumina vel sola bibliotheca sunt.

Sed ARETÆUM, medicorum græcorum eloquentissimum dabimus post HIPPOCRATEM, deinde ALEXANDRUM TRALLIANUM, clinicorum Græcorum præstantissimum, si superstitiosa aliqua excusaveris. CELSUS, AURELIANUS, & RHAZIS libri melioris notæ istos sequentur. Romanus ille vel ob solam dictionis puritatem non debet a medicis negligi, AURELIANUS vi practica stili barbariem redimit, RHAZEI multa bona sunt, optima, quæ scripsit de variolis.

Si nostrum studium publice placebit, addemus his principibus, sex volumina non superaturis, alios quosdam veterum.

ORIBASII & AETII compilationes quidem non averemus recudere: erueremus vero ex utroque medicos antiquos, qui inter aliena additamenta sepeliuntur. ARCHIGENEM, RUFUM, LEONIDEM, ANTYLLUM extricare, & in unum continuum opus sparsa cujusque fragmenta restituere, labor

quidem non mediocris erit, ſed neque inutilis. Sunt etiam in GALENI vaſta mole fragmenta bene multa, quæ veteres illos medicos reddant integriores, ſunt in Arabibus.

Quæ propria habebunt ORIBASIUS, AETIUS & PAULUS, ultimo loco ponentur, niſi maluerint rerum periti his compilatoribus carere, in quibus parum omnino boni ſucci ſit.

Non abutemur ultra patientia emptorum. Neque tamen recuſaremus novum laborem, ſeligere de nuperis medicis veros clinicos, & in unam bibliothecam conjungere, non multos futuros.

SYDENHAMUS certe, & HUXHAMUS & TORTUS non erunt Græcorum indecori ſodales, & qui abſque præjudicio legerit utroſque, nobiſcum quidem fatebitur, TISSOTI popularem librum poſterorum gratitudinem fuiſſe meriturum, ſi græce exſtaret.

Selectum auctorum, & præfationes neceſſarias recepi, typographi vero ſtudioſe curabunt, ut editio minime vitioſa ſit.

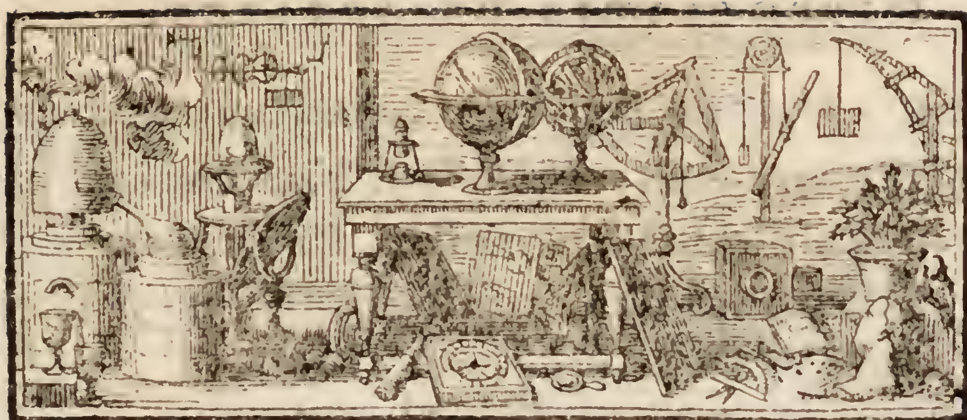
Emendationes nullas recepi, & receptas editiones ſecutus ſum, ut paſſim tamen ali-

qua obſcuriora, aut minus reſpondentia Græcis, tacite correxerim. Plura præſtare neque ætas mea admittit, neque labores, potiſſimum ad curam rei publicæ, & alieniſſima a litteris humanioribus ſtudia pertinentes, quibus me non ſinunt me ſubtrahere munerum officia, aut amor patriæ. Criticas præfationes olim ſcripſeram, dum HIPPOCRATEM legebam, & in titulos diſſectum totum meis collectaneis inſerebam. Nihil ergo hic mihi ſumo, præter conſilium ſeligendorum ex veteribus, qui laude practica præſtant reliquis.

TABULA TOMI PRIMI.

HIPPO-

HIPPOCRATIS

DE

AERIBUS, AQUIS ET LOCIS

LIBER.

AD LIBRUM.

DE AERIBUS, AQUIS ET LOCIS

PRÆFATIO.

AB omni tempore pro genere habitus est, passim a veteribus, & ab ARISTOPHANIS *etiam* SCHOLIASTE *citatus, a* GALENO *tribus commentariis, sed brevibus illustratus. Dictio gravis, & quæ principem medicum deceat: ratiocinium firmum.*

Ea potissimum docet, quæ corpora humana ab aquis, ventis, annis, temporibus & regionibus patiuntur. Et primum de urbium ad ventos expositione, & ejus effectis, quæ quidem ad Græciam pertinent. Inde de aquis. Non perinde omnibus corporibus easdem aquas convenire. Aquam per conge-

lationem leviorem fieri. De calculi vesicæ ex limo adusto generatione. Urethra feminæ brevior. De morbis anni ætates sequentibus. De relatione denique regionum ad incolarum temperamenta, mores & morbos.

Liceat ad aliqua tamen advertisse, quæ a magno viro profecta, non videntur ex satis numerosis experimentis nata esse, ut illos perpetuos morborum morumque cum ventis consensus. Sed etiam aquas ex petrosis improbat, quæ omnium sunt optimæ, & eas præfert, quæ ex terreis collibus nascuntur. Admiscet aliqua, ex fama eaque infida accepta, de Scythis nobilibus eviratis, quod vitium a bellicosa gente alienissimum est: de absono remedio ejus mali, venarum pone aures resectione: de Amazonibus.

ARGUMENTUM LIBRI.

Quas vires ambientis aëris, aquarum, & regionum ad naturam hominis immutandam, mores formandos, & affectus concitandos habeat.

SECTIO PRIMO.

CAPUT I.

Nonnulla quæ ad morborum dignotionem, & præsagitionem summe conferunt.

MEdicinam quicunque vult recte consequi, hæc faciat oportet: primum quidem anni

tempora animadvertere, quid horum quodque possit efficere. Non enim quicquam habent simile; sed multum & ipsa a se ipsis, & in suis permutationibus dissentiunt. Deinde vero ventos tum calidos, tum frigidos, maxime quidem omnibus hominibus communes, ac deinceps eos, qui unicuique regioni sunt proprii. Oportet autem & aquarum facultates considerare, quemadmodum enim gustu ac pondere differunt: ita & facultates cujusque multum discrepat. Quare quum quis ad urbem sibi ignotam pervenerit, hunc ejus situm considerare oportet, quomodo & ad ventos, & ad Solis ortum jaceat. Non enim æquales vires habet, quæ ad septentrionem, & quæ ad austrum; neque quæ ad exorientem solem, & quæ ad occidentem sita est. Hæc autem quam optime animadvertenda sunt, & quales sint circum eam aquæ, num palustribus utantur ac mollibus; an duris & ex sublimi aut saxoso loco scaturientibus; & an salsis & concoctu difficilibus. Terra etiam inspicienda, nudane sit, & aquis careat, an densa & irrigua; & an cavo in loco sita sit, & suffocata; an vero sublimis & frigida. Hominum quoque victus ratio, quanam maxime delectentur, inspicienda, an potatores, lurcones, & otio dediti; an exercitationibus & laboribus gaudeant; & non edaces sint, & a potu sibi temperent: & ex his singula considerare oportet. Hæc enim præcipue quidem omnia, aut certe plurima probe si quis noverit, quum ad urbem sibi ignotam pervenerit, eum neque morbi regioni familiares, neque communium, quæ sit natura, latere poterit; ut neque in morborum curatione hæsitare, neque aberrare possit (quæ contingere par est, si quis hæc prius provide non noverit.) Qui vero noverit, is cujusque temporis impendentis & anni statum

prædicet, & quoslibet morbos, tam æstate, quam hyeme urbem communiter invasuros; tum omnes proprios, qui cuique ex victus mutatione impendere debeant. Qui enim temporum mutationes, astrorumque ortus, & occasus, quo pacto horum quæque eveniant, observaverit, is utique futurum anni statum prævidere poterit. Hac ratione investigando, qui tempora prænoverit, is maxime cujusque naturam cognoverit, & plerumque sanitas illi succedet, minimumque in arte a recta via aberraverit. Quod si cui ista ad meteororum speculationem pertinere videantur, is si a sententia discesserit, facile intelliget ad artem medicam Astronomiam ipsam non minimum, sed plurimum potius, conferre; quippe quum una cum anni temporibus hominum ventriculi mutationem subeant. Quonam autem pacto quæ diximus singula consideranda & exploranda sint, luculenter exponam.

CAPUT II.

De civitatum natura pro ratione situs & ventorum, quibus ipse perflantur.

QUæ civitas ventis calidis est exposita, iis videlicet, qui inter brumalem solem orientem & occidentem perflant, & huic hi venti sunt peculiares; a septentrionalibus autem ventis protecta est; huic civitati copiosas aquas & subsalsas, easque sublimes, æstate quidem calidas, hyeme vero frigidas esse necesse est. Et urbes quidem, quæ soli & ventis probe sunt expositæ, & aquis probis utuntur, eæ quidem hujusmodi mutationes minus sentiunt; quæ vero aquis palustribus

ac lacuſtribus utuntur, neque probe ventis ac ſoli ſunt expoſitæ, eæ magis. Ac ſiquidem æſtas ſicca fuerit, morbi celerius deſinunt; ſin vero pluvioſa, diuturni ſunt, phagedænasque ex quavis cauſa in ulceribus ſuboriri eſt conſentaneum. Et homines, qui hanc incolunt civitatem, capita humida, & pituitoſa habere par eſt, ventresque ipſorum cerebro perturbari pituita a capite defluente. Et ipſorum corpora, plurimum imbecilliora eſſe. Neque ad edendum, aut bibendum idoneos eſſe; nam qui capita debilia habent, haud ſtrenui ſunt potores: crapula namque magis eos gravat. Morbi vero hi ipſis vernaculi ſunt; primum quidem mulieres morbis, & fluxionibus obnoxiæ ſunt: deinde multæ ex morbo, non natura, ſunt ſteriles, & frequenter abortiunt. Pueris vero superveniunt convulſiones, & anhelationes, quas puerilem affectum efficere, & ſacrum eſſe exiſtimant: viris autem inteſtinorum difficultates, & alvi profluvia, & febres querqueræ, & hybernæ diuturnæ, puſtulæque multæ nocturnæ, & hæmorrhoides in ſede. Pleuritides autem, & peripneumoniæ, & febres ardentes, & quicunque morbi acuti cenſentur, haud crebro excitantur; non enim fieri poteſt, ut ubi alvi liquidæ ſunt, ibi morbi invaleſcant. Lippitudines inſuper oboriuntur humidæ, neque moleſtæ, neque diuturnæ: niſi ex temporum mutationibus morbus aliquis omnibus communis occupet. Ac ubi quinquageſimum annum transgreſſi fuerint, defluxiones ex capite ſuperveniunt, quæ homines paralyticos faciunt, ubi caput derepente inſolatum, aut frigore correptum fuerit. Hi quidem morbi ſunt iis familiares: præterquam quod ſi quis univerſalis occupaverit morbus ex temporum anni mutatione, hujus etiam participes erunt. Quæcunque autem urbes iis ex

opposito sitæ sunt ad ventos frigidos, inter occasum solis æstivum, & orientem æstivum, ipsisque ii venti sunt patrii: ab austro vero, & calidis ventis sunt protectæ; de iis urbibus sic res se habet. Primum quidem aquæ tum duræ, tum frigidæ magna ex parte dulcescunt. Homines vero & robustos, ac siccos esse necesse est: & plerosque ventres inferiores duros, & siccos habere; superiores autem fluidiores: biliososque magis, quam pituitosos esse. Capita vero sana habent, & dura; & plerumque vasa ipsis rumpuntur. Morbi autem populares ipsis sunt, & pleuritides multæ, & qui censentur morbi acuti. Necesse autem est ita se habere, quum ventres eorum duri sint. Suppurati quoque multi fiunt ex quavis occasione: hujus autem rei causa est corporis distentio, ac vasorum durities. Siccitas enim, & aquæ frigiditas, vasorum rupturas efficere solent. Edaces autem tales naturas esse necesse est, & non multum bibaces: non enim fieri potest eos simul esse multum voraces, multumque bibaces. Lippitudines autem his oboriri per temporis intervalla necesse est; duras tamen, & vehementes adeo fieri, ut statim oculi rumpantur. Sanguinis item ex naribus eruptiones junioribus triginta annis vehementes æstate generantur. Morbi etiam sacri appellati: pauci quidem; verum vehementes (contingunt.) Hos vero longioris vitæ magis, quam alios homines esse par est; iisque ulcera citra inflammationem suboriri, neque exasperari. Moresque magis agrestes, quam benigni. Ac viris quidem hi morbi vernaculi sunt; præterquam si quis omnibus communis ex temporum mutatione accidat. Ex mulieribus autem, primum quidem multæ siccæ & adstrictæ fiunt propter aquas, quæ sunt duræ, crudæ, & frigidæ; purgationes

enim menſium non contingunt idoneæ, ſed paucæ, & pravæ: deinde difficulter pariunt, neque valde abortiunt. Quum vero pepererint, pueros nutrire non poſſunt. Lac enim ab aquarum duritie, cruditateque, extinguitur. Tabes etiam frequentes a partu contingunt; præ violentia enim ruptiones, ac divulſiones habent. Pueris autem hydropes in teſtibus fiunt, quamdiu parvi fuerint; qui deinde ætate procedente evaneſcunt. Pubeſcunt autem ſero in hac civitate: & de calidis quidem ventis, frigidisque, & urbibus ad hos ſitis, hoc modo, velut ante dictum eſt, ſe res habet. At quæ civitates ad ventos qui ſunt inter æſtivos ac hybernos ſolis exortus, ſitæ ſunt, & quæ his contrario modo ſe habent, de iis ita res eſt. Quæcunque quidem ad orientem Solem ſitæ ſunt, eas æquum eſt ſalubriores eſſe iis, quæ ad ſeptentrionem converſæ ſunt, & iis, quæ ad calidos ventos obverſæ ſunt, etiamſi ſtadium ſolum interſit. Primum enim moderatius ſe habent calor, & frigus: deinde aquas, quæ ad Solis ortus ſunt, omnes limpidas eſſe neceſſe eſt, & odoratas, & molles, & amabiles in hac urbe ſuboriri. Sol enim exſurgens, & illuſtrans eas caſtigat; matutinum enim tempus ubique occupat ipſe aër, ut plurimum. Et hominum formæ bene coloratæ ſunt, & floridæ magis, quam aliæ, niſi quis morbus prohibeat; & clara voce præditi ſunt homines; & ad iram, & intelligentiam præſtantiores ſunt iis, qui ſiti ſunt ad ſeptentrionem; ſiquidem & reliqua, quæ in ea naſcuntur, meliora ſunt. Et civitas, quæ hoc modo ſita eſt, veri maxime ſimilis eſt, quod ad caloris frigorisque temperationem; & morbi quidem pauciores, & mitiores generantur, ſimilesque ſunt morbis, qui in civitatibus oriuntur ad ventos calidos conver-

fis. Et mulieres hic valde fecundæ funt, & facile pariunt, & de his quidem ita fe res habet. Quæcunque vero ad occafum fitæ, & a ventis ab oriente fpirantibus obtectæ, tum calidis ventis leviter perflantur, tum frigidis ab urfis (feu feptentrione) neceffe eft, eas urbes fitu morbofiffimo effe præditas. Primum enim aquæ minime funt limpidæ ; caufa vero eft, quod matutinum tempus ut plurimum occupet nebulofus aër, qui aquæ immixtus, ejus fplendorem obfcurat : non enim Sol, nifi in altum evectus, fplendefcit. Æftate autem, mane quidem auræ fpirant frigidæ, & ros decidit; cæterum Sol ad ipfas occidens, homines quam maxime percoquit. Quare & homines decolores, ac infirmos effe par eft, & omnibus prædictis morbis participare eos nihil prohibet. Gravi etiam voce præditos effe, & raucos, confentaneum ut plurimum propter aërem, qui eft, impurus, iftic, ac morbofus eft. Neque enim ab aquilonibus valde expurgatur ; non enim perfeverant ii venti ; qui vero perfeverant, & ipfis incumbunt, aquofiffimi funt ; quoniam tales funt venti ab occidente perflantes. Similis autem eft autumno maxime fitus hujus civitatis fecundum diei mutationes, eo quod magnum intercedat difcrimen inter matutinum tempus & vefpertinum. De ventis quidem, qui commodi fint, & qui incommodi, ita fe res habet.

CAPUT III.

De natura paluftrium & lacuftrium aquarum, & earum, quæ e fontibus fcaturiunt.

CÆterum de reliquis aquis commemorare volo, quæ morbofæ, & quæ faluberrimæ fint:

& quæ mala ab aquis fieri consentaneum sit, & quæ bona; plurimum enim conferunt ad sanitatem. Quæcunque igitur palustres sunt, & stabiles, & lacustres, eas necesse est æstate calidas esse, & crassas, & fætidas; quum enim non perfluant, & aqua pluvia nova semper accedat, & Sol eas exurat, necesse est, & decolores, & pravas, & biliosas esse. Hyeme vero glaciatas, & frigidas, & turbatas, tum a nive, tum a glacie, adeoque maxime pituitam gignere, & raucedines excitare. Bibentibus autem splenes semper esse magnos, plenos & compressos; & ventres duros, & tenues, & calidos. Humeros vero, & jugula, & faciem extenuari; in splenem enim carnes colliquescunt, qua ratione graciles evadunt. Tales vero edaces, & siticulosos esse par est, ventresque tum superiores, tum inferiores siccissimos habere, ut medicamentis vehementioribus opus habeant: atque hoc vitium tum æstate, tum hyeme ipsis est consuetum. Ad hæc autem ipsis etiam hydropes plurimi maximeque lethales generantur; æstate enim dysenteriæ multæ incidunt, & diarrhœæ, & quartanæ febres & diuturnæ. Hi autem morbi protracti, ejusmodi naturas ad hydropes deducunt, & perimunt: & hi quidem (morbi) ipsis æstate oriuntur. Hyeme vero junioribus quidem peripneumoniæ, & furores morbi; senioribus autem febres ardentes propter ventris duritiem. Mulieribus vero tumores oboriuntur, & pituita alba, & in ventre vix concipiunt, & difficulter pariunt fetus magnos, & tumidos; qui deinde in educatione contabescunt, ac deteriores evadunt: neque purgatio in mulieribus post partum commoda contingit. Pueris vero herniæ superveniunt; potissimum quidem & viris varices, & ulcera in tibiis. Proin-

deque ejusmodi naturæ longevæ eſſe non poſſunt; ſed ante debitum tempus ſeneſcunt. Præterea vero mulieres conceptum ſe in utero habere putant, & quum partus inſtant, ventris moles evaneſcit: hoc autem contingit ob hydropem, cum eo uteri laborarint; & has quidem aquas exiſtimo ad omnem rem pernicioſas eſſe. Secundo vero loco, eas quarum fontes ex petris ſcaturiunt (duras enim eſſe oportet) aut iſtic, ubi calidæ aquæ exiſtunt, aut ferrum naſcitur, aut aes, aut argentum, aut aurum, aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia caloris vi generantur: non itaque ex ejusmodi terra bonæ aquæ naſcuntur, ſed duræ, atque æſtuoſæ, (quæque) difficile minguntur, & alvi egeſtioni contrariæ ſunt. Optimæ vero ſunt, quæcunque ex ſublimibus locis, & terreis collibus fluunt: hæ enim & dulces ſunt, & albæ, modicumque vinum ferre queunt. Hyeme vero calidæ fiunt; æſtate vero frigidæ; ita enim ex profundiſſimis fontibus ſcaturiunt. Maxime vero eas laudare oportet, quarum fluxus ad Solis exortus erumpunt, & maxime ad æſtivos. Eas namque limpidiores, leves, ac boni odoris eſſe neceſſe eſt. Quæcunque vero ſunt ſalſæ, & indomitæ, & duræ, non omni quidem ad bibendum bonæ ſunt: aliquibus tamen naturis, & morbis tales aquæ in potu, quandoque commodæ ſunt; de quibus ſtatim dicam. Atque de his ita ſe res habet; quarum quidem fontes ad orientem ſpectant, hæ certe omnium optimæ ſunt. Secundariæ vero, quæ inter æſtivos ſolis exortus; & occaſus emergunt; & magis, quæ ad exortus. Tertiæ vero, quæ inter occaſus æſtivos, & hybernos ſcaturiunt. Peſſimæ vero, quæ ad auſtrum, & quæ inter hybernum Solis exortum,

& occasum: & hæ quidem ad australes partes valde pravæ sunt; ad boreales vero meliores. His autem hoc modo uti convenit: quicunque sanus est, & valet, nullum discrimen faciat, sed semper eam, quæ præsens est, bibat. Quicunque vero morbi causa vult commodissimam (aquam) bibere, is si ita fecerit, maxime sanitatem assequetur. Quorum quidem ventres duri sunt, & ad hoc, ut succendantur idonei; iis quidem dulcissimæ, & levissimæ, & limpidissimæ conferunt. Quorum vero molles (inferiores) ventres, & humidi, & pituitosi sunt, iis durissimæ, crudissimæ, subsalsæ conveniunt; sic enim resiccari maxime possunt. Quæcunque enim aquæ coctu sunt optimæ, & facile liquescunt, eæ & ventrem maxime laxare, & eliquare possunt; quæ vero sunt indomitæ, & duræ, & maxime coctu difficiles, eæ magis constringunt ventrem, & resiccant. At vero falluntur aliqui homines de aquis salsis propter imperitiam, propterea quod ad eas alvum solvere existimant salsa esse dejectoria; maxime enim contrariæ sunt alvi dejectioni: sunt enim crudæ, & coqui nequeunt. Quare venter ab ipsis magis adstringitur, quam eliquatur; & de fontanis quidem aquis sic se res habet.

CAPUT IV.

De aquis pluvialibus, & e nive, aut glacie ortis.

DE pluvialibus autem, & quæ a nive fiunt, quomodo se habeant, dicam. Quæ igitur pluviales sunt, levissimæ & dulcissimæ sunt,

& tenuiſſimæ, & limpidiſſimæ. Primum enim Sol quod tenuiſſimum & leviſſimum eſt in aqua, educit, & ſurſum rapit. Manifeſtum autem hoc mare facit; ſiquidem quod ſalſum eſt, iſthic relinquitur, ob craſſitiem & gravitatem, & fit ſal: quod autem tenuiſſimum eſt, Sol ſurſum rapit, ob levitatem. Surſum autem tale quid educit, non ex aquis ſolum lacuſtribus, ſed etiam e mari, & ex omnibus, in quibus aliquid humoris ineſt: (ineſt autem omnibus in rebus.) Quin & ex ipſis hominibus tenuiſſimum, & leviſſimum humorem educit. Maximum vero hujus rei indicium ſumere licet, ubi homo in Sole ambulaverit, aut ſederit veſte indutus, quaſcumque corporis partes Sol aſpexerit, eæ non exudant: Sol enim, quicquid apparet ſudoris, ſurſum rapit. Quod vero ſub veſte contegitur, aut ſub alia re, ſudorem emittit; per vim enim elicitur a Sole, & exprimitur ſudor; ſervatur autem a tegumentis, ne diſperdatur a Sole: quum vero in umbram venerit, totum corpus ſimiliter ſudore perfluit; non enim Sol amplius affulget. Propter hoc autem, ex aquis eæ citiſſime putreſcunt: & odorem pravum habet aqua pluvialis, eo quod ex plurimis collecta eſt, ac permixta, ita ut celerrimi putreſcat. Ad hæc vero; quum ejusmodi aquæ raptæ ſunt, & in ſublime evectæ circumferuntur, aërique permixtæ ſunt, quod turbidum eſt in eis, ac tenebricoſum excernitur, & ſecedit & fit aër, & nebula: quod vero tenuiſimum, & leviſſimum, relinquitur, & dulceſcit, dum a ſole uritur ac coquitur. Quin & alia omnia, dum coquuntur, ſemper dulcia evadunt. Dum igitur diſperſa, necdum collecta, fuerit, in ſublime fertur. Ubi vero coacervata, ac ſimul derepente a ventis inter ſe contrariis in

ſe coacta, fuerit; tunc deorſum prorumpit, qua parte plurima collecta ſit. Tunc enim hoc magis fieri par eſt, quum nebulas a vento ſtabilitatem non habente concitatas, ac impulſas derepente repercutit ventus contrarius, & aliæ nubes; ac tunc quidem prior ipſius pars colligitur; quæ vero poſterius ſunt, inſuper accedunt, & ſic craſſiores, & nigriores evadunt, magisque condenſantur, ac pondere deorſum feruntur, & imbres oriuntur. Atque hæ quidem aquæ hac ratione, optimæ ſunt: verum opus eſt, ut excoquantur, & excolentur; ſin minus, odorem pravum habent, & raucitates, & vocis gravitatem, & tuſſes bibentibus adeſſe par eſt. Quæ vero ex nive, aut glacie fiunt, omnes pravæ: quum enim ſemel concreverint, non amplius in priſtinam naturam reſtituuntur: ſed quod quidem in ipſis & clarum, & leve, & dulce eſt, excernitur ac evaneſcit; quod vero turbidiſſimum & ponderoſiſſimum, relinquitur. Id vero hoc modo noveris. Si enim volueris hyemis tempore vaſculum aquæ certa menſura affuſa, ſub dio ponere, ut congeletur maxime; deinde poſtridie in locum calidum delatum ſinere, quo maxime liqueſcat glacies; quumque ſoluta fuerit, iterum aquam metiaris; aquam multo pauciorem comperies: hoc ſignum eſt, a congelatione id, quod leviſſimum eſt, & tenuiſſimum, evaneſcere ac exiccari: non autem quod graviſſimum & craſſiſſimum eſt; id enim contingere non poteſt. Hac igitur ratione eas aquas cenſeo, quæ ex nive, & glacie ſunt, & quæ has ſequuntur, ad res omnes eſſe peſſimas. Atque de pluvialibus quidem aquis, & quæ ex nive, & glacie fiunt, ſic ſe res habet.

CAPUT V.

De noxis ex pravarum aquarum potu prodeuntibus.

CAlculo vero maxime laborant homines, & ex renum affectibus, & urinæ ſtillicidio, & coxendicum morbo corripiuntur, & herniæ generantur, ubi aquas omnigenas bibunt, & de fluminibus magnis, in quæ flumina alia influunt; & de ſtagno, in quod rivuli multi, & omnis generis deveniunt: & qui aquis advectitiis ex longinquo allatis, non vero ex propinquo, utuntur. Non enim fieri poteſt alteram alteri aquam ſimilem eſſe; ſed aliæ quidem dulces ſunt, aliæ ſalſæ, & aluminoſæ, aliæ ex calidis effluunt. Eæ vero ſimul permixtæ inter ſe diſſident: & quæ valentiſſima eſt, ſemper vincit. Prævalet autem non ſemper eadem, ſed alias alia. Sed & ex ventis huic quidem boreas præbet robur; illi vero Auſter: & de reliquis eadem eſt ratio. Ex talibus igitur neceſſe eſt limum & arenam in vaſis ſubſidere; & ab iis epotis morbi prædicti creantur: quod autem non omnibus, deinceps dicam. Quorum quidem alvus fluida, & ſana eſt, & veſica non ardens, neque vero os veſicæ valde obſtructum eſt; ii quidem facile urinam expellunt, & in veſica nihil colligitur. Quibus vero alvus fervida fuerit, neceſſe eſt & veſicam idem patri. Quum enim magis quam pro natura fuerit calefacta, inflammatur os ipſius. Quum vero hæc patitur, urinam non dimittit, ſed in ſe ipſa concoquit, & adurit: & quod quidem in ea tenuiſſimum, ſecernitur; quodque puriſſimum, tranſit, & emingitur; quod vero craſſiſſimum, & turbidiſ-

ſimum eſt, colligitur, & concreſcit: primo quidem minore copia; deinde vero majore. Dum enim volutatur ab urina, quicquid craſſum collectum fuerit, ad ſe ipſum adaptat; ſicque augeſcit, & in toſum dureſcit: & quum mingit, ad veſicæ collum allabitur, ab urina impulſum, & urinæ emiſſionem impedit, vehementemque dolorem excitat. Quare pudenda confricant, & trahunt pueri calculoſi: videtur enim ipſis cauſa mictionis eo loco eſſe. Signum autem, quod hoc ita ſe habeat, hoc eſt; quod qui calculo laborant, urinam limpidiſſimam reddant inſtar ſeri: quia id quod craſſiſſimum, & turbidiſſimum eſt, iſthic manet, & coaleſcit. Et ſane plerique hoc modo lapidem contrahunt. Generatur etiam in pueris a lacte, ſi non ſalubre id fuerit, ſed calidum valde, ac bilioſum. Ventrem enim concalefacit, & veſicam; unde urina, dum aduritur, hæc patitur. Ac dico melius eſſe pueris vinum quam aquoſiſſimum dare; minus enim venas adurit, & reſiccat. Mulieribus autem calculi non ſimiliter contingunt: meatus enim veſicæ brevis eſt, & amplus; ita ut facile urina impellatur. Neque enim manu pudendum, ut maſculi, fricant, neque contingunt urinarum meatum; ad pudenda enim perforatus eſt: maribus autem non perforatus; & quia meatus urinarii ſunt ampli, ac etiam plus eæ mingunt, quam pueri. Et de his quidem ſic res ſe habet, aut iis quam proxime accedit.

CAPUT VI.

De morbis tempestatum anni, & quæ tempestates pharmacis commodæ.

DE annis autem hoc, modo consideratione adhibita, quis discernat, qualisnam annus sit futurus, morbosusne, an salubris. Si enim secundum rationem fiant signa in astris, occidentibus ac orientibus: & in autumno aquæ decidant, hyemsque sit moderata; & neque valde tepens, neque præter modum frigida, & vere, & æstate tempestivæ aquæ eveniant: sic sane saluberrimum esse annum consentaneum est. Si vero hyems quidem sicca sit, & aquilonaris, ver autem pluviosum, & australe, necesse est æstatem febriculosam fieri, & lippitudines inducere. Quum enim æstus derepente supervenit, ac terra humida est a vernis imbribus & ab austro, necesse est æstum conduplicatum esse, & a terra irrigua ac calida, & a sole adurente; quum ventres in hominibus nondum constricti sint, neque cerebrum resiccatum. Non enim fieri potest, quum ver tale fuerit, quin & corpus & caro nimio humore diffluant; adeo ut febres acutissimæ in omnes irruant; maxime autem in pituitosos. Et difficultates intestinorum par est fieri, & mulieribus, & viris humidioribus. Et siquidem sub canis exortum ingruat pluvia, ac tempestas, & Etesiæ spiraverint, spes est cessationis, & autumnum salubrem fore: sin minus, periculum est, ne & pueri & mulieres moriantur; minime vero senes; & ne qui superstites evaserint, in quartanas desinant, & ex quartanis in hydropes. Si vero hyems

hyems austrina fiat, & pluviosa, & tepens; ver autem boreale, & siccum, & frigidum: primum quidem mulieres, quæ utero gestant, & quibus ad ver partus instat, abortum facturas esse (verisimile est) quæ vero etiam pepererint, adeo imbecilles, ac morbosos pueros parituras, ita ut statim pereant, aut tenues, & debiles, ac morbosi vivant: atque hæc quidem mulieribus. Reliquis vero dysenterias, & lippitudines siccas, & aliquibus defluxiones a capite in pulmones, Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est; & mulieribus pituita a cerebro defluente propter naturæ humiditatem. Biliosis vero lippitudines siccas, propter carnis caliditatem, & siccitatem; valde autem senibus defluxiones propter raritatem, & eliquationem venarum; adeo ut aliqui quidem derepente intereant, aliqui vero resoluti, aut dextra, aut sinistra parte fiant. Quum enim hyems sit australis, & pluviosa, ac calida, & corpus non adstringatur, neque venæ; vere accedente boreali sicco, ac frigido, cerebrum quod una cum vere dissolvi, ac purgari a gravedine, & raucedine oportebat, tunc densatur, ac cogitur; proindeque derepente æstate accedente, & ardore, ac mutatione contingente, hi morbi incidunt: & intestinorum levitates, & hydropes fere reliquis morbis desinentibus superveniunt; quum non queant facile ventres resiccari. Si autem æstas pluviosa sit, & austrina, similisque sequatur autumnus, necesse est hyemem morbosam esse, &iis, qui pituita abundant, &qui quadragesimum annum excesserunt, febres ardentes fieri verisimile est: biliosis vero pleuritides, & peripneumonias. Si vero æstas sicca fuerit, & aquilonaris, sequens vero autumnus pluviosus, ac austrinus; capitis dolores sub hyemem fieri

par eſt, & cerebri corruptiones, ac præterea raucedines, gravedines, & tuſſes, quibusdam etiam tabes. Quod ſi borealis ſit, neque ſub canem, neque ſub arcturum pluvioſus, pituitoſis natura confert, & maxime natura humidis, & mulieribus. Bilioſis autem infeſtiſſimum hoc tempus eſt: valde enim exiccantur, superveniuntque eis lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & diuturnæ, quibusdam etiam melancholiæ. Siquidem quod humidiſſimum, & aquoſiſſimum in bile eſt, reſiccatur & conſumitur: craſſiſſimum vero, & acerrimum relinquitur; quod in ſanguine eadem quoque ratione accidit; unde hi morbi illis accidunt. Pituitoſis autem hæc omnia commoda ſunt; exiccantur enim, & ad hyemem ſuperflua humiditate minime diffluentes, ſed reſiccati perveniunt. (Si vero hyems borealis ſit, & ſicca, ver autem auſtrinum, & pluvioſum, æſtate lippitudines fieri vehementes; pueris vero, & mulieribus febres congruum eſt.) Hæc igitur ſi quis mente concipiet & conſiderabit, is præcognoſcet plurima omnino, quæ ex hujusmodi mutationibus ſint futura. Præcipue autem obſervare oportet maximas anni temporum mutationes, ut neque medicamentum purgans libenter exhibeamus, neque uramus partes circa ventrem, neque ſecemus, priusquam prætereant dies decem, aut plures: ut plurimum autem decem ſufficient. At periculoſiſſima ſunt etiam ambo ſolſtitia, maxime vero æſtivum; periculoſum etiam æquinoctium utrumque, magis vero autumnale. Oportet autem, & aſtrorum exortus conſiderare, præcipue Canis; deinde Arcturi, & Vergiliarum occaſum. Morbi enim in hisce maxime diebus judicantur, aliique perimunt, alii vero deſinunt; reliqui vero omnes

in aliam ſpeciem, aliumque ſtatum, tranſmutantur; & circa hæc quidem ita ſe habet.

CAPUT VII.

De Aſiæ, maximeque Libyæ & Ægypti natura, ac eorum, qui illas incolunt regiones.

DE Aſia vero & Europa demonſtrare volo, quantum inter ſe per omnia differant, & de gentium formis quid, diſtent, nihilque inter ſe ſimile habeant. De omnibus certe longa foret oratio; verum de præcipuis & plurimum inter ſe differentibus, ut ſe res habere, mihi videtur dicam. Aſiam (autem) ab Europa plurimum differre dico ſecundum naturas; tum eorum omnium, quæ e terra producuntur, tum etiam hominum. Longe enim pulchriora uberioraque omnia in Aſia gignuntur; regioque ipſa hac noſtra mitior, & hominum mores humaniores & benigniores. Quorum quidem cauſa, eſt tempeſtatum anni temperatio; quum in medio ſolis exortu ad auroram ſit expoſita, a frigore & calore procul remota. Incrementum autem & moderationem omnium maxime præbet, quum nihil ſit, quod violenter excedat, ſed omnium ſit æquabilis poteſtas. Neque tamen ubique per totam Aſiam ad eundem modum hæc ſe habent; ſed quæ quidem regio in medio caloris & frigoris ſita eſt, ea certe feraciſſima eſt, & arboribus maxime conſita, & maxime tepens, aquiſque optime fruitur & cæleſtibus & ex terra provenientibus. Neque enim calore admodum exuritur, neque ſqualoribus & aquarum penuria reſiccatur, neque frigore aduritur. Sed & humida, & irrigua tum ob

multos imbres, tum nives; multaque illic ſua tempeſtivitate naſci par eſt, quæ ex ſeminibus, quæque ex terræ plantis proveniunt, quorum fructibus homines fruuntur, & agreſtibus domeſticos facientes, & pro commoditate ſua transplantantes. Pecora etiam ibi enutrita abundare vel maxime æquum eſt, crebriusque parere, & optime educari. Hominesque habitiores eſſe, ac ſpecie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, formaque & corporum proceritate non admodum inter ſe differre: & hanc regionem veriſimile eſt, quam proximam eſſe natura, & moderatione anni temporibus. Virilis autem animus, ærumnarum & laborum tolerantia atque audacia, in hujusmodi naturis innaſci nequit, neque ſi patrium, neque ſi externum fuerit: verum in ipſis libidinem dominari neceſſe eſt; ideoque multiplices in feris partus gignuntur. Atque de Ægyptiis ac Libycis ad hunc quidem modum ſe res habere videtur.

CAPUT VIII.

De cæteris regionibus Aſiæ ab Oriente Sole ad Mæotidem paludem; ac de Macrocephalis, qui accolunt Phaſin.

DE his vero, qui ſunt ad æſtivi ſolis ortus dextra, ad Mæotidem uſque paludem (quæ eſt Europæ atque Aſiæ terminus) ſe res habet ad hunc modum. Hæ quidem gentes, quum propter anni tempeſtatum mutationes, tum ob regionis naturam, longe magis inter ſe differunt, quam quæ ante ſunt enarratæ. Eadem namque terrarum ratio videtur, quæ & reliquorum homi-

num. Ubi namque anni tempora maximas & creberrimas mutationes faciunt, illic agreſtis admodum, & maxime inæqualis regio eſt; montesque plurimos & denſos, campos item & prata invenias. At ubi anni tempora non admodum variant, illic regio maxime æqualis eſt. Ad eundem vero modum ſe in hominibus habet, ſi quis animum advertat. Sunt enim quædam naturæ, montibus ſylvoſis, atque bene aquoſis ſimiles; quædam vero tenuibus & inaquoſis; quædam etiam pratorum & paludum naturam referunt; quædam etiam ad planitiei, nudæque & ſiccæ terræ naturam accedunt. Anni enim tempora, quæ formarum naturam variant, inter ſe differunt; quumque inter ſe diverſa ſint, varias & multiplices formas producunt. Ac eas quidem gentes, quæ parum inter ſe differunt, prætermittam. Quæ vero plurimum aut natura, aut inſtitutis inter ſe diſcrepant, de his quemadmodum ſe habeant, dicam; primumque de Macrocephalis, quum his nulla alia gens capita ſimilia habeat. Ac initio quidem inſtitutum longitudinis capitis cauſa fuiſſe videtur. Nunc vero & natura etiam ad inſtitutum accedit. Longiſſima enim habentes capita, generoſiſſimos exiſtimant. Hujusmodi autem eſt inſtitutum. Quum primum editus eſt infans, caput ejus adhuc tenellum & molle manibus effingunt, & in longitudinem adoleſcere cogunt, vinculis & idoneis inſtrumentis adhibitis, quibus capitis rotunditas vitietur, & longitudo augeatur. Hoc inſtitutum primum hujusmodi naturæ dedit initium: ſucceſſu vero temporis in naturam abiit, ut proinde inſtituto nil amplius opus eſſet. Semen enim genitale ex omnibus corporis partibus provenit, ex ſanis quidem ſanum, & ex morboſis morboſum. Si igitur ex calvis calvi gi-

gnuntur, ex cæſiis cæſii, & ex diſtortis ut plurimum diſtorti, eademque in cæteris formis valet ratio; quid prohibet, cur non etiam ex Macrocephalo Macrocephalus gignatur? nunc autem ſimiliter ut antea non naſcuntur, obſoleſcente per hominum incuriam inſtituto. Ac de his quidem ſic ſentio. Jam vero de his, qui Phaſim accolunt. Regio illa eſt paluſtris, calidaque, ac aquoſa & denſa: imbribusque copioſis & vehementibus fere ſemper perfunditur. Hominesque in paludibus vitam degunt, & domos ligneas & arundineas in aquis fabrefactas habent: raro urbes & emporia adeunt; verum navigiis ex ligno uno cavatis, ſurſum ac deorſum navigant: quum foſſas aqueas habeant plurimas. Aquas enim bibunt calidas, ſtagnantesque, ſole putrefactas, & imbribus auctas. Ipſeque Phaſis præ cæteris fluminibus maxime ſtagnans eſt, & lentiſſime decurrit; fructusque omnes, qui illic naſcuntur, nullum incrementum accipiunt, effeminati ſunt, & præ aquarum copia imperfecti: ideoque non matureſcunt. Aer quoque multum caliginoſus ab aquis ſublatus hanc regionem occupat. His ſane de cauſis Phaſiani corporis formam a cæteris hominibus longe diverſam habent. Proceritate enim magni, & corpulentia valde excedunt; neque articulus ullus, neque vena comparet; luteoque ſunt colore velut morbo regio detenti; quumque aere utantur minime puro, ſed caliginoſo & maxime humido, graviſſimam præ aliis omnibus vocem edunt. Sunt etiam ad corporis exercitationem natura ſegniores, annique tempeſtates, quod ad æſtum aut frigus, non multum variant. Venti iis plurimi ſunt auſtrini, potiſſimum unus ejus regionis peculiaris, qui interdum violentior, moleſtior & calidior ſpirat,

quem Cenchrona nominant. Boreas vero non admodum huc pervenit; quod si aliquando spiret, debilis tamen & valde lenis est.

CAPUT IX.

Cur Asiani timidi sint ac imbelles.

DE natura quidem, ac differentia & forma eorum, qui Asiam & Europam incolunt, ita habet. Quod autem ad animi ignaviam & mollitiem attinet, cur Asiatici Europaeis minus bellicosi sint, & moribus lenioribus, anni tempestates in causa sunt, quae non magnas, tum ad calorem tum ad frigus, permutationes faciunt, verum similes permanent; unde neque mentis validae perturbationes fiunt, neque corpus vehementer a suo statu dimovetur. Ex quibus iram exasperari, ac prudentiae & caloris compotes fieri magis aequum est, quam si eodem semper statu permaneant. Mutationes enim inter omnia hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere. Quas ob causas mihi Asiaticorum genus imbelle videtur, atque adhuc amplius propter leges. Multo enim maxima Asiae pars regum imperio regitur. Ubi vero homines sui potestatem non habent, neque sui juris sunt, sed dominis subditi, ii rerum bellicarum nullam curam habent, sed ut ne bellicosi videantur. Neque enim aequalia pericula impendent. Hos siquidem pro dominis in militiam proficisci, & labores tolerare, mortemque oppetere necesse est, relictis domi liberis, uxore, ac reliquis amicis. Quod si probe ac viriliter se gesserint, inde dominis opes augentur & crescunt, ipsi pericula & caedes pro

fructu nanciſcuntur. Deinde vero ab his hujuscemodi hominum animos manſueſcere neceſſe eſt, & propter inertiam bellicam, & propter otium; ita ut ſiquis etiam natura virilis ſit & animoſus, ejus animus a legibus invertatur. Cujus rei hoc magnum eſt indicium, quod quicunque in Aſia Græci ac Barbari dominis minime ſunt ſubditi, ſed liberi, & ſui laboris quæſtum faciunt, ii omnium bellicoſiſſimi ſunt. Sibi enim ipſis pericula ſubeunt: & ut fortitudinis præmia reportant, ita ignaviæ pœnas luunt. Aſiaticos autem plurimum inter ſe differre, & hos quidem generoſiores, illos vero degeneres eſſe comperies. Quorum quidem cauſa ad anni tempeſtatum mutationes, quemadmodum antea diximus, referenda eſt. Atque ſic quidem de his, qui Aſiam incolunt.

CAPUT X.

De Europa, ac primum de natura, moribus, victu, & forma Scytharum.

IN Europa autem gens eſt Scythica, quæ Mæotim paludem incolit, & a reliquis gentibus plurimum differt, Sauromatæ appellantur. Eorum fœminæ equitant, arcu utuntur, & ex equo jaculantur, & cum hoſtibus bellum gerunt, quamdiu virgines ſunt; neque ante virginitatem deponunt, quam tres hoſtes interfecerint; neque prius cum viris congrediuntur, quam ſacra Diis patrio more peregerint. Quod ſiqua ſibi virum delegerit, equitatu ſoluta eſt, niſi communis expeditionis neceſſitas ingruat. Dextram autem mammam non habent: puellis enim adhuc infantibus, æreo inſtrumento, ad id fabricato &

candente, dextræ mammæ admoto, eam matres exurunt, ne incrementum accipiat, sed ad dextrum humerum & brachium omnis vis ac robur deferatur. De reliquis autem Scythis, quod forma inter se sint similes, & neutiquam aliis, eadem ratio, quæ de Ægyptiis habenda est, nisi quod hi calore, illi frigore urgentur. At vero solitudo Scythica appellata, in planitie sita est, & pratis abundat, nuda arboribus, & modice aquosa est. Magni enim fluvii aquam ex campis per rivos deducunt; in hac itaque Scythæ, Nomades dicti, degunt, quod domos nullas habeant; sed in curribus habitent, quorum vel minimi quatuor, reliqui sex rotis aguntur. Hi autem, compactis villis obducti, & ad instar domorum fabricati sunt, alii quidem simplici, alii etiam triplici tabulato; ipsique in angustum coarctati adversus aquam, nivem ac ventos. Currus trahunt, alios quidem duo boum paria sine cornibus, alios tria; namque hi præ frigore cornua non habent. His igitur in curribus mulieres degunt; ipsi vero viri in equis vehuntur: eos sequuntur pecorum greges, & boves, & equi; tamdiuque uno in loco subsistunt; quoad ipsis pecoribus pabulum sufficit, quo deficiente, ad aliam regionem commigrant. Carnibus coctis vescuntur, & lacte equino in potu utuntur, & hippace, hoc est, caseo equino, victitant. Ac de eorum victus ratione & institutis hactenus quidem dictum est, simulque de anni temporibus, quodque Scythica gens forma multum a reliquis hominibus diversa est, sibi ipsi similis, non secus ac Ægyptii. Minime fœcunda est ea gens, ipsaque regio minimas feras alit, & magnitudine, & numero. Sub ipsis enim Ursis Riphæisque montibus, unde Boreas spirat, est posita; sol-

que quum ad extremam converſionem æſtivam venerit, proxime accedit, & tunc quidem exiguo tempore calefacit: neque venti ex calidis locis ſpirantes, niſi rari ac debiles, huc admodum perveniunt; ſed venti frigidi ab Urſis, nive, glacie, & multis aquis, perpetuo ſpirant, neque unquam montes deſerunt; unde non niſi ægre habitari poſſunt. Aërque denſus tota die campos occupat, ipſique in humidis locis degunt. Quare perpetua fere illis eſt hyems, æſtas vero pauciſſimis diebus, neque his admodum magna. Planities enim illis ſublimis eſt & nuda, neque montibus cincta, ſed ſub Urſis ibidem acclivis. Neque feræ illic magnæ, ſed quæ ſub terrra abſcondi poſſint, naſcuntur. Hyems enim & terræ nuditas prohibet, quamquam & apricis & tectis locis caret. Nam neque magnæ, neque vehementes ſunt anni temporum mutationes, ſed ſimiles & parum differentes; unde & formas inter ſe ſimiles habent. Eodem etiam victu ſemper & amictu utuntur æſtate ac hyeme, aëremque humidum & craſſum attrahunt, & aquas ex nivibus & glacie bibunt; nullaque corporis exercitatione utuntur, quum vel corpus, vel animus exerceri nequeat, ubi mutationes non ſunt vehementes. Has ob cauſas eos habitu eſſe craſſo & carnoſo neceſſe eſt: articulis vero humidis & enervatis, & ventribus valde humidis; omnium tamen maxime inferiore alvo. In hac enim regione, natura, & tempeſtatum anni conſtitutione, alvus reſiccari nequit; ſed propter pinguedinem & carnis glabritiem, forma inter ſe ſunt ſimiles, tum mares maribus, tum feminæ feminis. Quum enim anni tempora ſimiliter ſe habeant, nullæ corruptiones, neque vitia in feminis conformatione contingunt, niſi violento aliquo caſu,

aut morbo id accidat. Eorum autem humiditatis magnum apponam argumentum. Scythas enim plerosque, ac præcipue Nomadas, humeris, brachiis, primis manuum juncturis, pectoribus, coxendicibus, & lumbis exustis esse comperies, nullam sane aliam ob causam, quam naturæ humiditatem & mollitiem. Nam neque arcus intendere, neque humero jaculum contorquere, ob humiditatem ac mollitiem possunt. Quum vero uruntur, ex articulis humoris copia resiccatur, eorumque corpora validiora, habitiora, & firmioribus articulis redduntur; fluida vero fiunt & lata, primum quidem quod fasciis non involvantur, quemadmodum fieri solet in Ægypto, neque vero id curant equitationis causa, ut ad equitandum meliores reddantur; deinde vero ob vitam sedentariam. Ex his namque mares, quoad equis vehi nequeunt, longo tempore in curribus sedent, parumque propter locorum transmutationes & peragrationes inambulant. At mulieres stupendum in modum habitu sunt corporis fluxo. Gens autem Scythica propter frigus fulvo est colore, quum ad eos sol vehemens non accedat; a frigore autem albedo exuritur, fitque fulva. Fecunda vero ejusmodi natura esse non potest. Neque enim viri multa coeundi cupiditate tenentur ob corporis humiditatem, ventrisque mollitiem, & frigiditatem; ex quibus viros quam minime venerem exercere posse par est: eo accedit, quod perpetua equitatione fracti; ad coitum imbecilles redduntur. Atque eæ quidem in viris causæ sunt (infecunditatis;) in mulieribus vero, carnis pinguedo, & humiditas. Neque enim uteri genitale semen ad se rapere queunt. Neque eis ut decet menstrua purgatio, sed parcior & longiore tempore contingit; ipsumque uteri os

præ pinguedine concluditur, ſemenque genitale haud ſuſcipit. Ipſæque nulla corporis exercitatione utuntur, & præpingues ſunt, earumque ventres frigidi & molles: ex quibus neceſſario conſequitur, non admodum fecundam eſſe Scytharum gentem. Cujus rei magnam conjecturam præbent famulæ, quæ quum virorum congreſſum non appetant, tamen propter exercitationem & carnis gracillitatem concipiunt.

CAPUT XI.

Cur multi Scytharum Eunuchi, ac ad coitum impotentes.

AD hæc quoque plerique Scythæ eunuchi fiunt, & munia muliebria obeunt, ac velut mulieres factitant & loquuntur, vocanturque hi evirati. Ac regionis quidem incolæ cauſam Deo acceptam referunt, & hujusmodi homines reverentur & colunt, ſibi quique timentes, ne quid tale contingat. At mea quidem ſententia hi omnes affectus divini ſunt, ut & reliqui omnes; nullusque altero divinior aut humanior eſt, ſed divini omnes; quum horum quisque ſuam naturam habeat, neque quicquam citra naturam fiat: & quomodo hic affectus mihi contingere videatur, enarrabo. Ex equitatione eos prehendunt diuturnæ ex defluxione in articulos affectiones; nimirum quum ſemper pendeant ex equis eorum pedes. Deinde qui vehementer ægrotant, claudicant, iisque coxendices contrahuntur. Hac autem ratione ſibi medentur: a principio morbi utramque venam poſt aures incidunt; quumque ſanguis effluxerit, præ imbecillitate ſomno corripiuntur & obdor-

miſcunt; deinde aliqui quidem ſani expergiſcuntur, quidam vero minime. Ac mihi quidem videntur hac curatione ſe ipſos perdere. Juxta aures enim venæ ſunt, quas ſi quis incidat, ii, quibus ſecantur, ſteriles fiunt. Has igitur venas mihi ſecare videntur. Poſtea vero ubi ad uxorem accedunt, neque cum iis rem habere poſſunt, primum nil ſuſpicantur, ſed quieſcunt; quum autem bis, ter, aut ſæpius id tentantes, nihil profecerint, Deum, in quem cauſam conferunt, ſe offendiſſe exiſtimantes, muliebri ſtola amicti, ſuam ignaviam accuſant, & cum mulieribus victitantes, earum opera tractant. Qua affectione tentantur opulentiſſimi quique Scythæ; minime vero infimi, ſed generoſiſſimi, & qui ad maximas opes per equitationem aſcenderunt; pauperes autem, quia non equitant, minus. Cæterum oportebat, ſi hæc affectio cæteris divinior eſſet, ut non generoſiſſimos & opulentiſſimos Scythas ſolos, ſed omnes ex æquo invaderet; idque potius eos, qui paucas opes poſſident, neque honorem exhibent, ſi modo Dii hominum cultu gaudent, & pro eo his beneficia conferunt. Divites enim, quum opibus abundent, Diis ſæpe ſacra facere, & donaria offerre, eosque colere æquum eſt; pauperes vero minus, quum nihil habeant; qui etiam eos incuſant, quod eis opes non ſuppeditent; ac proinde qui pauca poſſident, ſuorum ſcelerum pœnas luere, potius quam divites, videantur. Verum (quemadmodum jam ante dixi) hæc quidem divina ſunt, perinde ut reliqua, & ſecundum naturam quæque accidunt. Et hic quidem morbus, ob eam quam dixi cauſam, Scythis contingit. Quin & in reliquis hominibus ad eundem ſe habet modum. Ubi enim plurimum & creberrime homines equitant, ibi

plurimi diuturnis in articulos defluxionibus, iſchiadibus, & podagris corripiuntur, & ad venerem exercendam ineptiſſimi ſunt. Hæc autem Scythis adſunt, & ob eas cauſas hominum ineptiſſimi ad coitum redduntur, tum etiam quod feminalia ſemper geſtant, & in equis magnam temporis partem degunt, ut neque manu tractare pudenda liceat, ac præ frigore & laſſitudine voluptatis & coitus obliviſcantur, nilque aliud penſi habent, quam ut virilitate priventur. Hactenus itaque de Sytharum gente.

CAPUT XII.

De reliquorum Europæ populorum natura, pro tempeſtatum anni, regionum, & aquarum varietate.

AT reliquum in Europa hominum genus, tum magnitudine, tum forma, inter ſe eſt diſſimile, propter magnas & crebras, quæ fiunt, anni temporum mutationes. Habent enim calores vehementes, & hyemes acres, ac imbres multos, rurſusque ſiccitatem diuturnam, & ventos multos, ex quibus multæ & omnis generis mutationes contingunt. Ex his par eſt aliam percipi generationem in feminis conformatione, neque ex eodem eandem eſſe, vel æſtate vel hyeme, vel pluvioſo, vel ſicco tempore. Eaque de cauſa, ut exiſtimo, Europæi magis quam Aſiatici forma inter ſe variant, & per ſingulas urbes, magnitudine maxime inter ſe diſſident. Plures enim corruptiones circa feminis concretionem contingunt, ubi crebræ fiunt anni temporum mutationes, quam ſi eædem ſint & ſimiles. Eadem

autem eſt de moribus ratio. Ferocia, aſperitas, & audacia hujusmodi naturæ innaſcitur; frequentes enim mentis emotiones morum ferociam inducunt; lenitatem autem & comitatem evellunt. Quocirca eos, qui Europam incolunt, magnanimos magis, quam Aſiaticos eſſe cenſeo. Rerum ſiquidem uno ſe habentium modo æquabilitas ſocordiam ingenerat; mutatio vero, corpus & animum ad laborem excitat. Quinetiam ſocordia & quiete ignavia creſcit; exercitatione vero & laboribus, magnanimitas. Hanc ob cauſàm bellicoſiores ſunt, qui Europam incolunt; jam etiam propter leges, quoniam Regum imperio non parent, ut Aſiatici. Qui enim regibus ſubjiciuntur, eos timidiſſimos eſſe neceſſe eſt; & velut antea a nobis dictum eſt, ſervitute preſſi animi, neque lubenter ſeſe temere pro alieno imperio periculis objiciunt. Hi vero ſuis legibus viventes, ſibi, non aliis, pericula ſubeunt, & magna animi alacritate volentes ad gravia quæque feruntur, quum pro re geſta victoriæ præmia ſint accepturi; ita leges ad animi magnitudinem plurimum faciunt, De Europa igitur & Aſia in univerſum ſic ſe res habet. Sunt autem & in Europa gentes, tum magnitudine, tum forma, tum magnanimitate inter ſe differentes. Varietatis cauſæ eædem, quæ ſupra dictæ ſunt, quaſque jam manifeſtius aperiam. Quicunque regionem quidem montanam, aſperam, altam, & aquis carentem incolunt, & anni temporum mutationes habent admodum differentes; illic (enim) hominum formas magnas eſſe par eſt, tum ad laborem, tum ad robur a natura optime eſſe comparatas, at agreſtibus & ferinis moribus ejusmodi naturæ non parum ſunt præditæ. At qui loca concava, herboſa & æſtuoſa (habitant,) qui-

que ventis calidis magis quam frigidis perflantur, & aquis utuntur calidis: hi magni quidem esse non possunt, neque recti & ventre substricto; in amplam vero corporis molem a natura producuntur, corpore sunt carnoso, & capillis nigris, colore potius nigro quam candido, & minus pituitosi quam biliosi. At animi robore & laborum tolerantia, non æque a natura valent, sed accedens vitæ institutum id efficere potest. Quod si flumina ea in regione sint, quæ stagnantes & pluvias aquas educant; ii incolumes degunt, ac nitidi. Sin vero nulla sint flumina, aquasque fontanas statarias & male olentes bibant, has ventri & lieni noxias esse necesse est. Qui vero regionem altam, planam, ventis perflatam & aquosam incolunt; ii corporis habitu sunt prægrandi, inter se similes, & erecti, & animo mansuetiore. At qui macra, & aquis carentia & nuda loca tenent, neque temperatas habent anni temporum mutationes; hac in regione homines duro & robusto corporis habitu esse par est, & colore flavo potius quam nigro, moribus & animi appetitionibus sibi nimis placentes superbos, & in concepta opinione permanentes. Ubi enim anni temporum mutationes, tum crebræ, tum plurimum inter se differunt; ibi, & formas, & mores, & naturas plurimum diversas comperias. Atque hæ quidem maximæ causæ sunt, cur naturæ permutentur; deinde etiam regio, in qua quis nutritur, & aquæ. Magna enim ex parte hominum formas, & mores regionis naturam imitari reperias. Ubi enim terra pinguis est, & mollis, & aquosa; aquæ vero valde sublimes, ita ut æstate sint calidæ, & hyeme frigidæ, quæque ad anni tempora probe habet: ibi homines carnosi sunt, articulis non discreti, humidi, labores

bores non ferentes, ac ut plurimum pravi animi. Quin etiam ſegnes ſunt & ſomnolenti, & ad artes craſſi, neque ſubtiles, neque acuti. Aſt ubi regio nuda eſt, non munita (arboribus) & aſpera, quæque hyeme prematur, & ſole exuratur; ibi enim duros, robuſtos, articulis diſcretos, nervoſos & hirſutos homines cernas: & qui ad aliquid agendum natura ſunt induſtrii & vigilantes; quique mores & affectus habent ſuperbos, & pertinaces, magisque feritatis quam lenitatis participes; eoſque ad artes acutiores & ſolertiores, & ad res bellicas gerendas meliores deprehendas. Quin & reliqua omnia, quæ e terra producuntur, terræ ipſius naturam ſequuntur. Atque maxime quidem contrariæ naturæ & formæ ſic ſe habent: ex quibus conjectura ducta, ſi reliqua conſideres, minime aberrabis.

HIPPOCRATIS
DE
NATURA HOMINIS LIBER.

PRÆFATIO

Pars prior hujus libri primæ claſſi a MERCURIALI *accenſetur, ſæpe citata a* GALENO *& a veteribus.*

Congeries equidem eſt rerum diverſiſſimarum. Et primum de quatuor agit humoribus, qui alterne dominentur, & a medicamentis, cum aliqua quaſi optione, trahantur.

Inde de morborum epidemicorum origine, quam aeri potius, quam vitæ rationi tribuit, hactenus minus recte, cum ab eodem carnium salsarum victu sub diversissimo aere idem scorbutus nascatur. Sequuntur addititia aliena & inter ea mirifica illa quatuor venarum paria, quæ Chinensium libros sapiunt.

Redit ad alios morbos, & ad febres, earumque discrimina a variabile deducit, ut ea copia excelluerit, aut parcior fuerit: ut ab atra bile quartana sit.

Nolui paucas paginas separare a reliquo libello, & moneo adeo incipere cum n. 17. LINDENII.

ARGUMENTUM LIBRI.

Usitatiora Medicis vocabuli naturæ significata; naturam hominis non ex uno, sed ex quatuor tum elementis, tum humoribus constitui; quid & quotuplex sit corpus tam partibus similaribus constans, quam organicum: & libri hujus germani Hippocratis propositum.

CAPUT I.

Hominem non ex uno aliquo elementorum constare. Naturam humanam non recte cognoscere Philosophos, & multum circa hanc disceptari.

QUICUNQUE de natura humana ulterius, quam quod ejus ad Medicinam spectat, differentes audire consuevit, huic certe ut

auſcultet, minime eſt accommodata hæc oratio. Neque enim omnino aerem dico hominem eſſe, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque aliud quidquam, quod minime appareat unum in homine eſſe, verum hæc volentibus dicere permitto. Qui vero talia proferunt, non mihi recte id adgnoſcere videntur; eadem enim ſententia utuntur omnes: verum non eadem dicunt, ſed ſententiæ ſuæ epilogum eundem efficiunt. Ajunt enim unum quid eſſe, quodcunque eſt, & id ipſum unum eſſe, ac univerſum; nominibus autem non conſentiunt. Eorum autem aliquis aerem eſſe hoc unum, & univerſum aſſerit; alius ignem, alius aquam, alius terram; tum unuſquiſque ſuæ orationi teſtimonia, & conjecturas addit, quæ nihili ſunt. Quod etenim in eadem dicant, eos ipſa ignorare manifeſtum eſt; atque id ex eo maxime is cognoverit, qui ipſis diſceptantibus interfuerit. Nam quum iidem viri inter ſe diſceptant, iisdem auditoribus præſentibus, nunquam ter conſequenter idem homo eodem in ſermone ſuperior evadit: ſed modo hic vincit, modo ille, modo iſte, cui potiſſimum lingua volubilis ad populum contigerit. Quanquam par eſt, qui recte ſe de rebus aliquid cognoſcere profitetur, eum ſuam rationem perpetuo ſuperiorem adferre, ſi quæ ſunt (vera) agnoſcit, recteque pronunciat. Verum mihi videntur ejusmodi homines ſeipſos in ſuarum rationum vocabulis præ inſcitia evertere; adeoque Meliſſi ſententiam erigere: ſed de his hæc mihi dicta ſufficiunt. At e Medicis nonnulli hominem ſolum ſanguinem eſſe dicunt; alii bilem, hominem eſſe aſſerunt; quidam denique pituitam: atque hi omnes epilogum eundem faciunt. Unum enim eſſe (hominem) quid af-

firmant, quodcunque eorum quisque appellare voluerit; atque id unum exiſtens, transmutare formam, & facultatem, quum a calido, tum frigido cogitur, fierique & dulce, & amarum, & album, & nigrum, & cujuscunque generis quid aliud; mihi vero neque hæc ſic ſe habere videntur. Plurimi igitur talia quædam, & amplius his ſimilia pronunciant. Ego autem dico, ſi unum eſſet homo, neutiquam doleret. Neque enim eſſet, quum unum exiſtat, a quo doleret. Quod ſi etiam doleat, neceſſe eſt, & remedium, quod medetur, unum eſſe. Nunc vero plura; multa enim ſunt in corpore inſita, quæ quum a ſe mutuo præter naturam & calefiunt, & refrigerantur, & exſiccantur, & humectantur, morbos pariunt: quare multæ ſunt morborum ſpecies, & multiplex quoque eorum curatio eſt. Ego vero cenſeo, qui hominem ſanguinem ſolum, nihilque aliud eſſe aſſerit, ei monſtrandum eſſe, ipſum neque formam transmutare, neque omnigenum fieri; vel ſaltem tempeſtatem anni aliquam, vel hominis ætatem, in qua ſanguis ſolus in homine ineſſe appareat. Conſentaneum namque eſt, unam quandam eſſe tempeſtatem, in qua ipſum per ſe unum eſſe appareat; eademque aſſero, tum de eo, qui pituitam eſſe (hominem) dicit, cum de eo, qui bilem aſſeverat. Enim vero quæcunque ego hominem eſſe dixero, ea & lege, & natura, tum in juvene, cum in ſene, tempore frigido æque ac calido ſemper ſimilia ineſſe demonſtrabo; indicia etiam proferens, & cauſas neceſſarias oſtendam, per quas unumquodque in corpore augeatur, minuaturque.

CAPUT II.

Generationem neque ab uno, neque genere differentibus fieri. Singula principia homine moriente in suam naturam reverti. Humores in homine quatuor & sanitatis, & ægritudinis sunt causæ.

PRimum itaque generationem ipsius non ab uno fieri necesse est. Quomodo enim unum existens, aliquid aliud generarit, nisi alicui misceatur? Deinde, quæ miscentur, nisi ejusdem sint generis, eandemque facultatem habeant, neque generant, neque similia nobis efficiunt. Præterea nisi calidum cum frigido, & siccum cum humido moderate, & æquabiliter inter se habeant, sed alterum alteri, & robustius imbecilliori multum præpolleat, nulla generatio futura est. Quocirca, quomodo rationi consentaneum fuerit, ab uno aliquid generari, quum ne a pluribus quidem generetur, nisi probam inter se temperiem habere contigerit? Quum itaque ejusmodi sit natura cum reliquorum omnium, tum hominis; non unum esse hominem necesse est; sed unumquidque eorum, quæ ad generationem conferunt, talem in corpore facultatem, qualem contulit, obtinere. Rursus etiam necesse est intereunte homine unumquidque ad suam secedere naturam, humidum nimirum ad humidum, siccum ad siccum, calidum ad calidum, & frigidum ad frigidum. Talis autem tum animantium, cum cæterorum omnium est natura. Oriunturque similiter omnia occidunt. Eorum enim natura ex prædictis omnibus constat; & ut prædicta sunt (a nobis) in idipsum, ex quo constat

unumquidque, definit, proindeque eo fecedit. Corpus autem hominis in fe fanguinem, & pituitam, & bilem duplicem, videlicet flavam, ac nigram continet: & hæc fua ipfi natura eft corporis, & per hæc dolet, & fanum eft. Sanum quidem eft maxime, quum hæc moderatum inter fe, tum facultate, tum copia, temperamentum habuerint, idque præfertim, fi permixta fuerint. Dolet autem, ubi horum quicquam vel parcius, vel copiofius fuerit: aut (etiam) in corpore feparatum, nec reliquis omnibus contemperatum. Neceffe namque eft, quum quid horum fecretum fuerit, & per fe conftiterit, non folum eum unde feceffit locum morbo affici; fed & eum, ubi conftiterit, & in quem ob exfuperantiam diffufum fuerit, dolore, ac labore vexari. Etenim cum quid horum copiofius extra corpus effufum fuerit; quam redundantiæ modus requirat, dolorifica evadit ipfa evacuatio. At fi contra intro vacuationem, & translationem, ac ab aliis fecretionem fecerit, duplicem fane dolorem (ut ex dictis patet) concitare neceffe eft, & unde feceffit, & ubi exfuperat. Dixi fane quæcunque hominem effe affirmavero, ea me demonftraturum eadem femper effe & inftituto, & natura. Dico etiamnum fanguinem effe, & pituitam, & bilem tum flavam, cum nigram; atque horum quidem nomina primum ex inftituto diftincta effe affero, nullique ipforum idem effe nomen inditum. Deinde fpecies natura diftinctas effe, nullamque pituitam fimilem effe fanguini, neque bili fanguinem, neque bilem pituitæ. Quo namque modo hæc inter fe fimilia fuerint, quorum neque colores confpicientibus fimiles apparent, neque ad manus contactum fimiles effe videntur? neque enim calida confimiliter funt, neque frigi-

da, neque ſicca, neque humida. Quum itaque tantopere inter ſe tum forma, cum facultate differant, ea non unum eſſe neceſſe eſt; niſi ignis, & aqua unum & idem ſint. At vero ex his noveris, quod non unum hæc omnia ſint, ſed ſuam quodque ipſorum & facultatem, & naturam obtineat. Si enim alicui homini medicamentum dederis, quod pituitam educat, pituitam tibi evomet; ſi medicamentum quoque dederis, quod bilem ducat, tibi bilis evometur; eadem quoque ratione atram bilem purgat medicamentum, ſi dederis, quod atram bilem ducat. Quod ſi ipſi aliquam corporis partem ſauciaris, ita ut vulnus fiat, effluet ipſi ſanguis; atque hæc tibi totam diem, noctemque tum hyeme, cum æſtate uſuvenient, quamdiu ſpiritum homo ad ſe trahere, viciſſimque reddere valebit; valebit autem quoad aliquo eorum, quæ cognata ſunt privatus fuerit. Cognata vero ſunt ea prædicta; quomodo enim non eſſent cognata? Primum quidem hæc omnia homo, quoad vita fruitur, ſemper in ſe manifeſte continet; deinde ex homine natus eſt hæc omnia habente: poſtremo in homine nutritus eſt hæc continente omnia, quæ nunc ego aſſevero, ac demonſtro. Qui vero unum eſſe hominem aſſerunt, hanc mihi ſententiam tuliſſe videntur, quod quum intuerentur eos epotis medicamentis in nimiis purgationibus interiiſſe, alios quidem bilem, nonnullos vero pituitam evomentes, horum unumquodque hominem eſſe exiſtimarunt, in cujus purgatione ipſum intereuntem viderunt; & qui ſanguinem eſſe hominem aſſerunt, eadem utuntur ratione. Quum enim homines jugulari, & e corpore ſanguinem fluere conſpiciunt, eum in homine animam eſſe exiſtimant; hiſque argumentis omnes inter diſ-

ſerendum utuntur. Quanquam primum quidem in immoderatis purgationibus ſola evacuata bile nullus unquam mortuus eſt. Verum epoto medicamento, quod bilem ducat, primum ſane aliquis bilem vomet, deinde pituitam, poſtea quoque præter bilem, atram bilem, idque per vim; ſub mortem vero ſanguinem etiam purum evomit. Eadem vero patiuntur & a medicamentis pituitam ducentibus. Primum enim pituitam vomunt, deinde bilem flavam, poſt hæc atram; intereuntes demum ſanguinem purum, in eoque moriuntur. Quum enim medicamentum in corpus introierit, primum quidem quodcunque ſibi ex omnibus, quæ in corpore inſunt, ſecundum naturam maxime familiare fuerit, educit; deinde vero reliqua tum trahit, cum purgat. Quemadmodum, quæ (vel ſponte) naſcuntur, vel conſeruntur, ubi terram ſubierint, eorum quodque trahit, quod ſuæ naturæ accommodatum in terra ineſt (ineſt autem & acidum, & dulce, & amarum, & ſalſum, & cujuſcunque generis aliud.) Primum itaque ejus plurimum, quod natura ſibi ipſi maxime familiare fuerit, ad ſe allicit; atque deinceps reliqua attrahit. Tale quiddam etiam medicamenta in corpore faciunt; quæcunque enim bilem educunt, primum meraciſſimam bilem purgant; deinde mixtam, & rurſus medicamenta pituitam cientia primum puriſſimam pituitam educunt, poſtea etiam mixtam. Et in jugulatis primum quidem ſanguis tum calidiſſimus, cum maxime ruber effluit; mox vero magis pituitoſus, magisque bilioſus profluit.

CAPUT III.

Pituitam hyeme in homine augeri, omniumque humorum frigidissimam esse: pituita hyeme repleri corpora.

AUgetur vero in homine pituita quidem hyeme; hæc enim ad hyemis naturam, eorum quæ corpori insunt, maxime accedit; frigidissima namque est. Hujus autem rei sunt indicia, pituitam esse frigidissimam; quod si pituitam, & bilem, & sanguinem tangere volueris, pituitam frigidissimam esse reperies: quæ quamvis sit lentissima, ac vi potissimum secundum atram bilem educatur, (quæcunque vero vi trahuntur, ea per violentiam coacta calidiora redduntur) nihilominus tamen supra hæc omnia, pituita suapte natura frigidissima esse conspicitur. Quod autem hyeme corpus pituita repleatur, hisce noveris; quod per hyemem homines maxime pituitosa tum exspuunt, cum emungunt, tumores ipsis laxi, & albi per eam potissimum tempestatem, & reliqui morbi pituitosi oboriuntur. At vere adhuc quidem pituita in corpore valida manet, sed sanguis augescit. Nam, & frigora remittunt, & imbres succedunt; tuncque sanguis augetur, tum ex imbribus, cum ex diebus calidis. Nam secundum naturam ipsi hæc ex anni tempestate potissimum insunt; etenim id anni tempus humidum, & calidum est. Ex his vero noveris, quod homines vere & æstate potissimum dysenteriis corripiantur, & ex naribus sanguis ipsis profluat, calidissimi, & maxime rubicundi sint. Æstate

vero ſanguis adhuc viget, & bilis in corpore attollitur, & in autumnum protenditur. At autumno modicus quidem ſanguis generatur (contrarius enim ipſius naturæ autumnus eſt) bilis autem æſtate, & autumno corpus occupat; id quod hiſce indiciis noveris, quod hac tempeſtate homines ſua ſponte bilem evomant, & medicamentorum potionibus magis bilioſa purgentur. Id quoque ex febribus, & hominum coloribus patet. At pituita æſtate ſeipſa longe imbecillior eſt Contraria namque ipſius naturæ eſt hæc tempeſtas; calida ſiquidem, & ſicca eſt. At ſanguis per autumnum pauciſſimus in homine gignitur; ſicciſſimus ſiquidem eſt autumnus, & hominem jam refrigerare incipit. Atra autem bilis autumno tum plurima, cum vehementiſſima eſt. Quum vero hyems ingruit, bilis refrigeſcens pauca gignitur, & pituita rurſus augetur, tum ab imbrium copia, cum a noctium longitudine. Hæc igitur omnia ſemper hominis habet corpus; verum pro temporis circumſtantia, interdum quidem ipſa tum ex parte, cum ex natura ſeipſis ſingula ampliora, interdum vero minora redduntur. Ut enim univerſus annus omnium quidem & calidorum, & frigidorum, & ſiccorum, & humidorum eſt particeps (neque enim eorum quicquam, ne minimo quidem tempore, ſine omnibus, quæ hoc in mundo ſunt, conſiſteret; imo ſi unum quidpiam deſit, omnia abolerentur; nam eadem neceſſitate, & conſtituta ſunt, & invicem aluntur.) Ita etiam ſi quid ex his, quæ in homine ſunt cognata, defecerit, is utique vivere nequeat. Ut autem in anno modo hyems maxime, interdum ver, interdum æſtas, nonnunquam autumnus viget: ſic quoque in homine,

modo quidem pituita invalescit, modo sanguis, interdum etiam bilis, primum quidem flava, deinde quæ atra vocatur. Cujus rei evidentissimum est testimonium, quod si eidem homini idem medicamentum quater in anno exhibere voles, hyeme quidem maxime pituitosa tibi evomet, vere autem valde humida, æstate admodum biliosa, & autumno nigerrima.

CAPUT IV.

Morbos, qui hyeme ingravescunt, æstate desinere. Medicum debere morbos curare secundum anni tempestatem. Morbis popularibus grassantibus, diæta non illico mutanda: utilis est locorum, in quibus morbi sæviunt, mutatio.

QUm igitur hæc ita se habeant, quicunque morbi hyeme augescunt, eos æstate desinere necesse est; & qui æstate increscunt, eos hyeme cessare, nisi certo dierum circuitu solvantur; dierum autem circuitus (quis sit) alias sum explicaturus. Quicunque autem morbi vere fiunt, eorum futurum discessum autumno expectare oportet: qui vero autumnales morbi sunt, eorum discessum vere fieri necesse est. At qui morbus eas anni tempestates superaverit, hunc annuum fore sciendum est. Atque ita Medicum adversus morbos instare oportet, prout unumquodque horum in corpore prævalet, secundum tempus, quod sibi ipsi natura conveniens est.

Hæc non germana Hippocratis esse, sed prave adjecta libro de natura hominis dicit Galenus.

NOsse vero præterea oportet, quod quoscunque repletio parit morbos, sanat evacuatio: qui vero ab evacuatione oboriuntur, (eos) curat repletio. Atque qui ex (immoderato) labore fiunt, eos quies sanat: qui autem ab otio gignuntur morbi, labore tolluntur; omninoque nosse Medicum oportet, & morbis, & speciebus, & tempestatibus, & ætatibus obviam ire, contentaque solvere, & soluta contendere: sic enim maxime morbum sedaverit; atque curandi ratio, hoc ipsum mihi esse videtur. Morbi vero, partim quidem ex vivendi ratione, partim vero ex spiritu, quem vivendo trahimus, oriuntur. At utrorumque cognitionem ita facere oportet. Quum multi homines uno morbo eodem tempore corripiuntur, in id, quod maxime commune est, quoque omnes utimur, potissimum rejicienda causa est; id autem est, quod inspirando trahimus. Quod enim vivendi cujusque nostrum ratio in causa non sit, jam liquido constat, quum morbus omnes consequenter attingat, & juvenes, & senes, & mulieres, & viros, perindeque temulentos, & abstemios; tam eos, qui maza, quam qui pane victitant; & eos, qui multis, quam qui paucis exercitationibus utuntur. Non igitur victus rationi assignanda causa est, quum cujusvis generis victu utentes homines, eodem modo corripiuntur. Quum vero eodem tempore varia morborum genera vagantur, sua procul dubio cuique vivendi ratio in causa est, adhibendaque curatio; adversus morbi causam instando; quemadmodum alias etiam a nobis dictum est, & victus

rationem immutando; quandoquidem conſtat victus genus, quo quis utitur, aut ex toto, aut magna ex parte, aut in eorum aliquo, minime ei eſſe accommodatum. Quo cognito immutare, & adhibita in conſiderationem cujusque natura, ætate, forma, anni tempore, & morbi genere, & ad curationem aggredi oportet, nunc quidem detrahendo, nunc vero addendo; ita ut (quemadmodum jam dudum a me dictum eſt) ad ſingulas ætates, & anni tempora, & naturas, & morbos, contrariam tum medicamentorum, cum victus rationem adhibeas. At vero, ubi morbus aliquis populariter graſſatus fuerit, non victus rationem in cauſa eſſe, ſed quod ſpirando ducimus, manifeſtum eſt, ipſumque morboſam quandam excretionem plane obtinere. Eo igitur tempore his exhortationibus homines ſunt admonendi, ut ne victus quidem rationem immutent, quum morbi cauſa minime exiſtat. Provideant etiam, ut corpus quam minime intumeſcat, ſitque attenuatiſſimum, tum cibos, cum potus, quibus uti conſueverint, ſenſim demendo. Si quis enim ſubito victus rationem immutet, ne quid in corpore ex immutatione innovetur, periculum eſt. Sed ſolita victus ratio ſervanda eſt, ubi nihil quidem hominem lædere videtur; atque inſuper, ut aeris quam minimum in corpus influat, isque ut maxime peregrinus ſit, providendum, tum regionum loca, in quibus morbus conſiſtit, quoad ejus fieri poterit, permutando, cum corpora extenuando. Ita enim minime multum ac frequentem ſpiritum homines ex neceſſitate attrahent. Morbi autem a robuſtiſſima corporis parte orti, graviſſimi ſunt. Etiamſi, unde originem ſumpſerunt, iſthic perſtiterint, quum pars robuſtiſſima labo,

ret, corpus universum laborare necesse est. Quod si ad imbecilliorem aliquam ex parte robustissima devenerint, difficiles habent solutiones. Quicunque vero ab imbecillioribus partibus ad robustiores veniunt, facilius solvuntur, quod quæ influunt facile per vim expelluntur.

CAPUT V.

Venarum crassissimarum quatuor paria; earumque explicatio. Dorso ac coxendice dolente; quæ venæ secandæ. In lumborum ac testium dolore, quæ venæ sectio conveniat. Venæ sectio quum longissime a locis affectis fieri debet.

AT venas crassissimas sic natura condidit. Quarum cum sint in corpore paria quatuor; ac unum quidem a capite retro per cervicem, parte exteriori ad utraque spinæ latera, atque inde in coxendices & crura pervadit; deinde per tibias usque ad exteriores malleolos, & ad pedes pervenit. In dorsi itaque, & coxendicum doloribus ex poplitibus, & malleolis exterioribus venæ sectiones facere oportet. Alterum autem par venarum exordium ducit a capite juxta aures per cervicem (quæ jugulares vocantur) intro secundum spinam utraque ex parte ad lumbos, & in testes, & femora, & per poplites interiori ex parte, indeque per tibias ad malleolos internos, atque ad pedes defertur. Proinde in lumborum, & testium doloribus ex poplitibus, & malleolis interioribus venæ secandæ sunt. Tertium par venarum ex temporibus per cervicem sub scapulis, & inde ad pulmonem defer-

tur: hæc quidem ex dextris ad ſiniſtra, illa vero a ſiniſtris ad dextra pervenit. Ac dextra quidem ex pulmone mammam ſubiens, & ad lienem, & renem tendit: quæ vero a ſiniſtris ad dextra procedit, ex pulmone mammam ſubiens, & hepar, & renem petit. Utraque poſtremo in rectum inteſtinum deſinit. Quartum (venarum) par ab anteriore capitis parte, & oculis, ſub cervicem, & claviculas deſinit, deinde vero per ſuperiora in brachiorum flexus tendit, poſteaque per cubitos ad primas manuum juncturas & digitos: a digitis rurſus per cubitos, & ſuperiores manuum partes in flexuras, & per ſuperiorem brachiorum partem ad axillas, perque ſummos coſtas, hæc quidem ad lienem, altera vero ad jecur devenit, poſtea ſupra ventrem in pudendum utraque deſinit. Atque hæ quidem craſſiſſimæ venæ ita ſeſe habent. Sunt autem & ex ventriculo venæ per corpus multæ, ac variæ, per quas in corpus alimentum transmittitur. Quæ etiam a craſſis venis, tum ab externis, cum ab internis, in ventriculum, & reliquum corpus deferunt, ſibique internæ externis, & externæ internis mutuo diſtribuunt. Eas igitur venæ ſectiones hiſce rationibus facere oportet. Studendum autem eſt (venarum) ſectiones effici quam longiſſime a locis, in quibus dolores fieri, & ſanguis colligi conſuevit; ſic enim tum mutatio minime magna derepente continget, tum etiam conſuetudinem tollendo effeceris, ut ne amplius in eundem locum colligatur.

CAPUT VI.

De copioſo puris ſputo, urina purulenta, excrementis cruentis, velut in dyſenteriis citra febrem.

QUicunque pus copioſum citra febrem expuunt, & quibuſcunque abſque dolore pus multum in urina ſubſidet, & quibuscunque alvi dejectiones, velut in dyſenteriis, cruentæ ac diuturnæ ſunt, ut in juvenibus quinque & triginta annorum, atque etiam grandioribus natu; his omnibus eadem ex cauſa morbi oboriuntur. Hos namque & labores toleraſſe, & exercitationibus deditos, & cum juvenes eſſent operas exercuiſſe, neceſſe eſt. Poſtea vero ſolutos laboribus & molli carne, & multum a priore diverſa, carnoſos eſſe redditos, multumque diſſidens corpus habere, ut quod prius cum eo fuit, quod nunc accrevit, minime conſentiat. Quum igitur morbus aliquis ſic affectos corripuerit, ii quidem tum confeſtim evadunt; ſed poſtea a morbo temporis ſucceſſu corpus liquatur, & per venas, qua parte ampliſſimæ eſſe ſolent, veluti ſanies quædam fluit. Si igitur ſanies ad inferiorem alvum impetu feratur, quale quid fere ineſt in corpore, tale etiam per dejectiones redditur; neque enim, cum via declivis ſit, multo tempore in inteſtino ſubſiſtit. At quibus in pectus influxerit, ii purulenti fiunt; quod nimirum cum purgatio adclivis ſit, & multo tempore immorans in pectore computreſcat, & puri ſimile reddatur. Quibus vero in veſicam effunditur, ex loci calore incaleſcit, exalbeſcitque, & ſecernitur; quodque rariſſimum eſt, ſupra innatat; craſſiſſimum vero, quod ſane pus appellatur, ſubſidet.

ſubſidet. At vero calculi pueris ob loci hujus, ac totius corporis calorem procreantur; ſed viris ob corporis frigiditatem calculi non generantur. Nam probe noſſe oportet primis diebus ipſum ſui (comparatione) calidiſſimum eſſe; poſtremis vero frigidiſſimum. Quod vero augeſcit corpus, & ad robur procedit, id calidum eſſe, neceſſe eſt; at ubi marceſcere corpus cœperit, & in ruinam præceps delabitur, frigidius evadit. Atque hac ratione, quo plurimum prioribus diebus increſcit homo, eo calidior evadit; atque ultimis diebus quanto plurimum marceſcit, tanto eum frigidiorem eſſe neceſſe eſt. Sic autem affecti ſua ſponte ſaneſcunt; plurimi quidem, quo anni tempore colliqueſcere cœperint, quinto & quadrageſimo die: qui autem hoc anni tempus ſuperaverint, anno ſponte convaleſcunt, niſi quid aliud hominem male habuerit. Qui vero morbi levi momento oriuntur, & quorum cauſæ cognitu ſunt faciles, ii ſecuriſſimi eſſe prædicantur; eorum autem curatio oppoſitis cauſæ morbi remediis molienda eſt; ſic enim, quod morbum in corpore concitavit, facile ſolvitur. Quibus autem in urinis arenulæ, vel lapilli ſubſident, iis per initia tubercula ad craſſam venam enaſcuntur, ac ſuppurant; poſtea vero, quum ea tubercula haud ita cito rumpantur, lapilli ex pure coaleſcunt, qui per venam cum urina in veſicam foras extruduntur. At quibuscunque urinæ quidem ſolum cruentæ ſunt, iis in venis vitium eſt. Quibuscunque autem una cum urina craſſa carunculæ parvæ capillorum ſpeciem referentes, prodeunt, eas a renibus, & articulari morbo laborantibus prodire, noſſe opportet. Quibus vero urina pura eſt, & alias, atque alias veluti furfuracea

quædam per ſummam urinam feruntur, iis veſica ſcabioſa eſt.

CAPUT VII.

Febrium quatuor genera: de febre continente, quotidiana, tertiana, & quartana, earumque generatione.

PLurimæ febres a bile procreantur: earum autem ſpecies ſunt quatuor, præter eas, quæ doloribus occultis ſuccedunt. Earum autem nomina ſunt: continens, quotidiana, tertiana, & quartana. Quæ itaque continens vocatur, ex plurima, & meraciſſima bile provenit, criſesque breviſſimo tempore efficit: quum namque corpus nullo tempore perfrigeratur, & a multo calore incaleſcit, celeriter colliqueſcit. Quotidiana poſt continentem a plurima bile generatur, & præ ceteris celerrime diſcedit; at continente diuturnior eſt, tum quod a pauciore bile procreetur, tum quod in ea intermiſſionis quietem habeat corpus; at in continente nullo unquam tempore quieſcit. Tertiana quidem quotidiana longior eſt, & a pauciore bile fit: & quo longiori in tertiana tempore quam in quotidiana corpus quieſcit, eo diuturnior hæc febris eſt, quam quotidiana. At quartanæ in reliquis eandem rationem obtinent; ſed tertianis tanto longiores ſunt, quanto pauciorem bilis, qua calidas concitatur, obtinent partem, tum quia in his corpus plus refrigeratur; iisque ab atra bile is cumulus accedit, ut nonniſi ægre depelli poſſint. Eſt namque omnium, qui in corpore (humano) inſunt,

humorum viſcoſa maxime bilis atra, & quæ inter omnes facit quam maxime diuturnas moras. Quod autem quartanæ febres atræ bilis ſint participes, ex eo quisque noverit: autumno enim maxime homines a quartanis corripiuntur, & in ea ætate, quæ eſt ab anno vigeſimo quinto uſque ad quadrageſimum quintum: tum etiam quod hæc ætas inter alias omnes atræ bili potiſſimum eſt obnoxia, & autumnale tempus omnium anni temporum maxime accommodatum eſt. Si qui vero extra hoc anni tempus, & eam ætatem quartana correpti fuerint, pro comperto habeas, hanc febrem, niſi quid aliud mali commiſerit homo, minime diuturnam fore.

HIPPOCRATIS
DE LOCIS IN HOMINE
LIBER.

PRÆFATIO.

Sequidæ quidem claſſi ſuæ MECURIALIS *adcribit, librorum, quos* HIPPOCRATES *ſcripſerit quidem, non vero perpoliverit, idemque* RUFUM *adducit, qui omnino* HIPPOCRATI *tribuit, neque enim alium facile* diviniſſimum *auctorem vocat.*

Miſti eſt argumenti, & anatomica aliqua continet, ut oculi membranas & cerebri, & aliqua ad

nares, partem angiologiæ capitis, venasque pulsantes temporum, quas sanguinem admittere negat, eoque loco oppositos quosdam sanguinis torrentes admittit. Venas illas (a) a cervicis tendinibus in testes penetrantes hic reperias, aliasque, & cavam venam, & venas ad malleolos, quæ incisæ hominem reddant infecundum, venamque brachii, quæ ob splenem secatur, & venarum mutuas anastomoses. De nervis aliqua, ubi videtur tendines cum nervis confundere. Aliqua ad ossium historiam, suturas, & universum sceleton. Mucum articularum non ignoravit. Fibras a ventriculo in vesicam decurrentes admittit. Fluxiones humorum de loco in locum, deque meatibus eo spectantibus. De morbis a fluxibus nascentibus: de eorum remediis. Ad oculorum mala, nullo ad eos ipsos pharmaco adposito; caput ad os usque secare jubet: venasque visum prementes, pulsantes, inter aurem & tempora consistentes exurere. Transit ad bilis varia genera, quibus etiam morbos pectoris imputat. Etiam suppuratos urit. Pleuritidis medela, Hippocratica, cum mulsa, & aceto. In hydrope carnem in collo tribus locis urit. In ischiadico morbo cucurbitulas adhibet. Ad splenes etiam magnos ustione utitur. De febrium causa, humore nempe stagnante, & ad locum minus resistentem se conjicien-

---

(*a*) Alia omnino est harum venarum historia ab ea, quæ exstat cum libro de ossium natura.

te; de earum curatione mulsa iterum, & posca: & de frigefacientibus in ardore medicamentis, ut cucumere. Icterus, in quo sylvestri cucurbita alvum ducit: inde vinum dat. In angina venam secat, alvum ciet. Tunc consilia ad cranii fracturas. Evacuationem inferam vomitu solvit. Consilium prudens, ignoto in morbo non dandum remedium vehemens. Mandragoram dat melancholicis & convulsis. Ut venæ in quoque morbo urantur. De medicæ artis difficultate & contrariis indicationibus. Non posse ad certam artem reduci. Aliqua de classibus medicamentorum. Fortunæ medicum non debere cedere, animose suadet. Posset esse HIPPOCRATIS, *etsi nullum ordinem servat, methodus enim medendi a genuinis scriptis non dissidet: neque obscuritatem desideres: egregia multa, cum aliis alienis & difficulter explicandis mista.*

ARGUMENTUM LIBRI.

De corporis partibus in genere quædam; de sensibus exterioribus; de venis plurima; de nervis, suturis, articulis, aliisque partibus; de fluxionibus, febribus, ulceribus, aliisque morbis; ac de methodico auxiliorum plurimorum usu.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

Corporis circuli, ac morborum principium ac finis; morbis aridiora corpora magis obnoxia, mi-

nus humidiora; proprium partis alicujus affectum, affectus per consensum, & secundarios excitare; interseptum humorem fluxionum & morborum causam esse; a primogenito morbo curationis principium ducendum; partium cognatio, consensio, communicatio; partis unius affectu, universum corpus affici.

PRincipium corporis mihi quidem nullum esse videtur, sed partes omnes peræque principium, omnesque finis. Descripto namque circulo, principium non invenitur: eademque ratio morborum in toto corpore. Quod enim siccius est, morbos suscipere, magisque laborare consuevit, humidum vero, minus. Morbus enim qui in sicco est, figitur, neque cessat; qui vero in humido, diffluit, & alias aliam præcipue corporis partem occupat, & semper commutando quietem facit, celeriusque sedatur, quod non fixus sit. Unaquæque vero corporis pars altera alteri, quum hinc vel illinc proruperit, statim morbum facit; venter capiti, & caput carnibus, ac ventri; & reliquæ omnes eadem ratione, quemadmodum venter capiti, & caput carnibus ac ventri. Quum enim venter moderatam dejectionem non fecerit, & in eum (cibus) immittatur, assumptorum ciborum humore corpus irrigat; ipse vero humor a ventre interseptus, confertim ad caput viam molitur: quumque ad caput pervenerit, a capitis vasis haud exceptus, fluit quocunque sors tulerit, & in capitis ambitum, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os subit, partim vero circum cerebrum per os tenue fertur. Quod si ad ventrem rursus quidem se contulerit, ventri morbum inducit; si vero in aliam quampiam partem decubuerit, ei ipsi mor-

bum facit. Ita etiam reliquæ partes ut hæc, altera alteri morbum inducit. Atque ſic optimum fuerit ægrotantium partium per eas, quæ morbos faciunt, curationem ſuſcipere. Sic enim quam optime quis ægrotantis principio medebitur. Corpus autem ipſum ſibi ipſi idem eſt, & ex eisdem conſtat; etſi vero non eodem modo ſe habent ejus partes parvæ & magnæ, itemque inferiores & ſuperiores; ſiquis tamen interceptam corporis partem minimam male afficere velit, eam affectionem, qualiscunque tandem fuerit, totum corpus ſentiet, propterea quod minima corporis pars eadem habet omnia, quæcunque & maxima. Eaque minima pars quicquid tandem pertulerit, ad cognatas refert, unaquæque ad ſuam, ſive bonum, ſive malum id fuerit; ac propterea corpus ob minimæ partis cognationem tum dolet, tum oblectatur, quod in minima partes omnes inſint, eæque ad ea, quæ ſui ſunt generis, ſingula transferunt, & omnia denunciant.

CAPUT II.

De auditu, odoratu, ac viſu; eorumque organis, ac venis; de tribus oculorum membranis; & cerebri duabus; de venarum a capite diſtributione, & communicatione; de venæ cavæ diſtributione. Unde infecunditas, viſionis extinctio, læſio, turbatio, ſanguinis mictus.

AT vero corporis natura principium ſermonis in arte Medica. Primum qua parte audimus, perforatum eſt. Vacua namque in aurium circuitu nil aliud, præter ſtrepitum & clamorem, inaudiunt; quidquid vero per membranam ad ce-

rebrum pervenerit, id aperte hac parte auditur; ac unicum foramen per membranam cerebrum circumvolventem eſt. In naribus quidem foramen nullum, ſed laxum quiddam ineſt, velut ſpongia; eamque ob cauſam per longius intervallum audit, quam olfacit. Longe enim ab olfactu odor diſpergitur: ad oculos etiam venulæ tenues ad viſionem ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ autem venulæ puriſſimo de cerebro affluente humore viſionem alunt, qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ quoque, ubi reſiccatæ fuerint, viſionem exſtinguunt. Membranæ vero tres ſunt oculos ipſos cuſtodientes, ſuperna quidem, craſſior; media vero tenuior; & tertia tenuis, quæ humorem conſervat. Ex his ſuperior quidem & craſſiſſima, ſi læſa fuerit, morbum facit; media vero, ipſa etiam periculi plena eſt, & ubi rupta fuerit, foras veluti veſica prominet. Tertia tenuiſſima, omnino periculoſa, quæ humorem conſervat. Cerebri autem membranæ duæ ſunt, altera ſuperna quidem craſſior, altera, quæ cerebrum contingit, tenuis, non amplius eadem, ubi vulnerata fuerit. Venæ autem ad verticem quidem per carnem permeant, oſſi proximæ. Ex vertice vero, duæ quidem recta per carnem feruntur, qua parte ſupercilia clauduntur, & ad oculorum angulos deſinunt. Una autem de vertice ad nares fertur, & in utramque narium cartilaginem ſcinditur. Aliæ duæ venæ juxta tempora feruntur, inter tempora & aures, quæ oculos premunt, ſemperque pulſant. Ex venis enim hæ ſolæ minime irrigant, ſed abducitur ab ipſis ſanguis. Qui vero avertitur, alteri influenti motum habet contrarium; & qui quidem avertitur, quum adſcendere cupit; qui autem ſuperne affluit, quum deorſum vult proce-

dere : hîc autem mutuo impulſu ac diffuſione, & circumvolutione, venulis pulſum præbent. At viſio ex cerebro humore nutritur; quum autem quid humoris a vênis acceperit, fluxione turbatur, neque in eo apparent (ſpecies,) ſed obverſari ipſi videntur interdum quidem velut avicularum imagines, interdum vero ut lentes nigræ; nihilque de cætero exacte re vera cernere poteſt. Aliæ duæ venæ, per medium aurium & reliquarum venarum, ad aures tendunt, iisque incumbunt. Aliæ duæ venæ ex oſſis conjunctione, ad aures feruntur. Ex his autem, quæ ad inferiora corporis deſcendunt, duæ quidem venæ juxta cervicis tendines, & juxta vertebras feruntur, ac in renes deſinunt, eædemque etiam ad teſtes permeant; quumque hæ male affectæ fuerint, homo ſanguinem mejit. Aliæ duæ venæ a vertice ad humeros feruntur, & eæ ſane humerales vocantur. Aliæ duæ venæ a vertice juxta aures, per anteriorem cervicis partem, utrinque in cavam appellatam venam feruntur. At vena cava, velut gula quidem producitur; mediaque inter guttur & gulam genita, per ſeptum transverſum fertur, & per cor, & inter ſeptum; ad inguina autem & femora intro ſcinditur, & divaricationes in cruribus facit, & in tibias intus ad malleolos fertur. Eæ quum ſectæ fuerint, hominem infecundum reddunt, quæ & in magnos digitos deſinunt. Ex vena autem cava (propago) in manum ſiniſtram deducitur; & ſubter lienem fertur, ad ſiniſtri lateris inanitatem; unde lien per omentum emergit, & in thoracem deſinit. Exoritur autem juxta ſeptum transverſum, & cum humerali committitur infra cubiti articulum, ipſaque lienis gratia ſecatur. Alia etiam ad dextram manum eodem modo a cava propagatur. Omnes

autem venæ communicant, & inter ſe mutuo confluunt. Aliæ ſiquidem ſibi invicem committuntur; aliæ vero per venulas, quæ a venis diſtenduntur, & carnes nutriunt, ea parte inter ſe confluunt.

CAPUT III.

De nervorum natura, alimento, ſubſtantia, ſitu, colore, robore, morbis; de pluribus capitis ſuturis; de oſſibus univerſi corporis ac partium; de oſſium omnium articulis, articulorum affectibus, doloribus, muco, claudicatione; ac quot oſſa, tot articulos, eſſe.

QUicumque autem a venis morbus oritur, is levior eſt, quam qui a nervis. Diffluit enim una cum humore in venis contento, neque quieſcit; veniſque natura in humore & carnibus eſt. Nervi vero cum ſicci ſunt, tum cavitates non habent, & oſſi adhæreſcunt, maximamque partem ab oſſe nutriuntur; nutriuntur vero & a carnibus, coloremque & robur inter os & carnem medium natura ſortiti ſunt; & humidiores quidem ſunt ac carnoſiores quam oſſa; ſicciores vero & magis oſſei quam carnes. Quicumque autem morbus eos invaſerit, eodem in loco firmatur & conſiſtit, ac educere perarduum eſt. Præcipue vero ipſos invadunt diſtenſiones, aliique morbi, a quibus tremor corpus prehendit, quique ipſi tremorem inducunt. Nervi autem articulos premunt, per totum corpus extenti; robuſti autem maxime & ſemper craſiſſimi ſunt in illis corporis partibus, in quibus pauciſſimæ carnes ſunt; totumque quidem corpus nervis

plenum est. At circa faciem & caput non sunt nervi; sed fibræ nervis consimiles, inter os & carnem, tenuiores & solidiores; item nervi quidam cavi Capita suturas habent, alias tres, alia quatuor. Quæ quidem quatuor habent, his sunt utrinque juxta aures, altera sutura anteriore, altera posteriore capitis parte; sic quidem se habet (caput,) quod quatuor habet: quod vero tres, ad aures utrinque, & anteriore parte; at ut in eo quod quatuor habet, hac parte (posteriore) nulla sutura enascitur. Qui plures suturas habent, hi capite salubriores degunt. Inter supercilia os intercedit, & maxillarum conjunctio in medio mento, & superiore parte ad caput est. Vertebras hi quidem plures, hi vero pauciores habent. Quibus pauciores, his sunt duodeviginti, quarum aliæ quidem sursum ad caput, aliæ vero deorsum ad sedem tendunt. Costæ septem, partim quidem posteriore corporis parte ad vertebras, partim vero anteriore in pectore, inter se committuntur. Claviculæ articulos habent, alios quidem in medio pectore juxta guttur, eaque parte articulatæ sunt; alios vero ad humeros ad scapulas reclinatos, quæ (summis) humeris semper adhærescunt. At scapulæ ad membra articulis connectuntur, super os, quod in membro est, incumbentes. Nam ab hoc osse appendices duæ porriguntur, una quidem intrinsecus, altera extrinsecus: quæ ad scapulas, ossi cohærentes, inferiore ex parte articulis conjunguntur; quæ vero sunt in cubiti flexu, infra quidem radio coarticulatæ sunt, juxta os natura sua cavum; paulum autem supra radium in cubiti gibbum; tum os, tum radius in eundem locum commissa, articulationem in cubiti (gibbo) efficiunt. Ad ulnam vero appendices protenduntur

valde tenues quatuor: duæ quidem sursum, duæ vero deorsum; & ad cubiti quidem gibbum duæ appendices adnatæ, superiore parte ex osse exoriuntur. Hæ cum osse cohærentes, ad ossis articulum, in cubiti gibbum articulo committuntur: quæ vero infra sitæ sunt, & intro reclinatæ, eæ utræque ad radium superne a membro procedentem concurrentes, interiore membri parte articulo committuntur, eæque inter se interiore cubiti parte commissæ, radium appellatum efficiunt. Infra vero ad manum, os articulum habet. Quum autem hac parte appendices teneræ sint, duæ quidem in articulum non exeunt, superior vero & inferior cum osse ad manuum articulo committuntur. Manus autem multos habent articulos; quæ enim ossa inter se committuntur, omnia articulos faciunt. Digiti multos habent articulos, tres unusquisque: unum quidem sub ungue, inter unguem & condylum; alterum vero in ipso condylo, qua parte etiam digitos inflectunt; tertium, qua parte digitus e manu exoritur. In coxendicibus autem duo sunt articuli, acetabula appellata, & in hos femora inarticulata sunt. Ad femora duæ appendices porriguntur, altera quidem intus, altera foris; neutraque in articulum procedit, neque ex altera parte, sed ossi in ipso femore annexæ sunt. Femur autem superne, ubi in acetabulo immittitur, hujuscemodi bicipitio bifidum est; in ea quidem bicipitii parte, quæ intro inclinata est, in summo adnatum est rotundum ac leve, quod in acetabulum ingreditur; altera vero pars minor, quæ in bifurculo protuberat, foras magis prominet, & & inferiore parte ad nates apparet, coxendixque vocatur. Ad genu autem femoris os hoc modo bifidum est. Huic vero bicipitio, os quod

tibia appellatur, velut in cardine adaptatur; ſupra adaptatum autem mola (ſeu patella) incumbit, quæ ad articulum, dum extenditur, humiditatem a carne deſcendere prohibet. Ad tibiam autem procedunt appendices duæ, quæ inferne quidem ad pedis malleolos deſinunt; ſuperne vero ad genu, non autem perveniunt ad articulum. Ad pedem vero tibia juxta malleolos articulum habet, aliumque infra malleolos. In pedibus etiam articuli multi, quemadmodum etiam in manibus ſunt. Quot enim oſſa, tot ſunt articuli; & in pedum digitis pari numero & eodem ſe habent modo: multi quoque in corpore articuli parvi ſunt, non ſimili tamen modo in omnibus ſed aliis alii; hi autem, quos ſcripſimus, in omnibus ſimiliter ſe habent; aliæ quinetiam ſunt aliis venæ; vix tamen e ſatu dignæ. Mucus omnibus a natura ineſt, qui quum purus fuerit, ſani ſunt articuli, ideoque facile moventur, quum ſint inter ſe lubrici; oboritur autem labor & dolor, ubi vitioſa humiditas fluxerit. Imprimis quidem rigidus fit articulus: neque enim lubricus eſt, qui ex carne affluxit humor; deinde ſua copia valde diſperſus, neque a carne irrigatus, ſemper reſiccatur: quumque eum ob eamdem copiam articulus capere non poſſit, effluit; maleque concreſcens, nervos, quibus articulus colligatur, attollit, elaxat, & diſſolvit. Quam quidem ob cauſam claudi fiunt, quum hoc magis fit, magis: quum minus, minus.

CAPUT IV.

Eduliorum ac potulentorum receptaculum, venter; ſeroſi humoris, veſica. Fluxionum cauſæ, fri-

gus exprimendo; calor, rarefaciendo carnes, & humorem attenuando; plenitudo, obstruendo; vacuitas, patefaciendo vias. Partes inferiores superioribus sicciores, ob pauciores venas.

AT vero quæ eduntur ac bibuntur, in ventrem feruntur; ex ventre vero venæ in vesicam, qua parte humorem transmittit, extentæ sunt. Fluxiones autem contingunt: & perfrigerata valde carne, & percalefacta, & supertumefacta. Propter frigus fluxiones fiunt, quum capitis caro & venæ tensæ fuerint; hæ namque, horrente carne, & in angustum coacta, & elidente, humorem exprimunt; simul etiam carnes ipsæ in angustum contractæ, vicissim exprimunt; & capilli, velut undique simul vehementer compressi, sursum eriguntur. Hinc quicquid expressum fuerit, quocunque sors tulerit, fluit. Fluit autem etiam ob calorem, quum carnes rarefactæ transitus præbuerint, humorque calefactus tenuior evaserit. Omnis enim humor calefactus, tenuior evadit, & quicquid cedit, fluit; potissimum autem ubi valde inflammatum fuerit, hanc ob causam fluit. Carnes admodum repletæ, quum capere nequeant, humor, qui contineri non potuit, effluit; fluit autem quocunque contigerit. Semel autem fluidis factis fluxionibus, diffluunt ad locum, quocunque contigerit, quoad fluxionis viæ ob attenuationem compressæ fuerint, cum corpus fuerit resiccatum. Quum enim corpus sibi ipsi communicet, quamcunque in partem humor inciderit, quum ex se siccum sit, eum suscipit ac trahit; neque vero ipsum deducere est difficile, quum corpus vacuum sit, minimeque præ attenuatione intumescat. Quum autem inferiores partes siccæ evaserint, superiores vero

humidæ (ſuperiora enim vaſa humidiora ſunt; venæ enim plures ſunt parte ſuperiore quam inferiore, & capitis carnes minore indigent humore) tum ſane ſicca corporis pars humorem ex capite ducit; etenim meatus ducenti magis patent, quam ei, qui ducitur. Quum enim ipſi ſicci ſint, eum ſibi lucrifaciunt; ſimulque humores natura deorſum ferri ſolent, vel ſi vis modica contingat.

CAPUT V.

De fluxionibus a capite ſeptem: tribus conſpicuis in aures, nares, & oculos; quatuor abditis, in thoracem, iisque frequentioribus, unde bilis, laſſitudo, empyema, tabes; in ſpinalem medullam, unde cæca tabes; in vertebras & carnes, unde hydrops; in articulos, unde arthritides, iſchiades, & cedmata.

AT fluxiones a capite ſeptem ſunt: quædam ſiquidem in nares; quædam in aures; quædam etiam in oculos: atque hæ a capite fluxiones oculis ſunt conſpicuæ. Ubi vero in thoracem ob frigus fluxerit, bilis fit. Magis autem in thoracem præ frigore fluit, propterea quod ad guttur facilis eſt fluxio, quum minime ſit contectum. Eos vero, qui a frigore bile vexantur, laſſitudo eam ob cauſam detinet, quia carnes bile affectæ minime quieſcunt, ſed concutiuntur, concuſſæque laborant & laſſantur, non ſecus ac ex via concuſſæ. Quinetiam, quum in thoracem fluxio decubuerit, ſuppurati & tabidi fiunt; quum vero in medullam fluxio contigerit, tabes occulta oritur. Quum retro in vertebras & carnes defluxerit, hydrops ſuboritur; inde vero di-

gnoſcere licet, nempe ſi anteriores partes ſiccæ ſunt, caput ſcilicet, nares & oculi; quin & oculis caligo accedit, qui & una cum reliquo corpore ex virore palleſcunt, neque quicquam exſpuitur, ne ſi multum quidem defluat; fluxio enim iſta per mediam carnem poſteriore parte delapſa, & ab anteriore averſa, anteriores (quidem) partes ſiccas facit, carnemque in poſteriora irrigat, eamque magis quæ interior eſt ad ventrem, quam quæ exterior ad ſpinam. Eamque ob cauſam corpus exteriore parte magis quam interiore ſolidum eſt, & anguſtiores habet meatus; qui quum tenues ſint, coarctantur; ipſique ſibi ipſis medentur, & hac fluxio ferri non poteſt. Intus autem cum latiores ſunt, tum intermedia tenuiora habent; fluxio vero quum ab altioribus delabatur, & levia nacta impedimenta, defluit, & carnes humore replet. Quin & humor a cibis eodem procedens corrumpitur, ipſeque ex commixtione corruptus, & qui cum eo ex capite defluit, corpus nutriunt: plurimo vero humore carnes nutritæ, & morboſo turgidæ, aqua inter cutem replentur. Quod ſi modica fluxio fuerit, coxarium morbum, & diuturnam articulorum affectionem facit, ſi fluere ceſſaverit. Nam quum modicum ſit, quod affluit, & undequaque a potentioribus partibus depulſum, ad articulos ſe recipit. Diuturni quoque articulorum affectus, & coxendicum morbi, iis, qui ab ejuſmodi morbis convaluerunt, contingunt; quum, quod morbum facit, ſanum evaſerit, in carne vero quid remanſerit; cui quum neque intro denuo, neque foras exitus pateat, ſed in cute tuberculum creet, in ipſo exitu confugit ad id, quod cedere poteſt, articulos nimirum; & aut eas articulorum

ticulorum affectiones diuturnas, aut coxendicum morbum parit.

CAPUT VI.

De manifestæ fluxionis in nares, aures, & oculos decumbentis, ac proinde coryzæ, otalgiæ, auris fistulæ, ophthalmiæ, scabiei pruriginosæ palpebrarum oculi, epiphoræ, & albuginis curatione, tum chirurgica per incisiones & ignem; tum pharmaceutica per topica & cathartica.

QUod si nares intumuerint, & pituita eaque concreta repleantur, ea ubi concreverit, aut fomentis, aut medicamentis attenuanda, minimeque avertenda est; etenim si aversa alio feratur, omnino fluxio majorem morbum efficiet. Quum vero ad aures fluxerit, primum dolorem parit; vi enim fertur; dolorem autem adfert, quoad fistula contracta fuerit: ubi autem fluere consueverit, non amplius dolorem excitat. At (vero) ei, quem dolor detinet, medicamentum natura calidum tepefactum, & metopio subactum infundendum, & pone cucurbitula admovenda, ad dextram, si sinistra auris doluerit; ad sinistram vero, si dextra, sed citra scarificationem, verum ut trahat tantum. Quod si per hæc dolor minime, sedetur, ea, quæ natura refrigerant, frigida infundito, & medicamentum, quod deorsum purget, propinato; sursum autem minime, quum vomitus nihil conferat, & in reliquo refrigerantibus utendum. Semperque modus, qui sanitatem non inducit, permutandus est; quod si deterius quidem malum reddiderit, ad contra-

rium confuge; si vero ad sanitatem vergat, nihil omnino ex his quæ adhibentur auferendum, neque aliud quicquam sejungendum aut apponendum. At ubi jam contracta fistula fuerit, multaque sanies purulenta & graveolens effluxerit, istud ita faciendum. Spongiam siccante quodam medicamento sicco imbutam, quam penitissime in aurem inde; & medicamentum purgans naribus adhibe, ut quod prius ad aures defluebat, in nares feratur, neque id, cum morbosum sit, ad caput rursus decedat. At vero quum ad oculos fluxio decubuerit, oculi inflammantur & tument. Sic affectus medicamento aut liquido, aut sicco asperso curandus est; quod si subito inflammationem concipiant, nihil omnino illine, sed aut validissimo asperso inferne abluito, vel alio quopiam alvum subducente medicamento attenuato, cautione adhibita ne vomitum provoces. Quod si velut lapilli decurrant, medicamentum, quod plurimam lacrymam cieat, illinito, & reliquum corpus humectum & tumidum reddito, quo oculi humidiores evadant, ac colluantur, ut concretam lacrymam decurrere facias. Quum autem paulatim in oculos fluxerit, pruritumque creaverit, sic affectum molli medicamento, quod siccare simulque modicam lacrymam ciere possit, illinito, naribusque medicamentum admoveto, aut singulis diebus, aut tertio quoque die eodem utens; sit autem medicamentum ejus generis, quod non plus quam acetabulum per nares educat; idque paulatim educat: quod vero oculis admovetur, id resiccare opportet, uti quod oculorum medicamentum resiccarit & interceperit, etiam per nares deducatur. At medicamenta caput purgantia, quæ quidem sunt valentia, a toto capite ducunt; quæ vero debilia, ab oculis: &

inde a vicinis naſo partibus. Quod ſi muco inter os & carnem ſubſiſtente, ex carne & oſſe in oculos fluxio decumbat, ex eo cognoſces, quod inde fluit. Fluxio in capite comprimitur, cedit, & ulcera in capite erumpunt, oculique illacrymantur, palpebræ non exulcerantur, neque mordet (fluxio,) neque oculorum aciem hebetat, ſed (æger) acutius cernit; ſiquidem fluxio minime ſalſa eſt, quum de cerebro non procedat, verum mucoſa magis ſit: ſic affectus hac ratione curandus eſt. Caput medicamento non vehementi purgandum, & corpus tum cibis, tum medicamentis infra ſubducentibus attenuandum, quo attenuato corpore (fluxio) reſiccetur, aut per medicamentum naribus admotum avertatur: verum oculis nullum medicamentum admovendum eſt. Quod ſi ne ſic quidem convaleſcat, caput ad os usque incidendum, non ſublimibus, neque transverſis ſectionibus, ſed eo usque ſecandum, dum ad os ipſum pertingas; at crebro incidendum, quo collectus humor citius emigret, per ulcera effluens, ſimulque crebræ ſectiones carnem oſſi adhæreſcere faciant. Sic medendum, ſi res hujusmodi ſucceſſum ſit habitura; ſin minus hæc commoda fuerint, & non eſt elotus (oculus,) ita ut elotus acute cernere poſſit; ſemperque potius ab incumbente humore ſplendeſcens redditur, hominisque acies extinguitur. Quod ſi in viſum ad humorem purum cruentus aliquis humor inciderit, huic pupilla intus in oculo minime rotunda ob eam cauſam apparet, quod in quacunque parte cruentus ineſt humor, ea non conſpicitur; huic itaque quod cernitur, deſinit rotundum eſſe, & ante oculos ei quædam obverſari videntur, nihilque quicquam, re vera ut eſt,

cernit. Hujus venæ, quæ videndi aciem premunt, adurendæ ſunt, quæ ſemper pulſant, & inter aurem & tempora natura ſitæ ſunt; easque ubi obturaveris, medicamenta, quæ humectant, oculis adhibe, lacrymamque quamplurimam educito, uti quod in oculis conſiſtit & morbum facit, colluatur. Quod ſi rumpatur oculus, mollibus & acerbis medicamentis utendum, ut conſtrictum ulcus in anguſtum coeat, cicatrixque tenuis fiat. Quum vero albugo fuerit, lacrymæ oculo conducunt.

CAPUT VII.

De fluxionis bilioſæ a capite in thoracem decumbentis, & ab ea ortæ peripneumoniæ, pleuritidis, ſuppurati, tabis & tuſſis, etiam tabis a fluxione in ſpinam, ac icteri, ortu, cauſis, ſignis diagnoſticis, & prognoſticis.

AT quum in thoracem fluxus ierit, bilisque fuerit, quod hinc manifeſtum eſt; dolor ile adficit, & claviculam ilium mollitudini e regione reſpondentem, & febris adeſt, linguaque ſuperiore parte ex viridi palleſcit, & concreta exſcreantur. In hoc morbo periculum ſeptimo aut nono die inſtat. Quum utraque latera doluerint, reliquaque ſimiliter ut in priore malo ſe habuerint: hæc quidem peripneumonia eſt; illa vero pleuritis: hæ autem eam ob cauſam oriuntur. Quum e capite per guttur & arteriam aſperam in pulmonem fluxio ſe tulerit, pulmo, quippe natura rarus & ſiccus, quicquid humoris poteſt, in ſe attrahit; & ubi influxerit, major redditur, & ſi quidem in totum fluxerit, ejusque fibræ majo-

res redditæ utrumque latus attigerint, pulmonisque inflammationem fecerint; quum vero alterum tantum, pleuritis fit. Pulmonis inflammatio longe periculosior eſt, & dolores ad laterum mollitudinem & claviculas multo vehementiores habet, linguaque longe eſt pallidior, fauces a fluxione dolor occupat, vehemens laſſitudo detinet, & anhelatio ſexto aut ſeptimo die prehendit. Hunc niſi febris ſeptimo die dimiſerit, moritur, aut ſuffocatur, aut utrumque contingit; quod ſi nono die, duobus intermiſſis diebus, febris corripiat, hic etiam ut plurimum aut moritur, aut ſuppuratus evadit: ſi vero duodecimo die, ſuppuratus fit; ſi decimo quarto, convaleſcit. Et quicunque ex pulmonis inflammatione, aut pleuritide ſuppurati fiunt, minime moriuntur, ſed convaleſcunt. Suppurati vero ut plurimum fiunt, quum fluxio ad eundem locum, velut in bilis fluxionibus, decubuerit: ſed in bilis quidem fluxionibus multum defluit, & ubi defluxit, ſedatur; ſuppuratis vero, tum minus defluit, tum minime ſedatur. Suppurati etiam fiunt, quum minus exſcreant, quam ad pulmonem defluat. Quod enim in pulmone conſiſtit & defluit, in pus vertitur. Pus autem in pulmone & thorace conſiſtens, ulcerat & putrefacit: & ubi ulcus factum fuerit, ab ulcerata parte, & ab eo, quod per ſputum repurgatur, defluit; ac ſimul quidem caput concuſſum magis fluit, ſimulque ex ulcerato thorace & pulmone magis fluit, & ulcera motu agitata refringuntur; ut etiamſi qui humor a capite defluit, ceſſet, is tamen, qui ab ipſis ulceribus procedit, morbum facere poſſit. Fit etiam ab ulcere ſuppuratus, & levior hic morbus eſt. Fit vero etiam extra pulmonem, potiſſimum quidem a ruptura, & ubi caro con-

tusa fuerit; hac enim parte pus colligitur, collectumque, si quis corpus concutiat, fluctuat, & strepitum facit: & hæc ustione curantur. At vero tabes fit, quum ad eundem (locum,) velut in suppurato, fluxio fertur per guttur & asperam arteriam, qaæ pulmonem & guttur continent. Defluit autem in pulmonem frequenter & paulatim, nec copiosum in pulmone humorem facit; dum enim resiccatur quod defluit, & in gutture concrescens, nimirum quum non eluitur, sed sensim influit ac detinetur, tussim concitat; & in aspera areria detentum quod influit, quum asperæ arteriæ angusta foramina habeant, angustiam spiritui affert, eamque spirandi difficultatem habere facit, ut eo velut deficiente, æger semper respirare desideret; quin etiam in pulmone, ceu non admodum humido, pruritus exoritur: quum vero multum a capite defluxerit, pruritus in pulmone non fit; etenim copiosum est, quod in ipsum defluit, & suppurati ex tabidis hujusmodi fiunt, ubi humidius corpus factum fuerit; & ubi siccius fuerit, ex suppuratis tabidi. Suppurati hoc modo dignoscuntur. Lateris mollitudinem a principio dolor obsidet; quum vero jam pus collectum est, & dolor similiter vexat, & tussis suboritur, tum pus exscreatur, & anhelatio corripit; quod si nondum pus eruperit in lateris mollitudine, concutitur, ac velut in utre strepitum edit. At si horum nihil adfuerit, suppuratus tamen sit, ex his conjectare opportet. Multum anhelat, subraucum loquitur, pedes & genua intumescunt; magis vero ex ea lateris mollitudine in qua pus inest, thorax incurvatus est; & membrorum dissolutio fit, sudore etiam totum corpus perfunditur; æger interdum quidem sibi calidus, interdum etiam frigi-

dus videtur; ungues circumtensi sunt, & venter incalescit. Atque ex his suppurati dignoscendi sunt. Quum vero posteriore ex parte fluxio in spinam decubuerit, huic tabes ejusmodi suboritur. Lumbos dolor occupat, & anteriores capitis partes ipsi vacuæ esse videntur. Bili autem hæc insunt periculosa; si in oculis regius morbus oboriatur, si in unguibus livores suborti fuerint, si corpus ulcera habeat, partesque circa ulcera lividæ fuerint; & quum sudor non toto corpore, sed una aliqua tantum corporis parte erumpit; & quum febre remanente, ex pallido virescens exscreatur, aut si exscreatio cesset, quum adhuc in pulmone remanet ex pallido virescens. Sic autem quum inest, quumque non inest, dignoscendum. Quum inest, in faucibus respirantis strepit, anhelatio item periculosa est, & singultus, febrisque discedit excreatione adhuc in pulmone hærente, & debili jam ægro alvus dejicit. Hæc sunt pleuritidis, & peripneumoniæ periculosa indicia.

SECTIO II.

CAPUT VIII.

De pleuritidis, peripneumoniæ, suppurati, tabis, & octavæ fluxionis per fauces in ventrem, curatione.

PLeuritidem sic oportet curare. Febris per septem dies haud sedanda; potu vero aut aceto mulso, aut aceto & aqua utendum: hæc autem quam plurima offerenda, quo humectatio fiat, eaque facta exscreationem faciat; dolorque

medicamentis calefacientibus ſedandus, & ſorbitione exhibendum quidquid exſcreationem moliatur: & balneis etiam quarto die utendum, quinto autem & ſexto, oleo illinendum; ſeptimo vero lavandum, ſi febris non remittat, uti ex balneo ſudor oboriatur: quinto inſuper & ſexto validiſſimis utendum exſcreationem promoventibus medicamentis, quo æger quam facillime ſeptimum tranſigat diem. Quod ſi neque ſeptimo die deſierit, nono deſinet, niſi aliud quiddam periculoſum contingat. Poſtquam autem febris remiſerit, ſorbitiones quam debiliſſimæ offerantur. Quod ſi alvi fluor corpori, quod recens in morbum incidit, ſupervenerit, a potu auferendum erit; ſin poſtquam febris remiſerit, triticeis ſorbitionibus utitor. Eodemque modo pulmonis inflammationem curato. Suppuratis, caput haud vehementibus medicamentis purgandum, ſed ſenſim ad nares avertendum, cibisque ſimul ventrem ſubducentibus utendum. Et cum morbi principium non amplius erit, ſed fluxus divertitur, excreatio promovenda, & tuſſis excitanda, & tum medicamentis, quæ infunduntur, tum cibis utitor. Quum autem excreatio movenda eſt, pluribus etiam cibis, tum ſalſis, tum pinguibus, vinoque auſtero utendum eſt, & quum hoc modo habuerit, tuſſis excitanda. Tabidos quinetiam quoad reliqua (curabis) ad eundem modum, præterquam quod cibaria non multa ſimul exhibenda, neque opſonia plura, quam cibaria frumentacea; & vino diluto inter cibos utendum, ne calefaciat, & corpori debili calorem exhibeat, & utraque ſimul eodem tempore calefaciant, & calore multam fluxionem inducant. Ubi vero per gulam in ventrem fluxio inciderit, infra purgatio, interdumque ſupra ſit. Huic quidem ſi

dolor in ventre adfuerit, is primum medicamento aut ſucco ſubducendus; deinde medicamento corroborante utendum, cibis vero alvum ſubducentibus, quamdiu dolor detinuerit. At ubi dolor ſedatus fuerit, cibis corroborantibus utendum. Eodem modo etiam ubi per multos dies purgatio detinuerit, curato. Quod ſi imbecillus fuerit, & præ imbecillitate iſta offerri nequeant, primum quidem ptiſanæ ſucco alvus per infuſum eluenda; deinde ubi per hunc purgaris, adſtringente aliquo utendum.

CAPUT IX.

De Hydropis, iſchiadis, & tabis a fluxione capitis in poſticas partes, etiam de ſplenis tumeſcentis, ac pueri hydropici, curatione.

QUum autem in carnem poſteriore parte juxta vertebras illapſa fluxio hydropem excitarit, ſic medendum. Cervicis caro, quæ in medio eſt venarum, tribus cruſtis inurenda; & ubi uſſeris, conſtringenda, & quam tenuiſſimæ cicatrices inducendæ: & ubi viam intercluſeris, medicamentum naribus admoveto, ut eo divertatur, & imbecillum rurſus aliud, donec avertatur; ac anteriores quidem capitis partes calefacito, poſteriores vero refrigerato, Eſt poſtquam partibus capitis anterioribus excalefactus tibi videbitur. Cibos (vero) edat, qui maxime nutriant, & minime ventrem ſubducant, quo fluxionum meatus anteriore capitis parte quam maxime dilatentur. Poſteaquam vero viam intercluſeris, & influxionem averteris, ſiquid prius quam fluxionem curaveris, ad corpus pervenerit, hoc modo

medendum. Si quidem ad cutem magis secesserit, externis partibus fomentum admovebis; si vero intro ad ventrem, neque foris conspicuum sit, medicamentum propinabis, sin utramque in partem, utrinque detrahes. Diligentia autem adhibenda est, ut proximum exitum facias, sive superne, sive inferne, sive alia quavis corporis parte exitus detur. Quum vero coxendicum morbus a fluxione oritur, cucurbitulam admovere, & foras attrahere oportet, citra scarificationem, & calefacientia medicamenta propinando intus calefacere, ut exitus pateat tum extra ad cutem per cucurbitulæ tractionem, tum intra ad ventrem per caliditatem. Ubi namque (fluxioni) via interclusa fuerit, neque habuerit quo procedat, ad articulos progrediens, in id, quod cedit, defluit, & morbum coxendicum inducit, aut posteriorum (partium) tabem. Sic adfecto caput medicamento imbecillo purgandum, donec alio avertatur fluxio, & victus ratione, velut antea, utendum. Medicamentum autem potui exhibeto sursum purgans, & alvum inferiorem lacte infuso subluito; cætera fomentis curato. Quum lien ex febre magnus exstiterit; fit autem quum corpus extenuatur: ex iisdem enim & corpus augescit, & lien contabescit. Quum autem corpus extenuatur, & lien turgescit, una etiam cum corpore omentum extenuatum fuerit, omenti pinguedo colliquescit. Ubi vero partes istæ pinguedine vacuæ fuerint, & ex liene turgescente in omentum defluxerit; omentum quum valde vicinum sit, & vasa vacua habeat, id excipit; atque ubi semel in corpore morbus exortus fuerit, ad id quod morbosum est vertitur, nisi quis recte curet; ita ut etiamsi bene curetur, periculo non careat. Huic sic medendum. Me-

dicamenta, quibus aqua detrahatur, potui exhibenda, & cibi maxime nutrientes offerendi. Si vero neque ſic levior fiat, inurendæ ſunt cruſtæ quam tenuiſſimæ, & quam maxime in ſuperficie, quo aquam emittere poſſis, in umbilici ambitu, & non ſupra umbilicum, ſingulisque diebus emittito. Quumque morbus periculoſiſſimus ſit, in his periclitari oportet: nam ſi tibi ſucceſſerit, ſanum efficies; ſin vero fruſtratus fueris, nihil gravius, quam quod eventurum erat, perpetietur. At in puero hydropem ſic curare oportet. Tumidæ & aquæ plenæ partes ſcalpello aperiendæ ſunt, crebroque ac parum educendum eſt: a ſingulis igitur corporis partibus educendum, fomentisque utendum, & ſemper, quod apertum eſt, calefaciente medicamento illinendum.

CAPUT X.

De arida pleuritide citra fluxionem, ejusque curatione; ac de febris generatione & curatione.

PLeuritis ſicca citra fluxionem oritur, quum ex coacta ſiti pulmo admodum reſiccatus fuerit. Pulmo enim quum ſiccus ſit, ubi amplius quam pro natura reſiccatus fuerit, gracilis evadit, & impotens redditus, ad latus præ impotentia inclinatur, latusque contingit, eoque contacto, quum humidum ſit, ei adhæreſcit, & pleuritidem facit. Tunc vero & dolor ad latus & claviculam oboritur, & febris, & album exſcreat. Hic multis potionibus curandus eſt & lavandus, eique medicamentum, quod dolorem ſedet, exhibendum, aliaque quæ exſcreationem

faciunt. Hic intra ſeptimum diem convaleſcit, neque morbus periculoſus eſt, neque cibos exhibere oportet. At vero febres hanc ob cauſam oriuntur. Quum corpore immoderatius inflammato carnes intumuerint, pituita biliſque concluſæ conquieverint, nihil refrigeretur, neque exeat, neque moveatur, neque aliud quid ſubeat. Quum itaque laſſitudo (& febris,) & repletio detinuerit, multa aqua lavandum, & liquido illinendum, & quam maxime calefaciendum, quo calor aperto corpore per ſudorem exeat; hæcque deinceps bene tribus aut quatuor diebus facienda: quod ſi non ſedetur, medicamentum, quod bilem educat, propinandum, & febris perfrigeranda, priusquam in quartanam deveniat. Neque tamen donec corpus turgeſcit, medicamentum potui exhibendum: non enim hæc mala judicantur, niſi parum, nimirum corpore turgente; quum autem macilentum fuerit, propinandum, & expurgabitur. In febre cibus minime offerendus, neque ſorbitionibus alvus ſubducenda; in potu exhibenda calida aqua, mulſa, & acetum cum aqua: & hæc quam plurima propinanda. Si enim non frigidus potus ingreſſus fuerit, cum calidus ſit, & maneat, ex ægro corpore detrahit, ſive urinas deducat, ſive ſudorem eliciat. Undequaque autem apertum corpus, & reſpirans, ac motum, quod conducat, faciet. Quum vero attenuatum febris urat, manifeſtum eſt, quod non ob corporis tumorem febris detineat; &, ſi non ceſſet, nutrire, & tumidum reddere oportet; quod ſi ne ſic quidem conducat, manifeſtum non oportuiſſe (per oblatos cibos) febrem inducere. Huic medicamentum abſorbendum eſt, quod educat, qua parte magis febris detinet, ſive ſuperiore, ſive inferiore: ſi ſupe-

riore quidem, ſupra; ſi inferiore, infra. Nihil vero minus convenit, quam debilibus ægris medicamenta vehementia præbere, ſed eodem modo; aut ſic tantum, robuſtis quidem vehemens; debilibus vero debile. Ardores autem potionibus & ſorbitionibus, quemadmodum febrem refrigerante medicamento exolvere oportet, cammaro, aut alio quopiam id genus. Ac ubi ex refrigerante ad nauſeam devenerit, calefacientibus poſtea utitor; quod ſi non ceſſet, refrigerantibus rurſus utendum.

CAPUT XI.

Curatio icteri, ulceris ferini, & anginæ.

ICterum ſic curare oportet. Quum curandum ſuſceperis, nutrito, & balneis, & pinguefacientibus, tum potibus, tum cibis, tribus aut quatuor diebus humectato. Ubi vero corpus humectatum fuerit, purgato, ipſumque exſiccato, pinguiaque confeſtim ſubmoveto, & undique adhibito medicamento, ſi fieri poſſit, humiditatem educito; ad caput imbecillo purgatorio (utitor;) & quæ urinas ducant, propinato; eaque ante cibos eo tempore, quo turbatam humiditatem repurgaris, in potu præbe, ne poſt hoc tempus corpus nutriatur. Cum vero attenuatum fuerit, balneis etiam purgato; & cucumeris agreſtis radice contuſa in aquam conjecta, inde lavato. Medicamenta autem bilem educentia ne propinato, ne id corpus magis conturbet. Ubi vero ſiccum fuerit, quod conturbatum fuit, nutrito, nullo alvum ſubducente, aut urinas ciente medicamento, ſed vino vinoſo, & his, quæ rubi-

cundiorem hominem reddant. Quod ſi viridis palleſcens ſit, rurſus exhaurito, neque ullo modo reſiccato, ne viror defixus hæreat. Ulcus ferinum hanc ob cauſam corpus invadit. Poſtquam caro circumcirca inflammationem conceperit, & ulceris labra intumuerint, ulcusque humidum, & in ulcere ſanies reſiccata inerit, aut ulcus compactum fuerit; putris ab ulcere ſanies defluens, a compacto ulcere foras ad carnem prodire prohibetur; caro autem ſuſcipit, quum nimirum ex inflammatione elevata ſit; quumque eo pervenerit ſubterfluens ſanies, putrefacit & attollit. Hunc medicamentis humectando, ulcus ipſum illinere oportet; ut ex humectato ulcere foras fluxio, & non ſubter carnem, effluat; & quæ ad ulcus adfluunt, refrigerantibus medicamentis (illinenda) uti caro frigore condenſata coeat, & minime diffracta rurſus fluxionem immittat; quin & reliqua ulcera refrigerantibus oblinenda ſunt, iisque humectantia adhibenda. Angina a ſanguine oritur, quum ſanguis in venis, quæ in collo ſunt, concreſcit. Sic affectîs a venis, quæ in brachiis ſunt, ſanguis detrahendus eſt, ſimulque alvus ſubducenda, quo id, quod morbum exhibet, avellatur. Lingua quoque, quum magna ulcera habuerit, ſimiliter tractanda. Morbi ab initio curandi ſunt; qui a fluxionibus oriuntur, (in his) primum fluxiones ſedandæ: qui vero ab alia cauſa, in his morbi principium ſedandum, & curandum: deinde quod confluxit, ſi quidem copioſum eſt, educendum; ſin vero modicum, victus ratione emendandam.

CAPUT XII.

De capitis fracturis ac fissuris, earumque per serram aut terebram curatione. De lethalibus purgationibus, vulneribus, & ulcusculis. A purgatione laborantis curatio. Bilis eruptio difficile sedatur; vomitus sedat evacuationem.

CApitis suturæ. Si os quidem fractum sit & contritum, periculo vacat, & hunc medicamentis humectantibus curare oportet; si vero fissum fuerit, & fissura intro procedat; periculi plenum est. Huic serram adhibere oportet, ne sanies per ossis fissuram affluens meningem putrefaciat: nam, quum per angustum quidem subeat, nec tamen exeat, molestia afficit, hominemque ad insaniam adigit. Huic serra adhibenda est, ut ampla serratura facta, saniei exitus, neque solum ingressus pateat; & medicamentis, quæ humorem ad se attrahant, utendum, ac lavandum. Febricitanti caput ne purgato, ut ne ad insaniam agatur. Caput siquidem medicamenta purgantia calefaciunt, & sane ad febrilem calorem medicamenti calor accedens, insaniam excitat. Lethalia vulnera. Siquis quacunque ex causa male affectus bilem atram vomuerit, moritur, qui vulnus habet. Et qui evacuatione detentus, imbecillus ac extenuatus, si derepente siccus considet, moritur. Quum febre detento ulcuscula in ambitu livida, imbecillus quum sit, eruperint, moritur. Quum cuippiam morbo detento, quum jam debilis fuerit, livores eruperint, lethale. Quum quis a medicamenti potu superægrotaverit, ac per superiora & inferiora ejecerit: vinum primo quidem dilutum, deinde meracum

frequenter ſorbendum exhibeto, & ſedabitur: medicamentum autem neque ſubducens, neque vomitum excitans (dato.) Si bilis ſua ſponte, aut deorſum, aut ſurſum proruperit, difficilius ſedatur: quæ enim ſponte fertur, vi corpori illata propellitur; ſi vero a medicamento effluat, a nulla re cognata cogitur. Quum evacuatum & vomentem curandum ſuſceperis, vomitum ne ſedato: vomitus ſiquidem evacuationem ſedat, facilius autem poſtea vomitus ſedabitur. Si vero imbecillus ſit, qui hæc patitur, a vomitu medicamentum ſomnum concilians exhibeto. Sanguis quidem cum morbum facit, dolorem inducit; pituita vero, ut plurimum, gravitatem.

CAPUT XIII.

De morbi ignoti, ægri robuſti & debilis, ulcerum, fluxionis, mœrentium, & convulſionis curatione.

IN morbis, quos quis minime cognoſcit, medicamentum minime vehemens potui exhibendum. Si levior (æger) evadat, demonſtrata via eſt, & extenuando curatio inſtituenda eſt; ſin vero minime levius, ſed deterius habeat, contraria facienda: ſi extenuare minime conducat, tumidum reddere contulerit, crebroque permutabis, hoc conſilio uſus. Siquis in morbis robuſto quidem ægro, debili vero morbo permutaturus eſt, tunc quidem audacter valentiore, quam morbus eſt, medicamento utendum; ut quamvis quod ſanum eſt, una cum ægro educatur, nulla inde ſit noxia: at ubi morbum valentiorem, ægrum vero debilem nactus fueris, debilibus

bilibus medicamentis curatio inſtituenda eſt, quæ morbo ſuperiora ſint, ipſumque abducant, ægrum autem nihilo debilorem efficiant. Gymnaſtice, & Medicina, contrariæ eſſe ſolent; Gymnaſtice namque nullis eget permutationibus; ſed Medicina. Sano namque præſentem ſtatum permutare nihil prodeſt, ſed ægroto. Morbi quicunque ulcera ſunt, & reliquo corpore ſupereminent, una cum medicamentis, etiam fame curandi ſunt: fluxione ex capite manante, vomitus confert. Morbi vetuſti difficilius quam recentes curantur; verum vetuſtos morbos primum recentes facere (oportet;) ulcus calloſum factum, ubi quod durum eſt, medicamento putrefaciente expuleris; demum occludendum. Medicamenta, quæ tumefacere maxime ſolent, ea pura (ulcera) occludunt; quæ vero attenuant, ea purgant. Quod ſiquis, quæ nondum matura, occludat, corpus ægrotum nutrit, quod ulcus habuerit. Et, ſi quidem ulcus occludere ac implere opus ſit, tumefacere juvat; quod ſi carnem in capite (producere) velis: cibis enim recreata caro, eam, quæ a medicamento computruit, propellit, ac naturæ auxiliatur; elatam vero in tumorem & levem, cibis extenuare oportet. Mœrore confectis & ægrotantibus, ac ſe ſtrangulare volentibus, mandragoræ radicem mane propinato, minore tamen pondere, quam quod inſaniam excitet. Convulſionem hoc modo curare oportet. Ex utraque lecti parte ignem ſuccendito, & mandragoræ radicem propinato, minore, quam quod inſaniam excitet, pondere, & ad poſteriores tendines ſacculos calidos admoveto. A convulſione ſi febris prehenderit, eodem die ceſſat, aut poſtero, aut etiam tertio. Ex ruptura febris non ultra tres quatuor dies prehendit: quod ſi prehen-

dat, ratus quis ex ruptura ea detineri, ab alia quapiam causa corripitur; neque ea veluti ex ruptura tractanda. Quum homo distentis pedibus, aut manibus fuerit, insaniam sibi inducit.

CAPUT XIV.

De ustione venarum, ejusque faciendæ modo, ac usu; quæ sanguinem sistit, fluxionem avertit, & cephalæam curat.

VEnam autem sic inurere oportet, ut morbo, quocunque quis ægrotarit, conveniat. Si inustus homo fuerit, fluat autem aliquid sanguinis, ut ne hoc ipsi periculosum sit, ambo hæc facere licet. Si inusseris, qua parte dolor est, cujus gratia urebatur, non coalescit; verum ad fluxum contulit: si enim perusta fuerit, minime effluit. Tunc enim utramque venæ extremum, qua parte perustum est, recurrit, simulque exarescit; quod siquid relictum fuerit ab ea parte, quæ relicta est, profluente fluxione, humectatur. At si sanguis ex vena effluit, eam obliquam perurito: quod si non cesset ad hæc, superiore & inferiore parte utrinque incidito, quo sanguinis fluxus avertatur, interceptum enim facilius est, quam confertum, medicamento sedare. In capitis dolore sanguinem ex venis detrahito: quod si non cesset, sed diuturnus sit, venas inurito, & convalescit; si vero caput purgaveris, magis affliges.

CAPUT XV.

Artem medicam longam esse ac difficilem, ob varium subjectum, diversos affectus, & medicamentorum effectus sæpe contrarios.

MEdicina ut cito addiscatur, fieri nequit, propterea quod in ea firma aliqua doctrina tradi non potest; verbi gratia, qui uno modo, quem docent, scribere didicit, omnia novit; & qui sciunt omnes, eodem modo, ideo quod idem est, & eodem modo fit, & nunc & non nunc, neque contrario modo fieri potest, sed semper merito simile est, neque temporis occasione opus est. Ars vero Medica, & nunc, & paulo post, non idem facit, & erga eundem contraria facit, eaque sibi ipsis contraria. Primum alvum subducentia non semper hoc faciunt, eaque utrumque faciunt: neque fortassis sic se habent alvum subducentia, ut alvum sistentibus sint contraria. Alvo suppressa, ob vehementem suppressionem corpus tumidum redditur, pituita ad ventrem perveniente; sic suppressio alvi subductionem facit: ubi enim pituita ad ventrem pervenerit, evacuatio contingit. Hoc vero modo, quæ natura alvum subducunt, alvum remorantur, nisi certe alvum subducentia reddideris; exsolvatur autem id quod morbum facit & humectetur: postquam exsolutum fuerit, sanus evadit. Et sic quæ sistunt, subducentibus alvum remorantur, vicissimque alvum subducentia sistentibus. Eodem modo de rubicundis & pallidis: etenim pituitosa & tumefacientia pallidos & decolores reddunt, & attenuantia bene coloratos. Utriusque vero remedium est contrarium

contrario. Verbi gratia, quum intumuerit, qui pallidus eſt, exſolvitur, ſi attenuans aliquod medicamentum adhibitum fuerit; hicque tumenti attenuans profuit. Ex his autem quod aliquando utilitatem percepit, nunc ei qui profuit hic prodeſt, ſiquando ex attenuatione decolor, & ex viridi palleſcens fuerit. Si quis enim tumorem inducens medicamentum exhibuerit, pallor ſedatur. Dolor etiam oritur ob frigus & ob calorem, & propter nimiam copiam, & propter paucitatem. Et in perfrigeratis quidem natura corporis partibus ad cutem ob nimium calorem dolor ſuboritur; & in calidis natura, ob frigus: & in ſiccis quidem natura, dum humectantur, & in humidis natura, dum reſiccantur. Quum enim cujusque natura immutatur & corrumpitur, dolores fiunt, & ſanantur dolores contrariis. Proprium id eſt cuique morbo. Natura calidis ob ipſum frigus male habentibus, calefaciens aliquid (adhibendum,) reliquaque eadem ratione. Alius modus hic eſt. Per ſimilia morbus oritur, & per ſimilia oblata ex morbis ſanantur: veluti ſtranguriam, ſi non adſit, idem facit, & ſi adſit, idem ſedat; tuſſisque eodem modo, ut & urinæ ſtillicidium, ab iisdem fit & ſedatur. Alius itidem modus. (Febris orta ob tumefactionem ex pituita, interdum quidem ab iisdem fit, & ſedatur,) interdum vero a contrariis facta eſt. Etenim interdum ſiquis calida lavare velit, & copioſum potum exhibere, ſanus evadit; & propter tumefactionem exorta febris, oblatis tumorem inducentibus ſaneſcit. Ac ſiquis medicamentum alvum ſubducens aut vomitum movens propinare velit, ad eundem modum ab iis quæ excitant ſedatur, & a ſedantibus excitatur. Etenim ſiquis homini vomenti

copiosam aquam potui exhibeat, una cum vomitu eluentur ea, quæ vomitus causa sunt: huic quidem per vomitum vomitus sedatur; illi vero per ea quæ sedant, quoniam ipsi per inferiora demittunt, quod intus vomitum facit: (sicque) utrisque contrariis modis homo convalescit. Et quidem si in omnibus hoc modo se haberet, constitutum quidem sic esset, hæc quidem contrariis curari, quæcunque sint, & quacunque ex causa fiant; illa vero similibus, quæcunque tandem sint, & a quacunque causa fiant. Hujus rei causa est corporis debilitas: corpus enim a cibis æqualibus æqualiter nutritur: a corpore vero cibi superantur. Ubi vero plus aut minus ingesserit, aut alia quædam mutatio facta fuerit, superatur corpus ab oblatis; superantur autem & cibi: & ubi superantur cibi, corpus vigere faciunt; iique simul corpus superant, ac statim contraria efficiunt. Calida lavari, dum quidem corpus calidam admotam superat, vegetum; sin superatum fuerit, gracile reddit corpus. Et comessatio idem quod balneum efficit; hæc siquidem dum superantur, corporis vigorem faciunt; ubi vero superaverint, tum alvi dejectiones, tum varia vitia adferunt. Quum vero id, cui offertur, immutatur, id quod offertur, immutari necesse est. Immutatum enim corpus, quum evictum sit, parum est efficax, & ex quovis offensiones exhibet. Hoc autem efficiunt etiam ea, quæ alvum subducunt: & quæ vigorem afferunt, hæc corpus extenuatum reddunt; & reliqua omnia, quæ his contrario modo afficiuntur. At vero ars Medica brevem habet occasionem, & qui hoc novit, illud constitutum habet, & novit, quæ sint rerum species, & quæ non species, ad quas cognoscendas occasio est in Medicina,

nempe quod alvum ſubducentia fiant, & reliqua quod contrario modo ſe habeant, & quod maxime contraria, non ſint maxime contraria. Occaſio autem hæc eſt, cibos offerre ea copia, quam corpus ſuperare valeat: quod ſi quis ſic fecerit, cibum alvum ſubducentem oblatum, alvum ſubducere, & corpus tumefacientem tumefacere omnino neceſſe eſt. Si igitur cibos corpus ſuperaverit, neque morbus, neque ex his, quæ offeruntur, contrarietas oritur; eaque eſt opportunitas, quam Medicus cognitam habere debet. Ubi vero opportunitatem prætergreſſus fuerit, contrarium accidit; & qui prius etiam ſupra modum cibum coquere poterant, vix nunc ſe incaleſcere ſentiant: corpus enim, quamdiu id, quod offertur, ſuperaverit, nutritur; ubi vero hanc opportunitatem prætergreſſum fuerit, contrarium contingit, ſiquidem attenuatur. Sed & reliqua omnia, quæ tumefaciunt, quoad ea corpus ſuperaverit, prætereaque ſi opportune (exhibeàntur,) etiam ſecundum ſuam naturam ſingula faciunt, & tumefacientia tumefaciunt: at ubi occaſionem exceſſerint, contraria fiunt.

CAPUT XVI.

Quid medicamentum; ac de medicamentis blandis ac vehementibus, alvum ſubducentibus ac ſiſtentibus, eorumque uſu.

OMnia medicamenta ſunt, quæ præſentem ſtatum dimovent; vehementiora autem omnia immutant. Licet autem, ſi quidem velis, medicamento transmovere; ſin minus velis, cibo. Ægrotanti vero omnia e præſenti ſtatu di-

movere opem fert; nisi enim, quod morbum facit, dimoveris, augetur. In morbis debilibus medicamenta natura vehementia minime exhibere oportet, medicamentum ob paucitatem debile existimando; sed in valentibus natura, valentibus medicamentis utendum; debilibus vero non valentia medicamenta danda: neque medicamentum transmutandum est, sed singulis secundum suam naturam exhibendum; ita ut debilibus quidem, debilia natura medicamenta; valentibus vero morbis, valentia natura medicamenta exhibeantur. Morbi autem ea parte, cui proximi sunt, educendi, & parte, qua singulis proximus est exitus, eliciendi. Hæc alvum subducunt, quæcunque lubrica & incisiva sunt, & quæcunque in calidis attenuantur (venter enim calidus est) & reliqua, quæ salsa sunt, & quæ ex his plurimum habent: minime autem alvum subducunt; sed sistunt, quæcunque flatum creant (humida enim dum resiccantur, flatum pariunt) quæque adstringunt, & quæ calore concrescunt, & friabilia & sicca. Quæcunque autem foris extenuant, ea omnia intro assumpta tumefaciunt, eademque roborant, & tumorem inducunt; & quæ alvum subducentia extenuant, eadem calefaciunt: ad hæc vero etiam acida pituitosa sunt. Quæcunque autem ventrem refrigerant, eadem alvum subducunt, & quæ frigida sunt, & humida; quum vero alvum minime subducunt, calefaciunt. Frigefaciunt autem & calida in ventrem assumpta, & cito secessum faciunt: quæ vero alvum non movent, in ventre calida sunt. Ex his; quæ repletionem inducunt, maxime tumefaciunt; quæ vero plurima assumpta repletionem non faciunt, ea alvum dejiciunt.

CAPUT XVII.

Artem medendi certam & constantem esse, quam qui novit, eum fortuna non indigere, sed & cum fortuna, & citra fortunam, optime facturum & successu potiturum.

ARs sane Medica jam mihi tota inventa esse videtur: quæ sic comparata est, ut singulas & consuetudines, & occasiones doceat. Qui enim sic Medicinam novit, minime fortunam expectat, sed & citra fortunam, & cum fortuna, recte faciet. Constituta enim est tota Medicina, ejusque præceptiones, ex quibus constat, pulcherrimæ, fortuna minimum indigere videntur. Sui enim juris est fortuna; & nullius imperio paret, neque voto illam consequi datur. Scientia vero tum imperio subjacet, tum successu felix est, siquis ea instructus uti velit. Deinde qua in re Medicina fortunæ indiget? si namque explorata sint morborum medicamenta, quemadmodum reor, ea medicamenta, ut morbis sanitatem adferant, minime fortunam morantur, si modo medicamenta sint; quod si cum fortuna ea exhibere juvat, non magis medicamenta, quam non medicamenta, una cum fortuna morbis oblata sanitatem restituunt. At quicunque fortunam ex Medicina, aut alia quapiam (arte) expellit, negatque eos, qui probe aliquid noverint, fortuna uti, is mihi contrarium sentire videtur; mihi enim soli hi vel successu potiri, vel eo frustrari videntur, qui recte quid, vel male facere noverunt. Est enim prospere succedere, recte facere; quod faciunt, qui sciunt: at vero successu frustrari est, quum quis, quod

minime sciat, id non recte faciat. Ignaro enim quomodo prospere succedere queat? quod siquid etiam prospere succedat, nequaquam commemorandum successum habebit; nam qui non recte facit, huic prospere succedere non poterit, quum reliqua, quæ sunt consentanea, non faciat.

HIPPOCRATIS
DE HUMORIBUS.

PRÆFATIO

GALENUS *videtur pro genuinos habuisse, cum in eum commentarios scripserit, sive eum, quem nunc habemus, sive alium amissum.* MERCURIALIS *mavult ad secundam classem rejicere, cum veteres critici eum fere repudiaverint. Mihi videtur genuinus, ejusdem certe auctoris, qui librum* de locis *scripsit, cujus pituitam & bilem alterne superantes hic reperias: aliqua etiam habet, quæ in Epidemicorum,* I. *genuino certe opere, perinde leguntur, & aphorismos demum ad verbum repetitos. Deinde brevitas est plus quam Hippocratica, ut sola nomina rerum absque ullo sermone legas. Incipit a theoria humorum, qui huc & illuc vergunt. Signa morborum brevissime recenset. Communes leges medicandi. Dies critici.*

Vis ætatum, anni, ventorum. Metaſtaſium exempla, ex Epidemicis.

ARGUMENTUM LIBRI.

Medica præcepta, tum de his, quæ circa ægrotantes molienda ſunt, tum de his, quæ in morbis eveniunt; diverſi morborum ortus pro variis cœli tempeſtatibus, & conſtitutionibus. Quomodo ex morbis temporum conſtitutiones prædicendæ: & quæ ex hæmorrhoidibus commoda.

CAPUT I.

Congeſtiones humorum per commodas vias & conveniente tempore ducendas eſſe: eaſdem derivatione, revulſione, aliiſque modis ſolvi.

COlor humorum, niſi ad interna receſſerint humores, velut (in cute) effloreſcit. Ducendi quo vergunt per loca conferentia, his exceptis quorum maturationes e temporibus contingunt. Maturationes foras aut intro vergunt, aut alio quo oportet. Cautio, imperitia, experiendi difficultas, calvities, viſcerum vacuitas; inferioribus repletio, ſuperioribus nutritio, ſurſum inclinatio, deorſum inclinatio. Quæ ſua ſponte ſurſum ac deorſum feruntur, quæ juvant, ac lædunt. Cognata forma, regio, conſuetudo, ætas, anni tempeſtas, morbi ſtatus, exſuperantia, defectus, quibus quantum deſit, aut non. Purgatio, evacuatio, remedia, declinatio, derivatio in caput, in latera, qua maxime tendit, aut revulſio in ſupernis deorſum; in infernis

ſurſum; aut exſiccare, aut quibus inferiora, aut quibus inferiora, aut (quibus) eluitur, aut quibus lenietur. Ne humores effuſi intro revellantur; ſed ejectionum viæ ſiccentur. Conturbatio, perfuſio, ablutio, quibus ad ſedem abſcedit, unde reſolvitur, aut medicamentum noxium, aut ulcus, aut humor aliquis concretus, aut puſtuloſa eruptio, aut flatus, aut cibi recrementum, animalculum, aut æſtus, aut alius quidam affectus.

CAPUT II.

Medico, quæ conſideranda; Celeritas in Medica arte; humorum inconſtantium conſideratio; tormen infra umbilicum.

CONſideranda hæc ſponte deſinentia, an velut ab ardoribus excitatæ puſtulæ, in quibus qualia lædant, aut proſint; figuræ, motus, elevatio, rurſum depreſſio, ſomnus, vigilia, anxietas, oſcitatio, horror, ut quæ molienda, aut prohibenda prævertas. Inſtitutio vomitionis, eorum quæ per inferiora ſubducuntur, aut ſputi, muci, tuſſis, ructus, ſingultus, flatus, urinæ, ſternutamenti, lachrymarum, prurituum, vellicationum, contactuum, ſitis, famis, repletionis, ſomnorum, laborum, otii, corporis, mentis, diſciplinæ, memoriæ, vocis, ſilentii. Mulieri hyſtericæ purgationes, quæ ſuperne prorumpunt, & tormina concitant, pinguia, ſincera, ſpumantia, calida, mordacia, æruginoſa, varia, ramentoſa, fæculenta, cruenta, flatus expertia, cruda, cocta, ſicca; quæque undique circumfluunt, ferendi facilitas, ac difficultas, ſpec-

tanda eſt, priuſquam periculum accedat, quæque ſedare non oporteat. Maturatio, deſcenſus eorum, quæ infra ſunt, fluitatio eorum, quæ ſupra, & quæ ex uteris (feruntur) & in auribus ſordes; emollitio, adapertio; vacuatio, calefactio, refrigeratio, intra, extra: horum quidem, illorum minime. Quum infra umbilicum, quæ torquent, fuerint, ea tarda ac mollia tormina ſunt, vice verſa, contra.

CAPUT III.

Egeſtionum alvi conſideratio.

QUæ per alvum ſecedunt, qua tendunt, ſpumæ expertia, cocta, cruda, frigida, fætida, ſicca, humida, prave olentia. Quæ ſitis prius non adfuit, neque æſtus, neque alia cauſa, urina, naſi humectatio. Projectionem, & ſiccitatem, corporis molem in ſe non ſubſidentem, ſpiritum turbidum, hypochondium, extrema, oculos male affectos, (ſpectabis). Coloris mutatio, pulſus, frigus, palpitationes, cutis durities, nervorum, articulorum, vocis, mentis, figura voluntaria, pili, ungues, tolerandi facilitas, aut ſecus, & qualia oportet. Signa hæc ſunt, odores corporis, oris, ejectionis alvi, auris, flatus, urinæ, ulceris, ſudoris, ſputi, naris, corpus ſalſum, aut ſputum, aut naſus, aut lachrymæ, aut alii humores; omnino ſimilia juvantia, lædentia. Inſomnia qualia quis videat (ſpectanda) & in ſomnis quæ faciat; an acute audiat; & prompto animo obediat, an quæ commoda ſunt, & ad ſalutem adferunt; an aliis fortiora, plura-

que ſint commoda, quæ ſervant; an omnia omnibus ſenſibus ſentiant, & ferant, ut odores, ſermones, veſtitus, figuras, atque hæc facile, quæ etiam ſponte apparentia juvant. Et quum talia judicationem afferunt, ac tot, & talia, ut flatus & urina, qualis, quantaque & quando; quæ vero contraria ſunt, ea avertere, iisque adverſari oportet. Quæ propinqua, & communia ſunt affectibus, ea prima & maxime vitiantur. Conſtitutionem autem ſpectato ex iis, quæ prima incipiunt; quicquid tandem excernatur, ex urinis qualesnam ſint, & quænam ſit corporis concidentia, coloris immutatio, ſpiritus imminutio, & cæteræ cum his victus rationes. Id quidem ſciendum, num quæ prodeunt ſint ſimilia, egeſtiones, urinæ per uteros, ſputa per nares, oculi, ſudor ex tuberculis, ex vulneribus, puſtulis, quæ ſua ſponte, quæ per artem. Quod ſimilia ſunt inter ſe omnia, quæ judicant: & quæ juvant, & quæ lædunt, & quæ liberant, ut illa quidem effugiens avertat, hæc vero adſciſcens adducat, & ſuſcipiat. Aliaque etiam eodem modo in cute, extremis partibus, hypochondriis, articulis, oculis, ore, figuris, ſomnis, qualia judicent, & quando talia moliri oporteat. Ac præterea quinam tales abſceſſus oriantur; quænam juvent, cibis, potionibus, odoribus, viſu, auditu, cogitatione, ſeceſſibus, calefactione, frigefactione, humoribus, ſiccitatibus, humectando, ſiccando, unctionibus, illitionibus, cataplaſmatis, emplaſtris, inſperſionibus, tum vero iis, quæ imponuntur. Figuræ, defrictio, medela, labor, otium, ſomnus, vigiliæ, ſpiritibus ſuperne, inferne, communibus, propriis, artificioſis; in acceſſionibus, neque præſentibus, neque futuris, neque pedum frigore; ſed declinante morbo. In acceſ-

ſionibus per circuitus repetentibus neque cibos dare, neque cogere oportet; ſed ante judicationes, de iis, quæ apponuntur, auferre. Quæ judicantur & judicata ſunt integre, neque movere, neque innovare, ſive medicamentis, ſive aliis irritamentis, ſed ſinere oportet. (Judicantia in melius, non ſtatim apparere.) Concocta medicamentis aggredi, ac movere oportet, non cruda; neque in principiis, niſi turgeant; multa autem non turgent. Quæ ducere oportet, quo maxime vergunt, eo per loca convenientia ducenda ſunt. Quæ prodeunt, haud multitudine æſtimanda ſunt; ſed quandiu prodeant, qualia oportet, & æger facile ferat. Ubi vero virium debilitatem, aut animi defectionem inducere oportet; donec id effeceris, cujus cauſa hoc fit, alio vertere; aut ſiccare, aut humectare, aut revellere, ſi ſufficere æger poſſit. Ex his conjiciendum, ſicca quidem erunt calida; humida vero, frigida; quæ vero alvum ſubducunt, plerunque contraria. Hæc diebus imparibus ſurſum fiunt, ſi & circuitus, & conſtitutio ex ipſis exacerbationibus talis ſit; plurima autem paribus diebus fiunt deorſum. Sic enim quæ ſua ſponte eveniunt, juvant, niſi circuitus in diebus paribus exacerbationes faciant; in hujuſmodi autem paribus diebus ſurſum; imparibus, deorſum; tales autem pauci ſunt; & tales etiam conſtitutiones difficilius judicantur. Quin etiam tempore ulterius progreſſa ſic fieri neceſſe eſt, velut quæ ad decimum tertium, decimumque quartum diem; ac decimo quidem tertio, deorſum; decimoquarto vero, ſurſum; ſic enim ad judicationem confert; & quæ ad vigeſimum; præter ea, quæ deorſum feruntur: multa autem purganda ſunt, eaque non prope judicationem, ſed longius (ab ea.) In acutis

autem raro multa ducenda ſunt; in delaſſatis vero, totum. Id febribus ad articulos, & maxillas maxime abſceſſus fiunt, in vicinia dolorum cujusque ad ſuperiorem partem magis & in totum. Si vero morbus lentus fuerit, & deorſum feratur infra etiam abſceſſus fient: maxime autem pedes calidi infra ſignificant; frigidi vero ſupra. Iis, qui e morbis convaleſcunt, ſi ſtatim in manibus aut pedibus dolores oboriuntur, in his abſceſſus fiunt. Sed ſi qua pars ante morbum laborarit, ibi morbi ſedes erit; ut accidit iis, qui Perinthi tuſſi, & angina laborarunt; tuſſes enim, non ſecus ac febres, abſceſſus excitant. Eadem quoque ratione contingit vel ab humoribus, vel corporis colliquatione, & animi. Humores igitur, quibus anni temporibus efflorefcant, noſſe oportet & quosnam in ſingulis morbos efficiant; & quasnam in unoquoque morbo affectiones pariant. Tum vero corpus reliquum ſpectandum eſt, ad quem morbum maxime natura vergat; & quidnam lien intumeſcens faciat: horum etiam quiddam natura facit; ac colores fere deteriores ſunt, & corpora deſiccat: & ſi quid aliud ſit, in his te exercere oportet

---

CAPUT IV.

Animi & corporis moleſtiæ. Serpens derepente conſpectus pallorem cum virore inducit. Terra ſimilis ventriculo.

ANimi intemperantia in cibis, potibus, ſomno, vigilia, aut propter amores quosdam, ut teſſerarum, aut propter artes, aut propter

neceſſitates; laborum tolerantia, & quorumcunque, ordinata eſt, aut inordinata. Mutationes ex quibus ad quænam fiant, conſiderandæ. Ex moribus animi induſtria, aut quærens, aut meditans, aut videns, aut loquens, aut quid aliud faciens; velut triſtitiæ, iracundiæ, cupiditates. Quæ ex caſu accidunt animi moleſtiæ, aut aſpectu, aut auditu contractæ, ut etiam corpora afficiuntur, nam malis ad ſe ipſas attritis, dentes ſtupeſcunt, juxta foveam ambulanti, crura tremunt, quum quis ea, quibus opus habet, manibus extollit, eæ tremunt; ſerpens derepente conſpectus, pallorem vireſcentem inducit. Timores, ſicut pudor, mœror, lætitia, ira, aliaque ejusmodi ſic reſpondent; unicuique autem pars corporis ad actionem accommodata in his obtemperat; ſudores, cordis palpitatio, & ejusmoei facultates. Quæ extrinſecus, proſunt aut nocent; unctio, perfuſio, illitio, cataplaſmatum uſus, lanarum deligatio & rerum earum, quæ ſunt hujuſmodi. Ac internæ partes talibus obediunt; ac non ſolum externæ iis, quæ intro aſſumuntur, ſed etiam quæ in lanis ab ovili ſuccidis adhibentur; & quod a rege nomen duxit cuminum videntibus, (vel) olfacientibus. Quæ de capite ducunt, perturbationem adferunt, ſermones, vox, & talia. Mammæ, genitura; uterus, ſigna in ætatibus, & in ſuffocationibus, & tuſſibus, quæ ad teſtes perveniunt. Ut ſe habet terra in arboribus, ita in animantibus venter, alit, calefacit, ac refrigerat; refrigerat autem dum evacuatur; calefacit, dum impletur, ut terra ſtercorata; (ſicut autem terra) hyeme calida eſt, ita etiam venter. Arbores corticem tenuem ſiccum habent, intrinſecus vero carne ſicca, ſanæ, imputres, diuturnæ; & ex animantibus,

tibus, testudines, & quicquid est hujusmodi, ætatibus, temporibus, annis similia. Quæ vivunt non atteruntur, si melioribus moderate utantur; quemadmodum parva hydria recens transmittit, vetus facta retinet; sic ventriculus alimentum transmittit, & fæcem, veluti vasculum, retinet.

CAPUT V.

Morborum modi qui? Morbi temporibus pares; tempora, quæ morbos judicatu faciles pariant.

MOdi morborum sunt hi; partim quidem congeniti sunt, quos interrogando licet cognoscere; partim a regione proficiscuntur (multis enim sunt regionibus familiares ac multi ipsos norunt) partim ex corpore, & victus ratione, & morbi constitutione, vel ab anni temporibus. Regiones autem ad anni tempora male affectæ, tales morbos pariunt, quale fuerit tempus, cui sunt similes, verbi gratia inæqualis calor aut frigus, si eodem die, quum talia fuerint, autumnales morbos in regione creabunt; hæcque ratio in cæteris tempestatibus servabitur: alii quidem ab odoribus cœnosis, aut palustribus, alii vero ab aquis, calculosi, lienosi; alii a ventis tum bonis, tum malis oriuntur. Quales vero futuri sunt anni temporis morbi, tales etiam ex his constitutiones erunt, si anni tempora tempestivam & ordine procedentem temperiem habuerint, morbos judicatu faciles faciunt; vernaculi vero temporum morbi indicant mutationes, & prout tempus variaverit, similes, aut dissimiles morbi erunt, qui eo tempore oriuntur. Si vero

ſimiliter procedat, morbi quoque hujusmodi erunt, & ad talem modum deducentur, qualis eſt morbus regius autumnalis; frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et ſi æſtas bilioſa fiat, & bilis aucta intus relicta ſit, etiam aliquantulum lienoſi fiunt. Quum igitur & ver ita proceſſerit, vere etiam morbi regii naſcentur; hic enim motus eſt ſecundum hanc ſpeciem tempori anni proximus. At quum æſtas fuerit veri ſimilis; ſudores in febribus, eæque faciles, & non peracutæ, neque linguæ aridæ fient. Cum autem ver hybernum fuerit, & extremæ hyemis frigora ſenſerit, hyberni etiam morbi, & tuſſes, & peripneumoniæ, & anginæ fiunt. Autumnus quoque ſi non in tempore, ac derepente hybernarit, non aſſidue tales morbos facit, propterea quod non in tempore incepit, ſed inæqualiter fit; ideo etiam tempora judicatione carent, & inſtabilia fiunt; ſicut & morbi ſi ante tempus erumpant, aut prius excernantur, aut intus relinquantur, recidivas enim quoque tempora faciunt, ſicut & ejusmodi morbos pariunt. Itaque inſuper conſiderandum eſt, quomodo affecta ſint corpora, quum ab anni temporibus excipiuntur.

CAPUT VI.

Temporum inæqualitas morborum judicationem difficiliorem reddit; tempora etiam recidivas faciunt.

AUſtri auditum gravant, oculis caliginem inducunt, capitis gravitatem concitant, torporem faciunt, diſſolvunt; quum hic ventus dominatur, talia in morbis patiuntur, ulcera madentia os præſertim, pudenda aliasque partes

occupant. Si vero aquilo, tuſſes, faucium aſperitates, alvi duriores, urinæ difficultates, horrores, laterum, pectoriſque dolores: hoc autem vento dominante, tales morbos magis expectare oportet. Si magis invaluerit, ſiccitates febres conſequuntur, itemque imbres, ex quibus utique redundantiæ inciderint; & quomodocunque ſeſe habentia corpora, ex alio anni tempore (quid) ſuſceperint, & quicunque tandem humor in corpore prævaluerit. Sed ſiccitates auſtrinæ, quilonareſque ſunt; differunt enim, & alia hoc modo; nam & hoc magnum eſt; alius enim alio tempore, atque in alia regione magnus eſt: ut æſtas, bilem; ver, ſanguinem parit; & alia tempora, ut ſingulorum fert natura. Mutationes potiſſimum morbos pariunt, præcipueque maximæ, & in anni temporibus magnæ mutationes, itemque in aliis; quædam ſenſim acceſſione facta fiunt; atque hujuſmodi tempora ſunt ſecuriſſima; ſicut etiam diætæ, & frigus, & calor maxime progreſſu ſenſim facto; itemque ætates ita commutantur. Naturæ quod ad anni tempora attinet, aliæ ad æſtatem, aliæ ad hyemem, bene aut male affectæ ſunt; aliæ ad regiones, ætates, diætas, & alias morborum conſtitutiones, aliæ ad alias bene aut male ſe habent; & ætates ad tempora, & regiones, & diætam, & morborum conſtitutiones. Atque in temporibus diætæ, cibi ac potus quales ſint; nam hyems vacationem habet ab actionibus; & quæ in corpus ingeruntur, ea matura, ſimpliciaque requirit; hoc enim etiam magnum eſt: autumnus laboribus eſt dicatus; inſolatus habet crebros potus, cibos inſtabiles, vina, arborumque fructus.

CAPUT VII.

Morbos ex temporibus, & ex morbis aquas & ventos dijudicari. Aquæ inter cutem prænotio; colores pro temporum ratione variant.

QUemadmodum autem ex anni temporibus morbos conjectare datur; ita quandoque etiam ex morbis aquas, & ventos, & siccitates, præsagire licet, velut aquilonares, & austrinas constitutiones; hoc enim ei integrum erit facere, qui probe, ac recte didicerit, unde hæc spectanda; veluti & lepræ quædam, & circa articulos dolores, ubi futuræ sunt aquæ, pruritum excitant, & alia hujusmodi. Et quæ pluviæ aut tertio die, aut singulis diebus, aut per alios circuitus aut assiduæ contingunt. Et venti quidam per multos dies flant, & inter se oppositi spirant, alii per pauciores, & iidem per circuitum. Hæc autem habent cum temporum constitutionibus similitudinem, ejusmodi autem breviores. Si vero annus talis magna ex parte fuerit, qualem constitutionem fecerit, tales quoque morbi diutius erunt; ac si gráviores fuerint, maximi quoque morbi sic erunt, & communissimi, & ad plurimum tempus. Ex primis aquis, ubi post multam siccitatem, futura aqua est, licet hydropes prædicere; & ubi talia parva signa in ventorum quiete & (aeris) mutatione apparuerint. Colligendum igitur, qui quidem morbi, qualibus aquis aut ventis de se significationem præbeant, neque negligendus est, & audiendus est, si quis norit, quod tali hyeme prægressa, tale ver aut æstas erit. Colores non sunt similes in anni

temporibus, neque in aquilonaribus, neque in auſtrinis conſtitutionibus, neque in ætatibus, neque cum ſibi quispiam, neque alius cum alio collatus: conſiderandi autem colores ſunt ex iis, quæ præſentia, quieſcentiaque eſſe novimus; & ætates ſimiles anni temporibus eſſe, & colore & modo.

CAPUT VIII.

Hæmorrhoidarii, quibus morbis non corripiuntur.

QUi hæmorrhoides habent, ii neque pleuritide, neque pulmonis inflammatione, neque ulcere exedente, neque furunculis, neque tuberculis, fortaſſis vero neque lepra, ac fortaſſis neque vitiliginibus corripiuntur. Intempeſtive tamen curati frequentibus ejusmodi morbis non multo poſt correpti ſunt; iisque ita perniciofis. Et quicunque alii abſceſſus, ut fiſtulæ, aliorum medela ſunt. Quæcunque ſuapte natura ſupervenientia ſedant, ea cum prius ſunt veluti impedimenta ab his liberant, ſed quibuscum communicatio eſt. Suſpecta loca, aut dolore, aut gravitate, aut ob aliud quiddam liberant, quum exceperint, ſed quæ communicationem habent. Ob inclinationem non amplius ſanguis prodit, ſed juxta humoris cognationem talia exſpuunt. Eſt interdum ſanguinem detrahere iis, qui hujusmodi ſunt; in aliis vero, ut in iis, non par eſt. Impedimentum certe in cruenta exſpuentibus tempus anni, pleuritis, bilis. Quibus circa criſim juxta aures exorta tubercula minime ſuppurarint, iis ſubſidentibus, reverſio fit: ac pro

recidivarum ratione dum reverſione judicantur, rurſum attolluntur ac permanent, quemadmodum febrium reverſiones in ſimili circuitu, in his ſpes eſt ad articulos abſcedere. Urina craſſa, alba, qualis Archigenis erat, in febribus laſſitudine obortis quarto die interdum prodit, abſceſſuque liberat: ſi præterea ſanguis etiam e naribus abunde, copioſeque fluat. Cui inteſtinum in dextra parte dolebat, & articulari affectu correptus erat, quietior fuit; quum autem hic ſanatus fuit, magis doluit.

HIPPOCRATIS DE ALIMENTO LIBER.

PRÆFATIO.

MUltum habet de brevitate & antitheſibus Libri de humoribus. Brevitate Hippocraticam dictionem imitatur. MERCURIALIS *pro genuino* DIVI *ſenis opere habet, etſi in ſecundam claſſem conjecit. Pro legitimo a* GALENO *habitus eſt, qui quatuor commentariis eum illuſtraverit, paſſimque ejus loca cum* HIPPOCRATIS *nomine citaverit; ſed & alii pro genuino omnino opere habuerunt. Hic invenias locum, quem ad circuitum ſanguinis tranſtulerunt, nimis libera interpretatione uſi. Clariſſimi vero loci ad perſpirationem, ejusque ad ſanitatem conſervandam utilitate pertinent. Hic etiam locus eſt*

Radicatio venarum, hepar, arteriarum cor, per quas in omnia ſanguis & ſpiritus meant ex quo loco deducas non eſſe antiquiorem librum ERASISTRATO, *cujus theoriam contineat. De tempore, quo fetus figuretur. Brevis oſteologia, nec vera. Iterum de venarum pulſatione: de ſpiritu, qui ſit alimentum. Nihil habet diætetici.*

ARGUMENTUM LIBRI.

De alimentorum generibus, & facultatibus; ad quas devehantur partes; quæ facilius, & quæ difficilius transmutentur; quæ eorum principia; quæ, quibus alimenta; quæ, non.

CAPUT I.

Alimenti ſpecies ac formæ: ejusdem effectus ac vis: de varietate ſuccorum, nocentium æque atque non nocentium. Differentiæ morborum, eorundemque ſigna recenſentur.

ALimentum & alimenti ſpecies unum, & multæ; unum quidem; quatenus genus unum: ſpecies vero, humiditate, & ſiccitate (finitur,) in hisque formæ, & quantitas ineſt, & ad quædam, & ad tanta (referuntur). Auget autem, & roborat, & carnem gignit, & aſſimilat, & diſſimilia facit, quæ ſingulis inſunt, pro cujusque natura, & primitus inſita facultate. Aſſimilat autem pro viribus, cum id, quod ſupervenit, ſuperat; id vero, quod prius inerat, ſuperat. Evanidum autem fit: interdum quidem

prius tempore diſſolutum, aut ſuperappoſitum; quandoque vero poſterius tempore diſſolutum, aut ſuperappoſitum. Deſtruit autem utrumque in tempore, & poſt tempus id, quod extrinſecus aſſidue ſuperingeſtum eſt, & per multum temporis firmiter omnibus membris implicatum eſt. Et propriam quidem formam producit; priorem autem formam (commutat) eſt interdum, quum priores abolevit. Facultas autem alimenti pervenit, & ad os, & ad omnes ejus partes, & in nervum, & in venam, & in arteriam, & in muſculum, & membranam, & carnem, & pinguedinem, & ſanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & ſpinalem medullam, & viſcera, & omnes ipſorum partes: & protinus in calorem, & ſpiritum, & humorem. Alimenti (ſpecies hæ:) quod jam alit, alimentum proprie, & quod nutrimento proximum eſt: & quod futurum eſt alimentum. Principium autem omnium unum, & finis omnium unus, & idem finis, & principium: & quæcunque particulatim in alimento probe, & male diſponuntur; probe quidem quæ prædicta ſunt; male vero, quæ his contrarium habent ordinem. Succi varii, & coloribus & facultatibus: & in noxam, & utilitatem, & ut neque lædant, neque juvent: & plenitudine, & exuperantia, & defectu, & complicatione; aliquorum quidem, aliquorum vero non: & omnium; quod ad calorem lædunt, & juvant; quod ad frigus lædunt, & juvant: quod ad facultatem lædunt, & juvant. Facultatis autem variæ naturæ ſunt. Succi corrumpentes, & totum & partem, & foris & intus. Spontanei, ac minime ſpontanei; nobis quidem ſpontanei, cauſa vero minime ſpontanei. Cauſæ rurſus aliæ quidem manifeſtæ, aliæ abditæ: & aliæ

quidem possibiles, aliæ impossibiles. Natura omnia omnibus sufficit. Ad hanc vero extrinsecus quidem cataplasma, illitus, inunctio, nuditas, & tegumentum totius, ac partis; calor, & frigus eadem ratione, & adstrictio, & ulceratio, morsus, & quod pinguefacit. Intrinsecus vero, & quædam prædictorum, & præterea causa abdita, & parti, & toti, & alicui, & non alicui. Excretiones secundum naturam, ventris, urinarum, sudoris, sputi, muci, uteri, per hæmorrhoides, thymum, lepram, tuberculum, cancrum: e naribus, ex pulmone, ex ventre, ex sede, ex cole, secundum naturam, & præter naturam. Horum discrimina aliis alia ratione, alibi, & aliter. Una natura sunt hæc omnia, & non una; multæ naturæ sunt hæc omnia, & non una. Purgans medicamentum sursum, & deorsum; & neque sursum, neque deorsum. In alimento medicamentum purgans, optimum; in alimento medicamentum purgans, malum. Malum & optimum ad aliquid referuntur. Ulcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra, furfur, ulcera capitis manantia, impetigo, vitiligo, maculæ solares, interdum lædunt, interdum juvant: interdum neque lædunt, neque juvant. Alimentum, non alimentum; nisi alere queat, nomine alimentum, re autem minime; re alimentum, nomine vero non item. Alimentum in pilos, & in ungues, & in extimam superficiem ab internis partibus pervenit. Ab externis partibus alimentum ab extima superficie ad intima pervenit: confluxio una, conspiratio una. Consentientia omnia, ad universam quidem compagem, omnia: ad particularem vero, partes in unaquaque parte ad opus. Principium magnum in ultimam partem pervenit; ex ultima parte ad principium ma-

gnum pervenit. Una natura, esse & non esse. Morborum differentiæ, in alimento, in spiritu, in calore, in sanguine, in pituita, in bile, in humoribus, in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in nervo, musculo, membrana, osse, cerebro, spinali medulla, ore, lingua, gula, ventriculo, intestinis, septo transverso, peritonæo, jecore, liene, renibus, vesica, utero, cute: hæc omnia tum sigillatim, tum per partes; magnitudo ipsorum magna, & non magna. Signa: titillatio, dolor, ruptio, mens, sudor, urinarum sedimentum, quies, jactatio, visus, imaginationes, morbus regius, singultus, morbus comitialis, sanguis integer, somnus; & ex his, & ex aliis quæ secundum naturam sunt: & quæcunque ejusmodi cætera ad noxam, & utilitatem tendunt. Labores totius & partis, & magnitudinis signa; alterius quidem ad majus, alterius vero ad minus; & ex utrisque ad majus, & ex utrisque ad minus. Dulce, non dulce; dulce facultate, ut aqua; dulce gustu, ut mel. Signa utrorumque, ulcera, oculi, & gustus; & in his magis, & minus. Dulce ad aspectum, & in coloribus, & in aliis mixturis dulce magis, & minus.

CAPUT II.

De perspiratione, aliisque speciebus alimenti; in quibus etiam de dispositione athletica, deque cibo juvenum, senumque.

CORporis raritas ad perspirationem, quibus amplius fertur, salubrius; quibus vero minus, insalubrius. Densitas corporis ad perspirationem, quibus minus aufertur, morbosum. Qui

probe perſpirant, imbecilliores, & ſalubriores ſunt, & facile reconvaleſcunt. Qui male perſpirant, priusquam ægrotent, robuſtiores ſunt: ubi vero in morbum inciderint, difficilius ſaneſcunt. Hæc autem, & toti, & parti (attribuuntur.) Pulmo contrarium corpori alimentum trahit; reliqua vero omnia idem. Principium alimenti ſpiritus, nares, os, guttur, pulmo, reliquaque perſpiratio. Principium alimenti, tum humidi tum ſicci, os, gula, ventriculus: antiquius autem alimentum per habdomen, umbilicus. Radix venarum jecur; radix arteriarum, cor; ab his & ſanguis, & ſpiritus in omnia aberrat, & calor per hæc meat. Facultas una, & non una; quæ hæc omnia & diverſa gubernat. Alia quidem ad vitam totius, & partis; alia vero ad ſenſum totius, & partis. Lac alimentum (eſt iis,) quibus ſecundum naturam alimentum eſt; aliis vero minime. Alii autem ſunt, quibus vinum alimentum eſt; alii quibus non: & carnes, & aliæ multæ ſpecies alimenti: & pro regione, & conſuetudine. Aluntur ſane quædam ad incrementum, & ut ſint; quædam ut ſint ſolum, uti ſenes; quædam vero ſupra hæc, etiam ad robur. Affectio athletica non eſt natura: habitus ſalubris melior in omnibus. Ardua res eſt, quantitas proba conjectura ad vires accommodata. Lac, & ſanguis, alimenti ſunt redundantia. Circuitus ad multa conſoni, ad fœtum, ejusque alimentum. Rurſus autem ſurſum tendit ad lac, & in alimentum, & ad infantem. Animantur quæ non ſunt animalia; animantur animalia; animantur animalium partes. Naturæ omnium a nullo edoctæ ſunt. Sanguis alienus, utilis; ſanguis proprius, utilis; ſanguis alienus, noxius: ſanguis proprius, noxius. Humores proprii, no-

xii; humores alieni, noxii: humores alieni conferentes; humores proprii conferentes: consonum, dissonum est; dissonum, consonum est. Lac alienum, bonum; lac proprium, noxium; lac alienum noxium; lac proprium, utile. Cibus junioribus parum immutatus; senibus summe immutatus; ætate vigentibus, haud immutatus. Ad conformationem soles trigintaquinque; ad motum septuaginta; ad perfectionem ducenti decem. Alii vero tradunt, ad formam, quadraginta quinque. Ad motum, septuaginta sex. Ad exitum ducenti decem. Alii ad speciem quinquaginta. Ad primum saltum, centum. Ad perfectionem, trecenti. Alli ad distinctionem, quadraginta. Ad transitum, octoginta. Ad elapsum, ducenti quadraginta. Est autem & non est octimestris generatio; nascuntur autem in his, & plures, & pauciores: & ex toto, & ex parte: dicimus etiam plures pluribus, & pauciores paucioribus. Neque vero multo plures quam pauciores; at pauciores tot, & quæcunque alia his similia.

CAPUT III.

Alimentum ossium, narium, maxillarum & hujusmodi: alimenti conversio.

OSsium alimentum ex fractura: naso bis quinque; maxillæ vero, & claviculæ, & costis duplicia: cubito triplicia; tibiæ, & brachio quadruplicia: femori quintuplicia; & si quid in his plus, aut minus potest. Sanguis fluidus, & sanguis solidus; sanguis fluidus, nobilius: sanguis solidus, ignobilius. Ad aliquid omnia mala &

bona (referuntur.) Via ſurſum, deorſum, una. Facultas alimenti melior, quam moles. Moles alimenti melior, quam facultas, & in humidis & in ſiccis. Detrahit, & apponit idem: huic quidem detrahit: illi vero apponit idem. Venarum pulſationes & reſpiratio, pro ætate, conſentiunt & diſſentiunt: & morbi & ſanitatis ſunt indicia: magisque ſanitatis quam morbi: & morbi magis, quam ſanitatis: ſpiritus enim etiam alimentum eſt. Humidum alimentum facilius transmutatur, quam ſiccum: alimentum ſiccum facilius, quam humidum transmutatur. Quod difficile alteratur, difficile conſumitur: quod facile apponitur, facile conſumitur. Et quicunque celeri appoſitione indigent, iis humidum medicamentum ad reſumendas vires optimum. Quicunque vero adhuc celeriore, per olfactum. Quibuscunque vero tardiore appoſitione opus eſt, ſolido cibo. Muſculi ſolidiores difficilius reliquis colliqueſcunt, excepto oſſe & nervo. Quæ exercitata ſunt ægre immutantur, ipſaque in ſuo genere ſeipſis, quam pro natura, valentiora ſunt: ideo ipſa ſe ipſis ægrius colliqueſcunt. Pus ex carne, purulentum ex ſanguine, & ex reliquo humore. Pus ulceris alimentum; pus venæ & arteriæ alimentum; medulla oſſis alimentum; ideo callo firmatur. Facultas omnia auget, & alit, & propagat. Humiditas alimenti vehiculum eſt.

HIPPOCRATIS COI
DE
MORBIS POPULARIBUS
LIBER I.

PRÆFATIO

Ex præcipuis & germanissimis operibus, HIPPOCRATIS *nemine refragante, dignum opus sapiente viro, etsi solas Morborum historias fere absque medicina continet. Vis enim est in accurata descriptione morbi, in crisium adnotatione.*

Continet tempestates trium annorum, quales in TASO *fuerunt, indeque ortos epidemicos morborum Status, duorum annorum, in quorum altero febres recurrentes dominatæ sunt, ardentes in altero. Ad has febres pertinent plerique inter quatuordecim ægrotos, quorum hic morbi recensentur, funesti plerique, ut tamen femina gravida ipsa, cum suo fetu, salva evaserit.*

SECTIO PRIMA.

Constitutio Temporis Prima.

IN Thaso autumni tempore circa æquinoctium, & sub plejadas, aquæ multæ, assiduæ, molles velut in austrinis, hyems austrina, parvi venti

aquilonares, ſqualores, & omnino hyems quale ver fieri ſolet. Ver autem auſtrinum, frigidum, pluviæ parvæ. Æſtas plerumque nubila, aquarum inopia. Eteſiæ parum, modice, ſparſim ſpirarunt. Quum autem totus hic aeris ſtatus ad auſtrina vergeret, ac cum ſiccitatibus fieret, ante ver quidem ex priore ſtatu, ſubcontrario, & aquilonio fiente, paucis obortæ ſunt febres ardentes, atque his omnino boni ſtatus, & paucis ſanguis erupit, neque ex his moriebantur. Tubercula vero circa aurem alteram multis erant, plurimis ex utriſque, citra febrem erecte obambulantibus. Quibuſdam vero etiam parum incaleſcebant. Extincta ſunt omnibus abſque nocumento. Neque cuiquam ſuppurarunt, quemadmodum ea, quæ ex aliis cauſſis ſunt oborta. Erat autem natura ipſorum hæc: laxa erant, magna, diffuſa, non cum inflammatione, doloris exortia, omnibus obſcure evanuerunt. Fiebant autem hæc adoleſcentibus, juvenibus, in vigore conſtitutis, & ex his plurimis, qui circa palæſtram, & gymnaſia exercebantur. Mulieribus vero paucis fiebant. Plurimis vero tuſſes ſiccæ, qui tuſſiebant, & nihil rejectabant, & voces non longe poſtea raucoſæ. Quibuſdam vero etiam interpoſito tempore inflammationes cum dolore in altero teſticulo, quibuſdam in utroque. Et aliis quidem febres, aliis non. Hæc autem plurimis laborioſe fiebant. De cætero vero, quantum ad ea, quæ in officina medica ad chirurgiam pertinentia fiunt, ſine morbo degebant. At vero ante æſtatis initium, & per æſtatem, ac hyemem multi ex his, qui longo jam tempore ſubcorrupti erant, tabidi decubuerunt. Nam & multis, qui ambigui erant, tunc tabes confirmata eſt. Quibuſdam vero primum cepit. Et his natura ad

tabem vergebat. Moriebantur autem multi, & plurimi ex his. Et de his, qui decubuerunt, haud ſcio, an quis etiam modico tempore ſupervixerit. Moriebantur autem citius, quam tales morbi tranſigere ſolent. Nam alios & longiores, & cum febribus conjunctos facile ferebant, & non moriebantur. De quibus paulo poſt ſcribetur. Solus enim, & maximus ex his, qui tum vigebant, tabidus morbus multos occidit. Erant autem plurimis ipſorum affectiones hujusmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totum non intermittentes. Modus autem erat ſemitertianus, una die leviores, altera amplius exacerbeſcentes, & in ſumma acutiores increbeſcentes. Sudores vero ſemper, non per totum, frigiditas extremitatum multa, & quæ vix recaleſceret. Alvi turbatæ, bilioſæ, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus, frequenter ad exonerandos ſe ſurgebant. Urinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucæ; aut craſſitudinem habentes, & ſubſidentiam parvam, non probe deſidentes, ſed cum cruda quædam, ac intempeſtiva ſubſidentia. Tuſſiebant autem, pauca, condenſata, concocta paulatim vix educentes. Quibus vero violentiſſima acciditſent, his neque modice concoctio aderat, ſed cruda ſpuere perſeverabant. Fauces autem plurimis horum ab initio, & perpetuo dolebant, ruborem habentes cum inflammatione, fluxiones parvæ, tenues, acres. Brevi colliqueſcebant, & affligebantur, omnes cibos perpetuo faſtidientes, ſitis exortes, & plerique circa mortem deliri. Et circa tabidos quidem hæc. Cæterum æſtate jam, & autumno febres multæ, continuæ, non violentæ, diu quidem ægrotantibus, non autem alias ita male habentibus oboriebantur. Plurimis alvi turbatæ, ita ut valde toleranter ferrent, &

nihil

nihil memorabile lædebant. Urinæ item plurimis boni quidem coloris, & puræ. Verum tenues, & post tempus circa judicationem concoctæ. Tussiebant autem non valde, neque ea, quæ per tussim rejectantur, difficultatem exhibebant. Neque cibum fastidiebant, sed etiam valde licebat ipsis offerre. In summa subægrotabant tabidi, non tabido modo, febribus horridis parum insudantes, alias alii, ut qui erroneo modo exacerbarentur, febribus quidem in totum non intermittentibus, sed quæ juxta naturæ febris tertianæ morem exacerbarentur. Judicabantur autem, quibus inter hos brevissimæ essent circa vigesimum diem, plurimis circa quadragesimum. Multis circa octuagesimum. Quibusdam neque sic, sed vago modo, & circa judicationem deficiebant, horum autem plurimis febres rursus non multum tempus intermittentes reversæ sunt. Ex recidivis autem in iisdem circuitubus judicabantur. Multis vero ipsorum producebantur, ut sub hyemem ægrotarent. Ex omnibus porro in hac temporis constitutione descriptis, solis tabidis lethalia acciderunt. In aliis autem febribus non.

SECTIO II.

Constitutio Temporis Secunda.

IN Thaso ante autumnum tempestates non tempestive, sed derepente in aquiloniis, & austrinis multis, humidæ, & præerumpentes. Hujusmodi vero durabant usque ad plejada, & sub plejade. Hyems autem aquilonia. Aquæ multæ, largæ, magnæ. Nives. Plerumque mixta aeris serenitas, & hæc quidem fiebant omnia, frigora

vero non admodum intempeſtiva. Jam vero poſt brumale ſolſtitium, & quando favonius ſpirare incipit, poſterior hyems magna erat, aquilonia multa. Nives, & aquæ aſſidue multæ, & cœlum procelloſum, ac nubiloſum. Hæc autem durabant, & non remittebant uſque ad æquinoctium. Ver autem frigidum, aquilonium, aquoſum, nubilum. Æſtas non valde æſtuoſa fiebat. Etheſiæ aſſidue ſpirarunt. Mox circa arcturum in aquiloniis, aquæ valde multæ. Quum autem annus totus humidus, & frigidus, & aquilonius eſſet, per hyemem ſano modo plerumque habebant. Ante ver autem multi quidem, & plurimi morbidi degebant. Primum igitur cœperunt lippitudines fluidæ, doloroſæ, humidæ, crudæ. Lemæ parvæ, & multis difficulter erumpentes, plurimis revertebantur, defecerunt ſero ad autumnum. Æſtate jam, & autumno lienteriæ, & dyſenteriæ, & teneſmi, & alvi profluvia ex bilioſis, tenuibus multis, crudis, & mordacibus; quibuſdam vero etiam aquoſis. Multis autem & urinæ fluxiones cum dolore bilioſæ, aquoſæ, ramentoſæ, purulentæ, cum ſtillicidio, non renales, ſed his alia pro aliis. Vomitus pituitoſi, bilioſi, & ciborum crudorum rejectiones. Sudores. Omnibus undiquaque multa humiditas. Fiebant autem hæc multis erecte obambulantibus, non febrientibus. Multis item febrientibus, de quibus paulo poſt ſcribetur. In quibus autem omnia hæc præſcripta apparebant cum dolore, tabidi fiebant. Jam vero autumno, & ſub hyemem febres continuæ, & quibuſdam ipſorum paucis ardentes, diurnæ, nocturnæ, ſemitertianæ, tertianæ, exactæ, quartanæ, erroneæ. Singulæ vero prædictæ febres multis fiebant. At ardentes & pauciſſimis obortæ ſunt, & ex ægrotis hi mi-

nimum laboraverunt. Neque enim ſanguis erupit, niſi valde parum, & paucis. Neque delirabant, aliaque omnia tolerabilia erant. Judicabantur autem plurimis valde bono ordine, cum intermittentibus in ſeptem, ac decem diebus. Neque mortuum aliquem tunc in febre ardente novi, neque phrenitim tunc cuique factam ſcio. At vero tertianæ plures quidem quam ardentes febres erant, ac graviores verum ordinate in his omnibus a prima acceſſione quatuor circuitus habebant, in ſeptem autem perfecte judicabantur, neque ulli horum reverſæ ſunt. Quartanæ vero multis quidem ab initio ex ordine quartanæ cœperunt. Quibuſdam autem non paucis, ex aliis febribus, ac morbis abſceſſus ad quartanas fiebant, atque hos diu, quemadmodum ſolent, & adhuc diutius tenebant. Diurnæ vero quotidianæ, & nocturnæ, & erroneæ multæ multis, & multo tempore permanebant, & recte obambulantibus, & decumbentibus. Plurimos horum ſub plejadas, & uſque ad hyemem febres conſequebantur. Multos convulſiones, magis autem pueros ab initio, & febriebant, & in febribus convulſiones fiebant, & erant hæc pleriſque diuturna, verum innocua, niſi ad hæc etiam ex aliis omnibus pernicies adeſſet. At continuæ quidem in totum, & nihil intermittentes, exacerbeſcentes autem omnibus ad naturæ tertianæ modum, una die ſublevantes, & una exacerbeſcentes, omnium, quæ tunc fiebant, violentiſſimæ erant, & longiſſimæ, ac cum maximis doloribus leniter auſpicantes, & in totum ſemper augeſcentes, & in judicatoriis diebus exacerbeſcentes, & in pejus procedentes, parum allevantes, & ſtatim rurſus ex intermiſſione violentius exacerbeſcentes, in judicatoriis plerumque diebus pe-

jores fientes. Rigores vero omnibus quidem inordinate, & erroneo modo fiebant, parciſſime autem, & minime his. Verum in aliis febribus majores. Sudores multi, his minimi, nihil allevantes, ſed ſubcontrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatum his multa, & vix recaleſcens. Neque ſomni in totum, maxime vero hi etiam rurſus ſoporoſi. Ventres autem omnibus turbati, & mali, his autem longe peſſimi. Urinæ vero plurimis horum aut tenues, & crudæ, & decolores, & poſt tempus parum concoctæ judicatorio modo. Aut craſſitudinem quidem habentes, verum turbatæ, neque conſiſtentes, neque ſubſidentes, neque concoctæ. Aut paucæ, & crudæ, ac male, & ſubſidentes. Peſſimæ autem hæ omnes. Et tuſſes quidem ad febres comitabantur. Verum non habeo, quod ſcribam, an detrimentum, aut utilitas tunc ex tuſſi contigerit. Diuturna igitur, & moleſta, & valde inordinate, ac erroneo more, & citra judicationem, plurima horum perſeverabant tum his, qui pernicioſe habebant, tum his, qui non. Si enim aliquos ipſorum paululum relinquerent, ſtatim rurſus revertebantur. Quibuſdam vero paucis ipſorum judicabantur, quibus breviſſime adeſſent, circa octuageſimam diem, & horum aliquibus reverſa ſunt, ut plurimi ipſorum per hyemem adhuc ægrotarint, plurimis autem citra judicationem defecerunt. Hæc vero pariter acciderunt & his, qui ſuperſtites manſerunt, & qui non. Quum autem multa, & varia fieret judicationis impeditio ex morbis, maximum etiam, ac peſſimum ſignum perpetuo comitabatur, quod plerique omnes cibos faſtidirent, & ex his maxime hi, quibus etiam alia exitialia erant. Siticuloſi vero non adeo intempeſtive in his febribus

erant. Quum vero tempus produceretur, & dolores essent multi, ac colliquatio mala, his abscessus succedebant, aut majores, quam ut ferre possent, aut minores, quam ut quicquam prodessent, sed statim recurrerent, & ad pejus courgerent. Erant autem, quæ his fiebant, hæc: dysenteriæ, tenesmi, lienteriæ, & alvi profluvia. Quibusdam etiam hydropes, partim cum his, & partim absque his. Quidquid autem ex his violenter accedebat, statim vires dejiciebat, aut rursus nihil proderat. Papulæ parvæ, & non pro dignitate rationis excretionis morborum, & statim rursus evanescentes. Aut juxta aures tumores, qui non solvebantur, & nullam de se significationem præbebant. Quibusdam in articulos, maxime vero in coxendicem, paucis judicatorio modo cessantes, & statim rursus ad habitum ab initio invalescentes. Moriebantur autem ex omnibus, & plurimi ex his pueri jam ablactati, & majores natu, octennes, ac decennes, & nondum puberes. Fiebant autem hæc his, non sine prius scriptis. Priora vero multis, sine his. Solum vero bonum, & maximum inter ea, quæ fiebant, signum, & quod plurimos in maximis periculis constitutos liberavit, quibus ad urinæ stillicidium convertebantur, & ad hoc abscessus fiebant. Accidit autem plerisque urinæ stillicidium, maxime his ætatibus. Fiebat & aliis multis, tum erecte obambulantibus, tum in morbis. Statim vero etiam magna quædam mutatio omnium his fiebat. Alvi enim, etiamsi humectæ essent, maligno modo mox sistebantur, cibosque omnes libenter sumebant. Et febres postea mites erant. Verum urinæ stillicidium his diuturnum, & laboriosum erat. Urinæ vero his erant multæ, crassæ, variæ, rubræ, purulentæ cum

dolore. Atqui hi omnes superstites manserunt, & nullum ex his mortuum novi. Quæcumque vero non periculosæ fiunt, concoctiones excrementorum omnes undiquaque tempestivas, aut bonas, & judicatorios abscessus considerare oportet. Concoctiones celeritatem judicationis, & securitatem sanitatis significant. Cruda vero, & inconcocta, & in malos abscessus conversa, aut judicationis sublationem, aut dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut eorumdem recidivas. Quod vero ex his potissimum futurum sit, ex aliis considerandum est. Præterita dicito, præsentia cognoscito, futura prædicito. Hæc tractato. Exercito circa morbos duo, ut juves, aut non noceas. Ars ex tribus constat, morbo, ægroto, & medico artis ministro. Ægrotum cum medico adversari morbo oportet. Capitis, & colli dolores, ac gravitates cum dolore, cum febribus, & sine febribus, phreniticis quidem convulsiones. Sed & virosa vomunt, & quidam ex his subito moriuntur. In ardentibus autem, & aliis febribus, quibus colli dolor, & temporum gravitas, & caligo vertiginosa circa oculos, aut etiam præcordiorum distentio non cum dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus autem gravitates quidem totius capitis, oris autem ventriculi morsus adsunt, & nauseabundi sunt, hi biliosa, & pituitosa vomunt. Plerumque vero pueris in talibus afflictionibus convulsiones fiunt. Mulieribus autem tum eadem, tum ab uteris dolores. Senioribus autem, & quibus jam calor superatur, paraplegiæ vocatæ, leves siderationes, aut insaniæ, aut oculorum privationes.

Constitutio Temporis Tertia.

IN Thaso paulo ante arcturo, & sub arcturo, aquæ, multæ, magnæ, in aquiloniis. Circa æquinoctium autem, & usque ad plejadas, austrinæ pluviæ paucæ, hyems aquilonia, siccitates, frigidi venti, magnæ nives. Circa æquinoctium hyemes maximæ. Ver aquilonium, siccitates, pluviæ paucæ frigidæ. Circa solstitium æstivum aquæ paucæ, magna frigora usque ad canem. Post canem usque ad arcturum æstas calida, æstus magni, non ex accessione augescentes, sed continui, ac violenti. Aqua non delapsa est. Etesiæ spirarunt. Circa arcturum pluviæ austrinæ usque ad æquinoctium. In hac autem constitutione per hyemem quidem inceperunt resolutiones ex sideratione, & multos invaserunt, & quidem ex ipsis subito moriebantur. Nam hic morbus satis popularis erat. Cætera incolumes degebant. Ante ver autem ceperunt febres ardentes, & usque ad æquinoctium, & ad æstatem durabant. Quicumque igitur vere, & æstate ineunte statim ægrotare ceperunt, plurimi servabantur, pauci vero quidam moriebantur. In autumno jam & quum pluviæ fierent, lethales erant, & plures peribant. Erant autem febrium ardentium affectiones. Quibus quidem bene, ac large sanguis per nares erupit, per hoc maxime servabantur, & nullum novi, qui in hac constitutione mortuus esset, si recte ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim, & Epaminone, ac Sileno quarta, ac quinta die parum de naribus stillavit, & moriebantur. Plerique igitur ægroti circa judicationem rigebant, maxime hi, quibus sanguis non erupisset. Iidem vero etiam postea insuper riguerunt, & exsuda-

runt. Quibuſdam morbus regius accidit ſexta die. Verum his purgatio per veſicam, aut alvus exturbata profuit, aut larga ſanguinis eruptio. Velut Heraclides, qui decumbebat apud Ariſtocydem, nam huic & ex naribus ſanguis erupit, & alvus turbata eſt, & per veſicam purgatus eſt. Vigeſima die judicatus eſt, non velut Phanagoræ ſervus, cui nihil tale factum eſt; & mortuus eſt. Sanguis autem plurimis erupit, maxime adoleſcentibus, & in vigore conſtitutis, & talium plerique perierunt, quibus ſanguis non erupit. Senioribus vero ad morbum regium res devenit, aut alvi ipſis turbatæ ſunt, aut dyſenterici facti ſunt. Velut Bioni apud Silenum decumbenti contigit. Populariter graſſabantur etiam dyſenteriæ per æſtatem, & quibuſdam, qui ægrotarunt, quibuſque etiam ſanguis erupit, ad dyſenteriam tranſitus factus eſt, velut Eratonis filio, & Mylo, qui multa ſanguinis eruptione facta, in dyſentericum ſtatum delapſi, ſuperſtites manſerunt. Multis igitur maxime hic tumor redundavit. Nam & quibuſdam circa judicationem ſanguis non erupit, ſed tubercula juxta aures excitata evanuerunt. Quæ ubi evanuiſſent, juxta ſiniſtri lateris mollitudinem, & ad ſummam coxam gravitas fuit. Quum autem dolores poſt judicationem fierent, & urinæ tenues prodiiſſent, parum ſanguinis profundere ceperunt. Verum circa quartam, & vigeſimam abſceſſus ad ſanguinis eruptionem fiebant Antiphonti Critobuli filio, quæ ſedata eſt, & perfecte judicatus eſt circa quadrageſimam. Mulieres porro multæ quidem ægrotarunt, pauciores autem, quam viri, & pauciores etiam morſuæ ſunt. Plurimæ vero graviter ex partu laborarunt, & poſt partus inſuper ægrotarunt, & hæ maxime perierunt. Velut Telebuli

filia, quæ ſexta a partu die mortua eſt. Plurimis itaque in ſebribus menſes apparebant. Quibuſdam vero ex naribus ſanguis erupit, & virginibus multis id primum factum eſt. Quibuſdam & ex naribus ſanguis, & menſes proruperunt. Velut Dætharſei filiæ virgini apparuerunt tunc primum, & ſanguis largus e naribus fluxit. Neque ullam mortuam novi ex his, quibus aliquid horum probe factum eſſet. Quibus autem prægnantibus contigit ægrotare, omnes fetus perdiderunt, quas ego novi. Urinæ vero plurimis boni quidem coloris, verum tenues, & ſubſidentias modicas habentes ex recrementis tenuibus, ac bilioſis. Multis autem aliis judicatis, ad dyſenterias res devenit, velut Xenophani, & Critiæ. Urinæ aquoſæ, multæ, puræ, tenues poſt judicationem, & ſubſidentia bona facta, & aliis probe judicatis. Mentionem faciam eorum, quibus factæ ſunt, Bioni, qui apud Silenum decumbebat. Cratiæ, quæ apud Xenophanem. Aretonis filiæ, uxori Mneſiſtrati. Poſtea vero omnes hy dyſenterici facti ſunt. Quod urinas minxerunt aquoſas, conſiderandum eſt. Circa arcturum autem multis undecima die judicatio facta eſt, & bis recidivæ non pro ratione fientes reverſæ ſunt. Erant autem ſoporoſi circa tempus hoc, plures autem pueri, & hi omnium minime moriebantur. At vero circa æquinoctium, & uſque ad plejadas, & ſub hyemem comitabantur quidem febres ardentes; ſed & phrenitici plurimi tunc fiebant, & plerique horum moriebantur, fiebant autem & per æſtatem pauci. Quum igitur febres ardentes inciperent, ſignificationem de ſe præbebant, quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta, parum inſuper rigebant, vigiles erant, ſiticuloſi, anxii, parum exu-

dantes circa frontem, & claviculas, nullus per totum, multum delirabant, tumores, triſtitiæ, extremitates ſubfrigidæ, pedes ſummi, & maxime manuum ſummæ partes. Exacerbationes in diebus paribus. Plurimis autem quarta die dolores maximi, & ſudores plerumque ſubfrigidi, & extremitates non amplius recaleſcentes, ſed lividæ, ſubfrigidæ, & neque ſitiebant. Ad hæc urinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alvi ſiſtebantur, neque ſanguis e naribus erupit ulli ex his, quibus hæc accidiſſent, ſed parum ſtillavit. Neque ad recidivam ulli horum res devenit. Sed ſexta die mortui ſunt cum ſudore. Phreniticis autem non omnia præſcripta acciderunt. Judicabantur autem his plerumque die undecima, quibuſdam vigeſima. Quibus non ſtatim ab initio phrenitis cepit circa tertiam, aut quartam diem, ſed moderate habebant primo tempore, his circa ſeptimam morbus ad acumen tranſiit. Magna itaque erat morborum multitudo. Ex ægris autem maxime moriebantur adoleſcentes, juvenes, in vigore ætatis conſtituti, leves, ſubalbicante cute, rectos itemque nigros capillos habentes, & oculos nigros, & qui in quiete, & otio vixerant, & alta voce, aut gracili, aut aſpera præditi, balbi, iracundi, & mulieres plurimæ ex hac ſpecie moriebantur. At in hac conſtitutione ex quatuor ſignis maxime ſervabantur. Quibus videlicet ſanguis e naribus probe erupiſſet. Aut urinæ multæ, & multam ſubſidentiam habentes per veſicam prodiiſſent. Aut per ventrem turbata,ননbilioſa tempeſtive proceſſiſſent. Aut qui dyſenterici facti eſſent. Acciditque multis, ut non ex uno præſcriptorum ſignorum judicarentur, ſed per omnia percurrerent, & gravius quidem habere videbantur, conſervabantur autem

omnes, quibus hæc accidissent. Mulieribus autem, & virginibus accidebant item præscripta signa omnia. Quibus autem, vel horum quippiam bene accideret, aut menses large apparerent, per hæc servabantur, ac judicabantur, neque ullam interiisse novi, cui ex his aliquid accidisset Philonis enim filiæ sanguis ex naribus large fluebat. Septima autem die intempestivius cœnavit, & mortua est. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lachrymæ invitæ defluunt, his sanguinis a naribus eruptionem expectare oportet, si etiam alia perniciose non habeant. Nam his, qui male habent, non sanguinis eruptionem, sed mortem significat. Tubercula juxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibusdam febre judicatorio modo deficiente, neque sedantur, neque suppurantur; hæc biliosum alvi profluvium, aut dysenteria, aut crassarum urinarum subsidentia solvit. Velut Hermippo Clazomenio. Judicationes autem, ex quibus cognoscimus, aut similes sunt, aut dissimiles. Velut duo fratres, qui simul eadem hora ægrotare cœperunt. Decumbebant autem juxta theatrum Epigenis fratres. Horum seniori sexta die judicatio facta est, juniori vero septima. Recidiva facta est utrisque simul eadem hora. Intermisit dies quinque. Ex recidiva judicatio facta est utrisque simul in totum, die decima septima. Plurimis autem sexta die judicatio facta est, intermisit sex. Ex recidivis autem judicatio facta est quinta die. Quibusdam vero septima judicatus est morbus, & septem diebus intermisit. Ex recidiva vero judicatus est tertia. Quibusdam autem judicatus est quinta, intermisit septem, rediit per tres, intermisit unam, insuperque unam rursus occupavit. Aliquibus vero judicatus est

ſexta, intermiſit ſex, rediit per tres, intermiſit unam, & una judicatus eſt. Velut Evagonti Daipharſis filio. Quibuſdam autem judicatus eſt ſexta, intermiſit ſeptem, ex recidiva vero judicatus eſt quarta. Velut filiæ Aglaidæ. Plerique igitur ex his, qui ægrotarunt in hac conſtitutione, hoc modo ægrotarunt, & nullum novi ex his, qui ſuperſtites manſerunt, cui non rediiſſent recidivæ ſecundum rationem fientes, & ſervati ſunt omnes, quos ego novi, quibus hoc genus recidivæ factæ ſunt. Neque ægrotantium hoc modo ullum aliquem novi, quem recidiva iterum repetiiſſet. Moriebantur autem in morbis his plurimi ſexta die, velut Epaminondas, & Silenus, & Philiſcus Antagoræ filius. Quibus autem tubercula juxta aures facta eſſent, his judicatio facta eſt vigeſima die. Reſtincta autem, ac ſedata ſunt omnibus, & non ſuppurata ſunt, ſed ad veſicam converſa. Cratiſtonacti, qui apud Heracleum habitabat, & Scymni fullonis ancillæ ſuppuraverunt, & mortui ſunt. Quibus autem judicatus eſt ſeptima die, intermiſit novem, reverſus eſt morbus. Judicatus eſt ex recidiva quarta die. Quibus autem judicatus eſt ſeptima die, intermiſit ſex, deinde rediit, & judicatus eſt ſeptima, velut Phanocrito, qui decumbebat apud Gnathorem pictorem. Sub hyemem circa ſolſtitium hybernum, & uſque ad æquinoctium perſeverabant quidem & febres ardentes, & phrenitides, & multi moriebantur. Judicationes tamen tranſmutatæ ſunt, & judicatio facta eſt plurimis ab initio die quinta, intermiſit quarta, recidiva facta eſt, ex recidiva vero judicatio facta eſt quinta die. In ſumma quatuordecim diebus. Sic autem facta eſt judicatio pueris plurimis, immo etiam ſenioribus. Quibuſdam vero morbus judi-

cabatur die undecima, revertebatur decimaquarta, judicabatur perfecte vigesima. Si vero aliqui insuper riguissent circa vigesimam, his judicabatur quadragesima. Superriguerunt autem plurimi circa judicationem ab initio. Qui vero circa judicationem ab initio. Qui vero circa judicationem ab initio riguerunt, etiam in recidivis una cum judicatione riguerunt. Riguerunt autem paucissimi vere, æstate plures, autumno adhuc plures, hyeme longe plurimi. At sanguinis eruptiones cessabant.

SECTIO III.

MOrbos dignoscimus, edocti ex communi omnium natura, & ex uniuscujusque propria, ex morbo, ex ægroto, ex his, quæ offeruntur, ex eo, qui offert. Ex his enim & breviores, & graviores redduntur, ex tota, ac partiali constitutione cælestium, & uniuscujusque regionis, ex victu, ex vitæ studiis, ex ætate cujusque, sermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, vigiliis, insomniis quibusdam, & quando, vellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, urinis, sputis, vomitibus, & quæ, ex quibus, in quos, successiones morborum, & qui abscessus ad perniciem, & ad judicationem. Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis eruptiones, hæmorrhoides, ex his autem, & quæ per hæc fiunt, considerandum. Febres quædam continuæ sunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt. Aut nocte tenent, die intermittunt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septi-

manæ, nonanæ. Sunt autem acutiſſimi, & maximi, ac graviſſimi morbi, & maxime lethales, in continua febre. Securiſſima vero omnium, & facillima, ac longiſſima eſt quartana. Non enim ſolum ipſa a ſe ipſa talis eſt, ſed etiam ab aliis magnis morbis liberat. At in ſemitertiana appellata contingit quidem & acutos morbos fieri, & eſt hæc præ cæteris maxime lethalis. Sed & tabidi, & quicumque ex aliis longis morbis ægrotant, ex hac maxime ægrotant. Nocturna non admodum lethalis eſt, verum longa. Diurna longior. Quibuſdam autem & ad tabem vergit. Septimana longa eſt, verum non lethalis. Nonana adhuc longior, & non lethalis. Tertiana exacta cito judicatur, & non eſt lethalis. Quintana peſſima omnium eſt. Nam & ante tabem, & jam tabidis ſuperveniens, occidit. Sunt autem modi, & conſtitutiones, & exacerbationes ſingularum harum febrium æque continuarum, ac intermittentium. Velut verbi cauſſa, continua quibuſdam ab initio floret, & viget maxime, & ad deterius procedit. Circa judicationem vero, & una cum judicatione imminuitur. Quibuſdam vero molliter incipit & ſubmiſſe, augeſcit autem & exacerbatur quotidie. Circa judicationem vero, & una cum judicatione acervatim elucet. Quibuſdam leniter auſpicata augeſcit, & exacerbatur, & ubi aliquamdiu in vigore fuit, rurſus remittit uſque ad judicationem, & circa judicationem. Atque hæc contingere ſolent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autem victus rationem ex horum conſideratione offerre. Multa vero etiam alia ſigna his ſunt cognata, de quibus partim ſcriptum eſt, partim ſcribetur. Ad quæ ratiocinari oportet, examinareque, ac conſiderare, cui horum acutus, ac lethalis ſit morbus, aut a quo

ſuperſtes ſit futurus, & cui offerendum ſit, aut non, & quando, & quantum, & quid offerendum erit. Quæ vero paribus diebus exacerbantur, paribus judicantur. Quorum autem exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus judicantur. Eſt autem primus judicatorius, ex circuitibus diebus paribus judicantibus, quartus dies. Deinde ſextus, decimus, decimusquartus, decimusoctavus, vigeſimus, vigeſimus quartus, vigeſimus octavus, trigeſimus, trigeſimus quartus, quadrageſimus, ſexageſimus, octogeſimus, & centeſimus vigeſimus. Ex circuitibus vero in imparibus diebus judicantibus, primus eſt dies tertius, deinde quintus, ſeptimus, nonus, undecimus, decimus ſeptimus, vigeſimus primus, vigeſimus ſeptimus, & trigeſimus primus. At vero noſſe expedit, ſi aliter judicatio fiat, extra præſcriptos dies recidivas fore ſignificat, & fuerit ſane pernicioſa. Oportet autem animadvertere noſſe, in his temporibus judicationes futuras eſſe ad ſalutem, aut perniciem, aut inclinationes ad melius, aut deterius. Erroneæ porro febres & quartanæ, & quintanæ, & ſeptimanæ, & nonanæ in quibus circuitibus judicentur, conſirandum eſt.

Ægroti Quatuordecim. Primus.

Philiſcus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, ſudavit, noctem laborioſam habuit. Secundo die omnia exacerbata ſunt. Veſperi ab infuſo per clyſterem adhibito, bene habuit, noctem quietam. Tertio mane, & uſque ad meridiem viſus eſt a febre liber eſſe. Ad veſperam febris acuta cum ſudore, ſiticuloſus erat, lingua reſiccabatur, nigra minxit, noctem mo-

leſtam habuit, non dormivit, omnino deliravit. Quarto omnia exacerbata ſunt, urinæ nigræ, nox tolerabilior, urinæ melioris coloris. Quinto circa meridiem parum de naribus ſtillavit non mixtum. Urinæ variæ, quæ habebant innatantia quædam rotunda, geniture ſimilia, diſperſa non ſubſidebant. Subdita glande, flatuoſa pauca prodierunt, noctem habuit laborioſam, ſomni parvi, ſermones, deliramenta, extremitates undique frigidæ, & non amplius recaleſcentes, minxit nigra, dormivit parum, ad diem voce deſtitutus eſt, frigidum ſudavit, extremitates lividæ. Circa meridiem ſexta die mortuus eſt. Huic ſpiritus ad finem uſque velut revocanti, rarus, & magnus. Splen elevatus eſt orbiculari gibboſitate. Sudores frigidi perpetuo. Exacerbationes diebus paribus.

Ægrotus II.

Silenus habitabat in Platamone, prope filios Evalcidis. Hunc ex laſſitudinibus, & potationibus, ac exercitiis intempeſtivis febris corripuit. Cepit autem ægrotare ex lumbis, & caput gravitas tenebat, & colli diſtentio erat. Ab alvo prima die bilioſa, mera, ſpumoſa, abunde colorata, multa prodierunt. Urinæ nigræ nigram ſubſidentiam habentes, ſiticuloſus, lingua reſiccata, nocte nihil dormivit. Secunda die febris acuta, ſeceſſus plures, tenuiores, ſpumoſi. Urinæ nigræ, nox moleſta, parum deliravit. Tertia omnia exacerbata ſunt, præcordii diſtentio utrinque oblonga ad umbilicum ſubmollis. Seceſſus tenues, ſubnigri. Urinæ turbatæ, ſubnigræ. Nocte nihil dormivit, ſermones multi, riſus, cantus, continere ſe non potuit. Quarta per eadem

dem. Quinta feceffus meri, biliofi, leves, pingues. Urinæ tenues, pellucidæ, parum refipifcebat. Sexta circa caput parum fudavit, extremitates frigidæ, lividæ. Jactatio multa, ab alvo nihil prodiit. Urinæ fuppreffæ funt, febris acuta. Septima die voce deftitutus eft, extremitates non amplius recalefcebant, nihil minxit. Octava fudavit frigidum per totum fudorem, papulæ cum fudore rubræ, rotundæ, parvæ, velut vari permanebant, non abfcedebant. Ab alvo vero cum parva irritatione, ftercora tenuia velut inconcocta, multa prodibant cum dolore. Urinam reddebat cum dolore mordacem. Extremitates parum recalefcebant. Somni tenues, foporofi. Vox intercepta. Urinæ tenues, pellucidæ. Nona per eadem. Decima potum non fufcipiebat. Soporofus erat, fomni autem tenues. Ab alvo fimilia. Minxit acervatim fubcraffum, depofitum fubfidens, fubfidentia craffæ farinæ fimilis, alba. Extremitates rurfus frigidæ. Undecima mortuus eft. Ab initio huic, & ad finem ufque fpiritus magnus, rarus, præcordii palpitatio affidua. Ætas erat circa annos viginti.

Ægrotus III.

Herophonti febris acuta. Ab alvo pauca ab initio velut in tenefmo. Poftea vero tenuia prodibant, biliofa, frequentiora. Somni non aderant. Urinæ nigræ, tenues. Quinta mane furditas. Exacerbata funt omnia. Splen elevatus eft. Præcordii diftentio. Ab alvo pauca, nigra prodierunt, deliravit. Sexta delirabat, ad noctem fudor, frigiditas, delirus permanebat. Septima perfrigerabatur. Siticulofus, delirabat, noctu refipifcebat, obdormivit. Octava febricitavit, fplen

minuebatur, intelligebat omnia; doluit juxta inguen, tumor primum e directo ſplenis. Deinde dolebat utraſque tibias; nox tolerabilis. Urinæ coloris melioris parvam ſubſidentiam habebant. Nona ſudavit, judicatus eſt morbus, intermiſit. Quinta reverſus eſt. Statim autem ſplen elevatus eſt, febris acuta, ſurditas rurſum. Poſt recidivam tertia die ſplen minuebatur, ſurditas minor erat, crura dolebant, noctu ſudavit. Judicatus eſt die ſeptima decima. Neque deliravit in recidiva.

Ægrotus I V.

In Thaſo Philini uxorem, quæ filiam pepererat, quum purgatio ſecundum naturam facta eſſet, & alias leviter degeret, decima quarta a partu die febris vehemens corripuit cum rigore. Ab initio vero cor dolebat, & circa præcordium dexterum, muliebrium partium dolores, purgatio ceſſavit. Ubi vero glandem ſubdidiſſet, hæc quidem leviora facta ſunt. Capitis autem, colli, & lumborum dolores permanebant, ſomni non aderant. Extremitates frigidæ. Siticuloſa erat, alvus combuſta, pauca egerebat. Urinæ tenues ab initio, decolores. Sexta die ad noctem multum deliravit, & rurſus reſipiſcebat. Septima ſiticuloſa, ſeceſſus bilioſi, abunde colorati. Octava ſuperriguit, febris acuta, convulſiones multæ cum dolore, multum delirabat. Glande ſubdita exſurgebat, multaque cum fluxione bilioſa prodibant. Somni non aderant. Nona convulſiones. Decima parum reſipiſcebat. Undecima dormivit, omnium recordata eſt. Statim autem rurſus deliravit. Urinam autem reddebat cum convulſionibus, acervatam, multam, illis autem parum ad-

monentibus, craſſam, albam, qualis eſt ex his, quæ ſubſiderunt, ubi multo tempore ſita fuerint conturbata, non ſubſidebat, color, & craſſitudo talis, qualis eſt in urinis jumentorum. Talia mingebat, quæ & ego vidi. Circa decimum quartum diem palpitationes per totum corpus, ſermones multi, parum reſipiſcebat. Verum ſtatim rurſus delirabat. Circa decimum ſeptimum voce voce deſtituebatur. Vigeſima mortua eſt.

Ægrotus V.

Epicratis uxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui jam propinquam, rigor fortiter corripuit, non incaluit, velut dicebant. Et poſtridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia juxta rationem venerunt. Poſtridie a partu febris acuta eam invaſit, cordis dolor, & muliebrium partium. Ubi vero glandem ſubdidiſſet, hæc quidem leviora facta ſunt. Capitis autem, & colli, ac lumborum dolor. Somni non aderant. Ab alvo modica bilioſa, tenuia, pura prodibant. Urinæ tenues, ſubnigræ. Sexta die, a qua febris ipſam corripuit, ad noctem deliravit. Septima omnia exacerbata ſunt, vigilans deliravit, ſiticuloſa, ſeceſſus omnes bilioſi abunde colorati. Octava ſuperriguit, plus dormivit. Nona per eadem. Decima crura laborioſe dolebat. Cordis dolor rurſus, capitis gravitas, non deliravit, magis dormivit, alvus reſtitit. Undecima ſudavit, minxit melius colorata, multam ſubſidentiam habentia, levius degebat. Decima quarta ſuperriguit, febris acuta. Decima quinta vomuit bilioſa, flava, ſatis multa. Sudavit ſine febre. Ad noctem febris acuta. Urinæ craſſæ ſubſidentiam albam habentes. Decima ſexta ad noc-

tem exacerbata eſt, & cum moleſtia non dormivit, deliravit. Decima octava ſiticuloſa, lingua combuſta eſt, non dormivit, multum deliravit, crura dolebat. Circa vigeſimam mane parum riguit, ſoporoſa, quiete dormivit, vomuit glioſa, pauca, nigra. Ad noctem ſurditas. Circa vigeſimam primam lateris ſiniſtri gravitas, per totum cum dolore, parum inſuper tuſſiit. Urinæ craſſæ, turbatæ, ſubrubræ, quæ depoſitæ non ſubſidebant, cætera leviora, non ſine febre. Statim ab initio fauces dolebat, rubor aderat, columella revulſa, fluxio acris, mordax, ſalſa, perpetuo perſeverabat. Circa vigeſimam ſeptimam febri libera, in urinis ſubſidentia, latus dolebat. Circa primam & trigeſimam febris corripiebat, alvus ex glioſis turbata eſt. Quadrageſima die vomuit pauca, glioſa. Judicata eſt perfecte libera a febri die octogeſima.

Ægrotus V I.

Cleanactiden, qui ſupra Heracleum decumbebat, febris corripuit erroneo modo. Dolebat autem caput ab initio, & latus ſiniſtrum, & aliarum partium dolores aderant laſſatorum modo; febres exacerbabantur alias aliter inordinate. Sudores quandoque, quandoque non. Exacerbationes ut plurimum in judicatoriis diebus magis accedebant. Circa vigeſimam quartam ſummas manus dolebat. Vomuit glioſa, flava, ſatis multa. Paulo poſt autem æruginoſa. Ab omnibus allevatus eſt. Circa trigeſimam ſanguis ex utriſque naribus erumpere cœpit, atque hoc erroneo modo paulatim uſque ad judicationem. Non autem faſtidiebat cibum, neque ſiticuloſus erat per totum tempus, neque inſomnis. Urinæ tenues,

non decolores. Circa quadragesimam minxit subrubra, subsidentiam multam valde rubram habentia, allevatus est, post hæc autem urinæ varie quandoque subsidentiam habebant, quandoque non. Sexagesima urinis subsidentia multa, & alba, & levis. Remiserunt omnia, febres intermittebant. Urinæ tenues quidem, verum boni coloris. Septuagesima a febre liber permansit diebus decem. Octogesima riguit, febris acuta corripuit, multum sudavit. Urinis subsidentia rubra, levis, perfecte judicatus est.

Ægrotus VII.

Metonem febris vehemens corripuit, lumborum gravitas dolorosa. Postridie ubi aquam bibisset satis multam, ab alvo probe prodiit. Tertia capitis gravitas. Secessus tenues, biliosi, subrubri. Quarta omnia exacerbata sunt. Fluebat a dextra nare bis sanguis modicus. Noctem moleste tulit. Secessus similes tertiæ diei. Urinæ subnigræ, habebant quiddam in medio innatans, subnigrum, divulsum, non subsidebant. Quinta effluxit ex sinistra nare sanguis largus, merus. Sudavit, judicatus est. Post judicationem insomnis delirabat. Urinæ tenues, subnigræ. Capitis lotionibus usus est, dormivit, resipiscebat. Huic recidiva facta non est. Sed sanguis erupit sæpe etiam post judicationem.

Ægrotus VIII.

Erasinum, qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris vehemens corripuit post cœnam, nocte turbatus fuit, diem primam quiete, noctem laboriose transegit. Secunda omnia exacer-

bata ſunt, ad noctem deliravit. Tertia doloroſe, multum deliravit. Quarta moleſtiſſime, ad noctem nihil dormivit. Inſomnia, & ratiocinationes, deinde pejora, & magna, & periculoſa, timor, moleſtia. Quinta mane reſipiſcebat, ac intelligebat omnia. Verum ad meridiem, multum inſaniit, continere ſe non potuit. Extremitates frigidæ ſublividæ. Urinæ inconcoctæ. Circa ſolis occaſum mortuus eſt. Huic febres perpetuo cum ſudore, præcordia ſublimia, diſtentio cum dolore. Urinæ nigræ habentes quædam in medio ſuſpenſa innatantia, rotunda, non ſubſidebant. Ab alvo ſtercora prodibant. Sitis perpetuo non valde. Convulſiones multæ cum ſudore circa mortem.

Ægrotus IX.

Critoni in Thaſo erecte obambulanti, pedis dolor fortis a magno digito cœpit. Decubuit eadem die, horridus, anxius, parum ſubcaleſſens, nocte deſipuit. Secunda die tumor laxus per totum pedem, & circa malleolum ſubrubens cum diſtentione. Puſtulæ nigræ, febris acuta, inſaniit. Ab alvo vero mera, bilioſa, ſatis multa prodibant. Mortuus eſt altera ab initio die.

Ægrotus X.

Clazomenium, qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, febris vehemens corripuit. Dolebat autem caput, collum, lumbos ab initio. Statim autem ſurditas. Somni non aderant. Febris acuta invaſit. Præcordium elevabatur cum tumore. Diſtentio non valde, lingua ſicca. Quarta ad noctem deſipuit. Quinta laborioſe omnia exacer-

bata ſunt. Circa undecimam parum remiſerunt. Ab alvo vero ab initio, & uſque ad decimam quartam tenuia multa aquei coloris prodibant. Toleranter ea, quæ ad ſeceſſum pertinent, ferebat. Poſtea alvus reſtitit. Urinæ perpetuo tenues quidem, verum boni coloris, & multa in medio ſuſpenſa habebant divulſa, non ſubſidebant. Circa decimam ſextam minxit paulo craſſiora, habebant ſubſidentiam parvam, paululum allevarunt, reſipiſcebat magis. Decima ſeptima rurſus tenuia. Circa utraſque aures tubercula extiterunt cum dolore. Somni non aderant, delirabat. Circa crura dolebat. Vigeſima a febre liber judicatus eſt, non ſudavit, omnia intelligebat. Circa vigeſimam ſeptimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quievit. Tubercula vero juxta aures neque ſedata ſunt, neque ſuppurata, verum dolebant. Circa trigeſimam primam profluvium alvi ex multis aquoſis, cum ejuſmodi, quæ in dyſenteria prodire ſolent. Urinas craſſas mingebat. Tubercula circa aures ſedata ſunt. Circa quadrageſimum oculum dextrum dolebat, obſcurius videbat. Reſtitutus eſt.

Ægrotus X I.

Dromeadæ uxorem, quæ filiam pepererat, & aliis omnibus ſecundum rationem factis, ſecunda die rigor corripuit, febris acuta. Cepit autem prima die dolere circa præcordia faſtidioſa, ac nauſeabunda, horrida, anxia, & ſequentibus non dormivit. Spiritus rarus, magnus, ſtatim revulſus. Altera a rigore die, ſtercora ab alvo bene prodibant. Urinæ craſſæ, albæ, turbatæ, qualis fit ex his, quæ ſubſiderunt, ubi multo tempore ſita, fuerit conturbata, non ſubſide-

bant, nocte non dormivit. Tertia circa meridiem ſuperriguit. Febris acuta. Urinæ ſimiles, præcordii dolor, faſtidioſa, ac nauſeabunda, nox moleſta, non dormivit. Sudavit per totum ſubfrigida. Statim autem rurſus recalefacta eſt. Quarta die ſub præcordia parum allevata eſt. Capitis gravitas cum dolore, in ſoporem incidit, parum de naribus ſtillavit, lingua ſicca, ſiticuloſa. Urinæ tenues, oleoſæ, parum dormivit. Quinta ſiticuloſa, faſtidioſa. Urinæ ſimiles, nihil ab alvo. Circa meridiem multum deliravit, & ſtatim rurſus parum reſipiſcebat: exſurgens in ſoporem incidit, frigiditas parva, nocte dormivit, deliravit. Sexta mane ſuperriguit. Statim autem recalefacta eſt. Sudavit per noctem. Extremitates frigidæ, deliravit. Spiritus magnus, rarus. Paulo poſt convulſiones a capite ceperunt. Statim mortua eſt.

Ægrotus XII.

Homo quidam calefactus cœnavit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu, febris acuta. Præcordii dextri dolor. Inflammatio ſubmollis ex interna parte, noctem moleſte tulit. Urinæ ab initio rubræ, craſſæ, depoſitæ non ſubſidebant. Lingua ſicca, non valde ſiticuloſus. Quarta febris acuta. Dolores omnium. Quinta minxit leve, oleoſum, multum, febris acuta. Sexta veſperi multum deliravit. Nec nocte dormivit. Septima omnia exacerbata ſunt. Urinæ ſimiles, ſermones multi, continere ſe non potuit. Ab alvo cum irritatione prodierunt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laborioſa. Mane riguit, febris acuta. Sudavit calidum. A febre liber eſſe viſus eſt, non multum dormivit. A ſomno frigiditas, ſputatio. Veſperi multum deliravit. Paulo poſt

vomuit nigra, pauca, biliofa. Nona frigiditas, multum delirabat, non dormivit. Decima crura dolebat. Omnia exacerbata funt, deliravit. Undecima mortuus eft.

Ægrotus XIII.

Mulierem, quæ decumbebat in littore, trimeftri fœtu gravidam febris vehemens corripuit, ftatimque lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis juxta claviculam, & manum dextram. Statim lingua voce deftituta eft, dextra manus refoluta eft cum convulfione, velut his, qui aliqua fiderantur parte, contingere folet. Delirabat penitus, noctem molefte tulit, non dormivit, alvus turbata eft, ex biliofis, meris, paucis. Quarta die lingua voce foluta eft. Convulfiones eorumdem, dolores omnium permanebant. Juxta præcordia tumor cum dolore, non dormiebat, penitus delirabat, alvus turbata. Urinæ tenues, non boni coloris. Quinta febris acuta, præcordii dolor, plane delirabat, feceffus biliofi, ad noctem fudavit, a febre libera. Sexta refipifcebat. Ab omnibus allevata eft. Verum circa finiftram claviculam dolor permanebat, fiticulofa. Urinæ tenues, non dormivit. Septima tremor, in foporem incidit, parum deliravit, dolores juxta claviculam, & finiftrum brachium permanferunt. Reliqua allevata funt. Omnia intelligebat. Tres dies a febre libera manfit. Undecima reverfa eft, fuperriguit, febris vehemens corripuit. Circa decimam quartam vomuit biliofa, flava, fatis multa, fudavit. A febre libera judicata eft.

Ægrotus X I V.

Melidiæ, quæ decumbebat juxta Junonis templum, capitis, & colli, & pectoris dolor fortis cepit. Statim autem febris acuta corripuit. Menses pauci apparebant. Dolores omnium horum continui. Sexta die soporosa, anxia, horrida, rubor in maxilla, parum deliravit. Septima sudavit, febris dimisit. Dolores permanebant. Rediit, somni pauci. Urinæ perpetuo boni coloris, verum tenues. Secessus tenues, biliosi, mordaces, valde pauci, nigri, graveolentes prodibant. In urinis subsidentia alba, levis. Sudavit. Judicata est perfecte undecima die.

HIPPOCRATIS COI

DE

MORBIS POPULARIBUS

LIBER III.

PRÆFATIO.

Ejusdem cum primo pretii est, modique, & continuus utique cum posteriori Statu, *ad quem duodecim priores ægroti manifesto pertinent. Alter hujus libri status pestilentialis est: non quod vera pestis carbonaria aut bubonacea hic describatur, sed quod omnium morborum eo tempore grassantium summa fuerit malignitas, etiam tussis angi-*

næ, febris. Neque inter ſedecim hujus ſtatus ægrotos ullus eſt, qui veræ peſtis ſymptomata paſſus ſit, etſi gangrænæ febribus frequenter ſuperveniſſe videtur, ut etiam integri artus delaberentur.

SECTIO PRIMA.

Ægrotus I.

PYTHION, qui habitabat juxta telluris templum. Cepit tremor a manibus prima die, febris acuta, delirium. Secunda omnia exacerbata ſunt. Tertia eadem. Quarta ab alvo pauca, mera, bilioſa prodierunt. Quinta omnia exacerbata ſunt, tremores perſeverabant, ſomni tenues, alvus reſtitit. Sexta ſputa varia, ſubrubra. Septima os diſtractum eſt. Octava omnia exacerbata ſunt. Tremores perſeverabant. Urinæ ab initio quidem, & uſque ad octavam tenues, decolores, in medio pendens nubiloſum quiddam habebant. Decima ſudavit. Sputa aliquantulum matura, judicatus eſt, & urinæ ſubtenues circa judicationem. Poſt judicationem vero, quadraginta diebus poſtea ſuppuratio circa ſedem, & abſceſſus factus eſt cum urinæ ſtillicidio. P. M. V. Q. S. hoc eſt, probabile multitudine urinæ quadrageſima ſanatum.

Ægrotus II.

Hermocratem, qui ad novum murum decumbebat, febris vehemens corripuit. Cepit autem dolere caput, lumbos. Præcordii diſtentio molliter. Lingua ab initio aduſta eſt. Surditas ſtatim, ſomni non aderant. Siticuloſus non valde. Uri-

næ craſſæ rubræ, depoſitæ non ſubſidebant. Ab alvo vero non pauca combuſta prodibant. Quinta minxit urinas tenues, habebant quid in medio pendens, non ſubſidebant, Ad noctem mente motus eſt. Sexta morbo regio correptus eſt, omnia exacerbata ſunt, non reſipiſcebat. Septima moleſta fuit. Urinæ tenues ſimiles, ſimiliter etiam ſequentibus diebus. Circa undecimam omnia viſa ſunt allevata eſſe. Sopor cepit. Urinæ craſſæ, ſubrubræ, infra tenues, non ſubſidebant. Placide reſipiſcebat. Decima quarta a febre liber, non ſudavit, dormivit, intelligebat omnia. Urinæ conſimiles. Circa decimam ſeptimam rediit, calefactus eſt, ſequentibus diebus febris acuta. Urinæ tenues. Rurſus autem vigeſima die judicatus eſt, a febre liber, non ſudavit. Cibum faſtidiebat per totum tempus, reſipiſcebat, loqui non poterat, lingua arida, non ſitiebat, dormiebat ſoporoſus. Circa vigeſimam quartam calefactus eſt, alvus lubrica multis tenuibus fluens, & ſequentibus diebus febris acuta, lingua combuſta eſt. Septima & vigeſima mortuus eſt. Huic ſurditas perpetuo perſeverabat. Urinæ craſſæ, & rubræ non ſubſidentes. Aut tenues decolores, & in medio quid pendens habentes, guſtare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc eſt, probabile ſeceſſibus ſuppreſſis vigeſima ſeptima mortuum.

Ægrotus I I I.

Qui in Dealcis horto decumbebat, capitis gravitatem, & tempus dextrum doloroſum habebat multo tempore. Cum occaſione vero febris corripuit, decubuit. Secunda die ex ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Ab alvo ſtercora

probe prodierunt. Urinæ tenues, variæ, in medio pendens quiddam habentes minutim dispersum, velut farinæ crassioris, & geniturae similes. Tertia febris acuta. Secessus nigri, tenues, spumosi, subsidentia secessibus livida, somno graviore aliquantulum premebatur, moleste surgebat. Urinis subsidentia livida, subviscosa. Quarta vomuit biliosa, flava, pauca, paulo post æruginosa. De sinistra nare modicus merus sanguis fluxit. Secessus similes. Urinæ similes, sudavit circa caput, & claviculam, splen elevatus est, femoris dolor e directo. Præcordii dextri distentio submollis, nocte non dormivit, parum mente motus est. Quinta secessus plures, nigri, spumosi, subsidentia secessibus nigra, nocte non dormivit, mente motus est. Sexta die secessus nigri, pingues, viscosi, graveolentes, dormivit, intelligebat magis. Septima lingua sicca, siticulosus, non dormivit, mente motus est. Urinæ tenues, non boni coloris. Octava secessus nigri, pauci, compacti, dormivit, intelligebat, siticulosus non valde. Nona riguit, febris acuta, sudavit, frigiditas, mente motus est, dextro oculo distortus est, lingua arida, siticulosus, insomnis. Decima circa eadem. Undecima intelligebat per totum omnia, a febre liber, sudavit, urinæ tenues circa judicationem. Duobus diebus a febre liber fuit, decima quarta rediit. Statim autem nocte non dormivit, penitus mente motus est. Decima quinta urina turbata, qualis ex his, quæ subsiderunt, fit, quum fuerint agitata, febris acuta, penitus mente motus est, non dormivit, genua, & tibias dolorosa habebat, ab alvo, subdita glande, stercora nigra prodierunt. Decima sexta urinæ tenues, habebant quid in medio vehens, nubilosum, mente motus est. Decima sep-

tima mane extremitates frigidæ, contegebatur, febris acuta, ſudavit per totum, allevatus eſt, intelligebat magis, non a febre liber, ſiticuloſus. Vomuit bilioſa, flava, pauca. Ab alvo ſtercora prodierunt paulo poſt nigra, pauca, tenuia. Urinæ tenues, non boni coloris. Decima octava non reſipiſcebat, ſoporoſus. Decima nona per eadem. Vigeſima dormivit; omnia intelligebat, ſudavit, a febre liber, non ſitiebat. Vigeſima prima parum mente motus eſt, paululum ſitiebat, præcordii dolor, & circa umbilicum palpitatio perpetua. Vigeſima quarta urinis ſubſidentia, intelligebat omnia. Vigeſima ſeptima coxæ dextræ dolor. Utinæ tenues, & ſubſidentiam habebant, in reliquis commodiſſime habebat. Circa vigeſimam nonam oculi dextri dolor. Urinæ tenues. Quadrageſima egeſſit pituitoſa, alba, aliquanto plura, multum ſudavit per totum, perfecte judicatus eſt.

SECTIO II.

Ægrotus I V.

IN Thaſo Philiſtes caput multo tempore dolebat, & quandoque etiam aliquanto graviore ſomno preſſus decubuit. Quum autem ex potationibus febres continuæ obortæ eſſent, dolor exacerbatus eſt. Nocte excalefactus eſt primum. Prima die vomuit bilioſa, pauca, flava primum, poſtea vero plus æruginoſa. Ab alvo autem ſtercora prodibant, noctem habuit moleſtam. Secunda die ſurditas, febris acuta, præcordium dextrum diſtentum eſt, declinavit ad internas partes. Urinæ tenues, pellucidæ, habebant quiddam in medio pendens geniture ſimile. Parum

insanivit circa meridiem. Tertiam diem molestam habuit. Quarta convulsiones, exacerbata sunt omnia. Quinta mane mortuus est.

Ægrotus V.

Chærionem, qui decumbebat apud Demænetum, ex potu febris corripuit. Statim autem capitis gravitas dolorosa, non dormivit, alvus turbata ex tenuibus biliosis. Tertia die febris acuta, capitis tremor, maxime autem labii inferni, paulo post rigor, convulsiones, penitus mente motus est. Noctem moleste tulit. Quarta per quietem, parum dormivit, parum deliravit. Quinta laboriose omnia exacerbata sunt, delirium, noctem moleste tulit, non dormivit. Sexta per eadem. Septima superriguit, febris acuta, sudavit per totum, judicatus est. Huic perpetuo ab alvo secessus biliosi, pauci, meri. Urinæ tenues boni coloris, in medio nubilosum quiddam pendens habentes. Circa octavam minxit urinas melioris coloris, habentes subsidentiam albam, paucam, resipiscebat, febris intermisit. Nona rediit. Circa decimam quartam febris acuta, sudavit. Decima sexta vomuit biliosa, flava, satis multa. Decima septima superriguit, febris acuta, sudavit, a febre liber, judicatus est. Urinæ post recidivam, & judicationem, melioris coloris, subsidentiam habentes. Neque mente motus est in recidiva. Decima octava parum calescebat, insuper sitiebat. Urinæ tenues, quod in medio pendebat, nubilosum erat, parum mente motus est. Circa decimam nonam a febre liber, collum dolorosum habebat. Urinis subsidentia, perfecte judicatus est vigesima. P. M. B. V. V. S. hoc est, probabile multitudine biliosarum urinarum vigesima sanatum.

Ægrotus VI.

Euryanactis filiam virginem febris corripuit. Erat autem ſine ſiti perpetuo, nihil ad guſtandum admittebat. Ab alvo pauca prodibant. Urinæ tenues, paucæ, non boni coloris. Incipiente autem febre circa ſedem dolebat. Sexta die a febre libera, non ſudavit, judicata eſt. Quod vero circa ſedem erat, parum ſuppuratum eſt, erupit una cum judicatione. Poſt judicationem ſeptima die riguit, parum incaluit, ſudavit. Poſt judicationem octava die, riguit non multum. Poſtea vero extremitates frigidæ ſemper. Circa decimam poſt factum ſudorem, mente mota eſt, & rurſus brevi reſipiſcebat. Dicebant autem ex guſtato botro ipſam hæc pati. Die vero una intermiſſa, rurſus duodecima multum delirabat, alvus turbata eſt ex bilioſis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus, frequenter ſurgebat. Die ſeptima ab ea, qua mente mota fuit, mortua eſt. Hæc incipiente morbo fauces dolebat, & perpetuo ruborem habebat, & gurgulio revulſus, fluxiones multæ, parvæ, tenues, acres. Tuſſiebat, maturum nihil educebat. Omnes cibos per totum tempus faſtidiebat, neque ullum aliquem appetivit, ſine ſiti erat, neque quicquam memorabile bibit. Tacens nihil loquebatur. Triſtitia deſperata rurſus corripiebat. Erat autem & innata quædam tabes.

Ægrotus VII.

Anginoſa illa, quæ apud Britonem erat, primum a lingua cepit. Vox non clara, lingua rubra reſiccata fuit. Prima die horrida, incaluit. Tertia rigor, febris acuta, tumor ſubruber,

ber, durus colli, & pectoris ex utraque parte, extremitates frigidæ, lividæ. Spiritus sublimis, potus per nares fundebatur, deglutire non poterat, alvi secessus, & urinæ suppressa erant. Quarta omnia exacerbata sunt. Mortua est anginosa. P. S. S. Q. M. hoc est, probabile secessibus suppressis quinta mortuam.

Ægrotus VIII.

Adolescentem, qui decumbebat in mendacium foro, febris corripuit ex lassitudinibus, & laboribus, ac cursibus insolitis. Prima die alvus turbata ex biliosis, tenuibus, multis. Urinæ tenues subnigræ; non dormivit, siticulosus. Secunda omnia exacerbata sunt. Secessus plures, intempestiviores, non dormivit. Mens turbata, parum sudavit. Tertia moleste habuit, siticulosus, anxius, multa jactatio, desperatio, mente motus est. Extremitates lividæ, ac frigidæ, præcordii intensio submollis utrinque. Quarta non dormivit. Malum in pejus procedebat. Septima mortuus est. Ætate circa vigesimum annum erat. P. N. S. M. hoc est, probabile novationibus septima mortuum.

Ægrotus IX.

Quæ apud Tisamenium decumbebat, mulier, ei volvulosa moleste procedebant. Vomitus multi, potum continere non poterat. Dolores circa præcordia. Et in infernis partibus juxta ventrem dolores, tormina continua, non siticulosa, incalescebat. Extremitates frigidæ perpetuo, anxia, insomnis. Urinæ paucæ; tenues, secessus crudi; tenues; pauci, prodesse non amplius quicquam poterat. Mortua est.

Ægrotus X.

Mulierem ex his, quæ apud Pantimedem degebant, ex abortu infantis prima die febris corripuit. Lingua arida, siticulosa, anxia, insomnis. Alvus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die superriguit, febris acuta, ab alvo prodiere multa, non dormivit. Tertia die dolores majores. Quarta mente mota est. Septima mortua est. Alvus semper lubrica, ex secessibus multis, tenuibus, crudis. Urinæ paucæ, tenues, febris ardens.

Ægrotus X I.

Alteram ex abortu circa quintum mensem febris corripuit. Ab initio soporosa erat, & rursus insomnis, lumborum dolor, capitis gravitas. Secunda alvus turbata est paucis, tenuibus, meracis primum. Tertia plura, deteriora, nocte non dormivit. Quarta mente mota est. Timores, tristitiæ, dexter oculus distortus est, sudavit circa caput sudorem modicum, frigidum, extremitates frigidæ. Quinta omnia exacerbata sunt, multum delirabat, & rursus brevi resipiscebat. Sitis, insomnis. Ab alvo multa, intempestiva, perpetuo prodibant. Urinæ paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, sublividæ. Sexta per eadem. Septima mortua est phrenitide.

Ægrotus X I I.

Mulierem, quæ decumbebat in mendacium foro, primum tunc enixam dolorose masculum, febris corripuit. Statim ab initio siticulosa, anxia, cor dolebat, lingua arida, venter turbatus

eſt tenuibus, paucis, non dormivit. Secunda die parum riguit, febris acuta, parum circa caput ſudavit frigidum. Tertia laborioſe ab alvo cruda, tenuia, multa prodierunt. Quarta riguit. Omnia exacerbata ſunt. Inſomnis. Quintam laborioſe tulit. Sexta per eadem. Ab alvo prodierunt liquida, multa. Septima riguit, febris acuta, ſitis multa, jactatio. Circa veſperam frigidum ſudorem per totum ſudavit, frigiditas, extremitates frigidæ non amplius recaleſcebant, & rurſus ad noctem riguit. Extremæ partes non recaleſcebant, non dormivit, parum mente mota eſt, & rurſus brevi reſipuit. Octava circa meridiem recalefacta eſt. Siticuloſa, ſoporoſa, faſtidioſa, ac nauſeabunda. Vomuit bilioſa, pauca, ſubflava. Noctem moleſte tulit, non dormivit. Urinam minxit multam, acervatam, inſcia. Nona remiſerunt omnia, ſoporoſa. Ad veſperam parum riguit. Vomuit pauca, bilioſa. Decima rigor, febris exacerbata eſt, nihil dormivit. Mane multam urinam ſubſidentiam habentem minxit, extremitates recalefactæ ſunt. Undecima vomuit viroſa, bilioſa. Non ita longe poſtea ſupperriguit, & rurſus extremitates frigidæ. Ad veſperam ſudor, rigor. Vomuit multum, noctem laborioſe traſegit. Duodecima vomuit multa, nigra, graveolentia, ſingultus multus, ſitis laborioſa. Decima tertia nigra, graveolentia, multa vomuit, rigor. Circa meridiem voce deſtituta. Decima quarta ſanguis per nares. Mortua eſt. Huic perpetuo alvus lubrica, horrida. Ætas circa annum decimum ſeptimum.

SECTIO III.

Conſtitutio Temporis Peſtilens.

ANnus auſtrinus, pluvius. Venti perpetuo quieſcentes. Quum ſquallores fuiſſent ſuperioribus temporibus ad annum, in auſtrinis circa arcturum aquæ multæ. Autumnus umbroſus, nubilus, aquarum copia. Hyems auſtrina, humida, mollis. Poſt ſolſtitium longe poſtea, prope æquinoctium feræ hyemes. Et jam circa æquinoctium aquilonares venti nivoſi non multo tempore. Ver rurſus auſtrinum, ſine ventis. Aquæ multæ perpetuo uſque ad canem. Æſtas ſerena, calida, æſtus magni. Eteſiæ parum diſperſum ſpirarunt. Rurſus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quum autem eſſet annus auſtrinus, humidus, & mollis, per hyemem quidem ſani degebant, exceptis tabidis, de quibus ſcribetur. Ante ver autem ſimul cum fientibus frigoribus, ſacri ignes multi, quibuſdam cum occaſione, quibuſdam non, atque hi maligni multos peremerunt. Multi fauces doluerunt. Voces vitiatæ, febres ardentes, phrenitici, ora ulcere fervido affecta, in pudendis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alvi turbatæ. Ciborum faſtidia. Aliqui ſiticuloſi, aliqui non. Urinæ turbatæ, multæ, malæ. Diu ſoporoſi, & rurſus inſomnes. Multæ judicationes penitus interceptæ. Quædam ægre fientes. Hydropes, tabidi multi. Atque hi quidem erant populares morbi. In ſingulis autem relatis ſpeciebus ægroti, & moriebantur multi. Acciderunt autem ſingulis horum hoc modo. Multis equidem ignis ſacer cum occaſione, ex vulgaribus, & valde parvis vulnuſculis, in toto corpore, maxime ſexagena-

riis, circa caput, si vel parum neglecta essent. Multis vero etiam in ipsa curatione inflammationes magnæ fiebant, & sacer ignis multus, brevi, undique depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt, carnium, & nervorum, ac ossium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta non puri similis. Sed alia quædam putredo, & fluxio multa, ac varia. Quibus igitur circa caput horum quid fieri contigit, his glabricies totius capitis, ac menti fiebat, & ossium denudationes, ac elapsus, & multæ fluxiones, & hæc in febribus, & sine febribus. Erant autem hæc horrenda magis, quam mala. Quibus enim ad suppurationem talium maturatio pervenit, horum plerique servabantur. Quibus vero inflammatio quidem, & ignis sacer discessit, talem autem nullum abscessum fecit, horum multi perierunt. Similiter autem & si alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderunt. Multis enim brachium, & totus cubitus defluxit. Quibusdam vero hæc affligebant latera, aut anteriorem, aut posteriorem aliquam partem. Quibusdam autem totum femur, vel tibiæ denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium gravissimum, ubi circa pubem, & pudenda accidisset, & circa ulcera quidem, & cum occasione, hujuscemodi erant. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderunt, & qui quidem horum abscessum fecissent per suppurationem, aut per alvum turbatio quædam tempestiva, aut urinarum bonarum excretio contigisset, per hæc solvebantur. Quibus autem nihil horum accidisset, verum obscure disparuisset, hi lethales erant. Plerumque igitur plurimis accidit sacer ignis vere, consequebantur autem & per æstatem, & sub

autumnum. Multa vero turbatio quibusdam, & circa fauces tubercula, & linguæ inflammationes, & abscessus circa dentes. Vocesque multis significationem de se præbebant, quod essent vitiatæ, ac impeditæ, & involutæ, primum quidem, tabidis incipientibus, immo etiam ardenti febre correptis, & phreniticis. Ceperunt igitur febres ardentes ante ver; itemque phrenitis, post facta frigora; & plurimi tunc ægrotarunt. Acuta vero, & lethalia symptomata his aderant. Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxii, horridi, febris acuta, non valde siticulosi, non deliri. De naribus parum stillavit. Exacerbationes plerisque diebus paribus. Circa exacerbationes oblivio, exsolutio, & vocis privatio. Extremitates manuum, ac pedum semper his frigidiores, præsertim circa exacerbationes, & rursus tarde, ac non bene recalescebant, rursumque & intelligebant, & loquebantur. Detinebat etiam ipsos sopor continuus, non somniculosus. Aut vigiliæ cum doloribus, plurimis horum alvi turbulentæ, secessibus crudis, tenuibus, multis. Urinæ multæ, tenues, nihil neque judicatorii, neque boni habentes. Nec vero aliud aliquod judicatorium ita habentibus, fiebat. Neque enim sanguis bene erumpebat, neque alius aliquis abscessus judicatorius fiebat. Moriebaturque unusquisque, prout contigit erroneo modo, plerumque circa judicationes. Quidam vero diu voce privati. Multi sudantes, & his quidem, qui perniciose habebant, hæc accidebant. Consimilia vero etiam phreniticis. Sine siti autem hi erant. Neque quisquam phreniticus insanivit, velut ex aliis, sed alia quadam mala, ac lenta in somnum delatione graviter peribant. Erant insuper etiam aliæ febres, de qui-

bus ſcribetur. Ora multis ulcere fervido affecta, ulceroſa. Fluxiones circa pudenda multæ, ulcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorum oculos corrumpentes, quas ficus vocant. Erumpebant etiam in aliis ulceribus multa, & in pudendis. Carbunculi per æſtatem multi, & aliæ, quæ ſeps vocantur, puſtulæ magnæ. Herpetes multis magni. At vero circa alvum multis multa, & nociva acciderunt. Primum quidem teneſmi multis doloroſe, plurimis autem pueris, & omnibus, qui erant ante pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dyſenterici, neque hi valde doloroſe. Seceſſus autem bilioſi, & pingues, & tenues, & aquoſi. Et multis quidem ipſe morbus ad hoc decubuit, & ſine febribus, & in febribus, cum doloribus, tormina, & volvuli maligni, multorum, quæ in corpore erant, & ſuppreſſa erant, exitus, & exeuntia progreſſa dolores non ſolventia, & his, quæ offerebantur, difficulter cedentia. Nam purgationes plurimos amplius lædebant. Ex his autem, qui ſic habebant, multi quidem cito peribant. Multi vero longius vitam degebant, & in ſumma omnes, & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maxime ex his, quæ per alvum ſecedebant, mortui ſunt. Omnes enim alvus ſuſtulit. Cibum autem faſtidiebant omnes ob cunctos præſcriptos morbos, in quos ſane ego incidi. Multi vero, & maxime hi ipſi, & qui tales erant, ſed & alii, pernicioſe habebant, & ſiticuloſi alii erant, alii non. Ex his, qui febribus, aliiſque laborabant, nullus ſiticuloſus intempeſtive. Sed licebat circa potum victus rationem conſtituere, prout velles. Urinæ autem pro-

deuntes multæ quidem erant, non pro potus ingesti ratione, sed multum excedentes. Verum multa quædam malitia urinarum ejectarum erat. Neque enim crassitudinem, neque concoctiones, neque purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per vesicam fientes, bonæ sunt. Significabant autem plurimis colliquationem, & turbationem, & dolores, & nullam judicationem. Soporosi vero maxime phrenetici, & febre ardente laborantes erant. Sed & in aliis morbis omnibus maximis, qui cum febre fiebant. In totum autem plurimos aut gravis sopor comitabatur, aut parvos, ac tenues somnos habebant. Multa præterea alia febrium genera populariter grassata sunt, tertianarum, nocturnarum, continuarum, longarum, erronearum, anxiarum, inconstantium. Omnes autem hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alvi plurimis turbatæ, horrores, sudores non judicatorii, & urinæ velut præscriptum est. Atquæ hæc plerisque horum longa erant. Neque enim abscessus his fientes judicabant, velut in aliis. Et omnia quidem omnibus difficulter judicabantur, & nullæ judicationes fiebant; & diuturnæ, maxime vero his; paucis autem horum judicatio circa octogesimum diem fiebat. Plurimis, prout contigit, defecerunt. Moriebantur autem horum pauci ex hydrope erecte obambulantes. Multos vero etiam in aliis morbis tumores infestabant, maxime vero tabidos. Maxima autem, & gravissima erat tabes, & plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erecte obambulanbant. Ante ver autem plerique ex decumbentibus moriebantur. Aliorum vero tusses nihil defecerunt. Verum æstate remiserunt. At sub autumnum omnes decubuerunt, & multi

mortui ſunt, plurimi vero horum diu ægrotaverunt. Cepit igitur plurimis horum derepente ex his afflictio, frequentes horrores erant, ſæpe febres continuæ, acutæ, ſudores intempeſtivi, multi, frigidi perpetuo. Multa frigiditas, & vix rurſus recaleſcebant. Alvi varie adſtrictæ, & rurſus brevi humeſcentes. Et quæ circa pulmonem erant omnia, infra diſtribuebantur. Multitudo urinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tuſſes autem aderant quidem perpetuo multæ, & multa educentes matura, ac liquida, non autem valde cum doloribus. Sed etſi aliquantulum dolerent, valde tamen leniter omnibus purgatio a pulmone fiebat, fauces non valde mordaces, neque ſalſugines quicquam infeſtabant. Viſcoſa tamen, & alba, & liquida, ac ſpumoſa multa de capite deſcendebant. Magnum autem malum, & hos, & alios comitabatur ciborum faſtidium, velut præſcriptum eſt. Nam neque potum cum cibo libentes ſumebant, ſed valde ſine ſiti degebant. Gravitas corporis. Soporoſi. Plurimis ipſorum tumor, & ad hydropem deveniebant. Horridi, deliri circa mortem. Forma tabidorum erat levis, ſubalbida, lentis colorem referens, ſubrubra, rava. Pituita alba referti. Scapulas alarum modo eminentes habentes, & mulieres ſic. Atræ bilis item forma, & ſubſanguinea, febres ardentes, & phrenitides, ac dyſenteriæ hos tentabant. Teneſmi juvenibus pituitoſis, longa alvi profluvia, acreſque ſeceſſus, & pingues, bilioſis. Erat autem omnibus præſcriptis graviſſimum quidem ver, & multos occidit. Æſtas autem facillima, & pauciſſimi perierunt. Autumno vero, & ſub plejades rurſus multi moriebantur quartanarii.

Ægroti ſedecim. Primus.

In Thaſo Parium quemdam, qui decumbebat ſupra Artemiſii ædes, febris corripuit acuta, ab initio continua, ardens, ſiticuloſa. Principio ſoporoſus, & rurſus inſomnis. Alvus turbata in principio. Urinæ albæ. Sexta die minxit urinam oleoſam, mente motus eſt. Septima exacerbata ſunt omnia, nihil dormivit. Sed & urinæ ſimiles, & mens turbata. Ab alvo vero bilioſa, pinguia prodierunt. Deinde octava parum de naribus ſtillavit. Vomuit viroſa pauca, parum dormivit. Nona per eadem. Decima omnia remiſerunt. Undecima ſudavit, non per totum. Circumfriguit quidem, verum brevi rurſus incaluit. Duodecima febris acuta. Seceſſus bilioſi, tenues, multi. In urinis quiddam in medio vehebatur, mente motus eſt. Decima ſeptima laborioſe tranſmiſſa eſt. Neque enim ſomni, neque febris augeſcebat. Vigeſima ſudavit per totum, inſomnis, ſeceſſus bilioſi, cibum faſtidiens, ſoporoſus. Vigeſima quarta recidiva facta eſt. Trigeſima quarta a febre liber. Alvus non ſuppreſſa eſt. Et rurſus incaluit. Quadrageſima a febre liber. Alvus non ſuppreſſa eſt. Et rurſus incaluit. Quadrageſima a febre liber, alvus non multo tempore ſuppreſſa fuit. Cibum faſtidiens, parum rurſus febricitavit, & ſemper erroneo modo, partim ſine febre, partim non. Nam etſi reliquiſſet, & allevata eſſet, rurſus revertebatur. Eduliis quoque, multis, & vitioſis utebatur. Somni mali circa recidivas, mente motus eſt. Urinas craſſitudinem quidem habentes tunc mingebat, verum turbatas, & pravas, & alvus jam adſtricta erat, & rurſus ſoluta. Febriculæ continuæ, ſeceſſus multi, tenues. Centeſima vigeſima die mor-

tuus eſt. Huic alvus aſſidue a prima die lubrica erat ex bilioſis, liquidis, multis aut adſtricta ex fervidis, ac crudis. Urinæ vero perpetuo malæ. Sopores plerumque cum doloribus. Inſomnis, cibum faſtidiens, febris ardens continenter.

Ægrotus I I.

In Thaſo decumbentem apud frigidam, a partu ubi filiam peperiſſet, & purgatio facta non eſſet, febris acuta, horrida, tertia die corripuit. Multo autem tempore ante partum febriculoſa erat, decumbens, cibum faſtidiens. Poſtquam autem riguiſſet, febres continuæ, acutæ, horridæ. Octava multum mente mota eſt, & ſequentibus diebus, & brevi rurſus reſipiſcebat. Alvus turbata ex multis tenuibus, aquoſis, bile permixtis. Sine ſiti erant. Undecima reſipiſcebat, verum ſoporoſa erat. Urinæ multæ, tenues, & nigræ, inſomnis. Vigeſima parum circumfriguit, & brevi rurſus incaluit, parum deliravit, inſomnis. Alvi ſeceſſus iidem. Urinæ aquoſæ, multæ. Vigeſima ſeptima a febre libera, alvus adſtricta eſt. Non multo tempore poſtea coxæ dextræ dolor fortis multo tempore. Febres rurſus comitabantur, & urinæ aquoſæ. Quadrageſima dolores circa coxam allevati ſunt. Tuſſes autem aſſiduæ, humidæ, multæ, alvus ſubſtitit. Cibum faſtidiens. Urinæ in iiſdem, febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo vero modo exacerbantes, partim ita, partim non ita. Sexageſima tuſſes quidem obſcure defecerunt. Neque enim aliqua ſputorum concoctio fiebat, neque alius conſuetus abſceſſus. Maxilla vero ex dextris divulſa eſt, ægra ſoporoſa, rurſus delirabat, & brevi reſipiſcebat. Cæterum a cibis

averſum animum habebat, & maxilla quidem ad locum ſuum rediit. Alvus autem biliosa, pauca egeſſit, febricitavit acutius, horrida, & ſequentibus diebus voce deſtituta eſt, & rurſus reſipiſcebat, ac loquebatur. Octogeſima mortua eſt. Urinæ huic perpetuo erant nigræ, & tenues, & aquoſæ, & ſopor comitabatur. Cibum averſans, triſtis, inſomnis. Iræ, moleſtiæ, mens melancholica.

Ægrotus III.

In Thaſo Pythionem, qui ſupra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & laſſitudinibus, & neglecta victus ratione rigor magnus, & febris acuta corripuit. Lingua arida, ſiticuloſus, bilioſus, non dormivit. Urinæ ſubnigræ, quod in medio ipſarum pendebat, ſublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus, & caput, loquela, & voce deſtitutus. Breviſpirus ad multum tempus, rurſus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudavit parum circa caput. Tertia dies quieta. Veſperi vero ſub ſolis occaſus parum friguit. Turbatio nocte doloroſe, nihil dormivit. Ab alvo pauca compacta ſtercora prodierunt. Quarta mane quietus. Circa veſperam omnia exacerbata ſunt. Frigiditas, loquela, & voce deſtitutus, in deterius, recalefactus eſt poſt tempus. Urinas minxit nigras, in medio quid pendens habentes. Nocte quiete dormivit. Quinta viſus eſt allevatus eſſe. Verum juxta alvum gravitas cum dolore, ſiticuloſus. Noctem laborioſe tulit. Sexta mane quietus. Veſperi dolores majores, exacerbatus eſt. Veſperi clyſtere adhibito, ab alvo probe egeſſit. Nocte dormivit. Septima die anxius,

ſubmoleſte ferebat. Urinam minxit oleoſam, noctu turbatio multa, delirabat, nihil dormiebat. Octava mane parum dormivit. Mox autem frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis imminutus. Veſperi rurſus excalefactus eſt, mente motus eſt. Jam autem ad diem parum allevatus eſt. Seceſſus meri, pauci, bilioſi. Nona ſoporoſus, anxius, quum excitaretur, non valde ſiticuloſus. Circa ſolis occaſus moleſte ferebat, delirabat, noctem malam habuit. Decima mane voce deſtitutus, frigiditas multa, febris acuta, ſudor multus, mortuus eſt. Dolores huic in diebus paribus.

Ægrotus IV.

Phreniticus prima die decumbens vomuit æruginoſa, multa, tenuia. Febris horrida, ſudor multus, continuus, per totum. Capitis, & colli gravitas cum dolore. Urinæ tenues, in medio ipſarum pendentia, parva, divulſa, non ſudavit. Ab alvo ſtercora acervatim egeſſit, multum mente motus eſt, nihil dormivit. Secunda mane voce deſtitutus, febris acuta, ſudavit, non intermiſit. Palpitationes per totum corpus. Nocte convulſiones. Tertia exacerbata ſunt omnia. Quarta mortuus eſt.

Ægrotus V.

In Lariſſa calvus, femur dextrum doluit derepente: ex his, quæ offerebantur, nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quiete tenebat, dolores autem conſequebantur. Secunda femoris quidem remiſerunt dolores, febris autem acuta eſt, ſubmoleſte ferebat, non dormie-

bat, extremitates frigidæ. Urinarum non bonarum copia prodibat. Tertia femoris dolor quievit. Mentis emotio, & turbatio, & multa jactatio. Quarta circa meridiem mortuus eſt celerrime, & acutiſſime.

Ægrotus VI.

In Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa, anxietas, potum continere non poterat. Erat autem ſublienoſus, & capite gravatus. Primo die ſanguis e ſiniſtra nare erupit, multa tamen febris augeſcebat. Urinam minxit multam, turbatam, albam, depoſita non ſubſidebat. Secunda omnia exacerbata ſunt. Urinæ tamen craſſæ quidem erant, verum magis ſubſidebant, & anxietas levata eſt, dormivit. Tertia febris emollita eſt. Urinarum copia, quæ concoctæ multam ſubſidentiam habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multum calidum ſudorem per totum excluſit. A febre liber, judicatus eſt, non rediit, morbus acutus.

Ægrotus VII.

In Abderis virginem, quæ decumbebat in ſacra via, febris ardens corripuit. Erat autem ſiticuloſa, & inſomnis. Menſes autem primum ipſi deſcendebant. Sexta anxietas multa, rubor, horrida, mœſta. Septima per eadem. Urinæ tenues quidem, verum boni coloris. Venter non vexabat. Octava ſurditas, febris acuta, inſomnis, anxia, horrida, intelligebat. Urinæ ſimiles. Nona per eadem, itemque ſequentibus ſic ſurditas perſeverabat. Decima quarta mens turbata, febris

remisit. Decima septima sanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remisit, & sequentibus anxietas, surditas aderat, & delira erat. Vigesima pedum dolor, surditas, delirium intermisit, sanguis paucus per nares erupit, sudavit, a febre libera. Vigesima quarta febris rediit, surditas rursus, pedum dolor permansit, mentis emotio. Vigesima septima sudavit multum, a febre libera. Surditas defecit, pedum dolor restabat. De cætero perfecte judicata est.

Ægrotus VIII.

In Abderis Anaxionem, qui decumbebat ad Thracias portas, febris acuta corripuit, lateris dextri dolor assiduus. Siccam tussim habebat, neque exspuebat primis diebus. Siticulosus. Insomnis. Urinæ boni coloris, multæ, tenues. Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebant, & tusses vexabant, difficulterque spirabat. Octava cubitum secui, effluebat sanguis multus, velut debebat. Remiserunt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Undecima remiserunt, febres, parum circa caput sudavit. Tusses adhuc, & quæ a pulmone prodibant, liquidiora erant. Decima septima incepit pauca, matura spuere, allevatus est. Vigesima sudavit, a febre liber, post judicationem allevatus est. Erat autem siticulosus, & a pulmone prodeuntium purgationes non bonæ. Vigesima septima febris rediit. Tussiit, eduxit matura multa. Urinis subsidentia multa, alba. Sine siti erat, bene spirans. Trigesima quarta sudavit per totum, a febre liber, penitus judicatus est.

Ægrotus IX.

In Abderis Heropythus erecte obambulans caput dolebat. Non multo autem tempore postea decubuit, habitabat prope superiorem viam, febris ipsum corripuit ardens, acuta. Vomitus ab initio, multorum biliosorum, siticulosus, multa molestia. Urinæ tenues, nigræ, id, quod in medio ipsarum pendebat, sublime erat aliquando, quandoque non, noctem dolorose transegit. Febris alias aliter exacerbescebat, plerumque inordinate. Circa decimam quartam surditas, febres augescebant. Urinæ per eadem. Vigesima multum mente motus est, itemque sequentibus. Quadragesima multus sanguis ex naribus erupit; & magis intelligebat. Surditas aderat quidem; sed minor, febres remiserunt. Sequentibus diebus sanguis erumpebat frequenter, & paulatim. Circa sexagesimam sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis, & febres augescebant. Non longo tempore postea dolores omnium infernarum partium. Contigitque aut febres esse majores, & surditatem multam, aut hæc quidem remittere, & leviora fieri, infernarum autem partium circa coxas dolores esse majores. Jam vero circa octogesimam omnia remiserunt. Nihil tamen defecit. Urinæ enim boni coloris; & plures subsidentias habentes prodibant; & deliria minora erant. Circa centesimam alvus multis biliosis turbata est, & tempore non modico multa talia prodibant, & rursus dysenterica cum dolore. Reliquorum vero quies erat. In summa & febres defecerunt, & surditas cessavit. In centesima vigesima perfecte judicatus est. Febris ardens.

Ægrotus X.

Ægrotus X.

In Abderis Nicodemum ex venere, & potu febris corripuit. Initio autem erat anxius, & cordis dolore vexabatur, ſiticuloſus; lingua combuſta fuit. Urinæ tenues, nigræ. Secunda febris exacerbata eſt, horridus, anxius, non dormivit. Vomuit bilioſa, flava. Urinæ ſimiles. Nox quieta, dormivit. Tertia die remiſerunt omnia, & quies erat. Circa ſolis occaſus rurſus moleſte ſerebat, noctem laborioſe tulit. Quarta rigor; febris multa; dolores omnium. Urinæ tenues; & quid in medio ipſarum pendens. Sexta mente multum motus eſt. Septima quies. Octava alia remiſerunt omnia. Decima, & ſequentibus diebus aderant quidem dolores, verum omnes minores. Exacerbationes autem; & dolores huic ad finem uſque in diebus paribus magis erant. Vigeſima minxit urinam albam, quæ craſſitudinem habebat, & depoſita non ſubſidebat. Sudavit multum; viſus eſt ſibi a febre liber eſſe. Veſperi vero rurſus incaluit, & dolores iidem; horror, ſitis; parum mente motus eſt. Vigeſima quarta multam urinam albam, multam ſubſidentiam habentem minxit. Sudorem multum calidum per totum exſudavit, a febre liber, judicatus eſt.

Ægrotus XI.

In Thaſo mulier moroſa, ex mœrore cum occaſione; erecte obambulans, inſomnis facta eſt, & cibi faſtidiens, & erat ſiticuloſa, & anxia, habitabat autem prope Pyladæ ædes in Leio. Prima die ſub initium noctis timores, ſermones multi, triſtitia, febricula tenuis. Mane convul-

ſiones multæ. Quum autem intermiſiſſent convulſiones illæ multæ, delirabat, turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem, nihil dormiebat, febris acutior. Tertia convulſiones defecerunt. Sopor autem & in ſomnum graviorem delatio aderat, & rurſus vigiliæ, exſiliit, continere ſe non potuit, multum deliravit, febris acuta. Ad hanc noctem multum ſudorem calidum per totum corpus excluſit, a febre libera, dormivit. Penitus reſipuit, judicata eſt. Circa tertiam autem diem urinæ nigræ, tenues, quod in medio ipſarum pendebat aliquandiu rotundum, non ſubſidebat. Circa judicationem menſes multi prodierunt.

Ægrotus XII.

In Lariſſa virginem febris corripuit ardens, acuta, inſomnis, ſiticuloſa, lingua fuliginoſa, arida. Urinæ boni quidem coloris, ſed tenues. Secunda die laborioſe degebat, non dormivit. Tertia ab alvo multa prodierunt aquoſa, cum virore pallida, itidemque ſequentibus diebus prodierunt ejuſmodi tolerabiliter. Quarta urinam egeſſit tenuem, paucam, habebat in medio pendens illud ſublime, non ſubſidebat, mente mota eſt ad noctem. Sexta per nares ſanguis multus large fluxit, quumque inhorruiſſet, ſudorem multum calidum per totum effudit, a febre libera, judicata eſt. In febribus autem, & jam judicatæ menſes tunc primum prodierunt. Erat enim virgo. Perpetuo vero anxia erat, horrida, faciei rubor, oculorum dolor, capitis gravitas. Huic febris non rediit, ſed judicata eſt. Dolores diebus paribus.

Ægrotus XIII.

Apollonius in Abderis erecte titubans obambulabat multo tempore. Erat autem magnis visceribus præditus, & circa hepar dolor multo tempore familiaris ipsum comitabatur, & sane tunc etiam morbo regio tenebatur, flatuosus, coloris subalbi. Quum autem edisset, ac bibisset intempestivius carnem bubulam, incaluit parum primum, decubuit. Lacte vero usus cocto, & crudo, multo, caprino, ac ovillo, & victu malo, omnium læsiones magnæ sequutæ sunt. Nam & febres exacerbatæ sunt, & alvus nihil memorabile de ingestis egessit. Urinæ tenues, & paucæ prodibant. Somni non aderant, inflatio mala, sitis multa, soporosa, præcordii dextri elevatio cum dolore, extremitates undique subfrigidæ, parum delirabat. Oblivio omnium, quæ loquebatur, mente movebatur. Circa decimam quartam, ex qua quum riguisset, incaluit, decubuit, & insaniit, clamor, turbatio, sermones multi, & rursus quies, & tunc sopor accessit, postea vero alvus turbata, multis, biliosis, meris, crudis. Urinæ nigræ, paucæ, tenues. Multa molestia. Secessus varie habebant. Aut enim nigri, & pauci, ac æruginosi erant, aut pingues, crudi, & mordaces. Per tempora vero videbatur etiam lactosa egerere. Circa vigesimam quartam lenitas erat, & reliqua quidem in iisdem perseverabant, parum autem resipiscebat, ex quo vero decubuit, nullius meminit. Rursus autem brevi desipiebat. Omnia in pejus procedebant. Circa trigesimam febris acuta. Secessus multi, tenues, delirus, extremitates frigidæ, voce destitutus. Trigesima quarta mortuus est. Huic perpetuo, ex quo ego novi, alvus

turbata. Urinæ tenues, nigræ, ſoporoſus, inſomnis, extremitates frigidæ, delirus perpetuo, phreniticus.

Ægrotus X I V.

In Cyzico mulierem, quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non valde purgata eſt, primum invaſit febris horrida, acuta. Capitis, & colli gravitas cum dolore. Inſomnis ab initio, taciturna, ac tetrica, & non obſecundans. Urinæ tenues, & decolores, ſiticuloſa, anxia, plerumque alvus erroneo modo turbata, & rurſus adſtricta. Sexta ad noctem multum delirabat, nihil dormivit. Circa undecimam inſaniit, & rurſus reſipuit. Urinæ nigræ, tenues. Et rurſus tempore interpoſito oleoſæ. Et alvus multis tenuibus turbata. Decima quarta convulſiones multæ, extremæ partes frigidæ, nihil amplius intelligibat, Urinæ ſuppreſſæ ſunt, decima ſexta voce deſtituta eſt, decima ſeptima mortua eſt. Phrenitis.

Ægrotus X V.

In Thaſo Dealcis uxorem, quæ decumbebat in Leio, febris horrida, acuta, ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuo, ſemper tacita manibus palpabat, vellebat, ſcalpebat, pilos legebat. Lachrymæ, & rurſum riſus, non dormiebat, ab alvo irritationes, nihil prodibat, parum commonita bibebat. Urinæ paucæ, tenues. Febres ad manum tenues, extremarum partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rurſus ſedata eſt, tacita. Decima quarta ſpiritus rarus, magnus, per tempus. Et

rurſus breviſpira, decima ſeptima ab alvo irritatio turbulenta, poſtea vero ipſi potus percurrebant, neque conſiſtebant, omnino nihil ſentiebat. Cutis aridæ circumtenſio. Vigeſima ſermones multi, rurſus ſedata eſt, voce deſtituta, breviſpira. Vigeſima prima mortua. Huic perpetuo ad finem uſque erat ſpiritus rarus, magnus. Omnino nihil ſentiebat, ſemper contegebatur. Aut ſermones multi, aut tacita perpetuo. Phrenitis.

Ægrotus XVI.

Adoleſcens in Melibœa, ex potationibus, & venere, multo tempore calefactus decubuit. Horridus autem, & anxius erat, inſomnis, & non ſiticuloſus. Ab alvo prima die ſtercora multa prodibant cum multa defluxione, & ſequentibus multa aquoſa cum virore pallida prodibant. Urinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tempus. Præcordii intentio ſubmollis, oblonga ex utriſque. Cordis palpitatio perpetuo continua. Urinam minxit oleoſam, decima ſenſim mente motus eſt, moderatuſque erat, ac quietus. Cutis arida, & circumdiſtenta. Seceſſus multi, & tenues, aut bilioſi, & pingues. Decima quarta omnia exacerbata ſunt, mente motus eſt, multum deliravit. Vigeſima inſaniit, jactatio, nihil mingebat, paucos potus continebat. Vigeſima quarta mortuus eſt. Phrenitis.

Videtur porro mihi æſtas illa, quæ tunc fuit, juxta rationem commoditatem attuliſſe. Nam æſtivos morbos hyems ſuccedens ſolvit. Et hyemales æſtas ſuccedens tranſmutat. Quamquam ipſa in ſe ipſa quæ tunc erat æſtas, non ſtabilis erat, ſed dere-

pente calida, & austrina, & sine ventis. Attamen ad aliam tempestatem transmutata profuit. Magnam vero artis partem esse arbitror, etiam de his, quæ scripta sunt recte, posse considerationem facere, ac judicare. Qui enim hoc novit, & his utitur, non videtur mihi in arte multum falli posse. Oportet autem exacte perdiscere unamquamque temporum constitutionem, & ipsum morbum. Et quid boni communis sit in constitutione, aut in morbo, & quid mali communis sit in statu, aut morbo, & qui morbus longus sit, & lethalis, & qui longus, & non perniciosus ad vitam, & qui acutus, ac lethalis, & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum judicatoriorum considerandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros scire contingit, quibus, & quando, & quomodo victum præscribere oportet.

HIPPOCRATIS PROGNOSTICON.

PRÆFATIO.

Ex maxime genuinis summi viri operibus. Continet enim signa morborum bona malaque, ex omnibus signorum fontibus sumta, secundum naturalem ordinem digesta, quod etiam in HIPPOCRATE *rarum est. Prima signa ex vultu sumit, ore,*

labiisque & oculis: inde ex decumbendi modo: tunc ex ulceribus, jectigatione, manuum gestu, respiratione: ex sudore & præcordiis: ex tumore præcordiorum, & ventris. Inde de suppuratione agit: tunc signa in hydrope ex morbo acuto nato: de viribus ægri, unguibus, calore, frigore, corpore levi, gravi. De somno: de egestionibus per alvum. De urina. De vomitu. De sputo. De empyemate ex morbo acuto. De abscessu ad aures. De paraphrenitide. De vesicæ inflammatione. De febrium exitu in universum. De capitis & aurium acutis doloribus. De faucibus exulceratis & angina. De uvulæ tumore. De febrium in abscessus exitu. Præsagia vomitus & hæmorrhagiæ narium, & convulsionum.

Sub finem operis confirmat HIPPOCRATES, *hæc signa necessario teneri debere, ut fida prognosis superstiuri posset. In omni vero regione bona esse, quæ in Græcia bona sunt, mala, quæ in ea mala, & in ipsa Scythia medicum horum gnarum posse prædicare. Etiam in iis morbis eadem progostica valere, quos non nominaverit, qui iisdem tamen diebus judicantur. Epidemias & temporum constitutiones jubet observare. Solum fere pulsum negligit.*

ARGUMENTUM LIBRI.

Prænotionum utilitas, & ducta ab ægrotantium vultu, decubitu, gestu, respiratione, urinis,

ſputis, aliisque excrementis, & accidentibus prognoſtica.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

Præſagiendi duplex utilitas; morbi omnes ſanari non poſſunt. Affectionum naturæ, quantum corporis vires excedunt, Medico noſcendæ, tum etiam ſi quid divini in morbis ineſt.

MEDICUM providendi ſtudio incumbere, optimum eſſe mihi videtur. Prænoſcens enim, atque prædicens apud ægrotos & præſentia, & præterita, & futura, & quæcunque ægri prætermittunt, exponens, res utique ægrotantium magis intelligere credetur; adeo ut ſeſe homines medico committere audeant. Curationem autem optime inſtituet, qui ex præſentibus affectibus futuros præviderit. Sanos etenim omnes ægrotos efficere nemo poteſt. Id enim foret præſtantius, quam futura prænoſcere. Quum vero homines intereant, alii quidem vi morbi, priusquam medicum arceſſant, correpti, alii vero etiam vocato medico repente deficiant: hi quidem unum diem viventes; illi vero paulo plus temporis, priusquam medicus adverſus ſingulos morbos arte reſiſtat. Debet utique medicus morborum ejusmodi naturas cognoſcere, quantum corporum vires exſuperent; ſimulque, & ſi quid in morbis divinum inſit, hujus providentiam ediſcere. Debet autem differentias morborum aſſidue in vulgus graſſantium cito animadvertere, nec temporis ſtatum ignorare. Sic enim eum omnes merito admirabuntur, & medicus optimus cenſebitur. Namque & eos, qui ſervari poſſunt, multo etiam melius ſervare poterit,

longe ante ſingulorum curationem præmeditatus, & morituros ac ſalvandos prænoſcens, atque prænuncians, vacabit crimine.

CAPUT II.

Faciei & ſpeciatim oculorum notæ in morbis acutis. Signa ab oculorum ſubapparitionibus in ſomnis, a labiis, & decubitu.

Conſiderare autem oportet hoc modo in morbis acutis; primum quidem ægri faciem, ſi ſanorum ſimilis ſit, maxime vero ſui ipſius: ita enim optima erit. Summe autem contraria ſimili, peſſima eſt. Erit autem talis, naſus acutus, oculi cavi, tempora collapſa, aures frigidæ & contractæ, & imis partibus inverſæ, & cutis circa frontem dura, intenta, & arida exiſtens, & color totius faciei ex viridi pallidus, aut niger aut lividus, aut plumbeus. Si nullo in principio morbi talis fuerit facies, & modo poſſibile fuerit aliis ſignis conjectari: interrogare oportet, num vigilaverit homo, aut venter vehementer ſolutus fuerit, aut fames ipſum oppreſſerit. Et ſi quidem aliquid horum confeſſus fuerit, minus malum eſſe exiſtimabit. Judicantur autem hæc intra diem & noctem, ſi ob cauſas hujusmodi facies talis fuerit. Si tamen nihil horum eſſe dixerit, neque in prædicto tempore conſtiterit, noſſe oportet hoc ſignum lethale eſſe. Si tamen morbo vetuſtiore triduano exſiſtente, aut quatriduano, talis fuerit facies, interrogare oportet de his, de quibus ſupra præcepi, & alia ſigna conſiderare, quæ in tota facie, & in corpore & in oculis ſunt. Si namque lumen refu-

giant aut ſine voluntate illachrymentur, aut pervertantur, aut alter altero minor fuerit, aut quæ in his alba eſſe debent, rubeſcant, atque in iisdem venulæ lividæ, vel nigræ ſint, aut ſordes appareant circa oculos, aut etiam aſſidue mobiles, tumidi, vel admodum cavi facti, aut ſqualentes & obſcuri fuerint, (aut ſupercilia curva aut rigida, aut vehementer maculoſa, & vultus lividus, & adſpectu terribilis, dentesque lividi fiant) aut color totius faciei immutatus fuerit: hæc omnia mala & pernicioſa eſſe exiſtimandum eſt. Sed & ipſas oculorum ſubapparitiones per ſomnos in hunc modum conſiderare oportet. Si namque aliquid ex albo ſubapparuerit, non commiſſis palpebris, non ob ventris fluxum, aut medicamenti potionem, vel non ſic dormire aſſueto, malum ſignum eſt, & admodum exitiale. Si vero palpebræ, aut labra, aut nares una cum alicujus alius ſigni acceſſione pervertantur, aut corrugentur, aut liveſcant: noſſe oportet morti proximum eſſe. Lethale etiam eſt, ſi labia reſoluta, & pendentia, & frigida, albicantia fuerint. Jacentem autem oportet inveniri ægrotum a medico ſuper latus dextrum, aut ſiniſtrum, manibus, cervice ac cruribus parum inflexis, & univerſum corpus molliter jacens. Sic enim plurimi ſanorum decumbunt. Optimi autem ſunt decubitus, qui ſanorum decubitibus ſimiles ſunt. Supinum vero jacere, & manibus, & cervice cruribuſque porrectis, minus bonum eſt. Si vero etiam præceps fiat, & de lecto delabatur ad pedes, magis horrendum. Si vero inveniatur nudos habens pedes, ubi non fuerint admodum calidi, & manus, & collum ac crura inæqualiter disjecta ac nuda, malum eſt. Anxietatem enim ſignificat. Lethale

autem eſt etiam ore hiante aſſidue dormire. Pariter & crura ſupini jacentis vehementer inflexa, disjunctaque eſſe.

CAPUT III.

In ventrem decumbere & erectum ſedere, quando malum? a dentium ſtridore in febribus notæ, ab ulcere, a manuum geſticulatione, a ſpiratione. Prænotio a ſudoribus, cauſæ ſudorum, præcordium quale bonum, malumve.

PRonum vero in ventrem cubare, ſi modo per ſanitatem non adſueverit, delirium, aut partium ad ventrem attinentium dolorem deſignat. Quod ſi, dum morbus viget, ægrotus velit reſidere, hoc in omnibus acutis morbis malum; in pulmoniis vero peſſimum eſt. Stridere autem dentibus in febribus, niſi quis a puero conſueverit, inſaniam, & mortem portendit. Sed quantum quidem ab utroque periculi immineat, prædicendum. Si vero etiam delirans hoc agat, id jam valde pernicioſum eſt. Nec vero ignorandum, an ulcere, vel ante morbum, vel in ipſo morbo nato laboret. Nam ſi homo moriturus eſt, lividum, & ſiccum, aut pallidum & ſiccum ante mortem evadet. Cæterum de manuum geſtibus hæc noſſe oportet. Quoties in acuta febre, aut pulmonis inflammatione, aut inſania, aut capitis dolore, ægrum videris manus ante faciem adtollere, & quaſi muſcas inani opera venari, & feſtucas carpere, atque floccos a veſtibus, vel ab adjuncto pariete, ſi qua minuta eminent, evellere ea omnia mala eſſe, & mortifera cenſendum. Porro autem ſpiritus fre-

quens quidem dolorem, aut partis alicujus ſupra ſeptum transverſum inflammationem ſignificat. Magnus vero, & longo tempore inſpiratus, delirium nunciat. Quod ſi vero frigidus naribus, & ore exſpiretur, id jam valde perniciosum eſt. Spirandi vero facilitatem exiſtimare oportet, valde magnam vim ad ſalutem habere, in omnibus acutis morbis, quibus conjuncta febris eſt, quique diebus quadraginta judicantur. Sudores in omnibus acutis morbis optimi ſunt, quum & diebus criticis proveniunt, & febrem prorſus auferunt. Boni quoque, qui toto corpore manant, faciuntque ut homo facilius ferat morbum. Qui vero nihil eorum effecerint, haudquaquam commodi videntur. Peſſimi autem ſunt frigidi, & qui circa caput tantum, & faciem, & cervicem oriuntur. Iſti enim cum febre quidem acuta mortem, cum mitiori vero morbi longitudinem denunciant. Similiter, & qui in toto corpore eodem, quo & in capite, modo proveniunt. At qui milii inſtar prodeunt, quique ſolo in collo emergunt, mali ſunt. Boni vero, qui guttatim ſtillant, & vaporem tollunt. Cæterum univerſalem ſudorum rationem noviſſe oportet. Fiunt enim aliqui propter corporum exſolutionem, alii vero propter inflammationis vehementiam ſolent excitari. Optimum vero eſt, ſi hypochondria ſine ullo ſenſu doloris æqualiter mollia in utraque parte ſint. Sin autem phlegmone laborent, aut dolorem adferant, aut tenſa ſint, aut dextrum a ſiniſtro varium, aut ſiniſtrum a dextro, & inæquale, hæc omnia vitare oportet. Quod ſi in præcordiis pulſus inſit, perturbationis, vel delirii indicium eſt. Verum oculos eorum intueri

oportet. Si enim pupillæ ſæpe moveantur, exſpectanda inſania.

CAPUT IV.

Tumorum in præcordiis, & in ventre prænotio, eorumdem diuturnorum ſuppurationes, quæ optimæ, quæ peſſimæ. Item quod optimum eſt pus, quod deterrimum.

AT vero tumor in hypochondrio durus, & dolorificus, peſſimum eſt, ſi totum hypochondrium occuparit. Sin autem alteram tantum partem pervaſerit, periculi minus habet in ſiniſtra. Verum tumores ejusmodi per initia quidem nati mortem brevi futuram ſignificant. Si vero febris vigeſimum diem ſuperet, nec tumor interea conſidat, in ſuppurationem vertitur. Accidit autem his, in primo circuitu, etiam ſanguinis e naribus profluvium, & plurimum confert. Interrogare vero oportet, an capite doleant, aut hebetes ſentiant oculos; ſi quid enim eorum adſit, illuc fertur. Verum potius in junioribus, qui trigeſimum quintum annum agunt, ſanguinis profluvium expectandum. Tumores vero molles, & doloris expertes, quique digito, dum premuntur, cedunt, multo tardius judicantur, ſuntque minus quam illi, pernicioſi. Quod ſi febris ultra ſexageſimum diem detineat, & tumor interim non reſideat, in ſuppurationem vertendum eſſe indicium eſt, nec eum quidem modo, ſed illum ſimiliter, qui in reliquo ventre conſtiterit. Itaque qui tumores dolorem cient, & duri magnique ſunt, mortis periculum haud longe abeſſe ſignificant. Qui

vero molles sunt, & expertes doloris, & digito compressi cedunt, illis diuturniores sunt. Qui vero ventrem occupant tumores, non tam abscessus faciunt, quam qui in præcordiis. Minime vero omnium, qui sub umbilico sunt, in suppurationem vertuntur. Sed sanguinis profluvium e supernis partibus maxime expectare oportet. Omnium autem tumorum, qui diutius istis in partibus manserint, suppurationes contemplari oportet. Porro suppurationes, quæ ab ipsis prodeunt, expendere oportet hoc modo. Quæ foras quidem abscedunt, tum quæ parvæ sunt, & permultum prominent, atque in acutum attolluntur, optimæ sunt. Magnæ vero, & latæ, nec in acutum fastigiatæ, pessimæ. Quæ vero interius rumpuntur, optimæ quidem illæ sunt, quibus cum externo spatio non communicatio est. Sunt autem eæ contractæ, & doloris expertes, totaque loci facies exterior concolor apparet. Est autem pus optimum, quod album, æquale, leveque est, & minime fætidum; quod autem e contrario se habet, deterrimum est.

SECTIO II.

CAPUT V.

Aquæ inter cutem ex morbis acutis omnes malæ: duplex earundem genesis, & hujus utriusque signa. Prognostica in dictis hydropibus periculosiora & salutaria.

HYDROPES ex acutis morbis omnes mali; neque enim febrem solvunt, & cum dolore sunt vehementi, ac lethales. Incipiunt au-

tem plurimi ab ilibus, & lumbis; quidam vero a jecore. Quibus ergo ab ilibus & lumbis principia fiunt, iis pedes tument, & diarrhœæ diuturnæ detinent, quæ neque dolores ex ilibus ac lumbis obortos solvunt, neque ventrem molliunt. Quibus vero ab hepate hydropes fiunt, tussis, & tussiendi cupiditas ipsis innascitur, nihilque effatu dignum exspuunt, ac pedes tument, venterque non dejicit, nisi & dura & ad necessitatem, & circa ventrem tumores prodeunt, qui partim ad dextram, partim ad sinistram partem tum consistunt, tum desinunt. Quod si caput, & manus pedesque frigeant, ventre & lateribus calentibus, malum. Optimum vero totum corpus calidum, & molle æqualiter esse. Oportet autem eum, qui laborat, facile converti, & in adsurgendo levem esse. Sin autem tum reliquum corpus, tum manus, pedesque graves esse videantur, majus periculum est. Mors confestim exspectanda vero est, si præter gravitatem ungues digitique lividi evaserint. Pedes autem, digitique penitus nigri minus perniciosi sunt lividis. Sed & alia signa considerare convenit. Nam si æger malum leviter ferre videatur, atque signum aliquod salubre præterea se ostendet, morbum in abscessum versum iri spes est, ex quo homo quidem incolumis evadet, partes autem corporis, quæ nigredinem contraxere, decident. Testes, & pudenda retracta, vehementes dolores & mortis periculum significant.

CAPUT VI.

Somni apud ægros, qui boni, qui deteriores: non dormire neque noctu, neque interdiu cur pessi-

mum. De ejectionum modo, qualitate, quantitate, & tempore, & quando has inspissari oportet, & quales.

QUod autem somnum adtinet eodem modo, quo per naturam consuevimus, interdiu quidem vigilandum, noctu vero dormiendum. Quod si contra fiat, malum est. Verum minus incommodi adtulerit, qui matutino tempore ad tertiam diei partem, deterior autem, qui ab eo tempore invadit. Pessimum autem, si neque noctu, neque interdiu dormiat: vel enim a dolore, laboreque vigilia oritur, aut delirii futuri nota est. Alvi excrementum optimum est, si molle, concretum, dejiciatur, eodem fere tempore, quo secunda valetudine adsuevit, modoque conveniens his, quæ adsumuntur. Talis enim dejectio inferiorem ventrem valere ostendit. Verum si alvi excrementum liquidum est, id nec stridere, nec crebro, paulatim, excerni expedit. Fessus enim homo ex continua exsurrectione succumbens insomnis fit; si vero affatim sæpe dejiciat, defectus animi periculum est. Sed oportet pro adsumptorum copia, aut bis, aut ter interdiu dejicere, & noctu semel. Sed mane plurimum, ut naturalis homini consuetudo est. Crassiorem autem fieri dejectionem oportet procedente ad crisin morbo. Sit etiam subfulva, neque admodum graveolens.

CAPUT VII.

Lumbricos quando commodum est egerere: ventris habitus, qui probus. Dejectionum malarum, & magis lethalium, prout & variarum signa. De flatu sine sono prodeunte: de præcordiorum doloribus & tumoribus, quos murmur in iisdem obortum solvit.

SEd & lumbricos teretes morbo judicium ſubeunte, una cum excrementis prodire, utile fuerit. In omni autem morbo ventrem mollem eſſe & proba mole donatum oportet. At valde aquoſum, aut album, aut ex viridi pallidum, aut vehementer rubrum, aut ſpumans dejicere, mala hæc omnia. Sed malum quoque eſt, & exiguum & glutinoſum, & album, & ſubpallidum, & leve. His autem alvi excrementis magis lethalia fuerint nigra, aut pinguia, aut livida, aut æruginoſa, aut fœtida. Ubi vero varia excrementa rejiciuntur, longioris quidem morbi notæ ſunt, nec tamen minus habent periculi. Sunt autem ea ſtrigmentoſa, & bilioſa (& ſanguinea) & porracea, & nigra, modo ſimul inter ſe mixta, modo per vices prodeuntia. Optimum autem eſt flatum absque ſono & crepitu exire; ſed cum tamen præſtat cum ſono prodire, quam ibi revolvi. Et ſic quidem prodiens hominem vel dolore affligi, vel delirare arguit, niſi ipſe fortaſſis de induſtria crepitum emittat. Dolores, tumoresque præcordiorum, qui recentes ſunt, & ſine inflammatione, ſonus in præcordiis excitatus diſſolvit, magisque, ſi cum ſtercore, & urina, & flatu exceſſit; ſin autem ipſe non exceſſerit, at prodeit tamen ad inferiores partes evolutus.

CAPUT VIII.

Urinarum in morbis conſideratio, & ex illis prognoſticon: Pinguedinis urinæ ſupernatantis, & nubecularum in eadem apparentium dijudicatio. Vomitus, qui bonus, qui malus.

OPtima autem urina eſt, in qua per totum morbi curriculum donec ipſe judicatus ſit,

ſubſidet album, leve & æquale. Securitatem enim, & brevitatem morbi pollicetur. Si vero intermittat & modo liquida, & pura eſt, modo habet quædam ſubſidentia alba, atque levia, morbus longior erit, & minus ſecurus. At ſi fuerit & urina ſubrubra & ſedimentum ejus ſimile ſubrubrum & leve, hæc quidem diuturnior priore fit, ſed admodum ſalutaris. Malum vero ſi urinarum ſedimenta tanquam farinam craſſiorem repræſentent, pejus autem ſi quaſi bracteolas. Tenuia quoque, atque alba, ſunt admodum vitioſa; omnium autem peſſimum, ſi quod ſubſidet, furfuraceum eſt. Nubes vero, quæ in urinis efferuntur, albæ quidem bonæ, nigræ vero malæ ſunt. Quoad autem urina fulva fuerit, & tenuis, crudum eſſe morbum ſignificat. Si vero & morbus longus ſit, & urina talis, periculum eſt, ne ſufficere homo non poſſit, quoad concocta ſit urina. At magis lethales ſunt urinæ fætidæ, & aquoſæ, & nigræ, & craſſæ. Sunt autem viris quidem & mulieribus urinæ nigræ deterrimæ; pueris vero aquoſæ. Qui urinas tenues & crudas meiunt multo tempore, ſi reliqua ſigna ſalutaria ſint, his abſceſſum ad loca infra ſeptum transverſum expectare oportet. Quin pinguedines ſupra innatantes araneoſæ, improbandæ; colliquationis enim ſigna ſunt. Spectare autem oportet urinarum nubeculas ſurſumne, an deorſum, ferantur, & quales hæ habeant colores; & quæ deorſum cum iis, qui dicti ſunt, coloribus feruntur, eas eſſe bonas cenſere, ac laudare; quæ vero ſurſum cum dictis coloribus, eas pravas eſſe, talesque improbare decet. Ne vero te fallat, ſi veſica aliquo morbo laborans hujusmodi urinas reddat; non enim totius corporis, ſed ipſius per ſe indicium eſt. Vomitus autem utiliſſimus bile & pituita quam maxime permix-

tus, neque admodum craſſus, neque multus vomatur. Sinceriores enim deteriores ſunt. Si vero quod vomitur porraceum, aut lividum, aut nigrum fuerit, quisquis horum colorum fuerit, cum malum eſſe exiſtimare oportet. Si vero omnes idem homo colores vomat, id admodum exitiale jam eſt. Celerrimam autem mortem prodit vomitio livida, ſi graviter oleat. Omnes autem ſubputridi, fœdique odores in omni vomitu mali ſunt.

CAPUT IX.

Prænotiones in morbis pulmones exedentibus ex ſputo, gravedine, & ſternutamento. Suppurationis ex doloribus pectoris & pulmonum futura ſigna, tum ſuppurationum admodum pernicioſarum & lethalium, tum etiam earum, quæ cum ſignis aliis ſalutaribus conjuncta ſunt.

AT ſputum in omnibus pulmonis & laterum doloribus, celeriter ac facile exſpui oportet; & valde commixtum ſputo flavum apparere. Si namque multo poſt doloris initium flavum exſpuatur, aut fulvum, aut quod multam tuſſim excitet, neque valde commixtum, deterius eſt. Flavum enim ſi ſincerum fuerit, periculoſum; album autem, & viſcidum, & rotundum, non bonum. Malum autem & quod pallidum admodum, & quod ſpumoſum eſt. At ſi adeo ſincerum fuerit, ut & nigrum appareat, hoc illis deterius eſt. Malum quoque ſi nihil expurgetur, neque projiciat pulmo, ſed plenus in gutture ferveat. In omnibus autem morbis, qui pulmonem exercent, malum eſt gravedines, atque ſternutamenta præ-

cessisse, & consequi. In aliis vero maxime exitialibus morbis, sternutamenta utilia sunt. Sputum vero flavum mixtum cum pauco sanguine, in peripneumonicis, si inter initia edatur, salutare est, & valde confert; si vero septimo die, vel etiam serius procedat, securitatis minus est. Omnia autem sputa mala sunt, quæ dolorem non sedant; pessima vero nigra, ut descriptum est; omnium autem, quum exscreantur, optima, quæ dolorem sedant. Quicunque vero dolores ex his locis neque per sputorum expurgationes, neque per fæcum alvi dejectionem, neque per venæ sectiones, & victus rationes, & purgationes sedantur; eos suppurationem concitaturos esse sciendum est. Quæcunque purulenta etiamnum bilioso quidem existente sputo suppurant, admodum exitiosa, sive biliosum illud sputum separatim, sive cum pure exscuatur. Maxime vero si ab hoc sputo septimo aut vetustiore prodeunte morbi die, suppuratio procedere cœperit. Qui vero talia spuit, ne decimo quarto die moriatur, metus est, nisi quid boni ipsi accesserit. Sunt autem hæc bona, morbum ipsum non difficulter ferre, ex facili spirare, dolorem sedatum esse, facile exscreare, corpus æqualiter molle, & calidum esse videri, sitis nulla, urinæ, dejectiones, somni, sudores quales a nobis dicti sunt; singula nosse oportet, cum superveniunt, bona esse. Hæc enim omnia si supervenerint, non morietur homo. Quod si alia quidem ex his apparent, alia autem non; is quartum decimum diem non evadet, quin intra illum pereundum sit.

CAPUT X.

Qui ex suppuratis nono aut undecimo die pereant. Aliæ suppurationes, quomodo rumpantur, earumque principia, quibus notis observanda. Item latus in suppuratis obsessum, & ipsi suppurati quoque.

MAla vero his contraria sunt: si morbum non facile sustinet, si spiritus magnus, & frequens est, si dolor non desinit, si sputum difficulter edit, si valde sitit, si corpus a calore inæqualiter adfectum est, si ventre & lateribus vehementer calentibus, frons, manus pedesque refrixerunt, si urinæ, & dejectiones, & somni, & sudores, quales descripsimus, provenerint; hæc omnia mala esse sciendum est. Nam si aliquod ex his cum sputo se obstenderit, certa mors est nono, vel undecimo die, priusquam æger ad decimum quartum perveniat. Ista igitur ratio conjecturæ debet esse in hoc sputo, quod admodum mortiferum est, nec ad diem decimum quartum perducit ægrotantem; atque bona malaque signa, quæ superveniunt, reputantem, ex ipsis præsagire oportet: sic enim verissime præsagias. At aliæ suppurationes rumpuntur, plurimæ vigesimo die, aliæ trigesimo, aliæ quadragesimo, aliæ ad sexaginta dies perveniunt. Spectare autem oportet principium suppurationis, & numerare ab eo die, quo primum homo febricitavit, aut si rigor primum ipsum prehendit, aut si pro dolore gravitatem sibi factam esse dixerit, in eo quo dolebat loco. Hæc enim per initia fiunt suppurationum. Ex his igitur temporibus ruptionem oportet exspectare suppurationum ad prædicta tempora fore.

Si vero ſuppuratio duntaxat fuerit in altero latere, tum vertere, tum ediſcere ad hæc convenit, num dolor aliquis alterum latus detineat, & an alterum altero ſit calidius; & ægro in latus ſanum decumbente, interrogare ipſum, ſi quod ei pondus deſuper impendere videatur. Sic enim hoc fuerit, in altero latere ſuppuratio eſt, in quo pondus adfuerit. At purulentos omnes hiſce ſignis cognoſcere oportet. Primum quidem ſi febris non dimittit, verum interdiu tenuis detinet, noctu vero major, & multi ſudores oboriuntur, tuſſesque, & tuſſiendi cupiditas ipſis ineſt, & nihil effatu dignum exſpuunt, oculique cavi fiunt, malas rubores obſident, & ungues quidem manuum adunci evadunt, digiti vero ſummi maxime incaleſcunt, & in pedibus tumores fiunt, & cibos non appetunt, & puſtulæ per totum corpus naſcuntur.

CAPUT XI.

Suppurationum diuturnarum ac brevium ſigna, earumque celerioris aut tardioris ruptionis. Ex ſuppuratis, qui maxime ſuperſtites, qui intereunt, qui multo tempore ſuperſtites. Abſceſſus circa aures & ad crura peripneumonicis fiunt; boni & mali; naſcentium ſigna: ſubſidentes, & recurrentes periculoſi, quidam ſenioribus, quidam junioribus magis fatales.

QUæcunque igitur diuturnæ ſunt ſuppurationes iſta habent ſigna, & iis admodum fidendum eſt, quæ vero breves ſunt, his ſignis deprehendere oportet, ſiquid eorum appareat,

qualia & iis, quæ inter initia fiunt; ſimul autem & ſi aliquanto difficilius ſpiret homo. At ex his, quæ celerius aut tardius rumpuntur, his ſignis cognoſcere oportet; ſi dolor quidem per initia oriatur, & ſpirandi difficultas, ac tuſſis, & ſputatio perſeverans ad vigeſimum diem obſideat, exſpectare ruptionem vel etiamnum prius oportet, ſi vero quietior ſit dolor, & pro hujus ratione cetera omnia, iſtis expectare ruptionem poſterius. Præterea vero dolorem & ſpirandi difficultatem, & ſputationem ante puris eruptionem oboriri neceſſe eſt. Superſunt autem ex his potiſſimum, quos febris eodem poſt ruptionem die dimiſerit, & qui cibos celeriter appetant, & ſiti liberati ſint; & venter tum exigua, tum compacta dejiciat, & pus album, & leve, & ejusdem coloris ſit, & a pituita liberum, & citra dolorem, & tuſſim vehementem expurgetur. Sic quidem optime & celerrime liberantur; ſin minus, hi, quibus proxima his contigerint. Intereunt vero quos & febris eodem die non dimiſerit, ſed quum videtur dimiſiſſe, iterum recaleſcens appareat, & ſitim quidem habuerint, cibos vero non appetiverint, & alvus liquida fuerit, puſque ex viridi pallidum & lividum exſpuerint, aut pituitoſum, aut ſpumoſum. Si hæc omnia contigerint, intereunt. At quibus ex his quædam evenerint, quædam non; ipſorum quidam intereunt, quidem etiam multo poſt tempore ſuperſtites evadunt. Verum ex omnibus ſignis, quæ adſuut, tum in his, tum in aliis omnibus, conjecturam facere oportet. Quibuscunque ex pulmonis morbis abſceſſus ad aures fiunt, & ad inferiores partes ſuppurant, (& rumpuntur) fiſtulamque gignunt; hi ſuperſtites evadunt. Iſta vero hunc in modum con-

ſideranda ſunt. Si febris detineat, neque dolor ſedatus ſit, neque ſputum ex ratione procedat, neque bilioſæ alvi dejectiones, neque ſolutu faciles, neque ſinceræ fiant, neque urina admodum multa, & craſſa, & copioſum habens ſedimentum; ſuffragantur autem evaſuro reliqua omnia ſigna ſalutaria; his oportet tales abſceſſus futuros ſperare. At oboriuntur abſceſſus hi quidem ad inferiores regiones, quibus circa hypochondria inflammationis aliquid adfuerit; illi vero ad ſuperiores, quibus hypochondrium molle, & doloris expers permanſerit; & quum difficultas ſpirandi aliquamdiu facta, citra aliam evidentem cauſam quieverit. At abſceſſus, qui ad crura fiunt peripneumonicis, tum vehementibus, tum periculoſis, omnes ſane utiles ſunt. Optimi vero, qui quum ſputum in mutatione jam eſt, fiunt. Si namque & tumor & dolor ſuboriatur, ac ſputum pro flavo purulentum ſit, ac foras prodeat; ita ſecuriſſime & homo ſuperſtes evadet, & abſceſſus citra dolorem celerrime ſedabitur. At ſi ſputum non probe excernatur, neque urina bonum ſedimentum habere videatur; periculum eſt, ne articulus claudicet, aut multum moleſtiæ faceſſat. Si vero evaneſcant abſceſſus, & intro recurrant ſputo non prodeunte, & febre obſidente, grave eſt; periculum enim eſt, ne deliret, & intereat homo. At ſuppuratorum ex peripneumonicis quidem morbis, ſeniores magis intereunt, ex cæteris autem ſuppurationibus juniores potius moriuntur.

CAPUT XII.

Prognosis lumbos & infernas partes cum febre vexantium dolorum, atque septum transversum adtingentium. Ex suppuratis usti, qui salventur, qui pereant: inflammatæ vesicæ signa, tum salutaria, tum exitialia. Ætas, quam hic morbus potissimum attingit.

AT qui cum febre fiunt dolores circa lumbos & inferiores partes, si septum transversum adtingant, inferiora relinquentes, exitiales sunt admodum. Adhibere igitur animum oportet cæteris signis, ut si quod aliorum signorum pravum appareat, omni spe destituitur homo. Quicunque vero suppuratorum uruntur, quibus purum quidem pus sit, & album, nec fœtidum, ii servantur; at quibus subcruentum, & cœnosum, pereunt. Si vero irruente ad septum transversum morbo alia signa non prava superveniant, suppuratum hunc fore multa spes. At vesicæ & duræ & dolentes, graves omnino ac exitiales; sed exitiosissimæ, quæcunque cum febre continua sunt. Etenim qui ab ipsis vesicis dolores prodeunt interimere sufficiunt, & alvi in talibus ab eo tempore nihil nisi durum, ac coactum excernunt. Solvit autem urina purulenta micta, album & læve habens sedimentum. Si vero neque cum urina quicquam dolor remiserit, neque vesica mollescat, & febris continua sit, ne in primis morbi circuitibus æger intereat, metus est. Hic autem modus potissimum adtingit septennes pueros, donec ad decimum quintum annum pervenerint.

SECTIO III.

CAPUT XIII.

De Crisibus febrium placidissimarum & malignissimarum: illarum insultu integris diebus haud numerabili & quare. De Periodis criticis: de difficili per initia diuturnorum morborum notione; quando eorum animadversio facienda? exemplum a quartanis.

FEBRES diebus numero iisdem judicantur, ex quibus homines tum servantur, tum etiam intereunt. Nam & mitissimæ febres, & quæ in securissimis incedunt signis, die quarto, aut ante desinunt; maxime vero malignæ & quæ cum gravissimis fiunt signis, quarto, vel prius interficiunt. Primus itaque earum insultus sic desinit; secundus ad septimum perducitur; tertius autem ad undecimum; quartus ad decimum quartum; quintus ad decimum septimum; sextus ad vigesimum. Hi ergo insultus ex acutissimis morbis per quatuor ad viginti ex additione, ad vigesimum terminantur. Neque; vero horum quicquam in tegris diebus exacte numerari potest. Neque enim annus, neque menses integris diebus numerari solent. Postea vero eadem ratione juxta eandem additionem, primus circuitus est quatuor & triginta dierum; secundus quadraginta dierum; tertius sexaginta dierum. At per horum initia difficilius est eos prænoscere, qui intra longissimum tempus judicari debeant, similia namque sunt eorum principia. Verum a primo die animadvertendum est, & prout singuli quaternarii adduntur, considerandum; nec latebit quo se

verſurus ſit morbus. Quartanarum quoque conditio eundem ſervat ordinem.

CAPUT XIV.

De morbis cognitu facilioribus, & quando hi maxime differunt, exemplum a puerperis. Capitis dolores, qui pernicioſi, aut hæmorrhagiæ e naribus, aut abſceſſus in iisdem futuri. Ecquis auris dolor ſit graviſſimus, & quosnam celeriter interimat, quosve ſuperfuturos ſpes ſit?

QUi vero breviſſimo tempore judicandi ſunt, facilius prænoſcuntur; maxime namque ab initio inter ſe diſſident. Qui enim ſuperfuturi ſunt, facile ſpirant, & dolore vacant, noctuque dormiunt, aliaque ſecuriſſima habent ſigna. Qui vero pereunt, difficile ſpirant, delirant, vigilant, aliaque ſigna habent peſſima. His igitur ſic contingentibus, conjectare oportet, tum ex tempore, tum ex unaquaque additione, morbis ad criſim procedentibus. Ad eundem vero modum etiam mulieribus criſes a partu contingunt. Capitis autem dolores & vehementes & continui cum febre, ſi quod certe lethalium ſignorum præterea acceſſerit, exitioſum admodum. Si vero ſine ejusmodi ſignis, dolor vigeſimum diem ſuperet, & febris detineat, ſanguinis e naribus eruptionem, aut alium quendam abſceſſum ad inferas partes exſpectare oportet. Verum quoad dolor recens fuerit, eodem modo ſanguinis ex naribus eruptionem, aut ſuppurationem expectare convenit; cum alias, tum ſi dolor circa tempora & frontem fuerit. Magis autem exſpectanda eſt ſanguinis quidem eruptio junioribus quinque &

triginta annis; at ſenioribus ſuppuratio. Auris dolor acutus cum febre continua & vehementi, gravis. Periculum enim eſt hominem delirare, ac interire. Proinde quum hic modus minime tutus ſit, cito mentem advertere oportet etiam omnibus aliis ſignis, a primo ſtatim die. Intereunt autem ex hoc morbo, juniores quidem homines ſeptimo die, aut etiam citius; ſeniores vero multo tardius. Nam & febres & deliria minus eis ſuperveniunt; aureſque ob eam cauſam ſuppuratio præoccupat. Verum his quidem ætatibus evenientes morbi reverſiones plurimos enecant. Juniores vero, priusquam auris ſuppurarit, intereunt. Quum quidem pus album ex aure fluxerit, juniorem ſuperfuturum ſpes eſt, ſi quidem & aliud quoddam ei bonum ſupervenerit.

CAPUT XV.

Faucium cum febre exulceratarum prognoſis, ut & diverſarum anginæ ſpecierum, gurgulionum periculoſa operatio, quando inſtituenda: febrium recidivæ, quibus exſpectandæ. Abſceſſus aut quartanæ qualibus in febribus & cui ætati ſuccedant, & quo tempore.

FAuces autem exulceratæ cum febre, grave; ſed ſi quod aliud etiam ſignum fuerit ex his, quæ ante prava eſſe judicata ſunt, hominem in periculo verſari prædicendum. Anginæ graviſſimæ quidem ſunt, & celerrime interimunt, quæcunque neque in faucibus, neque in collo quicquam conſpicuum faciunt; plurimum vero dolorem exhibent, & erecta cervice ſpirandi neceſſi-

tatem; hæ namque & eodem die, & ſecundo, & tertio, & quarto ſtrangulant. Quæcunque vero in cæteris quidem ſimiliter dolorem exhibent, tument autem & in faucibus rubores excitant, admodum exitiales; prioribus tamen diuturniores, ſi ingens rubor fuerit. Quibuscunque vero fauces & cervix ſimul rubuerint, hæ anginæ diuturniores ſunt, & ex ipſis maxime evadunt, ſi & cervix & pectus ruborem habeat; neque intro eryſipelas recurrat. Si vero neque diebus criticis evaneſcat eryſipelas, neque tuberculum ad exteriorem partem converſum ſit, neque pus extuſſiat, facileque ac ſine dolore habere videatur, mortem ſignificat, aut ruboris reverſionem. At ſecurius eſt tumorem & ruborem quam maxime foras verti; Quod ſi ad pulmonem vertatur, & dementiam parit, & ex his nonnulli ſuppurati plerumque fiunt. Gurguliones vero periculoſe inciduntur, & ſcarificantur, & uruntur, quandiu rubri & magni fuerint; his enim inflammationes, & ſanguinis eruptiones eveniunt. Sed hos aliis machinamentis eo tempore extenuare conandum eſt. Ubi vero ſeparatum jam fuerit id totum, quod ſane uvam vocant, & ſumma quidem gurgulionis pars & major, & rotunda, ſuperior autem tenuior extiterit, per id tempus manum admovere tutum eſt. Præſtat autem & alvo ſubducta, hac uti chirurgia, ſi & tempus ſinat, & non ſuffocetur æger. Quibus autem febres ceſſant, neque apparentibus ſolutionis ſignis, neque in diebus criticis, iis recidiva exſpectanda eſt. Quæcunque vero febris longior fiat affecto ad ſalutem homine, neque dolore detinente ob inflammationem aliquam, neque ob ullam aliam evidentem cauſam; huic abſceſſus cum tumore & dolore ad articulum ali-

quem, maximeque in inferioribus partibus expectandus eſt. Magis autem oboriuntur, & breviori tempore hujusmodi abſceſſus, annis triginta junioribus. Adtendendum vero in his ſtatim ad abſceſſus ſigna eſt, ſi viginti dies febris detinens ſuperet. Senioribus autem minus contingunt, quum febris diuturnior eſt. Hujusmodi autem abſceſſus expectandus eſt, quum febris continua eſt; in quartanam vero ceſſuram, ſi & intermiſerit, & erratico modo prehenderit, & hoc modo ſe habens ad autumnum acceſſerit. Quemadmodum autem junioribus triginta annis abſceſſus fiunt; ita quartanæ magis his, qui triginta ſunt annorum, & ſenioribus. Scire autem convenit abſceſſus hyeme magis contingere, tardiusque ceſſare, & minus intro recurrere.

CAPUT XVI.

De ſignis vomitiones ſpontaneas & hæmorrhagias narium in febribus futuras indicantibus.

QUicunque vero in febre non lethali dixerit caput ſibi dolere, aut etiam præ oculis tenebroſum quiddam obverſari, ſi etiam oris ventriculi morſus acceſſerit, ei bilioſa vomitio aderit. Si vero etiam rigor acceſſerit, & inferiores hypochondrii partes frigidas habuerit, adhuc citius vomitio aderit. At, ſi quid ſub id tempus biberit, aut ederit, id perquam celeriter evomet. Quibus autem horum inceperit dolor primo die fieri, ii quarto die premuntur maxime, & quinto; at ſeptimo liberantur. Quin eorum plerique tertio die dolore incipiunt, jactantur autem ma-

xime quinto, verum nono, aut undecimo liberantur. Qui vero quinto die dolere ceperit, & reliqua pro ratione prioribus respondeant, ad decimum quartum diem judicatur morbus. Ista autem viris quidem & mulieribus, in tertianis præcipue contingunt; junioribus vero eveniunt quidem & in his, verum magis & in peradsiduis febribus, & in legitimis tertianis. At quibus per hujusmodi febrem caput dolet, ac pro tenebris ante oculos apparentibus visus hebetudo contingit, vibrantesque splendores obversantur, & pro oris ventriculi morsu in hypochondrio ad dextram vel ad sinistram partem aliquid contenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione; iis sane pro vomitu sanguinem e naribus fluxurum expectandum est. Magis vero & hic juvenibus sanguinis eruptionem expectare oportet; at trigesimum annum agentibus, aut etiam senioribus minus; sed his vomitiones expectandæ.

CAPUT XVII.

De signis convulsiones puerorum præcedentibus: recte prænoscere volenti, quæ ediscere & judicare convenit. Morborum populariter grassantium impetus, & temporis constitutiones. Medico prænotionem adhibituro, quæ cognoscenda.

AT vero pueris convulsiones accidunt, si febris acuta fuerit, & venter non dejiciat, & vigilent, & perterreantur, & ejulent, & colorem immutent, & ex viridi pallidum, aut lividum, aut rubrum induant. Hæc autem puerulis quidem recens natis ad septimum usque

annum promptiſſime eveniunt. Adultiores autem pueri & viri non jam per febres convulſionibus prehenduntur, niſi vehementiſſimorum ac peſſimorum ſignorum, quæ phrenitidi oboriuntur, quoddam acceſſerit. Morituros autem & ſuperfuturos tum pueros, tum alios ex omnibus ſignis conjicies, prout in ſingulis ſingula deſcripta ſunt. Hæc autem dico & de morbis acutis & cæteris, quæ ex his oriuntur. Oportet autem, qui recte præcogniturus, ſuperſtites futuros, & morituros, & quibus plures dies, & quibus pauciores permanſurus eſt morbus, eum ſigna omnia ediſcentem, ac eorum vires inter ſe conferentem diſcernere (quemadmodum præſcriptum eſt) cum cæteris, tum etiam de ſputis & urinis, ubi una pus & bilis tuſſi ejiciuntur. Quin etiam morborum ſemper in vulgus graſſantium impetus, cito animo concipere, nec tempeſtatis conſtitutionem ignorare oportet. Probe ſane noſſe oportet de certis indiciis, ac cæteris ſignis, nec ignorare quod quovis anno, & quavis anni tempeſtate, & mala malum, & bona bonum denuncient. Quandoquidem & in Libya, & in Delo, & in Scythia prius ſcripta ſigna vera eſſe comprobantur. Probe itaque ſciendum eſt, quod in his regionibus longe plura his adſequi haud arduum ſit, ſi quis ea cognitione complexus recte tum judicare, tum recte ratione colligere ſciat. At nullius morbi nomen, quod hic ſcriptum non ſit, expetendum eſt. Omnia enim, quæ in prædictis temporibus judicantur, iisdem ſignis cognoſces.

HIPPO-

HIPPOCRATIS PRÆDICTIONUM LIBER II.

PRÆFATIO.

A priori libro longe iſtum removeo, genuinum magni viri fetum, ut ex gravitate, & modeſtia, ex methodo & continua obſervationum ſerie facile intelligas. Initium ſumit a vanitate prædictionum quorumdam ſui ævi medicorum. Inde de prædictione in ſanis ex egeſtis, ex reſpiratione. De morbis agit, hydrope, phthiſi, empyis, podagricis, morbo ſacro, ulceribus, vulneribus in genere, & ſigillatim capitis, cubiti, medullæ dorſalis. De angina ſanguinea: de oculorum morbis: de dyſenteria, lienteria, diarrhœa; de conceptionis facilitate & difficultate; de cephalalgia: de chloroſi: de nyctalopia: de hæmorrhagia narium: de magno liene, qui morbus ad ſcorbutum proxime accedit: de doloribus iſchiadicis, lepra, lichene, leucis. Utique præcipuos cujusque morbi eventus cum ſuis ſignis dat. Nullo modo putem priorem prædictorum librum ad eamdem genuinorum ſcriptorum claſſem referri poſſe.

ARGUMENTUM LIBRI.

Præfatus veterum prædicendi modos, tum magni ad artem momenti esse futurorum in morbis prædictiones, ac signa tum bona, tum prava sigillatim conscribit.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

Varii veterum prædicendi modi; quales Hippocratis prædictiones; delirii ex diæta cognitio, & ex hæmorrhoidibus prædictiones, in quibus prudentia adhibenda.

PRÆDICTIONES Medicorum enunciantur permultæ, tum præclaræ, tum admirandæ, quales ego quidem neque ipse prædixi, neque alium, qui prædiceret, audivi. Ex ipsis vero quædam sunt hujusmodi. Hominem videri perniciose affectum esse tum Medico ejus curam habenti, tum cæteris; ingressum vero alium Medicum dixisse, hunc hominem non periturum, verum oculis captum iri. Et ad alium, qui prorsus male affectus existimabatur, ingressum prædixisse, hominem quidem evasurum esse, verum manum mancam habiturum. Et alii cuidam, qui superstes fore non putabatur, pronunciasse ipsum quidem sanum fore; at pedum digitos denigratos putrefactione corruptum iri. Atque alia hujuscemodi prædicta in tali specie narrantur. Alius autem prædictionis modus est, ementibus & negotia tractantibus prædicere; aliis quidem mortem, aliis vero insaniam, aliis alios morbos, & ad hæc

omnia etiam, quæ prioribus temporibus facta sunt, vaticinari, ac omnia vera narrare. Alia præterea prædictionum forma dicitur, athletas; eosque, qui propter morbos sese exercent, & laboribus fatigant, cognoscere, siquid aut circa cibum deliquerint, aut quid alienum ederint; aut potu pleniores usi fuerint, aut deambulationem intermiserint, aut res Venereas exercuerint. Horum omnium nihil eos latet, ne vel si pusillum quid fuerit, in quo homo non paruerit, id exacte cognoscant. Hi omnes narrantur prædictionum modi. Ego vero talia quidem non vaticinabor; verum signa scribo, quibus & sanos futuros homines, & morituros conjectare oportet; eosque brevi tempore, aut longiore, sanos futuros, aut perituros. Scriptum est autem a me & de abscessibus, quomodo singulos considerare conveniat. Arbitror autem & eos, qui de claudicationibus prædixerunt, aliisque ejusmodi, confirmato jam morbo, prædixisse; & quum jam manifestum esset, quod abscessus non esset recursurus; si modo intelligentiam habuerunt; multo sane magis, quam priusquam abscessus fieri inciperet. Existimo quoque & alia prædicta fuisse magis humano more, quam refertur (quæ videlicet ementibus, & vendentibus prædicta fuisse feruntur) mortes, & morbos, & insanias. Atque hæc mihi videntur talia facta esse; & nulla videtur esse difficultas prædicendi ei, qui circa talia studium, ac curam adhibere velit. Primum etenim hydropicos, & tabidos quis non cognoverit? Deinde deliraturi non diu latere possunt, si quis noverit, quibus hic morbus cognatus est, aut prius aliquando insaniverunt. Si enim hi homines ebriosi fuerint, aut carnes voraverint, aut vigilaverint, aut in frigore, aut calore incon-

sideate versati fuerint, multus timor est ex tali victus ratione ipsos deliraturos esse. Et eos, qui hæmorrhoides habent, siquis hieme multo potu uti viderit, & bono colore præditos, de his prædicere licet, quod ad ver multa spes sit sanguinis eruptionis, & ut decolores, & aquosi sub æstatem fiant. Verum prædicere decet eum, qui hæc cuncta didicerit, siquis in talibus studiis palmam ferre expetat. Licet enim ex scriptis prædicere, & mortem, & insaniam, & bonum habitum. Possem autem referre & alia multa hujusmodi; sed quæ facillima cognitu sunt, visum est mihi scribere. Suadeo autem, ut quam prudentissime agant, tum in reliqua arte, tum in hujusmodi prædictionibus, probe memores, quod si cui successerit prædictio, is apud ægrotum intelligentia præditum in admiratione erit. Si vero quis aberrarit, præterquam, quod odio habebitur, fortasse etiam insaniisse videbitur. Quapopter præcipio, ut tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter instituant; quanquam sane & audiam, & videam, neque judicare recte homines ea, quæ dicuntur, ac fiunt in arte, neque narrare.

CAPUT II.

Incertam de exercitatis prædictionem dari; errata in morbis facile cognosci; uberiore potu, ac cibo usos, non autem morborum, & ægrotantium mores certis signis deprehendi.

DE his autem, qui exercentur, ac laboribus se fatigant, eas assertiones, quas afferunt hi, qui ipsas proferunt, neque esse puto, neque siquis existimet, prohibeo, quo minus putet; a

nullo enim ſigno neque bono neque malo, læduntur ſuſpiciones, cui ſigno fide habita quis ſciat, an recte pronunciatum ſit, an ſecus; alioqui per me licet, ut ſi quis velit, credat; non enim ego impedimento ſum. Arbitror autem, ſi quid veri ab ipſis dicatur; aut iis, qui de his, qui exercentur, adſeverant; aut illis, qui prius ſcripti ſunt, primum quidem hunc, qui cognovit ex ſignis conjectaſſe; deinde vero ambigue, & humano more prædixiſſe; ſimulque eos, qui id narrant, prodigioſius, quam factum fuit, recenſere; nam neque in morbis facile eſt errata cognoſcere, etiam ſi decumbant homines, & victu parum nutriente utantur; ut non adeo multa intueri opus ſit eum, qui hæc conſiderandi curam ſuſcepit. Alii enim bibunt ſolum, alii ad hoc, quod bibunt, aut ſorbitionem, aut cibum optimum adſumunt. Neceſſe igitur eſt eos, qui uberiore potu uſi ſunt, difficilius ſpirare, & plus urinæ reddere; eos vero, qui ſorbitionem, aut cibum largiorem ſumpſerunt, magis & ſitire, & febrire. Si vero quis utroque, & potu, & cibo, immodice uſus fuerit; præter febrem, & ſpirandi difficultatem, etiam ventrem circumtentum, & majorem habebit. Licet porro & hæc, & alia omnia experimentis optime explorare, quæ & habemus, & omnibus recte utimur. Primum equidem & intelligentia, & oculis cognoſcere facile eſt, hominem in eodem loco decumbentem, & exacta victus ratione utentem, ſi non paruerit, quam obambulantem, aut multa edentem. Deinde, qui manibus contrectavit ventrem, ac venas, minus falli poteſt, quam qui non contrectavit. Et nares in febrientibus quidem & multa, & bene ſignificant; odores enim multum inter ſe differunt. At vero in ſanis, &

recto victu utentibus, haud ſcio, quare vel in hoc experimento faciendo uti poſſim. Poſtea audiendo vocem, & ſpiritum auribus cognoſcere datur, quæ in ſanis non ſimiliter ſunt manifeſta, ſed qualiter etiam antea. Quod (ſi non) etiam mores morborum, ac ægrotorum didicerit Medicus, haud quidquam prædicere oportet; non enim difficilius ſpirabit homo, morbo adhuc errante, & corripietur acutiore febre, & venter intentus erit. Quare propter hæc non tutum eſt prædicere, priusquam ad ſtatum pervenerit morbus; verum poſt hoc tempus, quicquid præter rationem acciderit, dicere oportet. Manifeſta vero ſunt mala, quæ propter ægri inobedientiam fiunt; nam & ſpirandi difficultates, & alia hujusmodi poſtridie ſedabuntur; ſi ob errata fiunt. Si igitur quis hanc judicationem conſiderans prædixerit, non delinquet. Atque ego quidem hunc conſiderandi modum nunc conſulo, tum de his, qui domi manent, tum de iis, qui exercentur, itemque de aliis omnibus, qualia errata committant. At exactam illam narrantes rationem & odio, & derideo. Quum enim parum non obtemperarint homines, haud ſcio, quomodo id deprehendere poſſim. Si vero majora fuerint errata, quem in modum conſiderare oporteat, ſcribam.

CAPUT III.

Quomodo, quando, quæ, quibus ſenſibus homines, eorumque errores in cibo, potu, exercitio, ac Venere ſpectare deceat.

OPortet autem primum hominem, in quo quis per inobedientiam commiſſa cognoſcere volet, per totum diem intueri, & in eodem lo-

co, & eadem hora, ſole præſertim recens orto; hoc enim tempore aliquantulum evacuatus fuerit, & adhuc jejunus eſt, & nullo labore fatigatus, præterquam matutinis deambulationibus, in quibus minimum delinquit; ſi ſane, ubi de ſomno ſurrexit homo, ad deambulandum prodierit. Quare neceſſe eſt eum, qui juſta victus ratione utitur, hac hora maxime æqualiter adfectum eſſe, quod ad coloris, & totius corporis conſtitutionem ſpectat. Quapropter & is, qui hujus curam gerit, acutiſſimus fuerit & mente, & oculis, eo tempore. Contemplari præterea oportet hominis mentem, & mores, & corporis vires; alii enim alia facilius, aut difficilius imperata faciunt. Primum igitur is, cui inedia imperata eſt, ſi plura comederit, & biberit; per hæc manifeſtus fiet; & tumidius corpus ipſius apparebit, pleniusque, ac coloratius erit; ſi non excrementa alvi male ipſi proceſſerint. Erit item animoſior ad ferendum laborem. Conſiderandum etiam, an ructum edat, aut a flatibus urgeatur; hæc enim fieri ſolent his, qui ita affecti ſunt, propter hoc erratum. Si vero, dum edere multa cogitur, & fortiter laborare, aut cibum non ederit, aut ebrius factus fuerit, aut a cœna larga non obambulaverit; hoc modo explorare oportet. Si quidem cœnam non ſumpſerit, ſolito autem more deambulaverit, jucundiorem aſpectum præ ſe feret, & vegetior, ac operoſior in exercitiis erit. Verum alvi egeſtio modica, & compacta maxime in hoc fuerit. Si vero cœna ſumpta non deambulaverit; ructum utique edet, & flatuoſus fuerit, & plenitudo non minor apparebit, & inter laborandum magis, quam antea ſudabit, & difficulter ſpirabit, ac gravis erit, & alvi ſeceſſus copioſiores, ac minus viſcoſi his fuerint. Quod ſi neque ci-

bum consumpserit, neque deambulaverit, pigrior utique fuerit, ac tumidior. Si vero ebrius factus fuerit, sudabit magis, quam antea, & difficulter spirabit, & se ipso gravior erit, ac humidior; sed & lætior erit, si non ipsi caput doleat. Quod si uxore semel usus fuerit, vegetior utique erit, & magis solutus. Si vero sæpius rem peregerit; & durior evadet, & squalorem aliquem habebit, & decoloratior, ac magis lassatus erit.

CAPUT IV.

Ex dejectionibus & urinis decumbentium errores in cibo, potu, exercitio, ac Venere commissos deprehendi.

PORRO dejectiones alvi contingere oportet his, qui laboribus exercentur, quamdiu parum ederint, ac parum potaverint, modicas, & duras, atque hoc quotidie. Si vero tertio quoque die, aut quarto, aut a longiore intervallo (non) prodierint; periculum est, ne aut febre, aut alvi profluvio corripiantur. Quæcunque vero dejectiones liquidiores sunt, quam ut in transitu conformentur, hæ sane omnes illis pejores sunt. At vero his, qui multum edunt, & multum laborant, egestionis transitum mollem, oportet esse siccum, & copiam ciborum ingestorum pro ratione laboris. Prodeunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem, qui minimum laborant, plurimæ dejectiones, his vero, qui plurimum laborant, minimæ; parvæ vero, si sani fuerint, & justa victus ratione utantur; nam ab his conjecturam facere oportet. Liquidiores autem dejectiones, & sine febribus contin-

gentes, & quæ ſeptima die, aut citius judicantur, commodæ ſunt; ſi ſemel una vice omnes fiant, & non revertantur. Si vero inſuper febrierint homines, aut alvi profluvia redierint; ſi longa fuerint; penitus mala ſunt, ſive bilioſa fuerint, ſive pituitoſa, ſive cruda; & victus ratione propria, ſingula opus habent, itemque aliis alia medicamentis. Ceterum urinam juxta potionis copiam mingere oportet, & ſemper æqualem, & affatim effuſam, & parvo momento craſſiorem, quam id, quod epotum fuit. Si vero fuerit aquoſa, & copioſior, quam pro eo, quod bibi imperatum eſt; ſignificat hominem non obedire, ſed copioſiore potu uti, aut non poſſe renutriri, quamdiu ita affectum fuerit lotium. Si vero paulatim ſtridat urina; aut medicamentis hominem opus habere ſignificat, aut morbum aliquem circa veſicam habere. At ſanguinem mingere, raro quidem, & ſine febre, ac dolore, nihil mali ſignificat, ſed laſſitudinum ſolutio fit. Si vero ſæpius mingat, & aliquid ex his acceſſerit, malum eſt. Verum prædicere oportet, ſive cum dolore mingatur, ſive cum febre, fore, ut inſuper pus mingat, atque ita dolores quieſcant. Craſſa vero urina albam ſubſidentiam habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorem ſignificat. Aliæ vero omnes ſubſidentiæ in urinis eorum, qui exercentur, a morbis circa veſicam fiunt, id quod ipſi manifeſtum facient; cum doloribus enim erunt, & ægre ab illis quidem poterunt. Atque hæc quidem de his ſcribo, & hujuſmodi alia dico. Ceterum ex his, qui exactam, ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipſe verſatus ſum, cum aliquorum vero filiis, ac diſcipulis rem contuli; quorundam vero ſcrip-

ta accepi. Quare cum probe ſciam, quæ quisque ipſorum ſentiret, nec uſquam certam rationem compererim; hæc ſcribere adgreſſus ſum.

CAPUT V.

De Hydrope ſanabili, ac inſanabili prædictiones.

AT vero de hydropibus, & tabidis, & podagricis, & his, qui a morbo ſacro appellato corripiuntur, hæc dico; (&) ex aliqua quidem parte de omnibus idem. Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægre ab ipſis liberari poteſt. Reliqua vero ſingulatim ſcribam. Eum, qui ab hydrope correptus eſt, & ſuperſtes eſt futurus, bonis viſceribus præditum eſſe oportet, ita, ut natura ſe exſerat, ſimulque facile concoquat, & facile ſpiret, ſitque ſine dolore, & totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non circa extremas partes extenuatum; melius eſt autem, ut tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum vero eſt, neutrum horum habere; nam molles, ac graciles eſſe convenit extremas partes, itemque ventrem ad contactum mollem. Tuſſim vero adeſſe non oportet, neque ſitim, neque linguam reſiccari, tum reliquo tempore, tum poſt ſomnos; id, quod maxime fieri ſolet. At cibos libenter accipere oportet, & ubi ſatis comedit, non affligi. Alvum vero ad medicamenta quidem celerem habere, reliquo autem tempore egere recrementum molle figuratum. Urinam autem in tranſitu, pro inſtituto victu, & vini mutationibus, apparere. Laborem vero facile ferre, nec defatigationem ſentire. Ac optimum quidem eſt, hominem ita per

omnia dispositum esse, & sic securissime sanus fieri poterit; sin minus, plurima ex his habeat, nam spes erit, ut superstes evadat. Qui vero nihil horum habuerit, sed contraria; eum desperatum esse scito. Qui autem pauca horum habuerit, quæ bona esse dixi, si hydrope laboranti adsint; huic exigua spes superest. Cui vero multum sanguinis sursum, ac deorsum eruperit, & febris insuper accesserit, eum multa aqua repletum iri timor est; atque hic hydrops brevissimi temporis est, & ex quo paucissimi evadunt. Verum de hoc alteri prius significare oportet. At quibus magni tumores facti emarcescunt, ac rursus attolluntur, hi magis convalescunt, quam illi, qui ex sanguinis eruptione implentur. Verum fallunt hi hydropes ipsos ægrotos, faciuntque, ut ipsi a Medicis discedant, ac pereant.

CAPUT VI.

De tabe laborantibus, ac suppuratis, tum convalituris, tum interituris, prædictiones.

DE tabescentibus, quod ad sputum, ac tussim attinet, eadem dico, quæ de pectore suppuratis scripsi; oportet enim eum, qui bene sanus futurus est, facile sputum per tussim rejicere, & id esse album, & æquale, & ejusdem coloris, & sine pituita. Quod vero a capite defluxit, ad nares converti; febrem autem non invadere, ut ne a cœnis prohibeatur, neque sitiat. Venter autem egerat quotidie, & id, quod egerit, sit durum, copia pro ratione ciborum ingestorum; hominem vero quam minime

tenuem esse oportet. Pectus autem laudare convenit quadratum, & hirsutum, & ipsius cartilago parva sit, & valde carnosa; quicunque enim hæc omnia habuerit, maxime superstes erit; qui vero nihil horum habet, interitui proximus. Quicunque vero suppurati facti fuerint, dum juvenes sunt, ex humorum decubitu, aut fistula, aut alio quopiam hujuscemodi, aut ex abscessus recursu, hi non evadunt; nisi valde multa bona signa ipsis accesserint. Pereunt autem homines hi per autumnum. Sed & ex aliis longis morbis plerique hoc tempore maxime moriuntur. Ceterum ex aliis minime superstites manent, & virgines, & mulieres, quibus ex suppressis mensibus tabes oborta est. Si vero aliqua virgo, aut mulier evasura est, & aliorum signorum bonorum multa accedere oportet, & menses luculenter, & manifeste apparere; aut nulla spes est. Qui vero ex sanguinis eruptione, pectore suppurati fiunt, & viri, & mulieres, & virgines, non minus evadunt. Verum signis omnibus tum suppuratorum, tum tabescentium collectis, & superstitem futurum, & periturum prædicere oportet. Maxime vero evadunt ex sanguinis eruptione hi, quibus dolores sunt melancholici, & in dorso, & in pectore, & qui post eruptionem minus dolent; nam & tusses non valde insuper accedunt, & febres pleræque perseverant, sitim facile ferentes. At reversiones eruptionis sanguinis maxime fiunt his, si non abscessus sanguinolentissimi. Quibus autem in pectoribus dolores insunt, & tempore adtenuantur, & tussiunt, ac difficulter spirant, neque febribus insuper corripientibus, neque suppurationibus succedentibus; eos interrogare oportet,

quum tuſſiunt, & difficulter ſpirant, num & compactum quiddam, & modicum odorem habens, tuſſiendo rejiciant.

CAPUT VII.

De podagricis, & epilepticis convalituris, aut interituris prædictiones.

De podagricis hæc dico: Quicunque aut ſenes ſunt, aut circa articulos callos tophaceos habent, aut ærumnoſe vivunt, ac ſiccam alvum habent, hi omnes ſani fieri non poſſunt humana arte, quantum ego novi. Sanant quidem hos optime dyſenteriæ, ſi ſucceſſerint. Sed & aliæ eliquationes valde proſunt, quæ ad infernas partes tendunt. Qui vero juvenis eſt, & circa articulos nondum tophaceos callos habet, & accurate vivit, & laboris amans eſt, & alvum habet vitæ inſtituto probe cedentem, hic ſane Medicum intelligentia præditum nactus, ſanus fieri poterit. Ex his porro, qui a ſacro morbo corripiuntur, difficillime quidem liberantur hi, quibus a puero contigit morbus, & ſimul ad virilem ætatem pervenit; deinde hi, quibus corpore in vigore ætatis conſtituto ortus eſt, (&) fuerit a viginti quinque annis uſque ad annum quadrageſimum quintum. Poſt hos autem, quibus ortus fuerit morbus, nullam ſignificationem præbens, ex qua corporis parte initium ſumat. At quibus ex capite initium capere videtur, aut a latere, aut a manu, aut pede, facilius curatur. Verum differunt etiam hæc morbi genera. Qui enim a capite initium ſumunt, ex his gra-

vissimi sunt; deinde qui a latere. Qui vero a manibus, ac pedibus, maxime sanari possunt. Ceterum horum curam aggredi oportet Medicum, qui medendi modum novit, si homines fuerint juvenes, & laboris amantes, nisi mens mali aliquid habuerit, aut quis adtonitus fuerit, nam hæ atrabiliariæ mentis emotiones non sunt conducibiles. Aliæ vero, quæ ad infernas partes convertuntur, bonæ sunt; longe vero optimæ, & hic sunt, quæ sunt sanguinolentissimæ. Quicunque vero senes corripi incipiunt, maxime moriuntur; & si non pereant, celerrime per se liberantur, a Medicis autem minime adjuvantur. At quibus pueris oculi repente distorti fuerunt; aut majus quoddam malum perpessi sunt, aut tubercula sub cervicem oborta sunt, aut lingua hæsitare ceperunt, aut tusses siccæ diuturnæ adhærent; aut ubi adoleverint, dolor contendit ad ventrem, neque conturbatur, aut in lateribus distorsiones patiuntur, aut venas crassas circa ventrem varicosas, aut omentum descendit, aut testis intumuit, aut manus tenuis, & impotens, aut pes, aut tibia tota clauda facta est, citra aliam causam; his omnibus sciendum est, morbum ista omnia præcessisse. Et plurimi, qui pueros educant, si interrogentur, fatebuntur; quosdam vero etiam res latet, negantque se scire, quicquam tale contigisse.

CAPUT VIII.

De ulceribus, ac tumoribus præter naturam curatu facilibus, ac difficilibus, ac insanabilibus prædictiones.

QUi porro de ulceribus cognoscere volet, qualemque exitum singula habitura sint, eum

primum hominum naturas perſcrutari oportet, tum eas, quæ melius ſunt ad ulcera, tum quæ deterius affectæ; deinde ætates noſſe, in quibus ſingula ulcera curatu difficilia ſunt. Loca item in corporibus perſpecta habere, quantum alia ab aliis differunt. Sed & alia, quæ in ſingulis accedunt, tum bona, tum mala, noſſe oportet; ſi quis enim omnia hæc noverit, is ſane ſciet etiam, qualis ſingulorum eventus futurus ſit. Qui vero non noverit hæc; non poſſe poterit, quales exitus ulcerum futuri ſint. Corporis autem naturæ bonæ ſunt tales: leves & commoderatæ, & bonis viſceribus præditæ, & neque valde carnoſæ, neque duræ; quod ad colorem vero, ſit albus, aut niger, aut rubens; hæc enim omnia bona ſunt, ſi pura ſunt. Si vero ex pallido mixtus color fuerit, aut color ipſe pallidus, aut lividus, pejus eſt. Naturæ vero, quæ præſcriptis contrariæ ſunt, eas deteriores eſſe ſcito. At vero, quod ad ætates adtinet; tubercula quidem ſuppurata fiunt, & ſtrumoſa, hæc plurimos pueros occupant, & facillime ex ipſis liberantur. Adultioribus vero pueris, & adoleſcentibus, minus quidem oriuntur, verum difficilius ab ipſis liberantur. Viris autem talia quidem tubercula non valde fiunt; verum favi formidabiles, & cancri abditi, demerſi, & ex puſtulis noctu inquietantibus ulcera ſerpentia, donec ſexaginta annos longe ſuperaverint. Senibus autem nihil talium tuberculorum accidit, verum cancri, & occulti, & ſummas partes occupantes, & ad mortem comitantur. Ceterum ex locis ſubalares difficiliores curatu ſunt, & laterum cavitates, ac femora; nam & humores in ipſis ſubſident, & recidivæ fiunt. Ex articulis periculo maxime obnoxii ſunt pollices, & præſertim pedum. Quibus autem in

obliqua linguæ parte ulcus fit diuturnum, animadvertendum ex dentibus, qui juxta ſunt, num aliquis acutus ſit.

CAPUT IX.

De vulneribus ratione partium, ac ſymptomatum febris, inflammationis, delirii, hæmorrhagiæ, doloris, dyſpnœæ magis, aut minus lethalibus: de depaſcentibus ulceribus lethalibus, putredinibus, herpetibus: de nervi ac oſſis corruptione prædictiones.

VUlnera magis lethalia ſunt, quæ in venas craſſas, & in collo, ac inguinibus infliguntur: deinde, quæ in cerebrum, & in hepar; poſtea, quæ in inteſtinum, & veſicam. Sunt autem hæc omnia perniciosa valde, non tamen ita, ut nemo ex his evadat, velut putatur; nam & loca, quæ hæc nomina habent, multum inter ſe differunt, & ipſi modi. Multum etiam differt corporis ipſius hominis conſtructio; aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur ſauciatus. Aliquando etiam citra cauſam febricitat, & aliqua corporis pars omnino inflammatur. At quando is, qui ulcus habet, delirat, & facile fert vulnus; tunc vulnus aggredi oportet, velut pro medicinæ, & accedentium ratione, eventum habiturum; moriuntur enim homines ab omnis generis vulneribus. Multæ enim venæ ſunt & tenues, & craſſæ, quæ, ſi eo ſponte ſua ferri contingat, ſanguinis profuſione, interimunt; quas alia temporis occaſione ſi quis pertundat, corporibus prodeſſe ſentiat. Multa vero vulnera in lo-

cis contemnendis, ac nulla re formidabilia esse videntur: in iis tanto dolore plaga cruciat, ut respirare nequeant (ægri). Alii vero præ vulneris dolore, quod sane grave nulla re erat, spiritum quidem duxerunt, verum delirarunt, & febrientes mortui sunt; quicunque enim aut corpus febricitans habent, aut mentem turbatam, talia patiuntur. Sed neque hæc admirari oportet, neque formidare, qui illud sciat, quod & animæ, & corpora hominum plurimum differant, & vim maximam habeant. Quæcunque igitur vulnera tempus nanciscuntur, aut corpus, & mentem hujusmodi, aut ita turgentem sanguinem, aut magnitudine tantâ fuerint, ut curatione sensuum integritas restitui nequeat homini ægrotanti, ab his quidem discedere oportet, qualiacunque tandem fuerint, diariis animi deliquiis exceptis; alia vero omnia adgredi, quæ recens sunt incussa, quo & febres effugiant homines, & sanguinis eruptiones, & depascentia ulcera, hi, qui evasuri sunt. Exactissime vero, & ad plurimum tempus eorum, quæ gravissima sunt, cura gerenda est; nam ita facere par est. At vero depascentia ulcera exitiosissima sunt, quorum putredines profundissimæ, & nigerrimæ, ac siccissimæ sunt. Pravæ etiam sunt, ac periculosæ, quæ nigram saniem remittunt. Albæ vero, ac mucosæ putredines, minus quidem occidunt, frequentius autem revertuntur, & diuturniores sunt. Herpetes autem minime omnium ulcerum, quæ depascendo proserpunt, periculosi sunt; verum maxime difficulter submoveri possunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus autem talibus febrem supervenire una die confert, & pus quam albissimum, ac crassissimum. Prodest & sideratio nervi, aut etiam ossis, aut etiam amborum;

tum in profundis, cum in nigris putredinibus; nam in siderationibus pus multum fluit, & putredines solvit.

SECTIO II.

CAPUT X.

De capitis vulneribus per se, ac ratione loci, situs, symptomatum, ac temporis, maxime lethalibus, ac securissimis: de inflammatione, & pure utilibus: de febre vulnerum symptomatica lethali, non lethali.

POrro ex capitis vulneribus exitiosissima sunt, quæ ad cerebrum pertingunt, velut etiam antea scriptum est. Gravia sunt & hujusmodi omnia, os magnum denudatum, os desidens, os diffractum. Si vero etiam osculum ulceris parvum fuerit, fissura vero ossis diu permanserit, periculosius est. Hæc autem omnia graviora fiunt, si & juxta suturam sunt, & quod ad loca, si in summo capitis sint. Ceterum in omnibus magni momenti vulneribus interrogare oportet, si adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam jactus fuerint, an conciderit homo, aut an in soporem altiorem collapsus sit. Si enim horum quidpiam factum fuerit, ampliore custodia opus habet, nimirum quod cerebrum vulnus senserit; si vero non recens sauciatus fuerit, ad alia signa respicere oportet, ac consilium capere. Optimum quidem igitur est, neque febrire eum, qui ulcus in capite habet, neque sanguinem insuper ipsi erupisse, neque inflammationem, neque simul ullum aliquem dolorem accessisse; si vero quid

horum apparuerit, securissimum est, ut in principio fiat, & modico tempore permaneat. Conducit autem in doloribus etiam inflammationes ex ulceribus accedere; in sanguinis autem eruptionibus pus in venis apparere. Quæ vero in acutis morbis conferre febribus scripsi, ea etiam in his fieri conducit, & eadem hic quoque bona esse adsero, contraria vero mala. At incipere febrem in capitis vulnere quarta die, aut septima, aut undecima; valde lethale est. Judicatur autem plerisque, si quidem quarta vulneris die febris inceperit, ad undecimam; si vero septima die febris inchoarit, ad decimam quartam aut decimam septimam; si vero undecimo febrire inceperit, ad vigesimam; quemadmodum in febribus descriptum est, quæ absque manifestis caussis fiunt. Ceterum in principiis febrium, sive delirium accesserit, sive alicujus membri sideratio; periturum hominem sciendum est, si non omnino aut ex optimis signis aliquod accedat, aut corporis vires adsint; verum considerabis modum, nam homini adhuc spes salutis est: sed claudum fieri articulum, in quem (malum) incubuit, necesse est, etiam si superstes maneat homo.

CAPUT XI.

De articulorum, nervorum, ac medullæ spinalis vulneribus prædictiones.

PORRO vulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, si penitus abscissi nervi sunt, qui continebant, absque dubio claudos reddent. Si vero ambiguum fuerit de nervis, quomodo

ſe habeant, ſi quidem fuerit acutum telum, quod vulneravit, rectum vulnus melius eſt obliquo. Si vero grave, & retuſum fuerit id, quod vulneravit, nihil refert; ſed plagæ profunditatem, & alia ſigna conſiderare opus erit. Sunt autem hæc: pus ſi inſuper accedat ad articulum, duriorem fieri neceſſe eſt; ſi vero etiam tumores ſimul permanſerint, hunc locum ad multum tempus durum eſſe neceſſe eſt; & quum ſanum jam eſt ulcus, tumorem permanere neceſſarium eſt, ſimulque flecti, ac extendi, (tarde quæcunque, dum articulus incurvus eſt, curantur. Quibus vero etiam nervus caſurus eſſe videtur, ſecurius de claudicatione prædicere licet, tum alias, cum ſi inferiorum nervorum aliquis fuerit exolutus. Ex his autem cognoſces nervum, qui excidet: pus album, & craſſum, multo tempore defluit, doloresque, ac inflammationes circa articulum in principiis fiunt. Eadem hæc etiam fiunt, quum os caſurum eſt. At vero diſſectiones in cubitis, præſertim quæ ſunt cum inflammatione, ad ſuppurationem perveniunt, ad ſectionesque, ac uſtiones. Medulla vero ſpinæ ſi ægrotarit, ſive ex lapſu, ſive ex alia aliqua cauſa, ſive ſua ſponte, homo & cruribus imbecillis fit; ut neque, ſi tangatur, percipiat, & ventre, ac veſica, ut circa prima tempora, neque ſtercus, neque urinam egerat, niſi coacte. Quum autem vetuſtior factus fuerit morbus, non ſentiente homine, & ſtercus prodit, & urina. Moritur autem poſtea, non multo interpoſito tempore.

CAPUT XII.

De faucibus sanguine impletis, de oculorum inflammationibus, lachrymis, sordibus, tumoribus, rupturis, læsionibus, cicatricibus, nubeculis, & caliginibus prædictiones.

QUod si vero cuipiam fauces implentur sanguine sæpe singulis diebus, ac noctibus, cui neque caput antea doluit, & qui neque tussim habuit, neque vomuit, neque febre correptus fuit, neque dolorem habuit pectoris, nec dorsi, hujus inspiciendæ sunt nares, & fauces, utrum ulcus aliquod habere videatur in hoc loco, an hirudinem. Oculi porro lippientes optime sanescunt, si & lachryma, & sordes, & tumor simul fieri inceperint; si vero lacryma sordi fuerit permixta, & non valde calida, sordes autem alba fuerit, & mollis, & tumor lævis, & solutus: si ita hæc se habuerint, oculus conglutinabitur ad noctem, ut doloris expers sit, atque hoc modo res haud periculosa fuerit, ac minime diuturna. Si vero lachryma procedit multa, & calida, cum paucissima sorde, ac parvo tumore, atque hoc ex altero oculo tantum, tunc diuturnum valde fit malum, verum non periculosum, & doloris expers est hoc onus; & judicationem in his maxime expectare oportet, primam quidem ad vigesimum diem; si vero hoc tempus superet, ad quadragesimum expectanda est: si vero neque in his diebus sedetur, in sexaginta judicatur. Per totum autem tempus hoc, sordes considerare oportet, an cum lachrymis misceatur, & alba; ac mollis fiat, maxime sub judicationis tempus; si enim desitura est, hæc fiant. At si utrique oculi hæc perpetiantur, in majori periculo sunt, ne ulcerentur; verum judica-

tio brevioris temporis erit. Sordes autem ſiccæ valde doloroſæ ſunt, ſed cito judicantur, ſi non vulnus acceperit oculus; ſi vero tumor magnus fuerit, dolorisque expers, & ſiccus, periculo vacat; ſi vero cum dolore fuerit, malus eſt, ſi ſiccus ſit, & periculum eſt, ne ulceretur oculus, ac (palpebræ) conglutinentur. Sed & gravis eſt tumor, ſi lachrymam conjunctam habeat, & dolorem; ſi enim lachryma prodit calida, ac ſalſa, periculum eſt, & pupillam exulcerari, & palpebras. Si vero tumor conſederit, ſed lachryma multo diutius effundatur, & ſordes adſint, viris quidem palpebrarum everſionem prædicere oportet; mulieribus autem, & pueris exulcerationem, ac everſionem palpebrarum. At ſi ſordes pallidæ, aut lividæ fuerint, & lachryma multa, at calida, & in capite ardor fuerit, & ex temporibus dolores in oculum decubuerint, & vigiliæ his acceſſerint; neceſſe eſt ulcus in oculo factum eſſe, & timor eſt quoque, ne id rumpatur. Prodeſt autem febris accedens, aut dolor lumbis inhærens. Prædicere vero his futura oportet, ita ut reſpectus & ad tempus habeatur, & ad ea, quæ ex oculo fluunt, & ad dolores, itemque vigilias. Poſtquam vero & oculum contueri datum fuerit, ſiquidem compertus fuerit ruptus, & per rimam pupilla extiterit, malum eſt, & difficile, ut ſedetur; ſi vero & putredo tali ſuberit, penitus inutilis oculus redditur. At vero alia ulcerum genera prædicere oportet, loca conſiderando, & putredines, & profunditates; neceſſarium enim eſt pro ulcerum vehementia cicatrices fieri. Quibus igitur rumpuntur oculi, & poſtea prominent, ut extra locum pupilla ſit; his & tempore, & arte, opem ferre non datur, ut videant. Parvæ vero pupil-

larum transſmotiones ſedari poſſunt, ſi nihil mali acceſſerit, & homo juvenis fuerit. At ulcerum cicatrices, quibus nihil aliud mali affuerit, omnes & a tempore, & ab arte juvari poſſe putandum eſt, maxime recentiſſimas, & in juvenum corporibus. Ceterum ex locis maxime pupillæ læduntur, ſi exulcerantur, deinde pars, quæ eſt ſupra ſupercilia, poſtea quidquid proximum his locis fuerit. Pupillæ vero glauceſcentes, aut argenti ſpeciem referentes, aut cæruleæ, non bonæ ſunt; his autem paulo meliores ſunt, quæ aut minores apparent, aut ampliores, aut angulos habentes, ſive ex manifeſtis cauſis tales factæ fuerint, ſive ſua ſponte. Caligines, & nubeculæ, & cicatrices ſubalbicantes lævigantur, ac delentur; ſi non vulnus aliquod in eo loco acceſſerit, aut prius forte cicatricem habuerit ibidem, aut unguem pterygion dictum. Si vero ſplendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat, adeo, ut ſi multo tempore permaneat, & aſpera, & craſſa, etiam memoriam ſui relinquat. Porro judicationes, quemadmodum in febribus ſcripſi, ita & hic ſe habent. Verum ſigna probe edoctum, differentias lippitudinum prædicere oportet, quum peſſima ſigna acceſſerint, diuturnas lippitudines fore; velut de ſingulis præſcriptum eſt; quum vero apparuerint optima ſigna, breves: tunc enim ſeptima die deſituras eſſe prædicendum eſt, aut prope hoc tempus, & alioqui ſecuras eſſe putandum eſt. Recidivas autem expectare oportet his, quibus melius habere contingit, neque in diebus judicatoriis, neque ſignis bonis conſpectis. Omnium vero maxime urinæ ſtatum in oculorum affectionibus conſiderare oportet; nam temporum occaſiones præcipites ſunt.

CAPUT XIII.

De dysenteriis, lienteriis, aliisque levioribus alvi profluviis, ac ani procidentia, prædictiones.

DYsenteriæ si quidem cum febre invaserint, aut variis alvi egestionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordii, aut ventris, aut quæ cum dolore fuerint, aut cibos intercipiunt, sitimque inducunt; hæ omnes malæ sunt, & qui sane plurima horum malorum habuerit, citissime peribit; cui vero paucissima talium adfuerint, huic plurima spes est. Moriuntur autem ex hoc morbo maxime pueri quinquennes, & adultiores ad decimum usque annum, reliquæ vero ætates minus. At quæ dysenteriæ commodæ sunt, hæ mala hæc non inducunt; verum sanguine, & ramentis egestis, desiverunt septima die, aut decima quarta, aut vigesima, aut quadragesima, aut intra hæc tempora. Hujusmodi enim egestiones etiam eos, qui prius sunt in corporibus, morbos sanant, vetustiores quidem diuturniore tempore, recentiores autem in paucis diebus submovere possunt; nam & quæ uterum gestant, etiam ipsæ reservantur magis ad partum, & ex partu, & fetus conservant, sanguine, & ramentis egestis, etiam per multos menses; nisi dolor ipsis adfuerit, aut aliud quoddam malum signum ex his, quæ in dysenteriis fieri scripsi, accesserit. Si vero aliquod illorum apparuerit, & fetui perniciem significat, & prægnanti periculum, nisi post fetus effugium, & secundarum exolutionem, ipsa dysenteria eadem die, aut non multo post desinat. At lienteriæ quidem continuæ, & diuturnæ, & per omnem horam, cum

ſtrepitu, & ſine ſtrepitu exturbatæ, & ſimiliter noctu, ac interdiu incumbentes, & dejectione ſubeunte, aut valde cruda, aut nigra, & levi, ac graveolente, hæ omnes malæ ſunt; nam & ſitim inducunt, & potum non ad veſicam promovent, ut per urinam ejiciatur; & os exulcerant, & ruborem elatum in facie, ejuſque cutis vitia omni colore diſtincto excitant. Simul autem & ventres contractos, & ſordidos, ac rugoſos reddunt; ex talibus autem homines impotentes fiunt ad cibum capiendum, ad deambulandum, ad faciendum alia, quæ facere debent, eſtque morbus hic graviſſimus ſenioribus, vehemens eſt etiam viris, reliquis autem ætatibus multo minor. Quiſquis autem neque in ætatibus his eſt, quas male tractari ab hoc morbo dixi, & pauciſſima ex ſignis habet, quæ mala eſſe ſcripſi, hic ſecuriſſime conſtitutus eſt. Indiget vero curatione hic morbus, donec & urina pro ratione ejus, quod in potu acceptum eſt, procedat, & corpus ab ingeſtis cibis augmentum capiat, & a malis coloribus liberatum fuerit. At vero alia alvi profluvia, quæ ſine febre ſunt, & brevi tempore durant, & mitia ſunt; aut enim eluta ſedabuntur, aut ſua ſponte. Prædicere autem oportet excretionem ſubtus erumpentem deſituram eſſe, quum tangenti ventrem manu nullus motus ſuberit, & in fine dejectionis flatus prodierit. Sedes autem procidunt, viris quidem, quos, ubi hæmorrhoidas habent, alvi profluvium corripit; pueris vero calculo laborantibus, & in dyſenteriis longis, ac ſinceris; ſenibus vero, quibus muci agglutinati inſunt.

CAPUT XIV.

De mulieribus, quæ liberalius, aut parcius concipiunt: de conceptionis causis, ac obstaculis, ac de maris, aut feminæ conceptione; ac falsæ conceptionis signis prædictiones.

VErum de mulieribus, quæ magis, aut minus in utero concipere soleant, ita considerare oportet: primum quidem formas; parvæ enim ad conceptionem aptiores sunt majoribus, tenues crassis, albæ rubicundis, nigræ lividis. Quæ item venas conspicuas habent, meliores sunt, quam quibus non apparent; carnem autem uberiorem habere, grandiori natu malum est; mammas vero turgidas, ac magnas, bonum; atque hæc quidem visui exposita sunt. Verum interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus, an omnibus mensibus compareant, & an copia satis magna, & an boni coloris sint, & æquales singulis temporibus, & ratis mensium diebus, sic enim has fieri optimum est. Locum vero, in quo conceptio fit, quem sane uterum nominamus, sanum esse oportet, & siccum, ac mollem. Sit item neque retractus, neque pronus, neque os ipsius sit aversum, neque occlusum, neque diductum; fieri enim non potest, ut conceptio fiat, quodcunque tandem talium impedimentorum affuerit. Quæcunque igitur mulieres in utero concipere non possunt, verum pallidæ apparent, neque febre, neque visceribus id facientibus, hæ capite se dolere dicent, & menses sibi male, ac meracos prodire. Si autem pauci, aut longo tempore, ipsis sic affectis menses non comparuerint, uteri in his purgatione opus ha-

bent; quæcunque vero bene coloratæ ſunt, & carnem multam, ac pinguem habent, & venulas latentes, & dolore carent, & menſes his aut omnino non apparent, aut modici, & meraci prodeunt; hoc genus difficillimum eſt ad cogendum, ut concipiant. Si vero menſibus profluentibus inculpate, & mulier ſic corpore affecta fuerit, nec tamen conceperit; locus, in quo eſt uterus, in cauſa eſt, ut fecunda fetu fieri non poſſit; aut enim contractus eſt, aut diductus; nam & alia, quæ iſthic fiunt, cum doloribus, decolorationeque, ac colliquatione fiunt. Quibus porro ulcus factum fuerit in utero, ſive ex partu, ſive ex tuberculo, ſive ex alia quadam cauſa, his febres, & inguinum tumores ſupervenire neceſſe eſt, & dolores in his locis. Si vero & puerperii purgamenta ſimul fuerint intercepta, hæc mala ſi adfuerint, omnino vehementiora ſunt, & diuturniora, & ad hæc præcordiorum, ac capitis dolores; ulcere autem facto, & ſanato, locum hunc leviorem, ac duriorem fieri neceſſe eſt, & minus conceptui idoneum; ſi vero ſolum in ſiniſtra parte fiat ulcus, & mulier in utero concipiat, ſive dum adhuc habet ulcus, ſive ubi jam ſana eſt, maſculum magis enixuram eſſe ſpes eſt; ſi vero in dextra parte ulcus fiat, & mulier concipiat, femineum magis fore fetum expectandum eſt. At ſi febres corripiant concipere non potentem, & adtenuata ſit tuſſi muliercula, interrogare oportet, an in utero ulcus aliquod habeat, aut aliud quidpiam ex malis, de quibus ſcripſi; ſi enim in hoc loco nihil mali ſubeſſe apparuerit, quod cauſa ſit attenuationis, & cur concipere non poſſit, ſanguinem vomituram eſſe mulierem exſpectandum eſt; menſes autem tali neceſſario evanue-

runt. Si vero febris soluta fuerit a sanguinis eruptione, & menses comparuerint, in utero concipiet; si vero priusquam sanguis erumpat, alvus effusa fuerit pravum in modum, periculum est perituram esse mulierem, antequam sanguinem vomat. Quæcunque in utero se concepisse putant, & non conceperunt, & per multos menses falluntur, menstruis purgationibus non apparentibus, & ventres augeri, ac moveri vident, hæ & caput dolent, & collum, & præcordia, & in mammis lac ipsis non innascitur, nisi modicum quiddam, atque id aquosum. Postquam vero ventris tumor dissolutus fuerit, ac molles evaserint, eæ, nisi quid aliud obstet, concipient; nam hæc adfectio bona est ad mutationem in utero faciendam, ut post hoc tempus in utero concipiant. At his, quæ conceperunt, dolores hi non eveniunt, nisi familiares his fuerint & capitis dolores, & lac in mammis gignitur. At vero eas, quæ a diuturnis muliebribus fluoribus vexantur, interrogare oportet, an capite doleant, & lumbos & infernam ventris partem; interrogandæ sunt etiam de dentium stupore, & visus hebetudine, & aurium sonitu. Quæcunque autem, dum jejunæ sunt, subbiliosa vomunt per multos dies, quum neque uterum gestent, neque febricitent, eas interrogare oportet, an lumbricos rotundos simul vomant; si enim hoc non confitentur, prædicendum est ipsis futurum esse. Evenit autem hic morbus maxime quidem mulieribus, deinde vero etiam virginibus, sed cæteris hominibus minus.

CAPUT XV.

De variis citra febrem doloribus, de gravedinibus, temporibus, pruriginibus, ac doloribus cum vertiginibus, prædictiones.

QUibuscunque vero ſine febribus dolores fiunt, mortem quidem non inducunt, verum plerique diuturni ſunt, & multas mutationes, ac recidivas habent. Genera hæc ſunt: primum quidem ex capitis doloribus aliqui ſunt leves, aliqui multo graviores. Utroſque vero hoc modò conſiderare oportet: quicunque hebetem viſum habent, & rubor quidam ipſis fit in oculis, & pruritus frontem vexat, his ſanguis ſua ſponte manans, & coacte, opitulatur; hoc genus ſimplex eſt. Quibus vero dolores circa caput, & frontem ex magnis ventis fiunt, & ex frigoribus, quum vehementer calefacti fuerint; eos gravedines potiſſimum quidem omnino liberant, proſunt autem & ſternutationes, & muci in naribus oborti, magis quidem ſua ſponte; ſin minus, coacte. Gravedines autem fiunt in totum, adeo ut & tuſſes ſuccedant: & ſternutationes ſuccedentes, ſi dolores non ſedaverint; neceſſe eſt tubercula, & decolorationes his accedere. Quibus autem dolores ſine manifeſtis cauſis fiunt, & diuturni, & in toto capite, ſuntque ipſi & graciles, & debiles; his præſagiendum eſt morbum longe graviorem priore eſſe: ſi vero etiam ad collum, & ad dorſum dolor deſcendat, caput relinquens, & ad caput recurrat, adhuc gravior fit. Verum omnium horum graviſſimus eſt, ſi ex capite ad collum, ac dorſum tendat; auxilia autem his ex abſceſſibus fore

exſpectandum eſt, aut ubi pus per tuſſim rejecerint, aut hæmorrhoidas habent, aut puſtulas in corporibus enatas; confert etiam caput furfures habens. Torpores vero, & prurigines pungentes, quibus per caput diſcurrunt, aliquando per totum, aliquando per aliquam partem; ſæpe vero & frigiditas aliqua ab ipſis ſentiri putatur, velut per caput diſcurrere, hos interrogare oportet, an etiam ad ſummam linguam illa prurigo perveniat; ſi enim hoc fecerit, perfectus morbus fit, & difficilior curatu; verum abſque hoc facilis eſt. Auxilium autem conſequuntur ex abſceſſibus, veluti antea ſcriptum eſt, ſed tamen abſceſſus minus in his ſuccedunt, quam in illis; quoscunque vero una cum doloribus vertigines corripiunt, malum ægre exſolubile, ac furioſum evadit; ſenibus autem maxime hoc genus accidit. At alii morbi circa caput, & viris, & mulieribus, cum ſecuritate vehementiſſimi ſunt, & diuturniores; accidunt autem & adoleſcentibus, & virginibus, in ea pubertatis ætate, & maxime circa menſium progreſſum. Mulieribus vero in capitis doloribus, alia quidem omnia accidunt, quæ & viris; verum pungentes illæ prurigines & affectiones atrabiliariæ his minus, quam viris, ſi non menſes penitus aboliti fuerint.

CAPUT XVI.

De pravis juvenum coloribus, cum virore pallidis, de nyctalopibus, & lienoſis, prædictiones.

QUibus juvenibus colores pravi ſunt ad multum tempus, & continenter, non tamen

morbi regii modo; hi ſive viri ſint, ſive fœminæ, caput dolent, & lapides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent: pallidi vero cum virore colores, qui diuturni ſunt, & morbus regius vehemens non eſt, cætera quidem eadem facere ſolent; verum pro lapidum, ac terræ eſu, præcordia hos magis affligunt, quam alteros. Quicunque vero multo tempore pallidi apparent, & faciem tumidam habent, eos caput dolere ſciendum eſt, aut circa viſcera dolorem habere, aut in ſede malum aliquod, in ſeipſis. Plurimis autem eorum, qui tales apparent, non unum aliquod horum malorum oritur; ſed plerumque multa, aut etiam omnia. Qui noctu vident, quos ſane nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur juvenes, aut pueri, aut etiam adoleſcentes, & liberantur ſua ſponte, aliqui in quadraginta diebus, aliqui vero ſeptimo menſe; quibuſdam autem & per totum annum permanſit. Quapropter de tempore conjectare oportet, ita ut & ad morbi robur, & ad ægri ætatem reſpicias: abſceſſus autem his proſunt inſuper apparentes, & ad infernas partes fluentes; verum non admodum contingunt, propter juventutem. At mulieres non corripiuntur hoc morbo: neque virgines, quibus menſes apparent. Quibus autem lachrymarum fluxiones diuturnæ fuerint, hi nyctalopes fiunt; eos interrogare oportet, an capite doluerint, antequam hæc revelarunt. Quicunque, dum neque febricitant, neque decolores ſunt, ſæpe & verticem, & tempora dolent; ſi non alium manifeſtum habuerint abſceſſum in facie, aut graviter loquantur, aut dentes doleant; his ſanguinem per nares erupturum eſſe expectandum eſt. Quibus vero ex naribus ſanguis fluit, hi alioqui ſani eſſe videntur; his autem vel ſplenem tumere com-

peries, vel caput dolere, & ſplendicans quiddam ipſis ob oculos obverſari; plerisque vero horum ſimul & caput, & ſplen hoc modo ſe habere videntur. Gingivæ vero vitiatæ, & ora graveolentia his ſunt, quibus ſplenes magni; quicunque vero ſplenes magnos habent, & neque ſanguinis eruptiones ipſis contingunt, neque oris graveolentia; horum tibiæ ulcera prava habent, & cicatrices nigras. Si vero vel graviter loquuntur, vel manifeſtum alium habeant abſceſſum in facie, vel dentibus dolent, his ſanguinis fluxio ex naribus exſpectanda. Quibus partes ſub oculis vehementer adtolluntur, eos magnos habere lienes comperies; ſi vero etiam in pedibus tumores acceſſerint, aquam etiam habere videbuntur; verum & ventrem, & lumbos inſpicere oportet.

CAPUT XVII.

De faciei diſtorſionibus, ſeu convulſione canina, ac de humeri doloribus prædictiones.

At vero diſtorſiones in facie, ſi nulli alii corporis parti communicent, cito ſedantur, aut ſua ſponte, aut ex neceſſitate; reliqui vero ſiderati, quibus præter motionis impotentiam pars corporis morboſa extenuatur, hi in ſanitatem reſtitui non poſſunt. Quibus autem colliquationes non acceſſerint, hi ſani evadent. Ceterum de tempore, quando ſani erunt, prædicendum eſt, reſpectu habito ad vim morbi, & ad tempus, & ad ætatem hominis, & ad anni tempus, ita ut ejus rei memor ſis, quod vetuſtiſſimi morbi, & peſſimi, & qui revolvuntur, graviſſime morem gerant; itemque hi, qui ſunt in corpore admo-

admodum ſenili; ſed & autumnus, & hyems, ad tales morbos ſubmovendos minus opportuni ſunt, quam ver, & æſtas. Dolores porro in humeris oborientes, qui quidem ad manus deſcendunt, torporesque, ac dolores inducunt; his quidem abſceſſus non ſuccedunt, verum nigram bilem vomentes ſanantur. Qui vero iſthic in humeris manent, aut etiam ad dorſum progrediuntur, eos puris, aut atræ bilis vomitu effugiunt; verum de his hæc obſervatio tenenda eſt: ſi quidem enim facile ſpiraverint, ac graciles fuerint, atram bilem ipſos potius vomituros eſſe ſpes eſt; ſi vero difficilius ſpiraverint, & in faciem ipſis color incurrit, qui prius non erat, ſive rubicundus, ſive niger; eos magis pus exſcreaturos eſſe ſperandum eſt. Ad hæc vero conſiderandum eſt etiam, an in pedibus tumores ſint; nam & hoc ſignum in his conſentit; atque hic morbus viris vehementiſſimus eſſe ſolet, a quadrageſimo anno uſque ad ſexageſimum, quam ætatem etiam coxendicum dolor maxime infeſtat.

CAPUT XVIII.

De coxendicum, lumborum, ac crurum morbis prædictiones.

PORRO de coxendicum doloribus hæc conſideranda ſunt: Quibuscunque ſenioribus & torpores vehementiſſimi adſunt, & perfrigerationes tum lumborum, cum crurum, & qui pudendum arrigere non poſſunt; & quibus alvus non niſi coacta egerit, & mucoſum alvi recrementum plurimum prodit, his maxime diuturnus morbus erit; prædicendum eſt annum, ut minimum,

duraturum esse morbum ab eo tempore, quo incepit, & opem nonnisi vere, & æstate expectandam esse. At vero juvenibus non quidem minus doloris inducit coxendicum morbus; verum brevior est; nam quadragesimo die liberantur: sed neque torpores vehementes accedunt, neque perfrigerationes crurum, ac lumborum. Quibus autem hic morbus est quidem in lumbis, ac cruribus, non autem affligit adeo, ut decumbant; considerare oportet, an aliquid uspiam in coxa concrescat, & interrogare, an ad inguen dolor progrediatur; si enim ambo hæc habet, diuturnus fit morbus. Interrogandum insuper est, an in femore torpores insint, & ad poplitem progrediantur; & si hoc confiteatur, rursus interrogandum, an & per tibiam ad summum pedem procedant. Quicunque enim pleraque horum confessi fuerint, his dicendum est, quod crura ipsis aliquando calida, aliquando frigida fiant; quod si morbus hic lumbos relinquens, aliquibus ad infernas partes vertatur, eos confidentes esse jube. Quibuscunque vero coxas, & lumbos non relinquens, ad supernas partes convertitur, malum id esse prædicendum est.

CAPUT XIX.

De articulorum, ac alvi doloribus: de impetiginibus, lepris, ac albis vitiliginibus prædictiones.

AT quibus circa articulos dolores fiunt, & tumores, & sedantur, non podagrico modo: in his comperies viscera magna, & in urina subsidentiam albam; & (talis) si tempora elevarit, dicet se sæpe dolere, dicet etiam sudores sibi

nocturnos oboriri. Si vero neque in urina tale quidquam subsidet, neque sudores fiunt, periculum est, ne articuli claudicent, aut in his abscessus fiat, quem melicerida vocant. Accidit autem hic morbus his, quibus in pueritia, & juventute sanguis ex naribus fluere solitus desiit. Proinde interrogandum est de sanguinis eruptione, an in juventute contigerit, & num pungentes prurigines, & in pectore, & in dorso insint: & quibus alvus vehementes dolores excitat, absque perturbatione, & quibus hæmorrhoides eveniunt; hoc enim horum morborum principium est: si vero etiam malo colore præditi sint hi homines, interrogandum est, an capite doleant? hoc enim fatebuntur. Quibus vero ex his alvi dolores in dextra parte fuerint, dolores his vehementiores fiunt; & præsertim, quum ad præcordium juxta hepar reliquiæ doloris fuerint. His autem doloribus prodest sonus statim in alvo obortus; postquam autem dolor quieverit, urinam crassam, ac cum virore pallidam minguut, atque hoc morbi genus lethale non est, verum valde diuturnum; quum autem jam inveteratus fuerit morbus, homines ab ipso cæcutiunt. At de sanguine interrogare oportet, an in juventute fluxerit, & de visus hebetudine, & de urinæ evacuationis pallore, itemque de strepitibus, an insint, & succedentes prosint; hæc enim omnia fatebuntur (sive rubrum, sive etiam nigrum, his pus screare magis, quam spuere oportet; consideranda vero his etiam sunt in pedibus œdemata, hoc enim signum his consentit) Impetigines, & lepræ, & vitiligines albæ, quibus quidem juvenibus, aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit, his non putare oportet abscessum esse,

eam papularum eruptionem, ſed morbum; quibus vero horum aliquid factum eſt multum, & derepente, hoc ſane fuerit abſceſſus. Oriuntur autem albæ vitiligines ex maxime lethalibus morbis, qualis eſt & morbus Elephantiaſis appellatus; lepræ vero & impetigines, ex morbis ab atra bile factis; ex his autem facilius ſanantur ea, quæ in maxime juvenibus contingunt, & quæ recentiſſima ſunt, & in molliſſimis, ac carnoſiſſimis corporis partibus naſcuntur.

HIPPOCRATIS
DE
VICTUS RATIONE IN MORBIS ACUTIS
LIBER PRIMUS.

PRÆFATIO.

Tres priores partes hujus operis genuinæ videntur, quarta etſi perantiqua, & ERASISTRATO antiquior, ſpuria jam GALENO viſa eſt. In P. I. ſcribit H. de ptiſana contra Gnidios, qui victus rationem neglexerint: deinde contra medicos ſui ævi, qui in principio morbi acuti ægrotum inedia macerabant, ciboſque offerebant in morbo jam adulto. Contra eos HIPPOCRATES defendit, in acutorum morborum principiis victum propinari debere

pertenuem, mulſam, aut hordei cremorem, inde paulatim poſſe medicum ad cibum ſolidiorem, ipſamque ptiſanam progredi.

CAPUT I.

Nihil memoratu dignum de Diæta veteres ſcripſerunt. Medicum in acutis morbis cognoſci. Verum de iis quam maxime Medicos diſcrepare.

QUi Cnidias apellatas ſententias conſcripſerunt, hi ſane quæ ſingulis in morbis ægri patiantur, & quomodo eorum quædam evenerint, recte ſcripſerunt: ſed hactenus etiam medicinæ ignarus poſſit recte de ea re ſcribere, modo probe ex ſingulis ægrotis, quæ patiantur, reſciverit. Verum quæ Medicum ægro non referente prædiſcere oportet, eorum multa prætermiſſa ſunt, & alia quidem in aliis, nec non ad conjecturalem cognitionem peropportuna. Quæcunque vero (Cnidii) proponant, ut conjici poſſit, quomodo ſingulis mederi deceat, in iis multa aliter, quam illi diſſeruerint, ſentio. Atque non ſolum ob id non laudo, verum quod & paucis numero remediis uſi ſint. Nam plurima ab ipſis dicta & commendata ſunt (præterquam in morbis acutis) medicamenta deorſum purgantia exhibenda, tum ſerum, tum lac pro tempeſtate propinandum. Hæc igitur ſi bona eſſent, & morbis in quibus dari monuerunt convenientia, longe laude digniora eſſent, quod pauca ſufficerent: ſed nunc non ita ſe res habet. Qui vero rurſus tractarunt, & ſcriptis excoluerunt, de iis ſane, quæ ſingulis adſumenda ſint, medice magis diſſeruerunt. Sed neque de victus

ratione quicquam effatu dignum veteres, conscripserunt; &, quanquam magnum id sit, prætermiserunt. Varia tamen singulorum morborum genera, multiplicemque eorum divisionem non ignorarunt quidam. Nonnulli vero singulorum morborum numeros dilucide pronuntiare volentes, non recte scripserunt. Neque enim (eos) numerare facile fuerit, siquis ex eo ægrotantium morborum æstimet, quod ab altero (morbo) re quadam differat, neque eundem esse morbum reputet, nisi idem nomen sortiatur. Mihi vero placet in omni arte animum advertere. Etenim quæ recte procedunt opera, ea quoque singula recte facere oportet; quæ celeritatem postulant, ea quoque celeriter; & quæ munditiem, munde; & quæ citra dolorem administrari desiderant, ea quam maxime sine dolore facere; cætera quoque hujus generis omnia, aliter quam proximi, ad meliorem formam reducere oportet: sed maxime medicum probavero, qui acutis in morbis, qui plerosque homines occidunt, longe melius cæteris se gerat. Sunt autem hi acuti morbi, quos prisci nominarunt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, lethargum, febrem ardentem, & quicunque alii morbi ad hos consequuntur: quorum febres omnino continuæ interficiunt. Quum enim nullus communis pestilentis morbi modus populariter grassatus fuerit, sed dispersi morbi, ac non similes fuerint, ab his morbis plures, quam ab aliis omnibus, moriuntur. Populares igitur non admodum cognoscunt eos, qui in his, proximis antecellunt. Aliarumque curationum magis laudatores aut vituperatores sunt. Deinde magnum id indicium, quod hi populares hujusmodi morborum intelligentiam minime habent, cum ad eam non nisi studio perveniri possit. Nam

qui medici non ſunt, medici eſſe videntur, maxime propter hos morbos. Facile eſt enim nomina, quæ apud ægrotos his morbis adfectos proferri conſueverunt, ediſcere. Siquis enim ptiſanæ cremorem nominaverit, & vinum hoc aut illud, aut etiam mulſum, hæc omnia eadem plebeis tum præſtantiores, tum deteriores medici dicere videntur: at non ita ſe res habet, verum in his ſane alii ab aliis magnopere differunt. Mihi vero maxime ea ſcribi digna eſſe videntur, quæ cum ſint ſcitu admodum utilia, tamen a medicis ignorantur, quæque magnum adjumentum, vel detrimentum adferunt. Quæ vero ignorantur, hæc ſunt: qua de cauſa adeo ex medicis quidam, in acutis morbis, per totum eorum decurſum, continuo ptiſanam non colatam exhibent, ac ſeſe medicinam recte facere arbitrantur; quidam vero toti in eo ſunt, ne ullum hordeum æger devoret (magno enim detrimento eſſe illud exiſtimant;) ſed cremorem linteo colatum exhibent: quidam præterea ipſorum, neque craſſam ptiſanam, neque cremorem dederint; & hi quidem quousque ad diem ſeptimum æger pervenerit; illi autem adſidue, donec morbus judicatus fuerit. Itaque hujusmodi quæſtiones proponere non admodum medici conſueverunt; neque vero fortaſſis ſi proponantur, (ſolutæ) comperiantur. Ac proinde calumniam adeo magnam patitur apud vulgus ars tota, ut nulla omnino ars medica eſſe exiſtimetur. Quare acutiſſimis in morbis tantopere diſſentiunt inter ſe artifices, ut quæ alter exhibet, optima eſſe exiſtimans, ea mala jam alter eſſe arbitretur; ac fere ob id artem vaticinationi ſimilem eſſe dixerint: quoniam & augures eundem alitem, ſi ſiniſter quidem appareat, bonum eſſe augurantur, ſi vero dexter, malum. Atque

in aruſpicina eadem in aliis aliter exponunt; nec de his adeo inter vaticinantes convenit. Hanc vero ſpeculationem utiliſſimam eſſe exiſtimo, & quæ plurimis, maximeque neceſſariis caſibus in arte ipſa facienda accommodari poteſt. Etenim ægrotantibus omnibus ad ſanitatem magnum quippiam valet, & ſanitate fruentibus, ad ſanitatem tuendam, & ſeſe exercentibus, ad bonum habitum, & ad quod quisque voluerit.

CAPUT II.

Ptiſanam in morbis acutis recte prælatam eſſe: oportere ex hordeo optimo eandem præparare, & quam optime coctam. Quod lubriciſſima ſit, & maxime ſitim extinguat: quodque aliquando quidem juvet, aliquando vero noceat: unde ſiderati apud veteres. Quando permittere oporteat, vel inhibere ſorbitionis exhibitionem.

PTiſana igitur triticeis eduliis recte prælata fuiſſe mihi videtur, his in acutis morbis, eosque, qui ipſam prætulerunt, laudo. Cremor enim ejus lævis, concontinuus, ſuavis, lubricus, & moderate humidus, ſitim reſtinguit, & ſiquid elui indiguerit, id facile eluitur, neque adſtrictionem continet, neque pravam turbationem, neque in alvo turgeſcit. Nam in elixatione, quoad maxime intumeſcere potuit, intumuit. Quicunque ergo ptiſana hiſce in morbis utuntur, nullo die, ut breviter dicam, vaſa vacuanda ſunt; ſed ea utendum, neque intermittendum, niſi aut propter medicamentum, aut clyſterem intermittere oporteat. Et his quidem, qui bis die cibum ſumere conſueverunt,

bis danda eſt: his vero, qui ſemel cibum capere conſueverunt, his primo die ſemel danda; paulatim autem progrediendo, ſi fieri poſſit, iis etiam bis danda, ſi quid adjiciendum videatur. Verum per initia copiam dare ſufficiat non multam, neque ultra modum craſſam; ſed ut pro conſuetudine aliquid ingeratur, & ne multa vaſorum inanitio fiat. Quod autem ad ſorbitionis adjiciendæ quantitatem adtinet, ſi admodum ſiccus fuerit morbus aut magis, quam quis putaverit, plena manu non eſt exhibenda: ſed ante ſorbitionem, aquam mulſam, aut vinum, aut quodcunque utile fuerit, propinare. Quid autem maxime conveniens ſit, in ſingulis generibus (morborum) dicetur. Quod ſi os humeſcat, & quæ a pulmone prodeunt, qualia decent (talia) fuerint, ſorbitionis quantitatem, ut equidem breviter dicam, augeri oportet. Nam quæ celerius, magisque madeſcunt, celeriorem criſin denunciant; quæ vero tardius & minus, tardiorem judicationem ſignificant. Atque hæc quidem in univerſum harum rerum natura eſt. Sed multa quoque alia peropportuna, ex quibus ſigna eliciendа ſunt, prætermittuntur, quæ poſtea dicentur. Et quo purgatio copioſior fuerit, eo majorem copiam ad judicationem uſque adjicere oportet; ſed maxime duobus ab judicatione diebus, quibus ſane aut quinto, aut ſeptimo, aut nono die, indicere videatur judicatio, ut etiam dierum parium & imparium ratio habeatur. Poſtea vero ſorbitione mane utendum eſt, veſpere vero ad cibaria tranſeundum. Hæc autem plerumque iis conferunt, qui ſtatim integra ptiſana utuntur. Dolores etenim in pleuriticis ſtatim ſponte deſinunt, quum aliquid effatu dignum, tum exſpuere, tum expurgari ceperint: etenim

purgationes multo perfectiores ſunt, minusque purulenti fiunt, quam ſiquis aliter victum inſtituat; & judicationes ſimpliciores, & melius judicantes, ac minus redeuntes. At ptiſanam interea ex optimo confici hordeo, & quam optime coctam eſſe oportet; ac præſertim ſi non ſolo cremore uti debeas. Nam cum aliis virtutibus ptiſanæ lubricitas efficit, ut hordeum, quum devoratur, minime lædat; nuſquam enim adhæret, neque ſecundum thoracis rectum tramitem moram trahit. Eſt autem maxime lubrica, ſitimque maxime reſtinguit, & facillime coquitur, & eſt infirmiſſima, ſi optime cocta fuerit, quibus omnibus opus eſt. Niſi igitur quis, quantum deeſt, adtulerit, ut idoneus ejusmodi ptiſanæ ſorbendæ modus efficiatur, plerumque lædet. Quibus etenim ſtatim cibus intercluſus eſt, ſiquis eo non ſubvacuato ſorbitionem dederit, dolorem, ſi adeſt, exacerbaverit, ſi non adeſt, ſtatim induxerit, denſiorque evaſerit ſpiritus; hoc autem malum eſt, pulmonem enim magis exſiccat, fatigatque hypochondria, & imum ventrem, ſeptumque transverſum. Id vero cavendum, ſi lateris dolore etiamnum continuo manente, neque ad calida fomenta remittente, ſputoque minime prodeunte, imo perquam glutinoſo crudeſcente, niſi quis dolorem, aut alvo emollita, aut ſecta vena ſolverit, aut quicquid ægris, ita laborantibus, conduxerit; ſi ptiſanam ita adfectis dederis, ex ejusmodi medicinis mors præceps oborietur. Has igitur ob cauſas, & alias hujusmodi etiamnum magis, qui tota utuntur ptiſana, ſeptimo die, ac celerius moriuntur; alii quidem mente læſi, alii vero erectæ cervicis ſpiratione & rhoncho ſuffocati. At ſane hos antiqui ſideratos eſſe exiſtimaverunt, tum ob id maxime, tum non minime, quod

mortuis latus lividum plagæ ſimile deprehendatur. Rei hujus hæc cauſa eſt, quod priusquam dolor ſolvatur, intereant; brevi ſiquidem anhelatione corripiuntur. A multo autem denſoque ſpiritu, ut jam dictum eſt, peragglutinatum cruditate ſputum, egreſſum (ſpiritus) fieri prohibet, imo ſtertorem inducit, pulmonis bronchiis impactum; & ubi eo res devenit, plerumque ægrum jugulat. Etenim ipſum ſputum intus impactum, ſpiritum quidem intro ferri prohibet, celeriter vero extra ferri cogit. Atque ita in (ægri) perniciem mutuas tradunt operas: nam retentum ſputum denſum ſpiritum facit; ſpiritusque denſus quum ſit, ſputum agglutinat, & lubricum fieri prohibet. Prehendunt autem hæc, non ſolum ſi ptiſana intempeſtive utantur; verum multo magis ſiquid aliud, quod ptiſana minus idoneum ſit, vel ederint, vel biberint. Proinde plerumque conſimilia ſunt auxilia & iis, qui integra ptiſana, & iis, qui ejus ſucco utuntur, nec non illis, quibus neutrum horum, ſed ſola potio convenit; tamen etiam eſt, ubi illis diverſe providere oportet. Verum hoc modo omnino facere oportet; ſiquem a cibo recens accepto, & alvo nondum ſubducta, febris invaſerit, ſive cum dolore, ſive ſine dolore; a ſorbitione exhibenda tantiſper eſt temperandum, quoad cibi fæces ad imam inteſtini partem ſeceſſiſſe videantur. Utendum autem eſt in potu aceto mulſo, ſiquis dolor adfuerit, hyeme quidem calido, æſtate vero frigido; & ſi multa ſitis fuerit, etiam aqua mulſa & aqua. Poſtea vero ſiquis dolor inſit, aut periculum quoddam impendeat, ſorbitio neque copioſa, neque craſſa exhibenda; verum poſt ſeptimum aut nonum diem, ſi validus (æger) fuerit. Quod ſi cui poſt recens ſumptum cibum,

prioris recrementa nondum per alvum secesserint, huic clyster est infundendus, siquidem validus & ætate florente sit; si vero debilior fuerit, glande utendum est, si non sua sponte probe prodierit. Tempus autem exhibendæ sorbitionis tum per initia, tum per totum morbum (hoc) maxime observare oportet. Quum quidem pedes frigidi fuerint, sorbitionis exhibitionem differre oportet; maxime vero & a potu temperandum est. Quum vero calor ad pedes descenderit, tunc dare convenit, reputareque cum in morbis omnibus, tum haud minime in acutis, ac potissimum in magis febrilibus, ac periculosissimis hocce tempus plurimum posse. Primum autem maxime quidem cremore; deinde ptisana, præscriptas conjecturas accurate consulentem, uti oportet.

HIPPOCRATIS
DE
VICTUS RATIONE IN MORBIS ACUTIS
LIBER SECUNDUS.

PRÆFATIO.

Continetur hoc libro curatio pleuritidis Hippocratica, per venæ incisionem, fomenta, mulsam, oxymel, accurate & vere, nisi quod in dolore lateris infero venæ sectionem proscribit.

ARGUMENTUM LIBRI.

Exemplo doloris lateris, prius de fomentis, venæ sectione, alvo subducenda, purgationibus, & aliis evacuationibus: deinde de cremore hordei, ptisana, maza, pane; de aqua, vino, aqua mulsa, aceto mulso; postremo de variis ac repentinis rerum asduetarum mutationibus amplissime hic disseritur.

CAPUT I.

Calefactoriis dolorem pleuritidis tentandum esse dissolvere, vel venæ sectione, vel alvum emolliendo,

aut veratro nigro; aut peplio, aut hujusmodi: deque harum rerum opportunitate.

LAteris autem dolorem, ſive is per exordia, ſive poſtea obortus ſit, tentare calidis quidem fomentis primum diſſolvere non diſſentaneum eſt. Fomentorum autem optimum quidem eſt aqua calida in utre, aut in veſica, aut in vaſculo æneo aut teſtaceo (adhibita). Verum prius molle quidpiam ad latus lenitatis gratia ſubjicere oportet. At commode etiam ſpongia mollis magna, ex aqua calida expreſſa admovetur. Sed fomentum linteo involvendum eſt; etenim longiore tempore ſufficiet ac perdurabit; atque ſimul ut ne halitus ad laborantis ſpiritum efferatur; niſi fortaſſis & hoc utilitatem quandam habere videatur; interdum enim ad aliquid opportunum eſt. Ad hæc autem & hordeum, & ervum in aceto temperato paulo acidiore, quam quis bibere queat, macerata, fervefacta, atque in ſacculos conſuta admovere oportet; eodemque modo furfures. Siccum autem fomentum præbent ſal, miliumque torrefacta, in ſacculis laneis maxime idonea ſunt: etenim leve ac blandum eſt milium. Fomentum hujusmodi lene dolores etiam ad claviculam pertingentes ſoluit. At venæ ſectio non peræque dolorem ſoluit, niſi dolor ad claviculam pertingat. Verum ſi fomentis dolor non ſolvatur, non multo tempore calefacito; id enim pulmones exiccat, ac ſuppurationem intus creat. Quod ſi dolor quidem ad claviculam ſui det ſignum; aut ad brachium; aut circa mammam, aut ſupra ſeptum transverſum gravitas (ſentiatur) internam flexus cubiti venam ſecare juvat, neque copioſum ſanguinem detrahere cunctandum eſt, usque dum multo rubicundior, aut

pro puro & rubro lividus fluat; nam utrunque contingit. Si vero fub fepto fuerit dolor, neque fui ad claviculam fignum præbeat, alvum aut nigro veratro, aut peplio emollire oportet; veratro quidem nigro, daucum, aut fefeli, aut cuminum, aut anifum, vel aliud quidpiam boni odoris admifceas; peplio vero laferpitii fuccum; fed & hæc inter fe mixta congeneris funt facultatis. Sed veratrum quidem nigrum, melius, & ad judicationem commodius, quam peplium, alvum ducit; peplium vero flatus magis excutit. Sed hæc ambo dolorem fedant. Sedant autem & alia multa ex iis, quæ vim habent dolorem fedandi: verum quæ noverim ego, hæc funt optima. Quandoquidem & quæ in forbitionibus dantur alvum fubducentia medicamenta, opitulantur, quæcunque vel propter amaritudinem, vel aliam quandam infuavitatem, aut copiam, aut colorem, aut fufpicionem aliquam, non admodum ingrata funt. At vero ptifanam, quum epotum eft medicamentum, infuper forbendam ftatim dare oportet, neque admodum pauciore, quam confuetum eft, copia. Quandoquidem rationi confentaneum eft, media in purgatione forbitionem non exhibere. Quum autem ceffaverit purgatio, tunc minus quam pro confuetudine forbeat; poftea vero femper copia augeatur, fi & dolor fedatus fuerit, nihilque aliud repugnet. Eadem autem mihi ratio eft, fi & ptifanæ cremore utendum fit. Melius enim effe dico, ftatim omnino per morbi exordia forbere, potius quam prævacuatis vafis aut tertio, aut quarto, aut quinto, aut fexto, aut feptimo die forbitionem inchoare, nifi hocce tempore morbus prius judicatus fuerit. Præparationes autem & his confimiles, quales dictæ funt, faciendæ,

De ſorbitionis igitur exhibitione ita ſentio. Quin & de potu, qualemcunque tandem ex deſcribendis quis potaturus ſit, eadem omnino mihi eſt ratio. At vero novi medicos, qui contra omnino quam oporteat, faciant. Volunt enim omnes, ubi ſub initia morborum homines, aut duos, aut tres, aut etiam plures dies inedia præmaceraverint, ita tum ſorbitiones, tum potiones exhibere. Et fortaſſis etiam ipſis conſentaneum eſſe videtur, magna mutatione oboriente corpori, magnam etiam quandam mutationem contra objicere, non parum quidem commutare bene habet; recte tamen etiam mutatio transferenda, & ex mutatione, ciborum exhibitio etiamnum magis. Plurimum igitur læduntur, qui tota utuntur ptiſana, niſi recte mutationem fecerint; læduntur etiam & ii, qui ſolo utuntur cremore, læduntur præterea & qui ſolo utuntur potu, ſed hi minime. Oportet autem & ex ſanorum adhuc hominum victu, quæ conferant, addiſcere. Si enim ſanis tales vel tales victus magnopere inter ſe differre videntur, cum in aliis quibusdam, tum in mutationibus; quomodo & in morbis, maximeque in acutiſſimis, non multum different? Atqui quod ſimplex victus cibi & potus ſui ſemper ſimilis ad ſanitatem tutior omnino ſit, quam ſiquis ſubito ad alium meliorem magnam mutationem faciat, facile addiſcitur. Quandoquidem tum bis die, tum ſemel cibum adſumentibus repentinæ mutationes, damna, & morbos invehunt: & ſane qui prandere non conſueverunt, ſi prandeant, ob id ſtatim infirmos effici, & toto corpore graves, & imbecilles, ac ignavos. Quod ſi præterea cœnaverint, acidum eructant; nonnullis etiam alvi liquida dejectio oboritur: quum præter conſuetudinem ventriculus

pondere

pondere gravetur, reſiccari conſuetus, non bis intumeſcere, neque bis cibos coquere. Iis igitur conducit mutationem rependere: dormire ſiquidem eos oportet, tanquam noctem a cœna agentes; hyeme quidem citra frigus; æſtate vero citra calorem. Quod ſi dormire nequeant, ubi multa lentaque ambulatione oberraverint, neque ſtabiliter, nihil cœnent, aut pauca, & innoxia; inſuperque minus merum, neque aquoſum bibant. Is præterea etiam magis adficietur, ſi ter die ad ſatietatem cibum ſumpſerit; ac etiamnum magis, ſi ſæpius: quanquam multi ſunt ſane, qui ter die copioſum cibum facile ferunt, quod ita adſueti ſint. Quinetiam qui bis die cibum ſumere conſueverunt, ii, niſi pranſi fuerint, imbecilles ac infirmi ſunt, & ad quodcunque opus ignavi, & oris ventriculi dolore vexantur: iis enim viſcera pendere videntur, calidum mejunt, & cum virore pallidum, ſtercusque exuritur. Quibusdam etiam os amareſcit, oculi cavantur, tempora palpitant, & extrema perfrigerantur. Ac plurimi quidem impranſi cœnam abſumere nequeunt; cœnati vero, ventriculum gravant, multoque difficilius in lecto decumbunt, quam ſi prius etiam pranſi fuiſſent. Quum igitur talia hæc ob dimidiatæ diei victus a conſuetudine mutationem ſanis contingant, neque adponere quidquam, neque detrahere commodum eſſe videtur. Qui igitur præter conſuetudinem ſemel cibum acceperit, & toto die evacuatis vaſis, quantum conſuevit, cœnaverit, ſi tunc impranſus doluit, ac debilis fuit; & ubi cœnavit, gravatus fuerit, multo magis eum gravari par eſt. Quod ſi etiamnum longiore tempore evacuatis vaſis, derepente poſt cœnaverit, magis adhuc gravabitur. Cui igitur præter conſuetudinem vaſa evacuata ſunt, ei

hunc diem ſic rependere confert, citra frigus, calorem, & laborem. Hæc enim omnia graviter tulerit: & cœnam, quam conſuevit, multo parciorem faciat, eamque non ſiccam, ſed quodammodo humectiorem; & poſtea bibat neque aquoſum, neque minus quam pro cibi ratione; poſteroque die pauca prandeat, quo acceſſione facta ad conſuetudinem redeat. Iſta tamen eorum quidam moleſtius certe ferunt, qui in ſupernis partibus amara bile infeſtantur. Non conſuetam autem cibi abſtinentiam facilius omnino ferunt, qui ſuperioribus partibus pituitoſi ſunt: quare aſſumptum præter conſuetudinem ſemel in die cibum hi facilius etiam tulerint. Satis igitur idoneum & hoc argumentum, quod eorum, quæ circa temperamentum noſtrum, habitumque contingunt, maximæ mutationes, maxime morbos efficiunt. Neque ſane intempeſtivas, neque vehementiſſimas vaſorum inanitiones moliri fas eſt; neque vigentibus morbis, & in inflammatione conſiſtentibus, cibos exhibere, neque derepente huc aut illuc in toto negotio quicquam mutare licet.

CAPUT II.

Conſuetos cibos ac potus præferendos eſſe; & repentinam diætæ mutationem ſano quidem noxiam eſſe, non autem ægris.

AC de rebus ad alvum reliquasque partes pertinentibus, multa aliquis dixerit, quæ his adfinia ſint, quod quidem cibos, quibus aſſueverunt, facile ferant, etiamſi natura non boni ſint; eodem modo & potus. Moleſte autem fuerunt ci-

bos, quibus non adſueti ſunt, quamvis mali non ſint; conſimili modo & potus. Et quæcunque multus quidem carnis eſus præter conſuetudinem adſumptus facit, aut allia, aut laſerpitium, aut ejus ſuccus, aut caulis, aut ejusmodi alia inſignibus prædita facultatibus propriis. Minus utique miretur quis, ſi quæ ſunt ejusmodi, dolores ventriculis magis quam alia, inducunt. At ſi didiceris, quantam maza & turbationem, & tumorem, & flatum, & tormina ventri afferat, præter morem comeſta ab eo, qui pane veſci ſolet; aut qualem panis gravitatem & tenſionem ventris, mazam edere ſolito; vel qualem panis ipſe calidus devoratus ſitim inducat, & repentinam repletionem, tum quod exſiccet, tum quod tarde deſcendat. Et quam diverſa inter ſe efficiant panes puriſſimi & confuſanei, ſive cibarii, præter conſuetudinem in cibo adſumpti: itemque maza præter morem arida, aut humida, aut viſcida: & quale quid polentæ efficiant recentes non adſuetis, aliæque iis qui recentibus adſueti ſunt; & vini, & aquæ potus præter conſuetudinem viciſſim derepente permutatus; & aquoſum vinum, & meracum derepente præter conſuetudinem epotum. Illud enim in ſuperiore ventre humiditatem excrementitiam, & in inferiore ſtatum inducit; hoc vero venarum palpitationem, capitis gravitatem, & ſitim. Tum etiam vinum album & nigrum, præter conſuetudinem immutanti, etiamſi ambo vinoſa fuerint: multa tamen in corpore alterarint; ut proinde minus admiratione dignum eſſe aliquis dicat, dulce & generoſum vinum non eandem efficaciam habere, ſi ab uno ad alterum repente tranſitus fit. At adverſariorum ſententiæ, ſic aliqua ex parte favendum eſt, quod his (ægris) victus

mutatio facta sit, corpore neque ad robur, ut cibos adjicere, neque ad infirmitatem, ut cibos demere oporteat, non immutato. Ad hæc autem & virium robur conjectandum est, & morbi cujusque modus, & hominis natura, & consuetudo, & ægri victus, non in cibis solum; verum etiam in potionibus.

CAPUT III.

Conjectanda ad diætam tuto ægris præscribendam. Oportere autem initio morbi sorbitionibus ægros nutrire, & ptisanæ cremore; inque morbi vigore tenuissima diæta utendum esse.

MUlto autem minus ad additionem procedendum: quandoquidem ipsos detractione omnino subducere sæpenumero conducit, ubi suffecturus est æger, donec morbi vigor mitescat. In quibus autem hoc faciendum sit, scribetur. Multa vero etiam alia productis consimilia quis scribere possit. Hoc tamen melius est testimonium. Non enim solum rei, de qua plurimus a me sermo habitus est, cognatum est: sed res ipsa opportunissimum est documentum. Nam quidam per morborum acutorum exordia, nonnunquam quo tum laborare cœperunt, die cibos comederunt; quidam etiam postridie, nonnulli quoque quidvis sine delectu, alii etiam cyceonem sorpserunt. Sane hæc omnia deteriora sunt, quam siquis aliter victum instituerit: sed quæ hoc tempore præter legem fiunt, & peccata committuntur, minus damni adferunt, quam siquis primis quidem duobus, vel tribus diebus

omnino vaſa exinanierit, mox quarto, aut quinto talem cibum exhibuerit. Deterius etiam tamen eſt, ſiquis totis his diebus vaſis prævacuatis, poſterioribus deinceps diebus ita victum inſtituerit, priusquam morbus concoctus ſit: ſic enim aperte plurimis mortem adfert, niſi mitis quidam omnino morbus extiterit. Quæ vero ab initio errata fiunt, his non æque incurabilia ſunt, ſed multo facilius curantur. Hoc igitur maximum reor eſſe documentum, quod primi dies hac vel illa ſorbitione non ſint privandi, in his, qui paulo poſt his aut illis ſorbitionibus uſuri ſunt. Funditus igitur ignorant, qui hordeacea ptiſana utuntur, quod ab ea male habeant, quum duobus, aut tribus, aut etiam pluribus diebus antea exinanitis vaſis, ſorbere cœperint. Neque etiamnum qui cremore utuntur, quod ſorbentes lædantur, intelligunt, ubi non recte ſorbitionem inchoaverint: hoc tamen cavent, & adgnoſcunt magnam adferre læſionem, ſi æger, priusquam morbus concoctus fuerit, ptiſanam hordeaceam ſorpſerit, cremore uti aſſuetus. Omnia igitur hæc magna teſtimonia ſunt, quod Medici non recte ægrotantes ad cibos adducant; ſed & in quibus morbis vaſa exinaniri non oportet, his, qui ſorbitionibus uti debent, vaſa evacuant; & in quibus ex vaſorum inanitione ad ſorbitiones tranſeundum non eſt, in his tranſeant; & plerunque abſolute; aliquando vero iis occaſionibus, ex vaſorum inanitione ad ſorbitiones tranſeunt, quibus ſæpe a ſorbitionibus ad vaſorum inanitionem accedere prodeſt; ſi ita morbum exacerbari contigerit.

CAPUT IV.

Symptomata depravatæ diætæ, in principio morbi esse lethalia: exercitii & otii rationem iis similem esse, quæ ad alvum spectant.

INterdum autem & cruda a capite adtrahuntur, & a thoracis regione biliosa; vigiliæque his accidunt, ob quas non coquitur morbus; pertristes & amarulenti evadunt, delirant, & splendores ipsis ob oculos obversantur, aures sonitu implentur, & extrema perfrigescunt, urinæ tenues & crudæ, sputa tenua fiunt, salsa, & colore sincero tincta, & exigua; sudores circa cervicem, & jactationes, & spiritus in ea, quæ sursum fit latione offensans, creber, aut magnus valde, supercilia gravitatem sortiuntur, pravæ animi defectiones, vestium a pectore rejectationes, manus tremulæ; interdum vero labium inferius concutitur. Hæc autem in principiis apparentia vehementis delirii sunt indicia, & plerunque (ægri) intereunt. Qui vero effugiunt, aut cum abscessu, aut sanguinis e naribus profluvio, aut puris crassi exspuitione evadunt, aliter autem minime. Neque enim horum ita peritos video medicos, quo modo debilitates in morbis dignoscere oporteat, & quæ ob vasorum evacuationem, & quæ ob aliud quoddam irritamentum, & quæ ob laborem, & ab acumine morbi oboriantur, quosque adfectus, ac diversas eorum species natura nostra, & habitus singulis pariat; & quidem hæc cognita aut ignorata, salutem aut mortem adferunt. Majus siquidem malum est, siquis ob laborem, & acumen morbi, debilitato potum,

aut ſorbitionem copioſiorem, aut cibum, exhibeat, ob vaſorum vacuationem imbecillum eſſe arbitratus. Indecorum autem eſt & ob vaſorum vacuationem imbecillum non cognoſcere, & victu opprimere: periculum ſiquidem aliquod adfert & hic error, multo tamen minus quam alter; ſed multo magis altero riſu dignior hic error eſt. Nam ſi medicus alius, aut etiam plebeius acceſſerit, & quæ contigerunt, cognoverit, dederitque tum cibos, tum potus, quos alter prohibuit, aperte auxilium adtuliſſe videatur; atque iſta maxime artifices apud homines infamant: videtur enim ipſis qui acceſſit medicus, aut plebeius, hunc tanquam mortuum ſuſcitaſſe. Propterea & ſigna ſcribentur, quæ de horum ſingulis haberi debent. Sed tamen & hæc ſunt iis, quæ ad alvum ſpectant, conſimilia. Etenim ſi univerſum corpus præter conſuetudinem multum quieverit, non ſtatim robuſtius evadit. Si vero ſane & ubi diuturniori tempore otiatum, ad labores repente venerit, manifeſto damno efficietur: ita vero & in ſingula corporis parte. Nam pedibus quoque & reliquis artubus, laborare non ſolitis, eadem evenient, ſi longo poſt tempore derepente ad laborem acceſſerint; eadem certe perpetientur oculi, & dentes, & quæcunque tandem pars. Quandoquidem & lectus præter conſuetudinem mollis laborem facit, itemque præter ſolitum durus. Quin & ſub dio cubile præter ſolitum corpus indurat. Sed & horum omnium exempla ſcribere ſatius eſt. Siquis enim accepto in tibia vulnere, neque admodum periculoſo, neque valde benigno, cui neque admodum difficile, neque admodum facile vulnera ſanentur, ſtatim prima ab initio die decumbens curetur, & nequaquam crus moveat; ſic ſane vulnus inflammationis expers

fuerit, multoque celerius ſic ſanus evaſerit, quam ſi obambulans curaretur: ſi tamen quinto, aut ſexto, aut etiam prius ſurgens ambulare voluerit, tunc magis utique ægrotabit, quam ſi ſtatim ab initio oberrans curatus fuiſſet. Quod ſi repente graves labores ſuſceperit, multo pejus afficietur, quam ſi illo modo curatus, aut ipſis diebus multa ſubito laboraverit. Hæc igitur omnia inter ſe perpetuo teſtantur, res omnes, quæ derepente ſupra modum in hæc vel illa magnopere mutantur, officere.

CAPUT V.

Noxiam eſſe mutationem a diuturna vacuatione ad cibi copiam, & a diuturno otio ad vehementem laborem: hujus mutationis cognitionem prodeſſe. De ſorbitione cremoris hordei, deque vigiliæ ſomnique ſymptomatibus.

MUltiplex itaque ventri affertur damnum, ſi ex multa vaſorum inanitione derepente quid plus juſto exhibeatur. Quin & reliquum corpus ſi ex multa quiete ſubito ad majorem devenerit, multo magis lædetur, quam ſi ex multo cibo ad vaſorum inanitionem tranſeat. Corpus ſane his quieſcere oportet, imo ſi ex multo labore derepente ad otium ac ignaviam exciderit: oportet autem & his ventrem a ciborum copia quieſcere; ſin minus, corpori ægritudinem adferet, & totius corporis gravitatem. Plurimus itaque mihi ſermo habitus eſt de victus rationis in hæc vel illa immutatione, quod hæc noſſe valde ſit utile, cum ad omnia, tum ad id etiam, de quo erat oratio; quod in morbis acutis, ex va-

ſorum inanitione, ad ſorbitiones (ægros) tranſire jubent, ſic enim tranſeundum eſt, ut jam ante præcepi; deinde ſorbitionibus non utendum, priusquam maturuerit, aut ſignum aliquod aliud apparuerit, vel in inteſtinis vacuatorium, vel proritatorium, vel in hypochondriis, qualia ſigna ſcribentur. Vehemens vigilia potus ciboſque tum crudos, tum incoctiores efficit: ac rurſus quæ in contraria fit mutatio, corpus diſſolvit, & excoctionem ac capitis gravitatem inducit.

HIPPOCRATIS DE VICTUS RATIONE IN MORBIS ACUTIS LIBER TERTIUS.

PRÆFATIO.

DEfinit de potulentorum in morbis acutis efficacia, aquæ ipſius, quam multis improbat (neque ego unquam ferre potui) mulſæ, oxymellis, vini, quod liberaliter propinat, ad languores potius reſervandum de balneis.

CAPUT I.

Vinum quale, & quibus conducit.

AT vinum dulce, & vinoſum, & album, & nigrum, & aquam mulſam, & aquam, & acetum mulſum, his notis in morbis acutis diſtinguere oportet. Dulce quidem vinoſo minus caput gravat, & minus mentem ferit; magisque ſane quam alterum, inteſtinorum dejectiones movet; viſcera vero magna lienem jecurque facit; non igitur amara bile ſcatentibus idoneum. Hisce etenim ſitiferum eſt; quinetiam ſuperiori inteſtino flatum excitat; non tamen inferiori inteſtino pro flatus ratione eſt inimicum, etſi non admodum penetrat, qui a dulci vino eſt flatus; ſed diutius circa hypochondria moratur. Etenim ſane hoc in univerſum minus, quam vinoſum album, urinas omnino movet. Sputum vero altero potentius educit, quod dulce eſt. Et quibus epotum quidem ſitim facit, his minus, quam alterum vinum, educit; quibus vero ſiticuloſum non eſt, his magis quam alterum educit. At vero vinum album vinoſum jam plurimum ac maxima ex parte laudatum quidem, & vituperatum eſt in vini dulcis enarratione. Ad veſicam autem altero magis penetrans, & quum urinas provocet, ac ſemper perrumpat, multum his morbis contulerit: nam etſi ad alia altero minus eſt idoneum, quæ tamen in veſica ab eo fit purgatio, liberat, ſi quale oportet, propellatur. Bonæ hæ conjecturæ ſunt de vini utilitate, & noxa, quas me ſeniores non didicerunt. Fulvo autem vino, & nigro auſtero in his morbis, tum quidem utaris, ſi capitis gravitas non affuerit, neque mentis perculſio, neque ſputum ab adſcenſu

prohibeatur, neque urina ſupprimatur, ſed dejectiones humentiores, & ramentoſiores fuerint; in his ſane ex albo mutationem facere decuerit, & quæcunque his ſimilia ſunt. At inſuper noſſe oportet, ſi dilutius vinum fuerit, ſuperiores quidem partes, & quæ circa veſicam ſunt, minus lædere; ſi vero meracius, iis quæ circa inteſtina ſunt, magis prodeſſe.

CAPUT II.

Aqua mulſa, quibus conducibilis, quibus non.

AT quæ potui datur mulſa toto morbi decurſu, ex acutorum genere in univerſum quidem, tum amara bile redundantibus, tum quibus tument viſcera, minus, quam non talibus eſt idonea. Sitini tamen minus, quam dulce vinum, infert. Etenim pulmonem emollit, & ſputum mediocriter educit, tuſſimque lenit: habet nanque detergens quoddam, quod ſi modum excedit, efficit, ut juſto viſcoſius reddat. Urinas quoque mulſa ſufficienter ciet, ſiqua viſcerum affectio non prohibeat. Sed & bilioſa excrementa magis ſubducit, interdum quidem bona, interdum vero magis quam deceat colore ſaturata, ac ſpumantiora; idque bilioſis magis, & magna viſcera habentibus, contingit. At ſputi quidem eductionem, ac pulmonis mollitionem dilutior mulſa magis efficit; ſpumoſas vero dejectiones, & plusquam convenit ſincera bile coloratas, calidioresque, meraca mulſa, quam aquoſa, magis ducit. Talis autem dejectio habet quidem & alias graves noxias: neque enim hypochondriorum ardorem extinguit, ſed concitat; gravem,

moleſtamque membrorum jactationem facit; inteſtina vero ac ſedem exulcerat; ſed horum auxilia ſcribentur. Si igitur hisque in morbis, absque ſorbitionibus aqua mulſa pro alio potu utaris; ut multa feliciter conſequaris, ita non multum ſucceſſu fruſtraberis. Verum quibus danda ſit, & quibus non danda, & quas ob cauſas non danda, maxima ex parte dictum eſt. Damnata vero eſt ab hominibus aqua mulſa, quod ipſam bibentes prorſus debilitet, ac propterea mortem accelerare exiſtimata eſt. Quod quidem propter eos, qui de vita per inediam diſcedunt, dictum eſt: nonnulli enim ſola mulſa in potu utuntur, tanquam nimirum talis ſit. Verum non prorſus ita ſe res habet; ſed ſi mulſa ſola bibatur, aqua quidem multo valentior eſt, niſi alvum exturbarit. Sed & vino albo, tenui, parum aquæ ferente, & inodoro; quodammodo validior eſt, & quodammodo debilior. Multum tamen differt tum vini, tum mellis meracitas, ad utriusque robur. Nam etiamſi duplam vini meraci menſuram quis biberit, ratione mellis quod delinxerit, tamen a ſolo melle multo validior fuerit, niſi alvum turbaverit. Nam & multo plus ſtercoris ipſi prodibit. Si tamen pro ſorbitione ptiſana utatur, inſuper vero aquam mulſam bibat, hunc vehementer replebit, ac flatus concitabit, & hypochondriorum viſceribus erit noxia. At ſi ante ſorbitionem mulſa bibatur, non ut ſuperepota lædit, imo etiam aliquo modo opitulatur. Cocta autem aqua mulſa adſpectu quidem quam cruda longe præſtantior eſt. Splendida namque & tenuis, alba, & pellucida eſt: ſed quam ipſi virtutem attribuam, qua crudam antecellat, non habeo, neque enim cruda eſt ſuavior, ſi mel probum eſſe contigerit; cruda tamen eſt imbecil-

lior, ac minus ducit ſtercoris ; quorum neutro ad præſidium mulſa indiget. Præcipue vero ejusmodi (mulſa cocta) utendum ; ſi mel pravum fuerit, & impurum, & nigrum, neque boni odoris : coctura nanque majorem pravitatum ipſius fœditatem tollit.

CAPUT III.

Acetum mulſum quibus conducibile, quibus noxium.

AT vero acetum, vocatum mulſum, epotum ſæpenumero his in morbis eſſe perutile comperies : etenim ſputum ſurſum educit, & facilem reſpirationem facit ; haſce vero habet opportunitates. Quod ſane valde acidum eſt, non majorem efficaciam ad ſputa non facile prodeuntia habebit. Nam ſi exaſperantia educeret, ac lubricitatem induceret, & veluti ſi guttur dilataret, pulmonem utique leniret ; (nam ipſum emolliret.) Quod ſane ſi hæc contingerent, magnam id utilitatem præſtaret ; interdum vero valde acidum, ſputi eductionem non ſortitur, imo & magis glutinoſum reddit, & officit. Id autem maxime perpetiuntur etiam, qui alias pernicioſe habentes, neque tuſſire, neque, quæ intus retinentur, exſcreare poſſunt. Ad hoc igitur ægrotantis robur conjicere oportet ; & ſi de eo ſpem habeas, exhibere. Exhibere autem oportet, ſi dederis, ſumme tepidum, idque paulatim, neque affatim. Subacidum vero oxymel os quidem & fauces humectat, ſputum educit, & ſitim ſedat ; hypochondriis ac viſceribus ibi locatis placidum eſt, & ex melle noxias hac parte prohibet ; quod enim in melle bilioſum eſt, emendat : quin

& flatus discutit, urinasque promovet. Intestini tamen inferiorem partem humectiorem reddit, & ramenta inducit. Interdum autem & in acutis morbis hoc pravum est, maxime vero, quod flatus foras prodire prohibeat, imo remeare faciat. Præterea vero etiam debilitat, & extrema refrigerat. Atque hancce noxiam solam ex aceto mulso oboriri novi, quæ etiam ut scribatur digna sit. Exiguum autem ejusmodi potum nocte quidem & jejuno ante sorbitionem propinare convenit; sed & quum a sorbitione multum intersit temporis, bibere nihil prohibet. Solo vero potu citra sorbitiones pro victu utentibus, propterea hoc uti semper & perpetuo non idoneum est; maxime quidem propter intestini abrasionem, aut exasperationem. Quum enim stercore vacuum sit, magis hæc induxerit, quum vasorum adsit vacuatio; postea vero & aqua mulsa vires diminuerit. Si tamen opitulari apparuerit ad totum morbum copiosus hujus potionis usus, paucum aceti, quoad solum adgnoscatur, affundendum est. Ita enim tum quæ lædere solet, ea minime læserit; tum quibus prodesse opus est, his proderit. Ut autem in summa dicatur, orti ab aceto acores, amara bile abundantibus magis, quam melancholicis, conferunt. Amara nanque dissolvuntur, & in pituitam abeunt, dum ab ipso adtolluntur; nigra vero fermentantur, in sublime adtolluntur, ac multiplicantur; acetum enim nigra per superiora evocat. Mulieribus autem longe magis, quam viris, adversatur acetum; nam uterum dolore afficit.

CAPUT IV.

Aquæ potus parum juvat in morbis acutis: ejusque rei ratio.

AT vero aquæ potui acutis in morbis, aliud ſane nullum munus habeo, quod adſcribam. Neque enim in pleuriticis ac peripneumonicis tuſſim lenit, neque ſputum educit; imo cæteris minus, ſiquis perpetuo aqua ad potum utatur. Verum ſi inter acetum mulſum, & aquam mulſam aquæ pauculum ſorbeatur, ſputum educit propter qualitatis potuum transmutationem; quandam enim intus inundationem advehit: alias neque ſitim ſedat, ſed irritat, ſiquidem bilioſæ naturæ bilioſa eſt, & præcordiis mala, imo peſſima, ac bilioſiſſima, viresque maxime labefactat, ubi in vacuitatem venerit. Lienem quoque & hepar auget, quum inflammata fuerint, fluctuatque ac innatat; tarde ſiquidem permeat, quod ſubfrigida ſit & coctionis expers; neque alvum, neque urinas movet. Nonnihil etiam inſuper obeſt, quod natura fæces non educat. Quod ſi ſane pedibus etiamnum frigentibus aliquando epota fuerit, has omnes noxas multo graviores adferet, ad quancunque tandem inclinaverit. Quum vero in ejusmodi morbis vehementem capitis gravitatem, aut mentis læſionem ſuſpicatus fueris, a vino penitus abſtinendum eſt; quo in ſtatu aqua utendum, aut vinum aquoſum omnino, flavumque exhibendum, ac prorſus inodorum; atque poſt ipſius potum aquæ exiguum ſuperbibendum: ita enim vini vehementia caput, ac mentem minus feriet. Sed in quibus maxime ex his morbis aquæ potu utendum

ſit, & quando copioſiſſima, & quando moderata, quando frigida, & quando calida, partim quidem antea dictum eſt, partim vero ſuo quæque tempore dicetur. At de cæteris potibus, qualis eſt hordeaceus, & qui ex herba virente, uva paſſa, vinaceis, tritico, cnico, myrtis, malo punico, & ex aliis parantur, quum horum aliquo uti tempeſtivum fuerit, in morbo ipſo ſcribetur, ubi & de compoſitis agetur medicamentis.

CAPUT V.

Non omnibus, nec ſemper balneis utendum eſſe.

BAlneum vero plerisque morbis, eo utentibus contulerit, his quidem adſidue, his vero minime; interdum vero & eam ob cauſam balneo minus utendum eſt, quod id homines non recte parare ſciunt. At niſi quis accurate lavetur, plurimum inde damni ſentiet. Tecto enim citra fumum opus eſt, & copioſa aqua, & frequenti balneo, ſed non immoderatius affuſo, niſi res ita poſtulaverit. Et deterſione quidem potius minime utendum eſt: at ſi detergatur, calido ipſo ac multo copioſiore, quam fieri ſoleat, deterſorio medicamento utendum; multa ſubinde aqua adfundenda eſt, & protinus (ſuper ægro) diffundenda. Atque via brevi ad ſolium opus eſt, tum ad facilem deſcenſum, tum adſcenſum. Qui lavatur, moderate ſe componat, ac tacitum eſſe oportet; ipſumque nihil agere, ſed cæteros tum perfundere, tum detergere. Multa quoque aquæ contemperatio paranda eſt, celeresque perfuſiones faciendæ; ac ſpongiis pro ſtrigili utendum eſt, neque valde ſiccum corpus inungendum. Caput ſpongia

ſpongia deterſum, quoad maxime fieri poterit, reſiccari oportet; neque caput, neque extrema, neque reliquum corpus refrigerari, ac neque eum qui recens ſorbitionem, aut potum ſumpſit, lavare oportet, neque ſtatim a balneo ſorbere, neque bibere. Enimvero magna pars ægrotanti tribuenda eſt, ſi is quum ſanitate frueretur, balneo valde oblectatus fuerit, & lavari conſueverit. Etenim tales magis appetunt, lotique juvantur, illotique læduntur. Balneum vero peripneumoniæ magis, quam febribus ardentibus in univerſum, accommodatum eſt: etenim lateris, pectoris, ac dorſi dolorem balneum lenit, ſputum maturat, educit, ac facilem ſpirationem reddit, & laſſitudines tollit, (quum articulos & cutis ſuperficiem emolliat): ſed & urinas ciet, capitis gravitatem ſoluit, & nares humectat. Tot igitur commoda balneum affert, quibus omnibus opus eſt; ſin vero apparatus penuria aliqua in una re vel in pluribus fuerit, periculum eſt ne magis lædat balneum, quam proſit; Earum enim unaquæque, niſi a miniſtris prout oporteat, apparata fuerit, magnam noxam advehit. At quibus alvus in morbis plus æquo liquidior eſt, iis balneum minime opportunum eſt; imo neque iis, quibus magis quam deceat adſtricta eſt, neque prius ſoluta. Sed neque viribus defectos lavare oportet, neque ciborum faſtidio, aut vomitu jactatos, neque biliosa eructantes; neque quibus ſanguis e naribus profluit, niſi minus, quam opportunum ſit, fluat (tempus autem noſtri): ſi vero parcius quam pro occaſione fluat, lavare convenit, ſive univerſum corpus in cæteris, ſive caput ſolum juverit. Si igitur apparatus idonei fuerint, ægerque feliciter balneum ſuſcepturus ſit, quotidie lavare oportet. Quos

autem balneum oblectat, eos etiamsi bis die laveris, nihil aberraveris. Tota vero ptisana utentibus multo magis uti balneo licet, quam solo cremore utentibus; licet autem & his interdum; minime vero solo potu utentibus. Sunt autem & ex iis, quibus uti licet; ex præscriptis vero conjiciendum est, tum quibus in singulis victus modis profuturum sit balneum, tum quibus minime. Quibus nanque aliquid eorum maxime deest, quæ balneum bonum efficiunt, & balneo conferunt, lavare oportet; quibus vero nihil horum deest, & adsunt ipsis signa in quibus lavari conducit, lavare oportet.

HIPPOCRATIS
DE
VICTUS RATIONE IN MORBIS ACUTIS.
LIBER QUARTUS.

PRÆFATIO.

Mihi manifesto spurius videtur, vel ob formularum numerum, & ob medicamenta, quæ in legitimis scriptis HIPPOCRATIS *non reperias. Sparsi sunt de rebus omnino sui dissimilibus commentarii: historiæ non malæ morborum, pleuritidis, anginæ, choleræ, hydropis, ad quam cantharides suadet & alia acer-*

rima: inde monita diætetica, de carnibus, herbisque, de condimentis aphorismi varii, & conclusiones nimis latæ a peculiaribus eventis ad generalia axiomata. Vomitum diæteticum ter quaterve de mense imperat, ut in libris de diæta. Intercedunt etiam chirurgica.

ARGUMENTUM LIBRI.

De multis morbis acutis, & aliis; de causo; angina, aphonia, præcordiis inflammatis, catarrho; arteriæ ulceratione; pulmonis ardore, diversis febribus; pleuritide; peripneumonia; dysenteria, ictero, tetano; hydrope, hæmorrhoidibus; suppuratis; eorumque symptomatis; variis doloribus lateris, oculorum, lumborum; & aliarum partium; quorum diagnostica, prognostica & therapeutica traduntur.

At febris ardens fit; quum resiccatæ venulæ tempore æstivo, acres & biliosos serosos humores ad se adtraxerint. Ac febris multa detinet; corpusque velut ossuaria lassitudine affectum, laborat, ac dolet. Fit plerunque tum ex longo itinere; tum a longa siti, quum arefactæ venulæ acres calidasque fluxiones ad se adtraxerint. Fit vero lingua aspera, & sicca, valdeque nigra; partiumque ventris morsu dolet; dejectiones tum liquidæ, tum pallidæ fiunt; sitis adest vehemens; & vigiliæ, atque interdum mentis alienationes. Huic tum aquam, tum mulsam coctam aquosam, quantum desideret, potui dato. Quod si os amarum fuerit, vomere confert, & alvum subluere.

Verum si ad hæc non solvatur, cocto asinino lacte purgato. Salsum autem nihil, neque acre exhibendum; non enim (æger) ferret. Sorbitionem vero, antequam extra crises fuerit, ne dato. Et si sanguis e naribus fluxerit, solvitur affectio; itemque si sudores supervenerint judicatorii legitimi, cum urinis albis crassisque, & lævibus sedimentis; ac si abscessus aliquis obortus fuerit. Sin vero absque his solutus fuerit, reversio morbi rursum erit, aut coxæ, aut crurum dolor accidet, exspuetque crassa, si sanus futurus sit.

Febris ardentis genus aliud. Alvus subducitur; sitis lingua aspera, sicca, salsa. Urinæ suppressio, vigilia, extrema refrigerata. Tali, nisi sanguis e naribus fluxerit, aut circa collum abscessus, aut crurum dolor oboriatur, & (æger) sputa crassa exspuerit (hæc autem suppressa alvo contingunt) aut coxæ dolor, aut pudendi livor supervenerit, non judicatur; testiculus quoque intensus, judicatorius est. Sorbitiones dato adtractorias. In acutis autem morbis venam secabis, si morbus vehemens appareat, & qui ægrotant, ætate vigeant, & virium robur ipsis adfuerit. Atenim si angina, aut siquis alius ex pleuriticis morbus fuerit, medicamentis, quæ delinguntur, repurgato; at si imbecilliores appareant, ac plus sanguinis detraxeris, infuso in alvum tertio quoque die utendum, donec in tuto æger fuerit, aut etiam fame opus habeat.

Tumentia hypochondria non spirituum interceptione, septi transversi contensiones, aut spirituum protensiones, quibus in rectæ cervicis spiratione sicca pus non subest; sed a spirituum interceptione hæ affectiones succedunt; potissimum vero & vehementes jecoris dolores & lienis gravitates, atque aliæ inflammationes, & supra

ſeptum tranverſum dolores, morborumque collectiones ſolvi nequeunt, ſiquis prius medicamentis purgare aggreſſus fuerit; verum in his venæ ſectio princeps remedium eſt; deinde vero clyſteres, niſi vehemens & magnus fuerit morbus; ſin minus, etiam poſtea medicamento purgante opus eſt. Quod & poſt venæ ſectionem purgans medicamentum ſecuritate, ac moderatione indiget. Quicunque vero ſtatim per initia morborum, inflammationes purgante medicamento ſolvere conantur, ii de contenta quidem ac inflammata parte nihil detrahunt, quum nihil cedat, quæ adhuc cruda eſt adfectio; verum quæ morbo reluctantur, & ſana ſunt, ea contabefaciunt. At debili evadente corpore, morbus invaleſcit; quum autem morbus corpori prævaluerit, is curationem non admittit.

Subitam autem vocis ceſſationem venarum interceptiones faciunt, ſi bene valenti citra occaſionem, aut vehementem aliam cauſam id contigerit. Vena igitur brachii dextri interna ſecanda eſt, ac ſanguis detrahendus, inita ſecundum habitum ac ætatem pluris minorisque ratione. Horum autem quamplurimis hæc accidunt, faciei rubores, oculorum immobilitates, & manuum diſtentiones, dentium ſtridores, pulſationes, maxillarum contractio, extremarum partium refrigeratio, & ſpirituum in venis interceptiones. Cum dolores acceſſerint, ſanguinis melancholici, acriumque humorum affluxiones fiunt. Demorſæ autem partes internæ dolent. Demorſæ vero & nimis arefactæ venæ, tum diſtenduntur, tum inflammatæ conciunt, colliguntque ea, quæ affluunt: unde corrupto ſanguine, ac ſpiritibus vias, quæ in ipſo ſecundum naturam ſint, permeare nequeuntibus, perfrigerationes fiunt ob ſtabilitatem, vertigines, vocis ceſ-

ſatio, capitis gravitas, & convulſiones: ſi jam ad cor, aut ad venam pervenerint. Hinc epilepſiæ, aut partium reſolutiones eveniunt, ſi in ambientes locos fluxiones inciderint, atque ſpiritibus exire nequeuntibus exaruerint. At his ſane, prius adhibitis fomentis, confeſtim per initia venam ſecare oportet, quum adhuc ſublati ſunt, qui vexant omnes, tum ſpiritus, tum fluxiones; facilius etenim remediis patent. Et recreatis viribus, & proſpectis judicationibus, ſi non levetur, venter ſuperior medicamento purgandus eſt; inferior autem alvus, niſi clyſtere ſubducatur, lacte aſinino, quod coctum exhibito, neque minus quam heminas duodecim bibat; atque ſi virium robur ipſi adſit, plusquam ſexdecim.

Angina fit, quum ſub hyemem aut vernum tempus multa ac viſcida fluxio e capite ad jugulares venas defluxerit, eæque propter amplitudinem, copioſiorem fluxionem adtraxerint. Quum autem, quod & frigida & viſcida ſit, obſtruat tum ſpiritus, tum ſanguinis vias occludens, vicinas ſanguinis partes cogit, ipſumque immobilem ac ſtabilem efficit, quum frigidus natura ſit, & obſtruendi vi præditus; ob id ſuffocantur, livente lingua & rotunda evadente, ac reflexa, propter venas linguæ ſubjacentes. Nam ſubſecta uvula, quam nonnulli columellam vocant, vena utrinque craſſa apparet; quum igitur hæ oppletæ fuerint, linguæ, quæ ob ſiccitatem & rara & ſpongioſa eſt, innituntur; ea vero præ violentia ex venis humorem accipiens, ex lata, rotunda efficitur; ex bene colorata, livens, ex molli, dura, atque ex flexibili, inflexibilis; ita ut cito ſuffocet, niſi quis celeriter auxilietur, tum facta ex brachiis venarum ſectione, tum ſectis, quæ ſub lingua ſunt, venis, & medica-

mentis linctu medentibus, & calidis oris collutionibus: abraſo quoque capite, ceratum tum collo, tum capiti admovendum, & obvolutis lanis, mollibusque ſpongiis ex aqua calida expreſſis fotus adhibendi. Aqua etiam, & mulſa non frigida bibenda eſt; cremor denique adſumendus, quum jam ex judicatione in tuto fuerit.

Quum vero æſtiva vel autumnali tempeſtate ex capite calida & nitroſa fluxio defluxerit, ut quæ ab anni tempeſtate tum acris, tum calida ſit; quum hujusmodi fuerit, mordet, ulcerat, & ſpiritu implet, erectæ cervicis ſpiratio, ſiccitasque multa accedit, quæ ſub conſpectum cadunt, gracilia videntur; poſteriores quoque cervicis tendines contenduntur, ac velut nervorum diſtentione corripi videntur: vox quoque abrupta eſt, ac ſpiratio parva; ſpiritusque retractio denſa, ac violenta oboritur. His arteria ulceratur, pulmo incenditur, neque externum aerem introducere queunt; at his (affectio) niſi ad exteriores cervicis partes ultro deferatur, gravior ac inevitabilior eſt, tum propter anni tempus, tum quod a calidis acribusque (fit humoribus). Si febris prehenderit, veteri ſtercore non ſubeunte, aut recenti cibo accepto, ſive cum lateris dolore, ſive ſecus; eum quietem agere oportet, donec cibi recrementa primum ad imum ventrem deſcenderint. Potu autem uti aceto mulſo; at quum gravitas ad lumbos devenerit, inferiorem alvum clyſtere ſubluito, aut medicamento purgato; quum vero purgatus fuerit, pro victu ſorbitionem primum & aquam mulſam; deinde cibaria & elixos piſces præſcribere, vinumque aquoſum paucum ad noctem, interdiu vero dilutam mulſam. Quum vero flatus ita graveolentes fuerint, aut glande ſubdititia, aut alvi infuſo (utendum;)

ſin minus, in aceti mulſi potu contineto, donec cibi ad inferiorem alvum deſcenderint; deinde ſic clyſtere ſubducito.

At ſi liquidam alvum habenti febris ardens oboriatur, ſi purgare tibi idoneum eſſe videatur, intra tres dies ne purgaveris, ſed vel quarto. Quum autem purgaveris, ſorbitionibus utere, obſervatis febrium acceſſionibus, ut nequaquam quum adſunt, neque quum futuræ ſunt, exhibeas, ſed quum ceſſant, vel quieverunt, & quam longiſſime ab eorum initio. Frigentibus autem pedibus, neque potum, neque ſorbitionem, neque aliud quicquam hujusmodi dabis. Verum maximum eſſe ducito, ſi exſpectaveris, quousque valde incaluerint; deinde id quod utile eſt, exhibe: frigus enim pedum plerunque febris acceſſuræ ſignum eſt; at eo tempore ſiquid exhibueris, maxime per omnia peccaveris; morbum namque non parum auxeris. At quum febris deſinit, vice verſa pedes reliquo corpore calidiores fiunt; quum enim pedes refrigerat, augetur, & ex thorace accenſa, flammam ad caput remittit; at confertim calore univerſo ſurſum concurrente, atque ad caput exhalante, merito pedes frigeſcunt, quum natura excarnes & nervoſi ſint: præterea & a calidiſſimis locis multum diſtantes, refrigerantur, ſeſe colligente ad thoracem calore. Ac rurſum eadem ratione, quum febris ſolvitur, & in minutas partes diſtribuitur, ad pedes (calor) deſcendit; hoc igitur tempore caput & thorax refrigerantur: eas ob res (ſorbitio) exhibenda; quod quum pedes frigidi fuerint, calidum ventriculum eſſe neceſſe eſt, multoque faſtidio plenum, intentum eſſe hypochondrium, & corporis jactationem propter internam turbationem, mentis abalienationem, & dolores; (æger) vellicatur, vomere cupit, & ſi prava vo-

muerit, dolet. At quum calor ad pedes defcenderit, urinaque prodierit, etiamfi non fudaverit, omnia ceffant; eo igitur tempore forbitio exhibenda eft, alias perniciofa. Quibus autem alvus per febres perpetuo liquida eft, his ubi pedes eximie calefeceris, ceratis contexeris, fafciisque obvolveris, animum attende, ne fint reliquo corpore frigidiores; quod fi caleant, calefactorium nullum admove, fed cave ne frigefcant: potu eft utendum quam pauciffimo, aqua frigida, aut mulfa.

At quibus in febribus alvus liquida eft, & mens perturbata, & horum multi floccos vellunt, narefque fodiunt, & parum quidem ad interrogata refpondent, ipfi vero per fe nihil compofitum dicunt; fane talia mihi melancholica effe videntur. His autem ita fe habentibus, fi alvus liquida fuerit, & colliquefcens; forbitiones frigidiores & craffiores exhibendæ mihi videntur, & potiones, quæ alvum fiftant, vinofiores potius, quam aftringentes.

Quibus autem per febres ab initio tum vertigines, tum capitis pulfationes fiunt, ac urina tenuis, in his dum ad crifes febris exacerbetur, exfpectandum eft; neque fi delirarent, mirarer. At quibus principio urinæ nebulofæ, aut etiam craffæ funt, hos, fi cætera quoque conferant, fubpurgare oportet; quibus vero urinæ inter initia tenues, eos ne purgato; fed fi videatur, alvum fublue. Hos ita curare confert. Corpus quieti conciliare, ungere, & æqualiter contegere oportet; at pro potu mulfa aquofa uti, & in forbitione cremore hordei ad vefperam; alvum ab initio fubluito, fed his purgantia medicamenta ne exhibeto. Siquid enim circa ventrem commoveris, urina non concoquitur, fed febris fine fudore, & judicatione, diu perdurabit. Sorbitiones autem, quum pro-

pe judicationes fuerint, ne dederis, si perturbetur; sed quum (turbatio) remiserit, resque in melius processerit.

Omnium autem febrium judicationes observandæ sunt, atque eo tempore sorbitiones detrahendæ. Hæ vero febres longæ fieri consueverunt, & abscessus habere circa aures & cervicem, si quidem infernæ partes frigidæ fuerint; quod si frigidæ non fuerint, alias habent mutationes. Fluit autem & sanguis e naribus, & his alvi exturbantur. Quibuscunque vero febres anxiosæ sunt, & hypochondria contendunt, quique decumbentes eodem in loco stare nequeunt, & extremis omnibus frigescunt, hi maximam diligentiam & custodiam requirunt; eos autem sic degere oportet, ut non nisi acetum mulsum dilutum exhibeas, neque sorbitionem offeras, donec (febris) desierit, & urina concocta fuerit. Decumbere autem in conclavi obscuro (debent) & in stratis quam mollissimis reclinati, longo tempore eundem decubitum perferre, & quam minime sese jactare: id enim eos maxime juvat. Supra vero hypochondrium lini semen illitum admove, cavendo ne inhorrescat (æger) quum apponitur; sit autem summe tepidum, ex aqua & oleo coctum.

Conjectare vero oportet ex urinis, quid futurum sit; si namque crassiores pallidioresque fuerunt, meliores: si vero tenuiores & nigriores, deteriores. Si autem mutationes habeant, temporis diuturnitatem indicant; morbusque necessario tum ad deterius, tum ad melius commutat inæqualitatem. Inconstantes vero febres, donec constent, sinere oportet: quum autem constiterint, victu & curatione convenienti occurrere, facta secundum naturam speculatione. Sunt autem facies ægrotantium multæ: quare medenti animadvertendum

eſt, ne aliqua ipſum manifeſta cauſa lateat; neque earum quæ ratiocinatione cognoſcuntur, neque earum quas die pari aut impari apparere oportet. Maxime igitur numerus impar verendus eſt; quod hi dies in alterutram partem ægrotos inclinare faciant. Obſervare itaque oportet, primum diem, quo æger debilis eſſe cepit, cognito principio ex quo, & quando; id enim noſſe præcipuum exiſtimatur.

Quum autem ipſum interrogaveris, etiam hæc omnia conſiderabis, imprimis quidem, quomodo caput habeat, an dolore vacet, neque gravitatem in ſe habeat; deinde an hypochondria, lateraque dolore careant. Si videlicet hypochondrium doleat, aut attollatur, aut obliquitatem aliquam habeat, aut ſatietatem, aut lateris dolor adfuerit, ſimulque cum dolore aut tuſſicula, aut tormina, aut ventris dolor; quum autem horum quicquam hypochondrio adfuerit, alvum potiſſimum per clyſterem ſolvere oportet; bibat autem mulſam calidam coctam. Sed & perdiſcendum, an in exſurrectionibus defectu animi corripiatur, & an ſpiritum facile ducat. Inſpicienda quoque alvi dejectio, num vehementer atro colore prodierit, an ſincera, quales ſunt ſanorum dejectiones, & an tertio die exacerbetur febris. Ubi autem hujusmodi tertianos circuitus in his morbis probe admodum inſpexeris, præterea jam & alia conſideranda ſunt; & ſi quartus dies tertio quicquam in ipſis ſimile habuerit, æger in periculo verſatur.

Ex ſignis autem, nigra dejectio mortem ſignificat; quæ vero ſani dejectioni ſimilis eſt, ubi per omnes dies apparuerit, ſalutaris. Quum autem alvus glandi ſubditæ non ceſſerit, & facilis ſpiratio adfuerit, ſurgensque æger ad ſedem, aut in ipſo lecto animi defectu corripia-

tur; quum hæc ægro, aut ægræ inter initia adfuerint, delirium adfore expecta. Mens vero manibus quoque adhibenda est; nam si tremulæ fuerint, huic sanguinis e naribus destillationem futuram exspecta. Inspicere vero ipsas quoque nares oportet, an per utrasque spiritus æqualiter trahatur; & si multus e naribus fertur, convulsio fieri adsolet; si vero convulsio fiat, huic mors expectanda est, & bene habet, si quis prædicat.

At si in febre hyberna, lingua aspera fiat, adsintque animi defectus, huic etiam remissio febris contingere consuevit; verumtamen eum summa inedia curare oportet, & aquæ, ac mulsæ potione, ptisanæque cremore conservato: nihil febris remissioni fidens, quod hujusmodi signa habentes, in mortis periculo versentur. Quum autem hæc cognoveris, optimeque contemplatus fueris, ita fore, si lubeat tibi, prædicendum. Quum autem in febribus quinto die quid terrificum contigerit, aut alvus repente liquida dejecerit, & animi defectus inciderit, aut vocis suppressio prehenderit, aut convulsio vel singultus evenerit, ex his jactari æger consuevit, & sudores sub naso, & circa frontem, ac cervicem posteriore capitis parte suboriri; at qui hæc patiuntur, suspiriosi non multo post intereunt. Quibus autem per febres crura scatent tuberculis, quæ diu immorantia, febribus etiamnum perseverantibus, non maturantur, faucibusque irruit suffocatio, quum nullus tumor in faucibus sit, neque tubercula maturuerint, sed extincta fuerint, iis sanguis e naribus fluere consuevit; qui si copiosus fluxerit, morbi solutionem portendit; sin minus, longitudinem: quo vero parcius fluxerit, eo deterius, & magis diuturnum. Quod si & cætera facillima fuerint, huic dolo-

res ad pedes exſpectandi; qui ſi pedem attigerint, isque dolere perſeveret, inflammetur, & non levetur; dolores paulatim ad cervicem pervenient, & ad claviculam, ad humerum, ad pectus, & ad articulum; huncque tuberculoſum fieri oportebit. His vero exſtinctis, ſi manus contrahantur, vel tremulæ fiant, eum convulſio prehendit, ac delirium; quin etiam in ſuperciliis puſtulas ferventes, & rubores habet, & palpebra altera ad alteram pergerminat, dura tenet inflammatio, tumet vehementer oculus, & delirium valde increſcit; at noctes magis, quam dies, delirii ſignificationem præbent. Multa vero ſigna ad numerum imparem magis, quam parem, contingunt: utro tamen horum numerorum contingant, lethales (morbi) ſuccedunt. Hos vero ſi per initia quidem medicamentis purgare volueris, ante quintum (facito) ſi venter murmuraverit; ſi non, impurgatos ſinito: verum ſi murmuraverit, alvique dejectiones bilioſæ fuerint, ſcammonio moderate ſubpurgato. In reliqua vero curatione potus ac ſorbitiones parciſſime exhibeto, quo melius æger habeat, niſi remiſſione facta decimum quartum tranſgreſſus fuerit.

Quum febricitanti decimo quarto die vocis interceptio acceſſerit, non cita morbi fieri ſolutio, neque liberatio ſolet, ſed tali temporis diuturnitatem indicat; quum itaque hoc die apparuerit, diuturnior morbus evadit. Quum febricitanti lingua quarto die perturbate ſermocinatur, & alvus bilioſa liquida dejicit, is delirare conſuevit; ſed ex eventis, quid conſequatur, obſervandum.

Æſtiva ac autumnali tempeſtate in acutis repentina ſanguis deſtillatio, venarum contentionem, multumque fervorem ſignificat, ac poſtero die urinas tenues futuras; & ſi (æger) ætate viguerit, fuerit-

que corpore ob exercitationes bene carnoſo, aut melancholico, vel ex potatione manus tremulæ fuerint, delirium aut convulſionem prænunciare decet. Et ſi paribus quidem (diebus) ſupervenerint, melius: judicatoriis vero, perniciofum; niſi copioſus cumulate concitatus ſanguis reduntantiæ exitum fecerit per nares, aut per ſedem, aut puris excretiones, aut abſceſſus, aut humorum translationes, aut hypochondriorum dolores, aut ad teſtes, aut ad crura: his autem concoctis, viæ patent ſputis, uriniſque craſſis, lævibus, albis.

Febri ſingultuoſæ ſilphii ſuccum, acetum mulſum, daucum tritum potui dato; galbanumque ex melle, & cuminum delingendum; poſteaque ptiſanæ cremorem ſorbendum. Is autem evadere non poteſt, niſi judicatori ſudores, & ſomni æquales acceſſerint, urinæque craſſæ, & acres defluxerint, aut in abſceſſum (morbus) decubuerit. Nux pinea & myrrha ad delingendum (exhibeantur;) his vero acetum mulſum quam pauciſſimum potui dato: ſed ſi vehementer ſiticuloſi fuerint, aquam hordei.

Peripneumonicos & pleuriticos adfectus ita conſiderare oportet; an febris acuta ſit, & dolores lateris alterius, aut utriusque, & quum ſurſum fertur ſpiritus, num laboret, tuſſes adſint, & ſputa educantur rufa, aut livida, aut etiam tenuia, & ſpumoſa, & florida, & ſiquid aliud diſcrepet ab iis, quæ illis conſueta ſunt; ita degere oportet. Si dolor quidem ſurſum ad claviculam, aut circa mammam, & brachium pertingat, internam brachii venam ſecare oportet, utracunque fuerit parte, ea in ipſa. Sanguinem vero detrahere pro corporis habitu, anni tempore, ætate, & colore copioſius, & audacter, & ſi dolor acutus fuerit, ad animi uſque deliquium ducere: poſtea cly-

ſtere alvum ſubducere. Si vero deorſum ſub thorace dolor fuerit, valdeque urgeat, pleuritico alvum ſubpurgato; at medio purgationis tempore nihil dato, poſt purgationem autem acetum mulſum. At quarto die purgandum, verum per tres ab initio dies alvus ſubluenda; quod ſi ita non levetur, ſubpurgato. Cuſtodia vero adhibeatur adusque febris deceſſionem, ac ſeptimum diem: deinde ſi in tuto eſſe videatur, in primis exiguum ac tenuem cremorem admiſto melle dato: quod ſi facile ſputum educat, facile ſpiret, & laterum dolore careat, paulo craſſiorem & copioſiorem, ac bis die dato. Quod ſi non facile liberetur, pauciorem potionem, modicam ſorbitionem, cremorem tenuem, & ſemel, eo quo melius degit tempore; quod ex urinis deprehendes. Sorbitionem autem his in morbis prius adferre non oportet, quam urinas, aut ſputa concocta eſſe videris. Quod ſi medicamento purgatus multum dejecerit, dare neceſſe eſt, verum pauciorem ac tenuiorem; non enim poterit præ vaſorum vacuatione dormire, neque concoquere ſimiliter, neque judicationes ſuſtinere: verum ubi crudorum colliquationes factæ fuerint, & quæ renituntur rejecerit, nihil obſtabit. Concocta autem ſputa quidem ſunt, quum, puri ſimilia apparuerint; urinæ vero, ubi ſedimenta ſubrubra habuerint, quale eruum eſt. Cæteris autem laterum doloribus tepefactoria ac cerata admovere nihil prohibet; crura & lumbos (oleo) calido inungere, & pinguedine illinere; hypochondriis autem adusque mammas ex lini ſemine cataplaſma imponere. Quum autem peripneumonia ad ſtatum pervenerit, niſi repurgetur, auxilium non admittit, ac prava eſt, ſi æger difficile ſpiraverit, urinæ tenues &

acres ſint, ſudoreſque circa cervicem, & caput oboriantur; hi enim ſudores pravi ſunt, præ ſuffocatione, & impetu, & violentia morbis ſuperantibus, niſi urinæ copioſæ ac craſſæ proruperint, & ſputa cocta prodierint; horum autem quidquid ſua ſponte evenerit, morbum ſolvet.

Peripneumoniæ medicamentum ad delingendum. Nux pinea, & galbanum ex melle Attico; abrotanum ex aceto mulſo, piper, & veratrum nigrum fervefacta pleuritico etiam per initia perdolenti bibenda dato. Confert etiam panacem ex aceto mulſo fervefactum, percolatumque propinare tum hepaticis, tum in ſepti transverſi doloribus; & quæcunque per alvum, aut mictionem deducere voles, hæc ex vino, & melle (dabis:) quæ ad alvum, illa cum mulſa aquoſa copioſiore propinato.

Dyſenteria ſedata abſceſſum aut tumorem aliquem faciet, niſi (deſierit) aut in febres, aut ſudores, aut urinas craſſas, albas, valde perſpicuas, aut in tertianas, aut in varices; aut in teſticulum, aut in crura, aut in coxam dolor decubuerit. In bilioſa febre morbus regius ante ſeptimum diem cum rigore ſuccedens febrem ſoluit; citra rigorem vero intempeſtive obortus, lethale.

Lumborum diſtentio, & ex atrabilariis humoribus per venas ſpirituum interceptiones quum adfuerint, venæ ſectione ſolvuntur. Quum autem a tendinibus vehementer in anteriorem partem revelluntur, ſudoresque circa cervicem & faciem oriuntur, dum præ dolore mordentur, ac reſiccantur tendines adusque oſſis ſacri extremum porrecti, qui quidem craſſiſſimi ſpinam continent, qua parte maxima ligamenta exorta ad pedes uſque deſinunt; huic niſi febris, & ſomnus ſucceſſerit, & quæ ſequuntur coctionem habentes urinæ, ſudoreſque judicatorii prodierint, vinum Creticum

cum vinoſum bibendum, & pultem ſeu farinam coctam edendam exhibeto; cerato quoque perungere, atque illinere convenit, & crura ad pedes uſque calida in pelvi madefacta, velamentis contegere, ac brachia ad digitos uſque involvere, lumbosque a cervice ad coxas uſque, molli pelle, axungia & cera illita obducere, ita ut anteriora etiam contineat; & ex intervallis per utriculos calida aqua affuſa foveto, ac linteo obvolvito, ipſum decumbere jubeto. Alvum autem ne admodum, niſi ſubditia glande, ſolvas, ſi ex longo tempore uon dejecerit; & ſi quid tibi proceſſerit in melius, (ſatis:) ſin minus, modi radicem in vino odorato tritam & daucum mane jejuno ante calidæ perfuſionem propina; & poſt hæc cito farinam coctam tepidam quam plurimam edat, vinumque quum voluerit bene temperatum ſuperbibat; & ſi res quidem in melius tibi proceſſerit, (bene habet;) ſin minus, prædicendum.

At morbi omnes ſolvuntur, aut per os, aut per alvum, aut per veſicam, aut alium aliquem ejuſmodi articulum; ſudoris autem ſpecies morbis omnibus communis eſt. Quibus a capite fluxio fertur, his veratrum dare oportet. Quicunque vero ex abſceſſibus, aut venæ ruptione, aut ob intemperantiam, aut ob aliam vehementem quandam cauſam ſuppurati fiunt, his ne elleborum dederis; nihil enim proderit; & ſiquid patiatur æger, in cauſa eſſe videbitur elleborus. Si vero corpus diſſolvatur, aut dolor in capite ſit, aut oppletæ aures, aut nares, aut ſputatio, aut genuum gravitas, aut corporis præter conſuetudinem tumor; quidquid horum contigerit, dabis, ſi hæc neque a mœrore, neque a curis, neque a vigiliis oriantur; & ſiquid ſane horum cauſa fuerit, ad id curationem inſtituere oportet. Dolores autem laterum, dorſi, lum-

borum, coxarum, qui ex itinere contingunt, & quæcunque inter ſpirandum ex cauſa manifeſta dolent; ſæpius enim dolores ex crapulis, cibisque flatulentis, ad lumbos & coxas venire conſueverunt. Quibus vero ipſorum talia fuerint, his urinæ difficultas accedit: horum autem iter cauſa eſt, gravedinis quoque & raucedinis.

Quæcunque ex victus ratione contingunt, multa quidem unusquisque, prout præter conſuetudinem victu uſus fuerit, maxime obſervat; etenim qui prandere non conſueverunt, ſi pranſi fuerint, his ingens ventris tumor (oboritur) tum dormitatio, tum plenitudo; ſi vero ſupercœnaverint, alvus exturbatur. His a balneo dormire confert, & a ſomno lenta deambulatione multos conficere circuitus: quod ſi quidem alvus evacuata fuerit, cœnare, & parcum vinum, ſed meracius bibere; ſi vero alvum non exoneraverint, corpus oleo calido illinere: &, ſi ſitis urgeat, epoto vino aquoſo albo, aut dulci, quieſcere; ſi vero non dormierit, amplius quieſcere: in reliquis ſimilis victus ratio, qualis crapula gravatis, inſtituatur.

Ex potionibus autem quæ quidem aquoſiores ſunt, tardioris ſunt tranſitus, ac velut in orbem actæ circum hypochondria fluitant, & ad mictionem non decurrunt: tali vero potione repletus, nullum celeriter ex iis abſolvet opus, quæ contendenti corpori vi & celeritate elaborare accidit; quam maxime autem quieſcat, donec una cum cibis concoctæ fuerint. At vero potiones meraciores, & auſteriores ſunt, palpitationem in corpore, atque in capite pulſationem efficiunt; his belle fuerit, ſi ſuperdormiant, & calidum quid ex iis, quæ potiſſimum ſuaviſſima ipſis ſunt, ſorbeant. At vero jejunium ad capitis dolorem & crapulam, malum eſt; qui ſemel die cibum ſumunt,

hi & imbecilli ſunt, & calidum mejunt, præter conſuetum vaſis evacuatis; os ipſis ſalſum, & amarum efficitur, in omni opore tremunt: tempora diſtenduntur, cœnamque perinde ac ſi pranſi fuiſſent, concoquere nequeunt. Hos autem minus bibere oportet quam conſueverunt, liquidioremque mazam pro pane edere; atque ex oleribus rumicem, aut maluam, aut ptiſanam & betas. At vinum in cibo, quantum eſt moderatum, ac dilutius bibendum eſt, atque a cœna paululum deambulandum, donec excurrat urina, minxerintque; piſcibus etiam coctis utantur.

Edulia vero de ſe potiſſimum præbent indicia. Allium flatum, & calorem circa thoracem facit, capitis gravitatem, & anxietatem, & ſiquis alius dolor antea fieri conſueverit, eum exacerbaverit; urinas autem ciet, idque habet bonum. Optimum vero eſt, ut quis ipſum edat, ſi aut ebrius eſt, aut ad potationem ire volet. Caſeus flatum, & adſtrictionem, & ciborum incendium facit, crudum, & incoctum (edulium:) repletos autem in potu edere, deterrimum eſt. Legumina omnia flatulenta ſunt, & cruda, & elixa, & frixa, minime vero vel macerata, vel viridia; his autem niſi cum cibariis utendum non eſt. Sed horum ſingula ſuum vitium habent. Cicer quidem ſtatum, tum crudum tum frixum, & moleſtiam affert. Lens adſtringit, ac turbationem inducit, ſi cum cortice ſit. Lupinus autem horum malorum habet minima. Laſerpitii tum caulis, tum ſuccus, nonnullis quidem maxime; inexpertis vero per alvum non deſcendit. Verum ſicca cholera (huc malum) vocatur; fit autem maxime, ſi cum multo caſeo, aut bubularum carnium edulio mixtus fuerit. Nam & melancholicæ affectiones bubularum car-

nium eſu ingreveſcunt, quod earum natura inſuperabilis ſit, neque omnis eas ventriculus concoquere poſſit: at optime liberabuntur, qui perelixis, & perquam vetuſtis utentur. At caprinæ carnes optimæ; niſi quæ bubulis inſunt vitia, habeant omnia, & cruditatem; flatusque, & ructus magis movent, & choleram generant. Verum quæ odoratiſſimæ, ſolidæ, & ſuaviſſimæ ſunt, hæ optimæ ſunt tum perelixæ, tum frigidæ; quæ vero inſuaviſſimæ, graveolentes, & duræ, hæ deterrimæ; imo etiam quæ recentes. Optimæ autem ſunt æſtatis tempore; autumno vero peſſimæ. Porcelli carnes pravæ, quum crudiuſculæ, & ambuſtæ fuerint: magis autem tum turbationem efficiunt. Suillæ autem carnium omnium optimæ ſunt; præſtantiſſimæ vero, quæ neque vehementer pingues, neque contra vehementer graciles ſunt, neque veteris victimæ ætatem aſſequutæ. Edendæ vero ſunt abſque pelle, ac frigidiuſculæ; In cholera ſicca venter inflatur, & ſtrepitus inſunt, & dolor tum laterum, tum lumborum; nihilque alvus dejicit, ſed adſtricta eſt. Ita affectum, ne vomat, ſervato, verum alvus ſubducatur. Clyſterem itaque calidum, ac pinguiſſimum celeriter injice; perunctumque in aquam calidam, & quam plurimam, in ſolio collocatum, & calida ſenſim adfuſa demittito; ac ſi calefecto ipſi alvus ſubducatur, liberatus eſt. Huic etiam dormire confert, ac vinum tenue, & vetus, & meracius bibere: oleum quoque dato, ut quieſcat, & alvus ſubducatur, & ſolvitur (morbus;) a cibis autem, atque cæteris abſtineat; verum ſi dolor non remiſerit, lac aſininum bibendum, donec purgatus fuerit, exhibeto. At ſi alvus liquida fuerit, ac bilis dejiciatur, vexentque tormina,

vomitus, & ſuffocationes; quieſcere his eſt optimum, mulſam bibere, & non vomere.

Hydropum duæ naturæ ſunt, quorum alter ſub carne, ſi fieri incipit, vitari non poteſt; alter vero cum flatibus, multam proſperam curationem expoſtulat; maxime autem laboribus, fotu, & temperantia. Sicca autem, & acria edat; ſic enim maxime urinam excreverit, ac viribus pollebit. Si vero difficulter ſpiraverit, fueritque tempus vernum, & ætas viguerit, & virium robur adſit; ſanguinem e brachio detrahere oportet, deinde calidos panes vino nigro, & oleo intinctos edat, & quam minimum bibat, & quam plurimum laboret; ſuillasque carnes carnoſas cum aceto coctas edat, ut acclives obambulationes ſuſtinere poſſit.

Quicunque ventres inferiores calidos habent, ipſis & acres, & inæquales dejectiones a colliquatione prodeunt. Quibus quidem ſi vires validæ fuerint, revelles elleboro albo; ſin minus, trimeſtris tritici cremor craſſus & frigidus exhibendus, & lenticulæ pulmentum, panesque ſubcinericii, ac piſces: febricitanti quidem elixi; non febricitanti vero, aſſi. Vinum etiam non febricitanti nigrum; ſin minus, aqua ex meſpilis, aut myrti baccis, aut malis, aut ſorbis, aut palmulis, aut labruſcæ florentis racemulis. Si vero febris non detineat, abſintque tormina, lac aſininum calidum, modicum primum; deinde ſenſim progreſſu facto amplius bibat, & lini ſemen, & triticeam polentam, & fabas Ægyptias, exempto amaro quod ineſt, detracto cortice inſpergens, potui exhibeto: aut ova ſemiconcreta edat aſſa, & ſimilam, & milium, & alicam ex lacte coctam: hæc cocta frigida edenda, hisque ſimilia & pocula, & edulia exhibenda.

Diætetices maximum eſt, febrium tum intentiones, tum remiſſiones ut in acutis, ſic & longis morbis obſervare, ac cavere, ut tempora quibus cibi offerendi non ſunt, ſerves, & quando tuto offerendi ſint, cognoſcas; atque etiam quando plurimum ab intentione adfuerint. At noſſe oportet eos, quibus caput dolet ob exercitationes, aut curſus, aut itinera, aut venationem, aut quemvis alium intempeſtivum laborem, aut res venereas; decolores, raucedinoſos, lienoſos, exangues, difficile ſpirantes, ſicca tuſſi laborantes, ſiticuloſos, flatulentos, & venarum interceptiones; & eos, quibus intenta ſunt tum hypochondria, tum latera; tum dorſum, ac torpore detentos, & obſcure videntes, & eos quibus aurium tinnitus incidunt, & qui urinas non continent, morbo regio laborantes, & quorum alvi cruda dejiciunt, quibus ſanguis e naribus, aut ſede vehementer erumpit, aut inflationibus obſeſſos, ſi his vehemens dolor incurſet, neque ſuperiores ſint: horum nullum medicamento purgandum eſſe; etenim periculum invehes, nihilque juvabis, ſpontaneasque liberationes, ac judicationes adimes.

At ſicui ſanguinem detrahere conferat, firmam prius alvum facere oportet, atque ita detrahere; & ægrum inedia macerare, eique vinum demere; poſtea congruenti victu, & fotibus humidis reliquam curationem perage. At ſi conſtricta alvus eſſe tibi videatur, eam molli clyſtere ſublue. Si vero purgandum eſſe viſum fuerit, tuto per veratrum ſurſum purga, deorſum vero talium neminem. Optimum autem eſt, ad urinas, ad ſudores, & ad deambulationes adducere, & leni frictione uti, ut ne habitum denſiorem efficias; ſi vero in lecto decumbat, alii eum fricent. Et ſi in thorace quidem ſupra ſeptum transverſum affec-

tus læſerit, eum ut plurimum deſidere convenit, & quam minimum reclinari, quoad vires ferant, ſedentemque longo tempore oleo multo calido perfricari; ſi vero in inferiore alvo ſub ſepto transverſo doloribus afficiatur, decumbere confert; nulloque motu moveri, præterquam frictione, tali corpori conducit. Qui vero ex inferiore alvo ſolvuntur dolores, per urinas, & ſudores, ſi moderate delabantur, qui parvi ſunt, ſua ſponte ſolvuntur; vehementes autem pravi ſunt: tales enim aut intereunt, aut aliorum malorum expertes non convaleſcunt; verum quæ ejusmodi ſunt, incumbunt ac firmantur.

Potio hydropi idonea. Cantharidas tres ablatis cujusque capite, pedibus, & alis, earum corpora in tribus aquæ cyathis trita (exhibe;) & quum ex epoto medicamento laboraverit, calida perfundatur; illitus autem prius, jejunus bibat, & ex oleo panes calidos edat.

Sanguinem ſiſtens medicamentum. Fici ſuccum lana exceptum intus ad venam appone. Aut coagulum involutum in nares immitte. Aut chalcitidem digito prius formatam apprime, & cartilagines utrinque foris comprime, alvumque lacte aſinino cocto ſolve, & caput rade, & refrigerantia, ſi anni tempeſtas calida fuerit, admove. Seſamoides ſurſum purgat, ſeſquidrachmæ pondere ex aceto mulſo tritum, & potui datum; commiſcetur autem & veratris tertia potionis pars, ac minus ſuffocat. Ad Trichoſin, Immiſſum acuti foramen habenti filum in ſumma ſuperioris palpebræ margine deorſum verſus facta perpunctione transmitte, aliudque ſub hoc inferne trajicito; extenſa fila conſuito, ac colliga, quoad decidant. Et ſi ſatis quidem habuerit; bene cedat; ſin minus, ſiquid deficiat, rurſus eadem facienda. Hæ-

morrhoidas quoque eodem modo, impulſo per acum craſſiſſimo & quammaximo lanæ ſuccidæ filo deligabis, (ſecurior enim evadit hæc curatio), deinde iis compreſſis, ſeptico medicamento utere, neque priusquam deciderint, perfunde; unamque perpetuo relinque; & poſtea refectis viribus, elleboro purgandum, deinde exerceatur; & exſudet, & ante exercitationem mane frictio multa fiat; curſu abſtineat, ebrietate, & acribus, excepto origano. Vomat ſeptimo quoque die, aut ter in menſe: ſic enim optime corpus habuerit. Vinum fulvum bibat, auſterum, & aquoſum, & modicum.

Purulentis diſſectos ſcillæ orbiculos in aqua coquito; & ubi valde efferbuerit, effunde, & alia affuſa coquito, quoad tactui percocti, & molles apparuerint. Deinde læviter tritis cuminum frixum commiſce, alba ſeſama, & amygdalas recentes tritas, atque hæc melle excepta, delingenda exhibeto; & poſtea vinum bibat dulce. Sorbitiones autem, papaveris albi ſubtriti parvum acetabulum, aqua loturæ farinæ hornæ maceratum, melleque adfuſo coctum, tepidum ſorbeat; ſicque diem tranſigat: deinde quæ contingunt expendens ratione, cœnam dato.

Ad Dyſenteriam. Fabarum purarum quadrantem, ſurculosque rubiæ duodecim tritos commiſceto, & coquito, ac pingui addito, delingenda præbeto.

Ad Oculos. Spodium lotum, tanquam farinæ maſſam probe ſubactum, non liquidum, læviter teras, acerbo uvæ immaturæ & amaræ ſucco humectatum, & in ſole reſiccatum, ut illini queat, humectato: quum autem ſiccum evaſerit, læviter tritum, ſiccum oculis illine, eorumque angulis inſperge. Ad eosdem humi-

dos. Ebeni drachmam, æris uſti obolos novem in cote terito, croci obolos tres, his læviter tritis, vini dulcis heminam Atticam affundito; deinde Soli exponito, & contegito, atque ubi cocta exaruerint, his utere. Ad vehementes eorum dolores. Chalcitidis drachmam, uvæ expreſſæ reliquas partes duas, myrrham, crocumque terito, muſto admixto, in Sole coquito, & eo vehementer dolentes illinito; ſit autem in vaſe æneo. Earum, quæ ab utero ſuffocantur, cognitio; digitis duobus comprime, quod ſi ſenſerit, uteri ſtrangulatio eſt; ſi non, convulſio.

Ad hydropicos. Meconii ſeu pepli, acetabulum parvum Atticum rotundum potui dato. Squamæ æris quantum ſpecilla tria lata capiunt, cum farina recenti agglutinentur, hæc læviter trita, in catapotia convolvens dato; deorſum aquam purgant, & ex alvo ſtercus deturbant. In caricas ſingulas ſucci tithymalli guttas ſeptem inſtilla; deinde in vas novum compoſitas reconde, ac prædicto ante cibum exhibe. Hydropicis cicutam tritam, aqua affuſa, dato edendam, & ſuperbibendum: & meconium ſeu peplum terito, aqua affuſa percolato; & farina ſubactum in placentam coque, mel coctum affundens, hydropicis edendum exhibe, ac ſuperbibendum (vinum) dulce aquoſum, vel dilutam mulſam porrige. Quod autem ab excrementis meconium colligis, aſſerua, & cura.

HIPPOCRATIS LIBER DE FRACTURIS.

PRÆFATIO.

Egregium opus, ſapientis viri, & experti, & HIPPOCRATE digniſſimum. Fracturas in humero, femore, tibia, cubito, luxationes in genere, tibiæ, cubiti, recte exponit, adminiſtrationes chirurgicas dilucide docet cum cautellis, machinis, monitisque chirurgicis. Recte extenſionem in fractis & luxatis jubet primo die facere & ſecundo, neque unquam tertium exſpectare. Ad experientiam ſuam ubique provocat. Condones antiquitati, ſi virgarum cornærum inflexarum elatere tibiam extendere ſuaſit.

SECTIO PRIMA.

OPORTET medicum & luxationum, & fracturarum extenſiones quamdirectiſſimas facere. Hæc enim juſtiſſima natura eſt. Si vero quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem vergere convenit. Minus enim hoc peccatum eſt quam ad ſupinam. Qui igitur nihil præmeditati ſunt, plerumque nihil peccant. Ipſe enim qui deligatur, manum porrigit, ut qui ita a juſta natura cogatur. Qui vero ſapientes ſibi videntur medici, hi ſunt nimirum qui peccant.

Studii igitur non multi eſt manum fractam tractare, & quilibet, ut ita dicam, medicus hoc poteſt. Verum cogor plura de hoc ſcribere, quod ſciam medicos eſſe, qui ſibi ſapientes eſſe videntur ex figuris manus in deligatione, ex quibus ipſos indoctos eſſe putare oportebat. Sed enim multa in hac arte modo judicantur. Quod enim peregrinum eſt, quum nondum intellexerint an bonum ſit, magis laudant quam familiare, quod jam bonum eſſe ſciunt; & alienum magis laudant quam probe notum. * Dicendum igitur, quænam medicorum peccata de natura manus tum dedocere, tum docere velim. Nam & aliorum corporis oſſium doctrinam hic ſermo affert. Manum itaque, de qua nobis ſermo eſt, quidam pronam deligandam dedit; ille vero cogebat ſic tenere velut ſagittantes, quum humerum injiciunt, atque ita habentem deligabat. hoc ipſum illi ſecundum naturam eſſe exiſtimans; & in teſtimonium adducebat tum omnia cubiti oſſa, quod directionem inter ſe haberent, tum coloris concordiam, quod ipſa per ſeipſam rectitudinem haberet, idque hoc modo & externa & interna parte. Hoc modo etiam dicebat, & carnes, & nervos a natura productos eſſe, & artem ſagittandi in teſtimonium citabat, & hæc dicens, ac faciens, ſapiens eſſe ſibi videbatur. Verum aliarum artium oblitus erat, & eorum quæ robore & eorum quæ artificiis operantur ac efficiunt, non animadvertens aliam in alio figuram ſecundum naturam eſſe, & in eodem opere alias dextræ manus figuras ſecundum naturam eſſe, alias ſiniſtræ, ſi ita contingat. Alia enim figura in jaculatione ſecundum naturam eſt, alia in fundæ jactu, alia in lapidis jactu, alia in pugilatu, alia in quieſcendo. Quot vero artes invenire quis poſſit, in quibus non

eadem figura manuum naturalis eſt? & in unaquaque arte aliter ad inſtrumentum, quod quiſque habet, & ad opus, quod perficere vult, manus figurantur. Ei vero, qui ſagittandi artem exercet, hanc figuram alterius manus optimam eſſe, conſentaneum eſt. Cardiniformis enim brachii pars, in cubiti ſede in hac figura innitens, oſſibus cubiti & brachii rectitudinem facit, veluti totum unum eſſet; & refractio articuli fracta eſt in hac figura. Veriſimile eſt igitur hoc modo minime flexibilem & rigidiſſimum eſſe hunc locum, & non ſuperari, neque remittere, dum a dextra manu nervus trahitur: & ſic nervum quidem quamplurimum trahet, a firmiſſimo vero, ac confertiſſimo emittet. Ex talibus enim ſagittarum emiſſionibus celeres & vehementiæ, & longinquitates fiunt. Deligationi vero cum arte ſagittandi nihil commune eſt. Nam & ubi deligavit, ſi manum ita habiturus eſſet, multos utique dolores majores vulnere adderet; & ſi flectere juberet, neque oſſa, neque nervi, neque carnes in eodem permanerent, ſed ſuperata deligatione alio transferrentur. Et quæ tandem eſt figuræ ſagittarii utilitas? Et in hac parte fortaſſe non peccaret is, qui ſibi ſapiens eſſe videtur, ſi ipſum vulneratum ſibi manum exhibere permitteret. * Alius porro medicus ſupinam manum præbens ita extendere jubebat, atque hoc modo habentem deligabat, hanc figuram naturalem eſſe putans, conjectura eſſe colore facta; & oſſa hoc modo ſecundum naturam eſſe exiſtimans, eo quod os eminens circa manus juncturam, ubi parvus digitus eſt, e directo eſſe apparet ejus oſſis, ex quo ulnam homines metiuntur, & hæc teſtimonia adducebat, quod ſecundum naturam hoc modo figura ſe haberet; & recte dicere putabatur.

At vero ſi quidem manus ſupina extendatur, vehementer utique doluerit. Cognoſcere autem poterit hoc quiſque ſua manu ita extenta, quod doloroſa eſt hæc figura. Nam & debilior vir, fortiorem ita manibus ſuis comprehenſum, ut cubiti flexura ſupina frangitur, quocumque voluerit duxerit. Neque enim ſi gladium in hac manu habeat, eo uti poterit, adeo violenta hæc figura eſt. Deinde ſi ubi deligavit quis, in hac figura ſinat, major quidem dolor ubi obambulaverit, magnus autem etiam ubi decubuerit, ſentietur. Quin & flectere manum ſi opus fuerit, omnino neceſſe eſt & muſculos, & oſſa aliam figuram habere. Sed & citra reliquam perniciem in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa juncturam manus eminens, juxta parvum digitum, hoc quidem cubiti eſt. Quod vero in flexura eſt, a quo ulnam homines metiuntur, id brachii caput eſt. Ille vero idem os eſſe, & hoc & illud putabat; itemque multi alii. Eſt autem idem cum illo, is qui cubitus ſive cubiti gibbus vocatur, in quem innitimur. Si quis igitur ita ſupinam manum habeat, tunc & os diſtortum apparet, & nervi a manus junctura tendentes ex interna parte, & de digitis, diſtorti fiunt. Tendunt enim hi nervi ad os brachii, unde ulna menſuratur. Tanta ſane, ac talia ſunt peccata, & ignorantiæ naturæ manus. Si vero velut ego jubeo, manum fractam quis extendat, os quidem quod eſt circa parvum digitum, ad cubiti flexuram tendens, in directum convertet, rectitudinem vero habebunt nervi a manus junctura ad brachii ſummas partes tendentes; & manus dum appenſa excipitur, in conſimili figura erit, in quali etiam erat dum deligaretur, ita ut neque ambulanti, neque decumbenti ullus dolor aut fatiga-

tio accedat. Desidere vero hominem ita oportet, ut ossis pars ad clarissimam præsentem lucem constituatur, ne is qui extensionem tractat, circa sufficientem directionem fallatur. Nam periti artificis manum admotam, ne os quidem eminens in contactu latere poterit. Porro ex cubiti ossibus ubi non ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernum os sauciatum est, etiamsi crassius id existat; partim quod sanum subtentum fundamenti loco ipsi est, partim quod facilius occultari potest, nisi juxta manus juncturam sauciari contigerit. Crassa enim est caro, quæ superne innascitur. Infernum vero os excarne est, & non facile occultari potest, & vehementiore extensione opus habet. Si vero hoc contritum non fuerit, sed alterum illud, vilior extensio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extensione opus habent. In puero etenim vidi extenta magis quam oportebat. Verum plerique minus quam oportet, extenduntur. * Convenit autem, facta extensione, volis admotis dirigere; deinde cerato illito non ita multo, ut ne deligamenta circumfluitent; ita deligare, ut summam manum non inferius cubiti flexura habeat, sed etiam paullo superius, ne ad summam partem sanguis influat, sed intercipiatur. Postea linteo deligare, initio ejus supra fracturam injecto, ita ut firmet quidem, non tamen admodum premat. Postquam autem circumdedit eodem loco bis aut ter, ad supernam partem deligans distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiantur, & illic desinat. Convenit autem prima lintea non esse longa. Secundorum vero linteorum initium supra fracturam injicere, ita ut semel circumdet eodem loco, deinde deorsum distribuat, & minus premens, & magis traducens, quo linteum dextram deligentur, aut ad

ipsi sufficiens sit, ad recurrendum eo ubi alterum desivit. Hic igitur lintea ad sinistram, aut dextram deligentur, aut utram partem contulerit, ad fracturæ figram, &in utram declinare expedierit. Postea vero splenia extendere oportet, modico cerato illita. Nam sic & mitius & stabilius se habent. Deinde sic linteis deligare alternatim, modo in dextram, modo in sinistram ; & plerumque inferne initio facto, sursum ducere ; aliquando etiam superne deorsum. Extremitates autem subaridas, & in acutum abeuntes, spleniis obvolutis curare oportet, ita ut copia opertoriorum non totum acervatim, sed particulatim corrigat. Insuper autem circa manus juncturam sive articulum laxe circumdate splenia oportet alias atque alias. Copia vero linteorum sufficiens primum, duæ partes sunt. Signa autem bene curati, & terminus recte deligati, hæc sunt: si interrogaveris ipsum an compressus sit, & si compressum quidem se esse dixerit, sed leniter, & maxime circà ipsam fracturam. Hujusmodi ita facta esse perpetuo dicere oportet eum, qui recte deligatur. Signa vero mediocritatis hæc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est, ipse sibi videatur non minus, sed magis compressus esse. Postridie vero tumorem parvum, mollem ad summam manum obortum esse. Mediocritatis enim factæ a te compressionis signum hoc est. Desinente autem die minus compressus esse sibi videatur. Tertia vero die deligamenta laxa esse ipsi videantur. Et si quid horum jam relatorum defecerit, noscere oportet deligationem moderata laxiorem esse. Si vero quid ex relatis abundaverit ; nosse oportet ultra modum compressum esse. Et ex his conjectura facta, postea deligans aut laxabis, aut comprimes magis. Resolvere autem oportet ter-

tia die; ubi extenderis. Et ſi primum moderate deligaſti, hanc deligationem paullo magis quam illam comprimere oportet, & initia ſupra fracturam injicere, quemadmodum etiam antea. Si quidem enim hanc prius deligaveris, ſanies ex hac ad extremitates hinc atque illinc exhauritur. Si vero aliquam aliam partem prius compreſſeris, in illam ex compreſſa exhauritur. Intelligentia autem ad multa utilis exiſtit. Sic igitur ſemper incipere oportet & deligationem, & compreſſionem ex hoc loco. Reliqua vero juxta rationem, ita ut quanto longius a fractura digreſſus fueris, minus comprimas, nunquam quidem laxa omnino circumdando, ſed adhærentia. Poſtea vero pluribus linteis deligare oportet in ſingulis deligationibus. Et ſi interrogetur, dicat ſe paullo magis compreſſum eſſe quam prius, & præſertim circa fracturam. Sed & alia & circa tumorem, & circa dolorem, & circa adlevationem pro prioris deligationis ratione fiant. Poſtquam vero tertius jam aderit dies, laxiora eſſe ipſi videantur deligamenta. Deinde reſolvere oportet, & rurſus paullo, magis comprimendo deligare, & hoc cum omnibus linteis, quibus deligandus erat. Et poſtea omnia ea ipſum apprehendant, quæ etiam in primis deligationum circuitibus contigerant. Ubi vero tertius aderit dies, & ſeptimus a prima deligatione, ſiquidem recte deligatus fuerit, tumor in ſumma manu, atque hic non valde magnus erit. Locus autem, qui deligatur, in omnibus deligationibus tenuior, ac gracilior comperietur: verum in ſeptimo etiam valde tenuis; & oſſa fracta magis moventur, & facilius ad correctionem ducuntur. Et ſi hæc hujuſmodi fuerint, facta coaptatione velut ad ferulas adhibendas deligare oportet, paullo magis com-

comprimendo quam antea, si non dolor aliquis major fuerit ex tumore, qui est in summa manu. Postquam autem linteis deligaveris, ferulas circumponere oportet, & vinculis quam laxissimis circumdare, quietis saltem gratia, ut ferularum appositio ad compressionem manus nihil faciat. Postea vero & dolor, & adlevatio eodem modo fiant, velut in primis deligationum circuitibus. At vero ubi tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare oportet, maxime quidem circa fracturam, sed & alia juxta rationem, si quidem & deligatio magis laxa fuerit, quam comprimat. Crassissimam autem ferulam esse oportet, qua parte extat fractura, non tamen multum. Et ad hoc studium vel maxime adhibendum est, ut ferula e directo magni digiti non ponatur, sed hac vel illac: immo neque a directo parvi digiti, qua parte os supereminet in manus articulo, sed hac vel illac. Quod si ad fracturam conferat hac parte aliquas ferulas poni, breviores ipsas aliis esse oportet, ut ne perveniant ad ossa præminentia, juxta manus articulum. Periculum est enim ulcerationis, & denudationis nervorum. Oportet autem tertio quoque die ferulis valde leniter firmare, hoc cogitantes, quod ferulæ, deligationis conservandæ gratia, apponuntur, non autem compressionis gratia adligantur. Si quidem igitur probe noveris, quod in prioribus deligationibus ossa sufficienter sunt directa, & neque pruritus infestent, neque ulla aliqua ulceratio suspecta sit: ita eum ferulis deligatum sinere oportet, donec viginti dies transgressus fuerit. In triginta enim diebus universis maxime ex toto cubiti ossa corroborantur. Certum tamen nihil est. Nam & natura a natura, & ætas ab ætate valde differt. Post-

quam autem ſolveris, aquam calidam adfundere oportet, & poſtea deligare, paullo minus comprimendo quam antea, & paucioribus linteis quam prius. Et poſtea tertio quoque die ſolvere, ac rurſus deligare, ita ut minus comprimas, & paucioribus linteis utaris. At vero ſi ubi ferulis deligatus eſt, oſſa non recte poſita eſſe ſuſpiceris, aut aliud quid vulneratum vexet, in dimidio temporis ſpatio, aut paullo prius ſolvere, & rurſus deligare oportet. * Victus porro his, quibus ab initio ulcera non facta fuerint, neque oſſa extra eminent, ſufficit aliquanto ſimplicior. Verum parciore victu utendum eſt ipſis uſque ad diem decimum, ut qui jam etiam quieſcant; & obſoniis tenellis utendum, quæ tranſitui mediocritatem exhibent. A vino vero, & carnis eſu abſtinendum. Poſtea tamen ſenſim progreſſu facto reficiendi ſunt. Hic ſermo velut lex juſta poſita eſt de fracturarum curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo eventus ſequi, ex juſta tractatione. Quidquid vero non ita eventum habuerit, ſcire oportet, quod in tractatione quid defectuoſe, aut redundanter factum eſt. Quin & hæc inſuper in hoc ſimplici modo conſiderare oportet, quæ non ita valde curare ſolent medici, & quidem quum omnem curationem, & totam deligationem corrumpere poſſint, ſi non recte fiant. Si enim ambo oſſa fracta fuerint, aut infernum ſolum: is vero qui deligatus eſt, in faſcia quadam manum exceptam ac appenſam habeat, & plurima faſciæ pars circa fracturam exſiſtit, ita ut manus hinc atque hinc pendeat: hunc neceſſe eſt reperiri os ad ſupernam partem diſtortum habentem. Si vero ſic fractis oſſibus, & ſummam manum in faſcia habet, & partem juxta cubiti flexuram, reliqua vero cubiti pars non ſit

elevata: hic ad infernam partem os diſtortum habere comperietur. Proinde in faſcia molli latitudinem habente maximam cubiti partem, & manus articulum æqualiter ſuſpendere, ac elevata geſtare oportet.

SECTIO II.

At vero ſi brachium fractum fuerit, ſi quidem quis extentam manum in hac figura extendat, muſculus brachii extentus deligabitur. Poſtquam autem deligatus cubiti flexuram inflexerit, muſculus brachii aliam figuram habebit. Juſtiſſima igitur brachii extenſio hæc eſt. Lignum cubitale, aut paullo brevius, qualia ſunt ligna, quæ in foramina ligonum immittuntur, ſuſpendere oportet, hinc atque illinc catena deligatum. Hominem vero in alta quapiam ſede collocatum, ita manu ſuperincumbere oportet, ut lignum id ſub ala ſit moderate habens, ut homo vix ſedere poſſit, & fere ſublevatus ſit; ſuppoſito poſtea alio quopiam fulcimento, & coriaceo pulvino uno aut pluribus ſubjectis, quo moderatam altitudinem habeat cubitus, ad rectum angulum obliquatus. Optimum quidem eſt corium latum ac molle, aut faſciam latam circumdare, & magnum aliquod pondus appendere, quod moderate intendere poſſit; ſin minus, vir aliquis robuſtus in hac figura cubiti, circa cubiti flexuram deorſum cogat. At vero medicus erectus ſtans, & alterum pedem in altiore quopiam habens, adgreſſionem faciat, ita ut volis os dirigat ac componat: facile autem dirigetur. Nam hæc extenſio bona eſt, ſi quis ipſam recte præparet. Deinde deliget faſciarum principiis ſupra fracturam injectis; & reliqua omnia, quemadmodum prius mo-

nuimus, tractet; & easdem interrogationes faciat; & iisdem signis utatur, an moderate habeat, aut secus. Et per tertium diem deliget, & magis comprimat. Et septima, aut nona die cum ferulis deliget. Et si suspicionem habeat, os non bene positum esse, intermedio tempore solvat, & ubi probe collocavit, rursus deliget. * Corroboratur autem maxime os brachii in xl. diebus. Postquam vero hos excesserit, solvere oportet, & minus comprimere, & paucioribus quoque linteis deligare. Cæterum victum quemdam exquisitiorem, quam prius constituere oportet, & ad longius tempus. Ejus vero conjecturam facere oportet, ad tumoris, qui in summa manu est, robur respiciendo. Insuper autem & ad hæc animum advertere oportet, quod brachium a natura ad externam partem incurvatum est, & distorqueri solet, si non bene curetur. Sed & alia omnia ossa, quæ a natura ad hanc partem distorta sunt, etiam dum curantur ubi fracta sunt, distorqueri solent. Ubi igitur tale quippiam in suspicionem venerit, lata insuper fascia brachium circumcirca complecti oportet, & circum pectus deligare, & ubi quiescere volet, inter cubiti flexuram & costas, splenium quoddam multiplex convolutum ac complicatum supponere, aut aliud quid, quod huic simile existat. Hoc enim modo incurvatio ossis recta evadet. Cavere tamen oportet, ut ne minus ad internam partem vergat.

Pes vero hominis ex multis, ac parvis ossibus compositus est, quemadmodum etiam summa manus. Franguntur quidem non ita valde hæc ossa, si non una cum corpore, ab acuto aliquo aut gravi vulnerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat, in ulcerationum parte refertur. Si vero quid e loco suo motum fuerit, aut digitorum articu-

lus, aut aliud quoddam ex oſſibus ſummi pedis, unumquodque in ſuum locum cogere oportet, quemadmodum & ea, quæ in manu ſunt. Curare vero oportet cerato, & ſpleniis, & linteis velut etiam fracturas, exceptis ferulis, eodem modo comprimendo, & per tertium diem deligando. Interrogetur item is, qui deligatur, ſimiliter velut in fracturis, & de compreſſione facta, & an laxa ſit deligatio. At vero ſana fiunt in XX. diebus perfecte omnia, exceptis his quæ cum tibiæ oſſibus communionem habent, & cum ipſa e directo. Conducit autem hoc tempore decumbere. At non tolerant contemnentes morbum. Verum priuſquam ſani fiant, obambulant. Et propterea plurimi non perfecte ſanantur, ſed dolor ipſos ſæpe merito commonefacit. Totum enim corporis pondus pedes vehunt. Quum igitur nondum ſani iter faciunt, articuli moti male curantur, ideoque alias atque alias hi qui ad tibiam ſunt dolent. Quæ vero cum tibiæ oſſibus communionem habent, & majora aliis ſunt, & ubi hæc mota ſunt, diuturniorem medelam requirunt. Curatio tamen eadem eſt. Verum linteis, & ſpleniis pluribus uti oportet, & in totum hinc atque illinc deligare. Comprimere item velut alia omnia, ea maxime parte qua emota ſunt, & primas quoque linteorum obvolutiones eodem modo facere. In unaquaque vero reſolutione, multa calida aqua uti oportet. In omnibus enim circa articulos læſionibus multa aqua calida adfundenda eſt. Cæterum compreſſiones, & laxationes in iiſdem temporibus eadem ſigna oſtendunt, quæ in ſuperioribus; & religationes eodem fiant. Sani vero perfecte hi fiunt in xl. maxime diebus, ſi decumbere ſuſtinuerint; ſin minus, eadem patiuntur, quæ prius relata ſunt, & adhuc am-

plius. Porro quicumque ſaltu de alto quopiam loco facto, in calcaneum vehementer ſe fulciverunt, his oſſa quidem diſparantur, venulæ vero ſanguinem effundunt, carne circa os contuſa, tumor autem accedit, & dolor multus. Os enim hoc parvum non eſt, & ſupereminet quidem ſub tibiæ rectitudinem, communionem vero habet cum venis ac nervis principalibus. Tendo autem poſterior huic oſſi annectitur. Hos curare oportet cerato, & ſpleniis, & linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus. Et ab his opus eſt etiam aliis quamoptimis, ac leniſſimis; & ſi quidem mollis fuerit a natura cutis circum calcaneum, ſic ſinere oportet. Si vero craſſa, & dura, veluti quidam habent, incidere oportet æqualiter, & adtenuare, ita tamen ut ne vulneretur. At vero talia bene deligare non cujuſvis eſt. Si enim deliget quis, quomodo alia circa malleolos deligantur, ita ut aliquando circum pedem, aliquando circum tendinem faſciæ circumdentur; hæ conſtrictiones calcaneum ſeparant, qua parte contuſio facta eſt. Atque ita periculum eſt, ne calcanei os corrumpatur; & ſane ſi corruptum fuerit, per omne ævum morbus durare poteſt. Nam & alia quæ non ex tali modo ſunt, ipſum corrumpunt, ſed in decubitu denigrato calcaneo ex figuræ neglectu, aut in tibia vulnere fiente periculoſo, ac diuturno, & communionem cum calcaneo habente, aut in femore, aut ubi ex alio morbo diuturnus decubitus contingit. Adtamen & talibus diuturnæ, ac moleſtæ adfectiones fiunt, & quæ ſæpe refringantur, ſi non bona diligentia, & multa quiete curentur. Quare etiam ea, quæ ex tali modo corrumpuntur, ſupra aliquam læſionem, magna corpori pericula inducunt. Febres enim peracutæ oboriuntur, continuæ, tre-

mulæ, ſingultuoſæ, mentem contingentes, paucis diebus durantes, ac occidentes. Fieri etiam poſſunt venarum ſanguifluarum livores, venarum nauſeæ, & cancerationes ex compreſſione. Fieri autem poſſunt hæc abſque alia corruptione. Atque hæc quidem relata ſunt, ubi vehementiſſimæ contuſiones fiunt. Plurima tamen leniter circumcirca contunduntur, neque ullum magnum curationis ſtudium exigunt, ſed recte tamen tractare oportet. Quum vero vehemens in fulciendo illiſio facta eſſe viſa fuerit, tunc ſane relata facere convenit, & deligationem plurimam facere circum calcaneum obvolutam, ita ut aliquando ad ſummas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando ad tibiæ partes, ex oppoſito lintea obvolvantur. Deligare inſuper oportet & vicina omnia, hinc atque illinc, velut etiam prius dictum eſt, & vehementem compreſſionem non facere, ſed cum multis linteis. Præſtat autem & veratrum bibendum dare eadem die, aut poſtridie; & tertia die reſolvere, ac rurſum deligare. Signa porro an recrudeſcant, aut non, hæc ſunt. Quum ſanguis e venis effuſus, & denigrationes, & his vicina fiunt ſubrubra, & ſubdura, periculum eſt ne recrudeſcant. At ſi quidem febre careat, ſurſum purgans medicamentum dandum eſt, velut dictum eſt, itemque ſi non continua febre laboret. Si vero continua fuerit febris, medicamentum dandum non eſt. Verum & a cibis, & a ſorbitionibus abſtinendum. Potu vero utendum aqua, non vino, ſed favorum cremore decocto, aut aceto mulſo dulci. Si vero non recrudeſcent, ſanguis e venis effuſus, & denigrationes, & vicinæ partes cum virore ſubpallidæ fient, & non duræ, & bonum eſt hoc teſtimonium in omnibus ſugillatis, ſanguine e venis ſub-

ter cutem effuso, quod non recrudescent. Quæcunque vero cum duritia livescunt, ea ut denigrescant periculum est. Cæterum hoc studio habere oportet, ut pes plerumque paullo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autem fieri poterit in sexaginta diebus, si quieverit. At vero tibiæ duo ossa sunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius est, illa vero parte non multo tenuius. Cohærent autem inter se juxta pedem, & appendicem communem habent. Verum in rectitudine tibiæ non cohærent. Juxta femur autem cohærent, & appendicem habent, & appendix discriminationem. Longius vero paullo alterum os est, quod secundum parvum digitum est. Et talis quidem est natura ossium in tibia. Luxantur autem aliquando juxta pedem ambo ossa, quandoque cum appendice, quandoque vero appendix tantum emovetur, quandoque alterum tantum os. Hæc autem minus molesta sunt, quam ea quæ in articulo manus existunt, si quiescere homines sustineant. Curatio vero consimilis est velut illorum. Nam & repositionem ex extensione, velut in illis, facere oportet. Verum vehementiore extensione opus habent, quanto fortius est ea parte corpus. Plerumque tamen sufficiunt viri duo, alter hinc alter illinc extendentes. Si vero non satis robusti fuerint, facile est vehementiorem extensionem facere. Aut enim rotæ modiolum, aut aliud quid huic simile defodere oportet, & molle quiddam pedi circumdare, & postea latis bubulis loris pede deligato, principia lororum aut ad pistillum, aut ad aliud lignum alligare, atque ita ligno in summum modiolum indito refringere, ita ut alii contra extendant humeris & poplite apprehensis. Potest etiam superna corporis pars necessitate hac exten-

ſionis urgeri, partim quidem ſi ita voles, ligno rotundo levigate alte defoſſo, partem quamdam ipſius ſupereminentem intra crura juxta ani & ſcorti intercapedinem applicato, quo corpus ſequi prohibeat ad eos qui a pedibus extendunt. Deinde ad crus quod extenditur declinare non oportet, ſed aliquem a latere aſſidere, qui nates retrudat, ne corpus circumtrahatur. Partim vero ſi etiam circa alas hinc atque illinc ligna adfigantur, manus autem extentæ ſerventur, apprehendat autem quis circa genu, atque ita contra extendat. Partim item ſi quis velit, aliis loris circa genu aut circa femur deligatis, & alio rotæ modiolo ſupra caput defoſſo, & loris ex ligno quopiam alligatis, & ligno ita in rotæ modiolum defixo, ad contrariam partem his, qui a pedibus extendunt, adtrahere poteſt. Quin & ſi voles, pro rotarum modiolis trabem mediocrem ſub lectum extendes, deinde ad trabis hinc atque illinc caput ligna fulciens ac refringens, lora ipſis adligata intendes. Si vero & hoc velis, aſellis hinc atque illinc conſtitutis, in ipſis extenſionem facies. Sunt autem & alii multi extenſionum modi. Optimum autem fuerit, ſi quis in magna civitate medicum agit, ut lignum habeat præparatum, in quo omnes neceſſitates inſint, tum ad omnes fracturas, tum ad omnes articulorum repoſitiones, ex extenſione, ac vectium uſu. Satis autem eſt, ſi lignum fuerit & longitudine, & latitudine, & craſſitudine tale, quales columnæ querneæ quadrangulæ fiunt. Poſtquam autem ſufficienter extenderis, facile jam eſt articulum reponere. Elevatur enim in directum ſupra priſtinam ſedem. Dirigere itaque manuum volis oportet, ita ut his partim in id, quod eluxatum eminet, innitaris, partim ab altera parte

infra malleolum renitaris, Ubi vero repofueris, fi quidem fieri poterit, extentum ita deligabis. Si vero præ loris impediaris, his exfolutis diftentionem facias, donec deligaveris. Deligare autem eodem modo oportet, & fafciarum initiis fimiliter in id, quod luxatum eminet, injectis, & primis obvolutionibus plurimis fupra id factis, imo etiam fpleniis plurimis fupra id impofitis, & compreffione maxime ifthic contingente. Sed & hinc atque illinc multum infuper deligare oportet. Magis autem hic articulus compreffione opus habet in prima deligatione, quam is, qui in manu eft. Poftquam autem deligaveris, fublimius reliquo corpore deligatam partem habeat. Pofitum autem ipfius ita facere oportet, quo quamminime pes dependeat. At vero adtenuationem corporis ita facere oportet, prout talem vel talem vim ipfa luxatio habet. Aliqua enim parum, aliqua multum luxantur. In totum vero magis, & longiore tempore in vulneribus circa crura, quam his, quæ circa manus funt, adtenuare oportet. Nam & majora, & craffiora hæc, quam illa funt; & fane etiam neceffarium eft quiefcere corpus ac decumbere. Verum poftea deligare articulum tertia die, neque prohibet quicquam, neque urget; & alia omnia fimiliter, velut fuperius relata, curare oportet. Et fi quidem quiete decumbet, fufficient quadraginta dies, fi folum in fuum locum offa rurfus defederint. Si vero quiefcere nolet, non facile quidem crure uti poterit, & deligatione ad multum tempus uti cogetur. Quæcumque vero offa non perfecte defident in fuum locum, fed aliquid deficit, progreffu temporis attenuatur coxa, & femur, & tibia. Et fi quidem intro luxata fuerint, externa pars attenuatur. Si vero extra, interna.

Plurima autem ad internam partem luxantur.

Postquam vero ambo tibiæ ossa fracta fuerint citra exulcerationem, extensione vehementiore opus habent. Extendere autem oportet quibusdam modis ex prædictis, si magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam a viris fientes extensiones. Plerumque enim suffecerint duo viri robusti, alter hinc, alter illinc distendentes. Intendere autem oportet in directum, secundum naturam, & secundum rectitudinem tibiæ, ac femoris, sive tibiæ fractæ, sive femoris ossa extenderis. Sed & deligare sic oportet utrisque extentis, utrum tandem horum deligaveris. Non enim eadem cruri, & manui conferunt. Nam ubi cubiti & brachii ossa fracta fuerint deligata, manus appensa excipitur. At si extenta deligaveris, figuræ carnium alterantur inter flectendum in cubiti flexura. Fieri enim non potest, ut cubiti flexura ad multum tempus maneat extenta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse consuevit. Quin & quum homines obambulare possint, ubi circa manum sauciati fuerint, opus habent flexione in cubiti flexura. At crus quum & in ambulando, & in stando consueverit, aliquando quidem extentum esse, aliquando vero fere extentum esse ad internam partem secundum naturam: & sane etiam ad hoc ut reliquum corpus vehat: propterea facile est ipsi extentum esse, ubi ejus necessitatem habuerit. Quin & in cubilibus sæpe in hac figura est, ut videlicet sit extentum. Postquam autem vulneratum fuerit, necessitas animi propositum in servitutem adigit. Impotentes enim fiunt ad se adtollendum, adeo ut ne meminerint quidem, ut inflectant, ac exsurgant; sed quiescunt in hac figura decumbentes. Propter has igitur caussas, neque extensionis, neque deligationis figura ea-

dem manui & cruri conducit. Si quidem igitur suffecerit extensio, quæ per viros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Imperitiam enim arguit machinas adhibere, ubi ipsis non est opus. Si vero non sufficiens fuerit extensio per viros, etiam ex aliis necessariis quædam adhibere oportet, si quæ commoda fuerint. Quum autem satis jam extenta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturam reducere, manuum volis, ac palmis corrigendo, ac coaptando. Ubi vero direxeris, linteis deligare extenta sive ad dextram partem, sive ad sinistram, & circumducere prima lintea conducat. Initia autem ipsorum supra fracturam injiciantur, & circum hanc primæ quoque obvolutiones circumducantur, deinde deligando sursum ad tibiam distribuantur, velut in fracturis dictum est. Cæterum lintea latiora esse oportet, & longiora, eaque multo plura circa crus quam in manu. Ubi vero deligaveris, super planum quoddam & molle deponere convenit, ut neque hac, neque illac distorqueatur; neque repandum, neque gibbum fiat. Maxime autem confert pulvinar, aut linteum, aut laneum, durum, laxum, per medium secundum longitudinem subjectum, aut aliud quid, quod huic simile existit. Nam de canalibus, qui sub crura fracta subjiciuntur, quid consulam ambigo, an supponere ipsos conveniat, aut non; prosunt enim, non tamen quantum putant hi, qui ipsos supponunt. Non enim quiescere cogunt canales, velut illi putant. Nam neque dum reliquum corpus aut hac, aut illac vertitur, cogit canalis ut crus ne sequatur, si non ipse homo hujus rei curam habeat. Neque rursus absque corpore crus moveri canalis prohibet vel in hanc, vel in illam partem. Quin & crudelius est lignum subjicere, si non si-

mul molle quiddam in ipſum indatur. At utiliſſimum eſt in ſtrato permutando, & in progreſſibus ad alvum exonerandam. Licet igitur & cum canali, & ſine canali, & bene, & male rem moliri. Verum vulgo perſuaſum eſt, etiam medicum minus delinquere, ſi canalis ſubjiciatur, etiamſi minus hoc artem referat. Oportet enim ſuper plano quopiam, ac molli, cubare crus ipſum, penitus in directum; alioqui neceſſe eſt deligationem ſuperari a diſtortione, quæ in poſitu contingit, quocumque & quamtuncumque tandem inclinarit. Reſpondeat autem deligatus eadem, quæ etiam prius dicta ſunt. Nam & deligationem talem eſſe oportet, & tumorem ita attolli ad extremas partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem; & quod deligatur, gracilius inveniri, & deligationes magis facere, & pluribus linteis, & circumdare pedem laxe, ſi non vulnus valde propinquum genu fuerit. Extendere autem moderate, & dirigere oſſa in unaquaque deligatione oportet. Si enim recte curetur, & tumor ſecundum rationem procedat; tum locus, qui deligatur, tenuior, ac gracilior erit, tum oſſa adductu faciliora, & extenſioni magis obedientia. Poſtquam autem ſeptimus, aut undecimus aderit dies, ferulas apponere oportet, quemadmodum & in aliis fracturis dictum eſt. Cæterum ferulatum locationes vitare oportet & ſecundum malleolorum rectitudinem, & ſupra tendinem, qui eſt in tibia pedis. At tibiæ oſſa corroborantur in quadraginta diebus, ſi recte curentur. Si vero ſuſpicionem habeas os aliquod directione opus habere, aut de ulceratione aliqua timeas, intermedio tempore ſolvere, & probe coaptata religare oportet.

Porro ſi alterum tibiæ os fractum fuerit, exten-

ſione quidem debiliore opus habet, non tamen deficere, neque ſegniter agere in extendendo convenit, & maxime quidem omnes fracturas in prima deligatione, quantum ejus fieri debet, extendere oportet; ſin minus, quamcitiſſime. Quodcumque enim os non recto modo coaptatum deligans quis compreſſerit, locus majori dolore vexabitur. Reliqua vero curatio eadem eſt. At vero ex oſſibus his internum, tibia & prima tibia appellatum, moleſtiam majorem in curando exhibet, & extenſione magis opus habet; & ſi non recte coaptata oſſa fuerint, occultari non poſſunt. Eſt enim totum conſpicuum, & carnis exſors; & hoc fracto, longe tardius progredi eo crure poterint. Si vero externum os fractum fuerit, & multo facilius ferunt, & multo melius occultare poſſunt, etiamſi non bene fuerit coaptatum. Eſt enim carnoſum, & cito in pedes conſiſtunt. Plurimum enim oneris internum tibiæ os vehit. Nam ſimul & una cum ipſo crure, & oneris ſecundum crus rectitudine, majorem laboris partem internum os ſuffert. Femoris enim caput ſupernam corporis partem ſuſtinet. Hoc autem intra crus eſt, & non extra, ſed ſecundum tibiæ rectitudinem; & ſimul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat, & non externæ; & ſimul craſſius eſt internum quam externum, quemadmodum etiam id, quod in cubito eſt, ſecundum parvi digiti rectitudinem tenuius eſt, & longius. In articulo tamen inferno non ſimilis eſt oſſis longioris conſtitutio. Inæqualiter enim cubiti gibbus, ſive flexura, & poples flectuntur. Propter has igitur cauſſas, externo quidem oſſe fracto, celeres progreſſus fiunt, interno vero fracto, tardi.

At vero ſi femoris os fractum fuerit, ex-

tensionem præ omnibus facere oportet, ita ut ne defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læserit. Neque enim, si quis distantia ex vehementia extensionis ossa deligaverit, fieri poterit ut deligatio ipsa teneat, ut ita distent; sed coeunt inter se ossa quamcitissime, ubi intendentes ipsa remiserunt. Crassissimæ enim, ac fortissimæ quum sint hac parte carnes, deligationem superabunt, non ab ipsa superabuntur. Magnum enim dedecus est ac detrimentum, femur brevius efficere. Nam si quidem manus brevior fiat, & occultari poterit, & non magnus est error. At crus si brevius fiat, claudum hominem efficiet. Sanum enim crus longius est, & id redarguit. Quare utilius fuerit, ut si quis male curandus sit, ambo potius crura fracta habeat, quam alterum tantum; æquilibris enim ipse sibi ipsi fuerit hoc modo. Postquam vero sufficienter extenderis, directione, ac coaptatione per manuum volas facta, eodem modo deligare oportet, velut etiam prius scriptum est, injectis etiam fasciarum initiis velut dictum est, & deligationis distributione sursum versus fiente, & deligatus eadem respondeat, velut etiam prius; & doleat eodem modo, & melius habeat, & similiter rursus deligetur, & ferularum appositio eadem sit. Corroboratur autem femur in quinquaginta diebus. Insuper vero & hoc considerare oportet, quod femur gibbosum magis est ad externam partem, quam ad internam, & magis ad anteriorem, quam posteriorem. In has itaque partes etiam distorquetur, si non probe curetur, & sane iisdem partibus etiam ipse se ipso magis excarnis est, ut neque occultari possit in distortione, Si igitur hujusmodi quippiam suspectum habueris, machinari ea opor-

tet, quæ in brachio distorto consuluimus. Pauca insuper lintea circa coxam, & locum inter coxas & lumbos circumdare oportet, quo & inguina, & articulus circa intermediam crurum, ac inguinum partem, plechada appellatam, insuper deligetur. Nam & alias confert, & ut ne extremæ ferularum partes lædant, si ad non deligata adhibeantur. Deficere autem oportet semper ferulas, a nuda parte, & hinc atque illinc multum; & positionem ferularum semper ita providere convenit, ut neque super os aliquod circa articulos natura prominens, neque super nervum circa articulum fiat. Tumores vero juxta poplitem, aut circa pedem, aut juxta aliam quampiam partem, ex compressione elevatos, multis lanis succidis probe carminatis, vino ac oleo respersis, cerato sublito, deligare oportet, & ubi presserint ferulæ, citius laxare. Graciles autem fieri poterint, si supra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad supernam procedendo. Sic enim quamcitissime tumor gracilis fieri poterit, & transcenderit supra priores deligationes. Verum hoc deligationis modo uti non oportet, si non periculum fuerit in tumore, pustularum, aut denigrationis. Tale vero nihil fit, si non quis valde premat fracturam, aut suspensam habeat, aut manu scalpat, aut aliud quid, quod irritet, corpori allabatur. At vero canalem si quis sub ipsum femur supponat, qui poplitem non excedat, læserit magis, quam profuerit. Neque enim prohibuerit, quo minus & corpus, & tibia sine femore moveatur. Noxius enim erit ad poplitem pertingens, & quod minime oportet, id facere impulerit. Minime vero oportet genu flectere. Omnem enim turbationem deligationibus inducit,

inducit, & femore, & tibia deligata, quisquis genu flexerit. Necesse enim erit propter hoc, musculos alias atque alias aliam figuram habere. Necesse est item ossa fracta moveri. Præ omnibus itaque faciendum, ut poples sit extentus. Videtur igitur canalis similiter prodesse, qui a coxa ad pedem usque subjectus contineat, & alias circa poplitem fasciam cum canali laxe circumdare oportet, quemadmodum infantes in cunis fascis obvelvuntur. Deinde si femur ad supernam partem distorqueatur, aut ad latus, melius ita contineri poterit una cum canali. Cæterum calcanei summi valde magnam curam habere convenit, ut & in tibiæ, & in femoris fracturis apte se habeat. Si enim dependeat pes, reliqua tibia firmata, necesse est juxta anteriorem tibiæ partem ossa incurva esse. Si vero calcaneum quidem moderato altius fuerit firmatum, reliqua vero tibia aliquantulum elevata, necesse est huic ossi, ut circa anteriorem tibiæ partem moderato cavius appareat; atque hoc adhuc magis, si calcaneum hominis natura fuerit magnum. Sed & omnia ossa tardius corroborantur, si non secundum naturam posita fuerint, itemque ea, quæ non in eadem figura quiescunt; & calli quoque debiliores ipsis obducuntur.

SECTIO III.

ATque hæc quidem de his, quibus ossa quidem fracta sunt, non autem extra eminent, neque alias ulcus factum est. Quibus vero ossa fracta sunt simplici modo, & non multifido, ita ut eadem die reposita sint, aut postridie in sedem suam recepta, & nullus timor sit fissorum ossium discessionis; aut etiam quibus ulcus qui-

dem factum est, ossa vero fracta non extra eminent, neque modus fracturæ talis est, ut sint segmenta a fissis ossibus separata; tales spes est simplici modo curari posse. Et quidem sane neque magni quippiam boni, neque mali facientes, ulcera quidem curant aliquo purgatorio, aut picatum ceratum, ut emplastrum cruentis vulneribus idoneum, aut aliud quid, ex his quæ facere solent, imponentes. Ego vero eos laudo, qui splenia vino imbuta, aut lanas succidas, aut aliud quid hujusmodi deligant. Ubi vero ulcera pura facta fuerint, & jam coalescunt, tunc multis linteis deligare, & ferulis dirigere conantur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autem magni mali; ossa tamen non similiter in suam sedem firmari possunt, verum corpora aliquanto tumidiora ea parte fiunt, quam sit opportunum, fiunt autem & breviora his, quibus utraque ossa aut cubiti, aut tibiæ fracta sunt. Alii vero rursus sunt, qui talia statim linteis curant, & hinc atque illinc linteis deligant, ulcus vero ipsum relinquunt, & perfrigerari sinunt; deinde super ulcus purgatorium aliquod imponunt, & spleniis vino imbutis, & lanis succidis curant. Hæc curatio mala est, & verisimile est eos, qui ita curant, tum in aliis fracturis, tum in hujusmodi maxime imprudenter se gerere. Maximum enim est cognoscere quomodo initium lintei injicere oportet, & qua parte maxime comprimere; & quæ utilitas contingat, si quis initium lintei recte injiciat; & qua maxime oportet parte premat; & quæ detrimenta inducantur, si quis non recte injiciat, neque ubi maxime oportet premat, sed hinc atque illinc id faciat, & dictum quidem est etiam in superioribus, quæ ex utrisque eveniant. Testatur autem & ipsa hæc medicina. Necesse est

enim ei, qui ita deligatur, tumorem ad ipſum ulcus elevari. Etenim ſi ſanum corpus hinc atque illinc fuerit deligatum, in medio vero relictum utique ſpatium maxime intumuerit, ac decoloratum reddatur, quo modo ulcus hæc non perpetietur? Neceſſe igitur eſt, ut ulcus quidem decoloratum ſit, & labiis everſum ac protuberans, verum lachrymoſum & non ſuppurans, oſſa vero, etiam quæ diſceſſura non erant, diſcedant; ſed & pulſans, & febriens ulcus fuerit. Coguntur autem propter tumorem cataplaſmata inſuper imponere, quod & ipſum incommodum eſt his, qui hinc atque illinc deligantur. Pondus enim inutile ad reliquum pulſum accedit. Poſtremum vero deligamenta reſolvunt, ubi jam malum ipſis recrudeſcit, & de cætero citra deligationem curant. Neque vero minus, etiam ſi aliud quoddam ejuſmodi vulnus acceperint, eodem modo curant. Non enim deligationem hinc atque illinc factam, & ulceris perfrigerationem in cauſa eſſe putant, ſed aliud quoddam infortunium. Attamen de hoc tam multa non ſcripſiſſem, ſi non certo ſcirem, incommodam eſſe hanc deligationem, & multos eſſe qui ita curent, & magni momenti eſſe hanc rem dediſcere, & teſtimonio hæc eſſe, quod recte ſcripta ſint ea, quæ prius ſcripta ſunt, ſive maxime premendæ ſint, ſive minime ipſæ fracturæ.

Oportet autem, ut in ſumma dicam, his, quibus non eſt futuri diſceſſus oſſis exſpectatio, eamdem curationem adhibere, veluti his quibus os fractum fuerit, ulcus autem non habent. Nam & extenſiones, & directiones, ac coaptationes oſſium eodem modo facere oportet, & conſimilem deligationem. Super ipſum enim ulcus ſplenium tenue duplex, picato cerato illitum, deligandum eſt, & circumſitæ partes ce-

rato albo illinendæ. Verum lintea, & reliqua latiora aliquantum fiſſa ſint magis, quam ſi non ulcus haberent; & id, quo primum deligamus, multo latius ſit ipſo ulcere. Quæ enim anguſtiora ſunt quam ulcus, cinctum ulcus tenent, id quod fieri non convenit, ſed prima circumductio totum ulcus comprehendat, & linteum hinc atque illinc præmineat. Itaque ſecundum ulceris rectitudinem linteum injicere oportet, & premere paullo minus, quam ſi ulcus non haberent. Diſtribuenda vero eſt deligatio, velut etiam prius dictum eſt. Lintea autem ſemper quidem mollis modi ſint, magis tamen in talibus, quam ſi ulcus non eſſet. Copia vero linteorum non minor ſit prius relatis, ſed etiam aliquanto amplior. Si vero deligatus fuerit, videatur is ſibi lintea firmata quidem eſſe, non autem compreſſa, dicatque ſuper ulcus maxime firmata eſſe. Eadem autem tempora eſſe oportet, ad hoc ut magis firmata eſſe videantur, & ad hoc ut magis laxa videantur, quemadmodum etiam in ſuperioribus dictum eſt. Deligatio etiam poſtea facienda per tertium diem, ita ut omnia poſtea faciamus conſimili modo, velut prius dictum eſt, præterquam quod in totum minus aliquanto hæc, quam illa comprimenda ſunt. Quod ſi ſecundum rationem, quæ fieri par eſt, facta fuerint, gracilior quidem ſemper comperietur ulceris pars, graciliores autem & reliquæ omnes, quæ a deligatione continentur; & ſuppurationes citiores erunt, quam in ulceribus aliter curatis; & quæcumque carunculæ in vulnere denigratæ ſunt, & mortificatæ, citius abrumpuntur ac excidunt in hac curatione, quam in aliis; & ad cicatricem citius pervenit ulcus, ſi hoc modo, quam ſi alio

curetur. At omnium horum caussa est, quod & locus circa ulcus gracilis sit, & quæ circumsita sunt, gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus consimiliter curare oportet, velut ossa sine ulcerationibus fracta. Verum ferulas apponere non oportet. Et propterea lintea his plura esse debent, quam aliis, & quod minus comprimantur, & quod ferulæ tardius apponantur. Si tamen ferulas apposueris, non secundum rectitudinem ulceris appones, sed ita ut laxæ adhibeantur, providendo ut nulla magna ab ipsis constrictio fiat. Dictum autem hoc quoque est in his, quæ prius scripta sunt. Victus autem rationem exquisitiorem, & longiori tempore constituere oportet his, quibus ab initio ulcera fiunt, & quibus ossa extra eminent; & ut in summa dicatur, in vehementissimis vulneribus exquisitiore, eoque diuturniore victu uti convenit.

Eadem etiam curatio ulcerum est, in quibus ossa quidem fracta sunt, sed ulcus ab initio non fuit, verum inter medendum factum est, aut ulcere linteis magis compresso, aut a ferularum insessu, aut ab alia quapiam caussa. Cognoscuntur autem tales fracturæ, an ulcus subsit, & dolore, & pulsibus; & tumor qui in extremis partibus est, talibus durus efficitur; & si digitum admoveris, adtollitur, sed & cito rursus subterfugit. Si igitur tale quid suspicatus fuerit, solvere oportet; & si quidem pruritus circa subligationes fuerit, aut alia quapiam parte deligata, cerato picato pro altero uti. Si vero horum nihil fuerit, verum ipsum ulcus irritatum, reperitur nigrum valde aut impurum; & futurum est, ut & carnes suppurentur, & nervi insuper excidant: hos omnino perfrigerare non oportet, neque quidquam has suppurationes vereri, sed curare in reliquis omni-

nibus consimili modo, velut eos quibus ab initio ulcus factum est. Linteis vero deligare incipere oportet valde laxis a tumore, qui in extremis partibus consistit, atque ita deligationem distribuere semper sursum versus, nusquam quidem comprimendo, sed maxime super ulcus firmando, super alia vero minus: & prima quidem lintea hæc munda sint, & non angusta. Copia vero linteorum tanta sit, quanta est si cum ferulis deligatio fiat, aut paullo minor. Super ipsum autem ulcus sufficiens est splenium cerato albo illitum. Sive enim caro, sive nervus denigratus fuerit, excidet. Talia enim acribus curare non oportet, sed mollibus, velut ambusta. Deligare vero postea per tertium diem convenit, ferulas autem non apponere. Quiescere vero magis quam prius, & modico cibo uti. Scire vero expedit, sive caro, sive nervus sit, id quod excidet, quod hoc modo multo minus ultra depascitur, & multo citius excidet, & multo graciliores circumsitæ partes erunt, quam si quis exsolutis linteis, aliquid medicamentorum purgatoriorum super ulcus imponat. Quin & si exciderit id quod suppurasset, & citius carne repletur, & citius ad cicatricem pervenit, quam si illo aut alio modo curetur. Omnia sane in hoc sita sunt, ut quis hæc recte & moderate deligare sciat. Conferunt insuper & figuræ, quales esse oportet, & reliqua victus ratio, & linteorum aptitudo. Si vero in recens vulneratis decipiaris, ossium discessum non fore putans, quum tamen exspectatio sit illa emersura esse, modum curationis timere non oportet. Nihil enim magni mali contigerit, si modo bonas, ac innoxias deligationes manu facere noveris. Signum autem hoc est, si ossium discessus in hoc

curationis modo futurus eſt. Pus enim multum fluit ex ulcere, & gliſcere, ac turgere adfecta pars videtur. Frequentius igitur deligare oportet ob nimiam humiditatem, & quod alias etiam febres fiunt. Et ſi quidem valde premantur a deligatione, & ulcus, & circumſitæ partes graciles fiunt.

Quicumque itaque valde tenuium oſſium diſceſſus fiunt, hi nulla magna mutatione opus habent, niſi ut laxius deligatio fiat, ut ne pus intercipiatur, ſed facile effluere poſſit. Sed & frequentius deligare oportet, donec os diſceſſerit, & ferulas non apponere. Quibus vero majoris oſſis diſceſſus expectatur, ſive hoc a principio prænoveris, ſive etiam poſtea cognoveris, non amplius eadem curatione opus habet. Sed extenſiones, & directiones ita facere oportet, velut dictum eſt; ſplenia vero duplicata, latitudine quidem dimidio palmo non minora: quale tamen fuerit vulnus, juxta hoc conjectura facienda eſt: longitudine vero paullo quidem breviora, quam ut bis circum ſauciatum corpus circumduci poſſint, multo vero longiora, quam ut ſemel. Copia vero tot ſint, quot facere conducit. Hæc in vino nigro auſtero madefacta, ex medio initio facto, circumvolvere oportet, quemadmodum faſcia ex duobus initiis deligatur; & deinde aſciatim alternatione ipſorum facta, initia dimittere. Hæc & ſuper ipſum ulcus adhibenda ſunt, & ab utraque ulceris parte, & ne comprimantur, ſed ſaltem fulciendi ulceris gratia incumbant. Supra ipſum vero ulcus ceratum picatum imponere oportet, aut aliquod ex emplaſtris cruentis vulneribus deſtinatis, aut aliud quoddam medicamentum, quod familiare, ac idoneum ſit humectationi adhibendæ. Et ſi quidem æſtatis tempus fuerit,

vino madefacere splenia frequenter oportet; si vero hyems, lanas succidas multas vino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autem capræ pellem substernere, & defluxiones observare, ut facile effluere possint, ita ut meminerimus quod hi loci in iisdem figuris multo tempore permanentes, intertrigines curatu difficiles faciunt.

Qui vero deligatione sanari per aliquem ex relatis, aut referendis modis non possunt, eos magnam huc curam adhibere convenit, ut fractam corporis partem commode positam habeant secundum rectitudinem, animadversione ad hoc habita, ut sursum magis, quam deorsum vergat. Si vero quis bene ac facile opus perficere velit, operæ pretium est etiam machinamenta facere, quo justam & non violentam extensionem pars corporis fracta habeat. Maxime vero in tibia machinamenta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui, qui in omnibus tibiæ fracturis, & quæ deligantur, & quæ non deligantur, pedem summum ad lectum adligant, aut ad aliud quoddam lignum juxta lectum defossum. Hi itaque omnia mala faciunt, nihil autem boni. Neque enim ullam opem adfert extensioni hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedem concedet reliquum corpus, atque sic non amplius extenditur. Neque rursus ad rectitudinem quicquam prodest, sed etiam obest. Dum enim vertitur reliquum corpus aut hac, aut illac, nihil prohibebit vinculum illud, quo minus & pes, & ossa pedi adnexa reliquum corpus sequantur. Imo si pes adligatus non fuisset, minus distorqueretur Si vero quis pilas duas ex corio Ægyptio consuat, tales quales gestant hi qui multo tempore in magnis compedibus vincti sunt; habeant autem pilæ hinc atque illinc tunicas, ad vulneris quidem partes, profundiores,

ad articulorum vero partes, breviores; ſint item tumidæ, ac molles, & congruentes ad hoc, ut altera ſupra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat inſuper utraque duas utrinque appendices a latere aut ex ſimplici, aut ex duplici loro breviores velut anſas, ita ut alteræ ſint ab utraque malleoli, alteræ ab utraque genu parte; & ſuperna pila alteras tales habeat ſecundum eamdem rectitudinem. Poſtea virgis corneis acceptis, æqualem inter ſe magnitudinem habentibus, craſſitudine quidem digitali, longitudine vero ut flexæ appendicibus congruant, huc diligentiam adhibeas, ut extremæ virgarum partes non ad corpus, ſed ad ſummas pilarum eminentias innitantur. Oportet autem tria eſſe virgarum paria, aut etiam plura, & alias aliis aliquanto longiores, & aliquanto breviores ac minores, ut ſi velis magis diſtendere poſſis. Locentur autem virgæ utræque hinc atque illinc a malleorum utraque parte. Hæc itaque ſi bene machinatus fueris, & extenſionem juſtam exhibuerint, & ſecundum rectitudinem æqualem, & vulneri nullus dolor acceſſerit. Nam quæ expreſſa fuerint, ſi quid tamen exprimetur, partim ad pedem abducentur, partim ad femur; & virgæ hinc atque illinc a malleolis accomodatiores erunt, ut tibiæ poſitio non impediatur, & vulnus probe impingat, ac ſuſtentetur. Neque enim impedimento eſt, ſi quis velit duas virgas ſuperiores ipſas inter ſe conjungere, & ſi quis leviter quid ſuperimponere velit, ut id quod ſuperimponitur, a vulnere elevatum ſit. Si quidem igitur & pilæ lenes, & molles, & bonæ, & recenter conſutæ fuerint, & virgarum intentio probe intenta fuerit, velut jam dictum eſt, commodum erit machinamentum. Si vero quid

horum non recte habuerit, læserit magis quam profuerit. Convenit autem & alias machinas aut bene machinari, aut non machinari. Turpe enim est & minime artificiosum, in machinis struendis a machinis aberrare.

Plerique porro medici fracturas, & cum ulceribus, & sine ulceribus, primis diebus lanis succidis curant, & nihil ab arte alienum ipsis hoc esse videtur; & qui quidem a recens vulneratis coguntur, ex linteorum inopia lanis uti, his plurimus veniæ locus patet. Non enim habuerit quis in linteorum penuria aliud quid multo melius ad tales deligandas, quam est lana. Verum omnino multæ lanæ esse debent, & valde bene carminatæ; & non asperæ. Nam paucarum & malarum vires etiam modicæ sunt. Qui vero ad unum, aut duos dies lanis deligare justum esse censent, tertia vero ac quarta linteis deligantes premunt, ac extendunt tunc vel maxime, hi in re multi adeo, ac magni in medicina momenti se imprudenter gerunt. Minime enim tertia, ac quarta die omnia vulnera movere oportet, & ut in summa dicam, etiam omnes specillorum admotiones vitare convenit in his diebus, & alia quoque quibus vulnera irritantur. In totum enim tertia, ac quarta dies in plerisque vulneribus recrudescentias pariunt, & quæ ad inflammationem ac immunditiam procedunt, & quæ ad febres deveniunt. Et hæc res multi momenti est ut discatur, ut si qua alia. Cum qua enim ex utilissimis in medicina rebus non solum circa vulnera, verum etiam circa alios multos morbos communionem non habet? nisi quis etiam alios morbos ulcera esse dixerit. Habet enim & hic sermo aliquam verisimilitudinem. Multis enim modis alii aliis cognati sunt.

Quicumque tamen justum esse putant lanis uti,

donec ſeptem præterierint dies, deinde vero extendere, ac dirigere, & linteis deligare, hi non ſimiliter imprudentes videri poterint. Nam & maximum inflammationis periculum præteriit, & oſſa laxa, ac apta poſt hos dies ſunt. Longe tamen & hæc curatio ſuperatur ab ea deligatione, quæ ab initio linteis fit. Ille enim modus præparat, ac efficit, ut ſeptima die ferulis perfecte deligari poſſint. Hinc autem modus multo tardior eſt. Sed & alia quædam detrimenta habet. Verum longum eſſet omnia ſcribere. Quibus vero oſſa fracta & extra eminentia in ſuam ſedem collocari non poſſunt, his hæc reſtitutio debetur. Ferramenta facere oportet ad eum modum, quem vectes habent illi quibus lapicidæ utuntur, alia latiora, alia anguſtiora. Eſſe vero convenit tria, aut plura etiam, quo quis maxime congruis utatur. Poſtea cum his una cum extenſione motionem aggredi oportet, ita ut ad inferiorem oſſis partem ſubjicias, ad ſuperiorem vero partem oſſis ſuperiorem ferramenti partem innitendo firmes; in ſumma, quemadmodum ſi quis lapidem aut lignum vehementer vecte commoveat. Sint autem valida ferramenta quantum ejus fieri poteſt, ut ne flectantur. Hoc magnum auxilium eſt, ſi & ferramenta idonea fuerint, & ſi quis velut convenit commotionem faciat. Nam ex omnibus inſtrumentis, quæ homines machinati ſunt, fortiſſima hæc tria exiſtunt, aſelli circumductio, per vectes commotio, & cuneorum uſus. At ſine horum uno aliquo, aut ſine omnibus, nullum vehementiſſimum opus homines perficiunt. Non igitur ſpernenda eſt hæc per ferreos illos vectes commotio, aut enim hoc modo, aut nullo alio in ſedem ſuam collabentur. Si vero ſuperna oſſis pars immutata fuerit,

ac confracta, ut vecti adhibendo locus non ſit commodus, ſed acutum quid prominet, tunc oſſe ſcalpendo deraſo, ſecuram vecti ſedem facere oportet. Hanc autem per vectes commotionem, & extenſionem eadem die, aut ſecunda facere oportet. Non autem tertia. Minime vero quarta, aut quinta. Nam etiamſi non reponas, ſed alias moleſtiam exhibeas in his diebus, inflammationem induxeris: quanto magis ſi reponas? Convulſionem tamen multo magis induxeris ſi reponas, quam ſi reponere omittas. Atque hæc probe noſſe convenit. Si enim reponenti convulſio acceſſerit, non multa ſalutis ſpes eſt. Commodum autem eſt rurſus ejicere os a ſua ſede, ſi hoc fieri citra moleſtiam poſſit. Non enim in laxioribus, quam oportunum eſt, convulſiones, ac diſtentiones accedunt, ſed in his quæ magis extenta ſunt. Cæterum de qua re nunc nobis ſermo eſt, in prædictis illis diebus moleſtiam exhibere non oportet, & curam adhibere, ut ulcus minime inflammetur, & maxime ſuppuretur. Poſtquam vero ſeptem præterierint dies, aut paullo plures, ſi ſine febre fuerit & ulcus non inflammatum ſit, tunc minus vetat ut reponere tentes, ſi ſperes obtenturum te eſſe; ſin minus, non oportet fruſtra moleſtiam ſuſcipere, & inferre. Si igitur oſſa repoſueris in ſuam ſedem, jam ſcripti ſunt modi quomodo curare oportet, ſive oſſa diſceſſura eſſe, ſive non, expectatio ſit; & ſi quidem oſſium diſceſſus exſpectatio ſit, eo quem dixi modo cum linteis, in omnibus talibus deligationem facere oportet, ex medio linteo initio facto utplurimum, velut ex duobus initiis faſcia deligatur. Conjecturam autem facere oportet juxta ulceris formam, quo ſit quam minimum hians, ac labiis protuberans, &

expaſſum. Aliis enim ad dextram deligare commodum eſt, aliis ad ſiniſtram, aliis ex duobus initiis.

Quæcumque vero oſſa repoſitionem effugerunt, ea diſceſſura eſſe, noſſe oportet; itemque ea, quæ carnibus penitus nudata ſunt. Nudatur autem quorumdam ſuperna pars, quorumdam vero carnes circumcirca mortificantur. Et quibuſdam quidem ex veteri vulnere aliqua oſſa emarcuerunt, quibuſdam vero non; & aliquibus magis, aliquibus minus, & partim parva, partim magna. Propter hæc igitur relata, uno verbo dici non poteſt, quando oſſa ſint diſceſſura. Aliqua enim ob parvitatem; aliqua ex eo quod in ſumma parte exſiſtunt, citius diſcedunt: aliqua eo quod non diſcedunt, reſiccata & marcida fientia deſquamantur. Præterea differt curatio a curatione. In totum igitur oſſa citiſſime his diſcedunt, quibus citiſſimæ fiunt ſuppurationes, & citiſſimæ, ac optimæ carnis productiones. Subnaſcentes enim juxta læſam partem carnes plerumque oſſa ipſa elevant. Totus tamen oſſis circulus, ſi in quadraginta diebus diſceſſerit, bene diſcedet. Quædam enim ad ſexaginta dies perveniunt. Nam & rariora oſſa citius diſcedunt, ſolidiora vero tardius. Alia autem minora; multo minore temporis ſpatio, alia aliter.

Cæterum os extra eminens his de cauſſis præſecare oportet, ſi reponi non poſſit, & parum abſit ut reponi poſſe videatur, & fieri poterit ut auferatur, & ſi noxium fuerit, & de carnibus quid rumpat, & ſenſus moleſtiam exhibeat. Sed & ſi nudum fuerit, tale auferre oportet. Reliqua ſive præſeces, ſive non præſeces, non multum refert. Hoc enim certo ſcire expedit, quod oſſa, quæ carnibus perfecte privantur, ac exareſcunt, omnia penitus diſcedent. A quibus vero ſquamæ diſceſſuræ ſunt, ea præſe-

care non oportet. Conjecturam vero eorum, quæ diſcedent, ex conſtitutis ſignis facere oportet. Curare autem tales ſpleniis & vinoſa curatione, velut etiam prius de diſceſſuris oſſibus ſcriptum eſt. Sed cavere decet, ne primo tempore frigidis madefiant. Rigorum enim febrilium periculum eſt. Periculum item convulſionem. Frigida enim ſemper convulſionem provocant; quandoque vero etiam ulcera. Noſſe quoque id convenit, neceſſe eſſe ibi corpora breviora fieri, ubi oſſa fracta ac immutata curantur, & quibus totus oſſis circulus diſceſſit.

At vero quibus femoris aut brachii os extra eminet, hi non valde ſuperſtites evadunt. Nam & oſſa magna ſunt, & multum medullæ habent; & quæ ſimul vulnerantur, multa ſunt & magni momenti, & nervi, & muſculi, & venæ. Et ſi quidem repoſueris, convulſiones accedere ſolent. Si vero non repoſita fuerint, febres acutæ, & bilioſæ, & ſingultuoſæ oboriuntur, & denigrantur. Non minus autem ſuperſtites evadunt hi, quibus repoſita non ſunt, neque tentatum eſt, ut reponerentur. Adhuc vero magis evadunt, quibus inferna oſtis pars eminet extra, quam quibus ſuperna. Evadunt etiam quibus repoſita fuerint, attamen raro. Nam & curationes a curationibus multum differunt, & naturæ corporum a naturis, ad facile tolerandum. Multum etiam differt an in interna brachii, ac femoris parte oſſa extra promineant. Multæ enim & periculoſæ venarum extenſiones in interna parte ſunt, quarum aliquæ ſi vulnerentur, lethales ſunt. Sunt autem & in externa parte, verum minus. In talibus igitur vulneribus, qualia pericula immineant, ignorare non oportet, & ad temporum occaſiones prædicere. Si vero reponere hæc oſſa cogaris, & reponendi aliqua

tibi ſpes ſit, & non multa oſſis immutatio fuerit, & muſculi non concurrerint: ſolent enim concurrere: vectis molitio etiam his cum extenſione opem bene ferre poterit. Ubi vero reponis, veratrum molle bibendum dare oportet eadem die, ſi eadem die repoſita fuerint; ſin minus, ne aggredi quidem oportet. Verum ulcus curare oportet velut in capitis oſſibus fractis, & frigidi nihil adhibere, & cibos penitus auferre; & ſi quidem amara bile præditus natura fuerit, favorum cremorem odoratum coctum, aut acetum mulſum dulce in aquam inſtillato, eoque pro victu utatur. Si vero amara bile præditus non ſit, aquæ potione utatur. Et ſi quidem continua febre laborarit, ad quatuordecim dies ut minimum hoc victu degat. Si vero ſine febre ſit, ſeptem diebus. Poſtea ſenſim progreſſu fiente, ſecundum rationem ad vulgarem victum adducatur. Et quibus oſſa non repoſita fuerint, eamdem itidem medicamenti purgationem facere oportet, & ulcerum curationem, eumdem item exhibere victum; & dependentem de corpore partem non extendere, ſed magis adducere, quo laxior ſit pars circa ulcus. At oſſium diſceſſus diuturnus eſt, velut etiam prius dictum eſt; maxime vero talia fugere oportet, ſi modo quis honeſtam fugam habeat. Nam & ſpes paucæ ſunt, & pericula multa; & ſi quis non reponat, artis expers eſſe videri poterit; & ſi reponat, propinquius ad mortem, quod ad ſalutem perduxerit.

Cæterum luxationes, & emotiones oſſium circa genua multo mitiores ſunt emotionibus, ac luxationibus circa cubiti flexuram. Nam femoris articulus pro magnitudine expeditior eſt quam brachii, & juſtam naturam ſolum habet, eamque rotundam. Brachii vero articulus & magnus eſt,

& ſinus plures habet. Ad hæc vero, tibiæ oſſa longitudine inter ſe ſimilia ſunt, & externum os paullulum ne memorabili quidem modo excedit, nullum magnum impedimentum adferens, a quo externus tendo circa poplitem enaſcitur. At cubiti oſſa inæqualia ſunt, & quod brevius eſt, multo craſſius eſt; quod vero tenuis eſt, multum ſuperat & excedit articulum. Dependet tamen & hoc ex nervis, juxta communem oſſium connexionem. Majorem autem partem connexionis nervorum in brachio os tenue habet, quam craſſum. Horum itaque articulorum, & oſſium flexuræ cubiti natura hujuſmodi eſt. Et propter naturæ modum oſſa circa genu ſæpe quidem luxantur, facile autem rurſus incidunt, ac reponuntur. Inflammatio vero non magna accedit, neque vinculum articuli. Luxantur autem plerumque in internam partem, aliquando etiam ad externam, quandoque etiam ad poplitem. Horum omnium repoſitiones non ſunt difficiles. Verum ſi quidem foras, aut intro luxentur, hominem in humili aliquo ſedili ſedere oportet, ita ut crus altius, non tamen multo habeat. Extenſio autem plerumque moderata ſufficit, ita ut ab altera parte tibia, ab altera femur in diverſum extendatur. At oſſa circa cubiti flexuram moleſtiora ſunt, quam quæ circa genu ſunt, & difficilius reponi poſſunt, etiam ob inflammationem, ſi quis non ſtatim reponat. Luxantur quidem minus quam illa, verum difficilius reponuntur ac coaptantur, inſuperque inflammantur, ac callum acquirunt. Sunt autem & horum plerumque parvæ inclinationes, aliquando ad partem ad coſtas, aliquando ad externam, non ut totus articulus ſit emotus, ſed manet quid juxta oſſis brachii cavitatem, qua parte cubiti os excedens ha-

bet. Talia igitur, ſive hac, ſive illac luxentur, facile eſt reponere; & ſufficit extenſio in directum fiens ſecundum brachii rectitudinem, ita ut alter juxta manus juncturam extendat, alter locum ſub alis amplectatur. Medicus vero altera manu ad emotum articulum admota, volis impellat; altera prope ad articulum injecta retrudat. Obediunt autem tales luxationes, & non tarde reponuntur, ſi quis antea quam inflammentur reponat. Luxantur autem plerumque magis ad internam patem, luxantur etiam ad externam. Innoteſcit id ex figura, & talia ſæpe etiam abſque vehementi tenſione rurſus incidunt. Oportet autem in his quæ intro luxantur, articulum quidem ad naturam ſuam repellere, cubitum vero ma- in pronam partem vergentem circumducere. Et plerumque ſane cubiti luxationes hujuſmodi ſunt.

Si vero transgreſſus fuerit articulus, aut hac, aut illac, ſupra cubiti os, quod ad brachii cavitatem excedit: fit quidem raro hoc: ſi vero fiat, non amplius ſimiliter extenſio in directum fiens, talibus luxationibus idonea eſt. In tali enim extenſione, os a cubito excedens, brachii tranſgreſſionem prohibet. Oportet itaque ſic emotis extenſionem talem facere, qualis prius deſcripta eſt, ubi quis oſſa brachii fracta deligat, ut ab alia quidem in ſupernam partem tenſio fiat, ab ipſa vero cubiti flexura ad infernam cogatur. Sic enim brachium ſupra ſuum ſinum maxime elevabitur. Si vero elevatum fuerit, facilis eſt reſtitutio cum volis manuum, ita ut emotam quidem brachii partem apprehendentes impellamus, os vero cubiti juxta articulum retrudamus, utraque eodem modo, minus tamen. Atque talis extenſio hujuſmodi luxationis juſtiſſima eſt. Po-

terit etiam reponi per extensionem in directum; verum minus quam hoc modo.

At si in anteriorem partem brachium luxetur: rarissime autem hoc contingit. Sed quid repentina eluctatio non ejecerit? Multa enim etiam præter naturam suam excidunt, etiam si magnum quid sit quod prohibeat. Huic autem eluctationi magnum quoddam obstaculum est, & os crassius quod superexcedit, & multa nervorum extensio; attamen quidam sane eluctantur. Signum autem his qui ita eluctati sunt. Nihil de cubito flectere possunt. Manifestus est etiam articulus ad contactum. Si quidem igitur non statim repositus fuerit, vehementes ac violentæ inflammationes, itemque febriles fiunt. Si vero statim quis occurrat, facile reponi potest. Oportet autem linteum durum convolutum (suffecerit non magnum) imponere obliquum in cubiti flexuram, & derepente cubitum inflectere, & manum quam maxime ad humerum adducere. Sufficiens igitur fuerit hæc repositio his, qui ita eluctati sunt. Sed & extensio in directum, hunc repositionis modum coaptare potest; volis tamen manus in eminentem brachii partem injectis, juxta flexuram retro impellere oportet, ita ut aliquis inferne iisdem in cubiti gibbum injectis, ad cubiti rectitudinem retrudat. Efficax est etiam in hoc luxationis modo illa extensio, quæ prius scripta est, quomodo ossa brachii fracta extendere oportet, ubi sunt deliganda. Postquam vero extenta fuerint, sic cum manuum volis injectis coaptationes facere, velut etiam prius scriptum est.

Cæterum si in posteriorem partem brachium exciderit, raro autem hoc contingit, hæc luxatio omnium maxime dolorosa existit, & febres continuas meracæ bilis paucorum dierum, ac maxime lethales inducit; & tales extendere

brachium non possunt. Si igitur statim affueris, extento cubiti gibbo cogere oportet, & sponte incidit. Si vero febris prævenerit, non amplius reponere oportet; dolor enim in cogendo augescet. Ut autem in summa dicam, neque alium articulum febrienti reponere oportet, minime vero cubiti gibbum. Sunt autem & aliæ læsiones, ac molestiæ circa cubiti gibbum. Hoc enim os crassius; si quando ab altero emotum est, neque flecti, neque extendi similiter potest. Manifestum autem fit ex contactu, juxta cubiti flexuram, circa venæ discissionem supra musculum tendentem. Quibus autem tale accidit, his non amplius facile est ad suam naturam reducere. Neque enim aliam ullam communem duorum ossium connexionem emotam ad pristinam naturam collocare, facile est; sed necesse est tumorem habere ipsam disparationem. Quomodo vero deligare oporteat in articulo, dictum est in deligatione circa malleolum.

Quibusdam autem os cubiti brachio subjectum frangitur, quandoque quidem cartilaginosa ipsius pars, ex qua tendo retro brachium enascitur, & ubi hæc emota fuerit, febrile est ac malignum. Articulus tamen manet in suo loco; æqualiter enim basis ipsius hac parte excedit. Quum autem abductus fuerit ea parte qua caput brachii excidit, vagabundus magis fit articulus, quam si penitus sit abruptus. Nam ut in summa dicam, omnia ossa quæ franguntur, minus noxia sunt, quam si ossa quidem non frangantur, venæ autem & nervi alicujus momenti in his locis contundantur. Vicinius enim ad mortem accedunt hæc quam illa, si febris continua accesserit. Paucæ tamen tales fracturæ fiunt. Quandoque vero hoc brachii caput juxta appendicem frangitur, atque hoc quam

videatur multo magis noxium esse, longe mitius noxis circa cubiti gibbum contingentibus exsistit.

Quomodo igitur singulas luxationes reponere, & præsertim curare oportet, scriptum est; & quod statim reponere articulum maxime confert, propter celeritatem inflammationis nervorum. Nam etiamsi elapsa statim reposita fuerint, similiter tamen nervi distentionem facere solent; & ad tempus aliquod tum extensionem, quam facere solent, tum influxionem impedire. Confert autem omnia hæc similiter curare, & quæ franguntur, & quæ disparantur, & quæ luxantur. Omnia enim multis linteis, & spleniis, & cerato curare oportet, velut etiam alias fracturas. At figuram cubiti gibbi in his etiam omnino talem facere oportet, qualem in his quibus brachium fractum, & cubitus deligabatur. Communissima enim omnibus luxationibus, & emotionibus, & fracturis hæc figura est. Communissima item ad distentionem postea faciendam, & ad singula extendenda, ac inflectenda. Hinc enim viæ sunt ad utrasque partes consimiles. Commodissima est etiam hæc figura ipsi ægroto, ut ipsum & gestet, & appensum excipiat. His adde, si a callo apprehensus fuerit, si quidem extenta manus apprehendatur, melius fuerit, si non adsit; multis enim impedimento erit, paucis adjumento. Si vero inflexa, magis quidem commoda fuerit. Verum longe commodior, si mediam figuram obtinens callo apprehendatur, & hæc quidem de figura. Deligare vero oportet, primum lintei initio super ipsam læsam partem injecto, sive fracta fuerit, sive emota, sive disparata; primas etiam obvolutiones super ipsam facere, ita ut maxime hac parte innitantur, minus vero hinc atque illinc. Deligationem autem communem facere o-

portet & cubiti, & brachii, utriusque multo plus quam plerique faciunt, quo quam remotissime a læsa parte tumor hinc atque illinc exprimatur. Circumdetur insuper etiam acuta cubiti pars, sive læsio in hac fuerit, sive non, ut ne tumor ibi circa ipsam colligatur. Fugiendum vero est in deligatione, quantum ejus fieri potest, ut ne circa flexuram multa lintea coacervata sint. Compressio autem quammaxime circa læsam partem facienda est. Sed & reliqua compressio, ac laxatio eadem adhibeatur, & iisdem temporibus singula, quemadmodum in ossium fractorum curatione antea scriptum est. Et religationes postea per diem tertium fiant. Videatur autem laxa esse deligatio tertia die, & etiam tunc & ferulæ conveniente tempore adhibeantur. Neque enim alienum hoc est, & in his quibus ossa fracta, & quibus non fracta sunt, si non febriant. Sint autem quam laxissimæ partim a brachio extentæ, partim ad cubitum positæ; & non sint crassæ. Necesse est etiam inæquales ipsas esse inter se, ut vicissim permutentur qua parte conducit, conjectura juxta inflexionem facta. Quin & spleniorum appositionem ejusmodi facere oportet, velut de ferulis dictum est, ita tamen ut paulo tumidiora super læsam partem apponantur. Tempora vero ab inflammatione, & ab his, quæ prius scripta sunt, conjectare oportet.

HIPPOCRATIS
LIBER DE ARTICULIS.

PRÆFATIO.

MAnifesto pars est, & continuatio prioris libri, quo eæ fracturæ & luxationes tractantur, de quibus prior liber non agit; fracturæ quidem costarum, scapulæ, claviculæ, nasi, aurisque: luxationes vertebrarum, maxillæ, femoris, digitorum. Eadem hujus libri dignitas est. Femoris luxationes HIPPOCRATIS *quatuor omnino describit, & cuique suam opponit encheiresin qua reponatur, olim a Ctesia correptas, & à recentioribus, qui nullam luxationem femoris admittunt absque fractura. Sed accuratior naturæ observatio* HIPPOCRATIS *effata confirmavit.*

SECTIO PRIMA.

HUMERI vero articulum uno modo luxari novi, ad locum sub alis; sursum autem nunquam, neque ad externam partem. Non tamen adfirmaverim an luxetur, aut non, etiamsi habeam quod dicam de ipso. Sed neque in anteriorem partem unquam vidi, neque videtur mihi unquam excidisse. Medicis tamen videtur valde in anteriorem partem luxari, & maxime decipiuntur in his, quorum carnes tabes circa articulum & brachium occupavit. Apparet enim in talibus caput brachii omnino in anteriorem

partem eminens. Atque ego tale aliquando non excidiſſe adſerens, ob hanc rem apud medicos & vulgus male audivi. Solus enim ipſis ignorare videbar, alii vero omnes cognoſcere. Nec potui ipſis perſuadere, niſi admodum difficulter, rem ita ſe habere. Si quis in brachio ſupernam humeri partem carnibus denudarit; denudarit autem qua parte muſculus ſurſum tendit, nudarit item tendinem, qui ſub alis, & juxta claviculam ad pectus eſt; apparuerit utique caput brachii in anteriorem partem vehementer eminens, etiamſi non ſit elapſum. A natura enim pronum eſt brachii caput in anteriorem partem, reliquum autem brachii os ad externam partem incurvum. Converſatur autem brachium cum ſcapulæ cavitate obliquum, quum juxta coſtas fuerit porrectum. Quum vero ad anteriorem partem extenta fuerit tota manus, tunc brachii caput e directo eſt in ſcapulæ cavitate, & non amplius in anteriorem partem eminere conſpicitur. Verum de quo nunc eſt ſermo, nunquam vidi in anteriorem partem elapſum; non tamen affirmarim ne de hoc quidem, an ita excidat, nec ne. Quum igitur exciderit brachium ad locum ſub alis, multi reponere noverunt, utpote quod multis elabatur. Eruditi autem eſt omnes modos noſſe, quibus medici id reponunt, & quo modo quis his modis quam optime utatur. Optimo vero horum modorum uti oportet, ſi fortiſſimam neceſſitatem videris. Optimus autem eſt qui poſtremus deſcribetur.

Quibuſcumque igitur frequenter humerus excidit, hi plerumque ipſi ſibi ipſis ad reponendum ſufficientes ſunt. Immiſſis enim alterius manus digitis ac nodis in locum ſubalarem, articulum ſurſum cogunt, cubiti vero gibbum ad pectus adducunt. Eodem etiam

modo medicus reponet, ſi ipſe quidem ſubalam, articulo magis intro elapſo, ſubtentis digitis a coſtis diducat, ita ut capite ſuo in ſummum humerum injecto, renitendi gratia, genibus vero juxta cubiti gibbum ad brachium admotis, ad coſtas retrudat. Conducit autem eum, qui reponit, fortes manus habere; aut ipſe quidem manibus & capite ita faciat, alius vero quidam cubiti gibbum ad pectus adducat. Eſt autem & humeri repoſitio ut cubitus retrorſum ad ſpinam ſubducatur, deinde altera manu in ſummam gibbi cubiti partem injecta retortio fiat, altera vero juxta articulum retro innitatur. Hæc repoſitio, & ea quæ prius dicta eſt, quum non ſint ſecundum naturam, tamen articulum circumagitantes incidere cogunt. Qui vero calcaneo reponere conantur, propinquum quid ei, quod eſt ſecundum naturam, cogunt. Oportet autem hominem humi ſupinum reclinare; eum vero, qui reponit, humi ſedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehenſam manum læſam, cum ſuis manibus extendere, calcaneo vero in ſubalarem locum injecto, dextro in dextrum, ſiniſtro in ſiniſtrum, retrudere. Oportet autem in cavitatem ſub ala rotundum quid congruens indere, commodiſſimæ vero fuerint pilæ valde parvæ ac duræ, quales multæ ex coriis conſuuntur. Si enim non ejuſmodi quid inditum fuerit, calcaneum ad brachii caput pervenire non poteſt, Dum enim manus extenditur, locus ſub ala cavatur. Tendines enim, qui hinc atque illinc locum ſub ala conſtringunt, contrarii ſunt. Oportet autem aliquem ab altera parte ejus, qui extenditur, conſidentem, ſanum humerum continere, ut ne corpus circumtrahatur, dum læſa manus in alteram partem extenditur. Poſtea ubi pila

ſub alam ſubdita fuerit, molle lorum ſufficienti latitudine præditum, circum pilam circumdare oportet, ita ut quidem eo loro ex utriſque initiis apprehenſo ſurſum retrahat, a capite ejus, qui extenditur, conſidens, & pede ad ſummi humeri os innitens. Pila vero quampenitiſſime, & maxime intus ad coſtas ſita ſit, & non ad brachii caput.

Eſt & alia repoſitio, quum humerum alter ſubdit. Majorem tamen eſſe oportet eum, qui humerum ſupponit, ita ut apprehenſa manu, humerum ſuum acuminatum ſub illius luxati alam ſupponat, & deinde aliquantum verſet, ut velut ſedi inſideat, ea conjectura facta, ut homo ille circa humerum ſuum ex ala pendeat, ipſe vero ſeipſum in hunc humerum altiorem faciat, quam in alterum, brachium autem pendentis ad pectus ſuum quam citiſſime cogendo adducat. In hac vero figura inſuper concutiat, ubi hominem ſuſtulerit, quo reliquum corpus in adverſam partem brachio, quod continetur, vergat. Si vero valde levis fuerit homo, puer aliquis levis inſuper ex ipſo retrorſum dependeat. Atque hæ omnes repoſitiones in palæſtra uſitatæ ſunt, eo quod non opus habent aliorum inſtrumentorum importatione. Poterit tamen quis etiam alibi his uti. Sed & qui circum piſtillum cogunt, propemodum ſecundum naturam reponunt. Oportet autem piſtillum molli quadam faſcia eſſe involutum: minus enim ita labarit: & inter coſtas, ac brachii caput ſubter intruſum; & ſi quidem breve fuerit piſtillum, collocare hominem in ſedili aliquo oportet, quo vix brachium circum piſtillum circumdare poſſit. Sit autem potius longum piſtillum, quo homo ſtans ferme circum piſtillum dependeat. Poſtea brachium quidem & cubitus circa piſtillum por-

rigantur, ab altera vero corporis parte quis manibus circa cervicem ad claviculam circumjectis deorsum cogat. Hæc repositio moderate secundum naturam est, & repositionem facere potest, si probe ipsam tractent. Quin & per scalam alia quædam hujusmodi repositio fieri potest, & adhuc melior, eo quod corpus hinc atque illinc elevatum, securius librando adæquari potest. Nam circum pistillum etiamsi humerus fixus maneat, periculum tamen est ne corpus hac aut illac circumagatur. Oportet tamen & super scalam superne rotundum quid deligatum esse, quod ad loci sub ala cavitatem congruum sit, & quod brachii caput ad naturam redire insuper cogat.

Optima vero ex omnibus repositionibus talis est. Lignum esse oportet latitudine quidem quinque aut quatuor in totum digitorum, crassitudine vero duorum digitorum, aut etiam tenuius, longitudine autem bicubitali, aut paullo brevius. Sit autem altera parte summa rotundum, & angustissimum ac tenuissimum hac parte, habeatque crepidinem paullulum supereminentem in extrema rotunditatis parte, sed non ea, quæ ad costas, verum ea, quæ ad brachii caput existit, quo sub alam congrua sit, juxta costas sub brachii caput subdita. Linteo autem, vel fascia molli lignum summa parte obvolvatur, quo levius reddatur. Deinde subdito ligni capite quampenitissime sub alam, inter costas, ac brachii caput, totam manum ad lignum porrectam alligare oportet, juxta brachium, juxta cubitum, & juxta manus juncturam, quo quammaxime sit quieta. Præ omnibus autem curandum est, ut summa ligni pars quampenitissime intra subalarem locum recipiatur, brachii caput transgressa. Postea inter duas columnas trabem transversam probe alliga-

re oportet, & deinde manum cum ligno ſupra trabem tranſmittere, quo manus ab altera parte ſit, corpus ab altera, trabs vero ſub ala; & poſtea ad alteram partem manum deorſum cogere una cum ligno circum trabem, ad alteram vero reliquum corpus. Trabs autem ea altitudine alligetur, ut reliquum corpus elevatum ſummis pedum digitis innitatur. Hic modus repoſitionis humeri longe optimus eſt. Juſtiſſime enim commotionem facit, ſi ſolum penitius intus ad brachii caput lignum fuerit. Juſtiſſimæ item ſunt in utramque partem adæquationem facientes librationes, & ad hæc oſſi brachii ſecuræ.

Recentes itaque luxationes citius incidunt, quam quis putare poſſit, & priuſquam extentæ eſſe videantur. Sed & veteres ſola hæc repoſitio reponere poteſt, ſi non jam ob vetuſtatem caro quidem in acetabulum devenit, caput autem brachii in loco, ad quem declinavit, ſemitam ſibi ipſi jam fecit. Verumtamen etiam ita inveteratum brachii elapſum mihi poſſe reponere videtur. Quid enim juſta molitio non noverit? manere tamen in loco poſſe, non ita mihi videtur, ſed prout conſuevit, rurſus luxabitur. Idem facit etiam, ſi circum ſcalam, eodem modo velut dixi præparatam, coactio tranſmiſſi brachii fiat. Abunde item ſufficit circum magnam ſedem Theſſalicam coactionem facere, ſi recens fuerit luxatio. Præparatum autem eſſe oportet lignum, velut dictum eſt; hominem vero locare oportet in ſede obliquum, deinde brachium una cum ligno ſupra ſedis reclinatorium tranſmittere, & ad alteram partem corpus deorſum cogere, ad alteram brachium cum ligno. Idem quoque facit coactio ſupra biforem januam. His autem, quæ forte præſentia fuerint, utendum eſt. Noſſe igitur expedit, quod

naturæ a naturis multum differunt, ad hoc ut elabentia facile rurſus incidat. Differt etiam acetabulum ab acetabulo, quum aliud facile tranſcendi poſſit, aliud minus. Plurimum item differt nervorum ligamentum, quum in quibuſdam remiſſum ſit, in quibuſdam intentum. Nam humiditas hominibus fit ex articulis propter nervorum connexionem, ſi laxa fuerit, & intenſiones facile ferat. Multos enim videas, qui adeo humidi ſunt, ut quando velint, articuli ipſi citra dolorem excidant, & abſque dolore reſtituantur. Differt etiam habitus quidam corporis. Nam his, quibus bene ſe habet membrum, & carnoſis, & minus excidit, & difficilius incidit. Ubi vero ipſi ſeipſis tenuiores & magis excarnes fuerunt, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentum autem quod hæc ita ſe habeant, hoc eſt, Bobus enim tunc magis femora excidunt ex acetabulo, quum tenuiſſimi exiſtunt. Fiunt autem tenuiſſimi boves ad finem hyemis. Tunc igitur etiam maxime luxantur; ſi tamen & hujuſmodi quiddam in medicina ſcribere convenit. Verum convenit utique. Bene enim Homerus didicit, quod ex omnibus pecudibus boves quammaxime laborent hoc tempore, & ex bobus potiſſimum aratores, eo quod hyeme operentur. His itaque maxime excidunt articuli. Hi enim maxime adtenuantur. Nam reliqua quidem pecora brevem herbam depaſci poſſunt, bos autem non ita valde, priuſquam alta fiat. Reliquis enim tenuis eſt labri prominentia, tenuis item ſuperna maxilla. Bovi vero craſſa eſt labii prominentia, craſſa item & obtuſa ſuperna maxilla. Quapropter in breves herbas ſubjicere non poteſt. Rurſus ſolipeda animalia, utpote utrinque dentata, & dentes inter ſe committere poſſunt,

& ſub brevem herbam dentes ſubjicere queunt, delectanturque tali herba magis, quam alta. Brevis enim herba in totum melior ac ſolidior eſt, quam alta. Adde, quod alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit:

Haud ſecus ac bobus nigris gratiſſima veris
Tempora proveniunt:

quia gratiſſima apparet ipſis alta herba. Sed & alias bos laxum habet hunc articulum, magis quam alia animalia, & ob id etiam magis, quam alia pedem trahit, & maxime quum macilentus eſt, & jam ſenex. Propter omnia hæc etiam maxime bovi excidit. Plura autem de ipſo a me ſcripta ſunt, eo quod omnium antea relatorum teſtimonia hæc ſunt.

Verum de quo nunc ſermo eſt, excarnibus magis excidit, ſicut etiam citius incidit, quam probe carnoſis; & humidis, ac excarnibus minus inflammatur, quam ſiccis, ac carnoſis; & in poſterum tempus quoque minus vincitur. Sed & mucus amplior moderato ſubeſt, ſinon adſit inflammatio, & ſic ſane lubricus fuerit. Mucoſiores enim omnino ſunt articuli excarnibus, quam carnoſis. Nam & ipſæ carnes eorum, qui non recte ex arte fame macerati ſunt, in macilentis mucoſiores ſunt, quam in craſſis. Quibus tamen cum inflammatione mucus ſubeſt, his inflammatio vinculo facto articulum continet, & ob id hi, qui ſubmucoſi ſunt, articuli non valde excidunt, & exciderent utique, ſi non plus aut minus inflammationis acceſſiſſet. Quibus igitur, quum articulus excidit, circumſitæ partes non inflammantur, & ſtatim citra dolorem humero uti poſſunt, hi putant quidem nihil opus eſſe, ut ſui ipſorum curam gerant; medici tamen eſt, ut contra tales vaticinetur: talibus excidit rurſus magis, quam his, quibus

nervi ſunt inflammati. Atque hæc res in omnibus in homine ita habet, & maxime circa humerum, & genu. Maxime igitur etiam hæc excidunt. Quibus autem nervi inflammati ſunt, hi humero uti non poſſunt. Prohibet enim dolor, & inflammationis diſtentio. Tales igitur curare oportet cerato, & ſpleniis, & linteis multis deligando. Sub alam vero lanam mollem puram convolutam ſubjicere oportet, ad cavitatem explendam, quo fulcimentum quidem ſit deligationi, articulum vero ſuſtentet. At brachium plerumque ſurſum vergens tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput a loco, in quem excidit. Oportet autem, poſtquam humerum deligaveris, brachium ad coſtas adligare, faſcia quadam in orbem circum corpus obducta. Fricare quoque humerum oportet placide, & accurate. Multarum autem rerum peritum medicum eſſe expedit, & non minus frictionis. Ex eodem enim nomine non idem eventus ſubſequitur. Nam & vincire poteſt frictio articulum juſto laxiore, & ſolvere articulum juſto duriorem. Verum de frictione in alio opere a nobis tractabitur. Talem igitur humerum mollibus manibus fricare convenit, confert enim, & alias leniter. Articulum autem commovere non violenter, ſed intantum, ut citra dolorem commoveatur. Reſtituuntur vero omnes articuli partim longiore, partim breviore tempore.

An autem brachium exciderit, his ſignis cognoſcere oportet. Nam ubi juſtum corpus habent homines, manus item ac crura, ſano in exemplum uti oportet ad non ſanum, & non ſano ad ſanum, non alienos articulos inſpiciendo, (alii enim aliis magis extantibus natura ſunt articulis) ſed ipſos ejus qui adfectus eſt, an diſſimilis ſit ſanus ægroto. Et

hoc recte quidem dictum eſt, multam tamen erroneam intelligentiam talia habent; & non ſatis eſt ſolum ſermonis doctrina artem hanc noſſe, ſed converſatione etiam verſare oportet. Multi enim præ dolore, aut ex alia cauſſa, quum non exciderint ipſis articuli, tamen non poſſunt in ſimiles figuras reſtitui, in quales ſanum corpus figuratur. Proinde & talem figuram inſuper intelligere, ac conſiderare oportet. Sed & in loco ſub ala caput brachii multo magis incumbere videtur in luxato, quam in ſano. Quin & ſuperne juxta ſupernam humeri partem cavus apparet locus, & ſummi humeri os exſtans conſpicitur, utpote articulo ad infernum locum digreſſo; & eſt etiam aliqua erronea in hoc intelligentia; ſed poſtea de ipſo ſcribetur. Eſt enim dignum de quo ſcribatur. Præterea in luxato cubiti gibbus magis a coſtis diſtare videtur, quam in altero. Si tamen quis vim adferens cogat, adducitur quidem, ſed cum dolore. Sed & ſurſum ad aurem manum adtollere, cubiti gibbo extento, non valde poteſt, velut ſanam, neque hac & illac ſimiliter diducere. Hæc igitur ſigna ſunt humeri luxati, repoſitiones item præſcriptæ & curationes hæ ſunt.

Operæ pretium vero eſt diſcere, quomodo frequenter excidentes humeros curare oporteat. Multi enim a certa minibus jam prohibiti ſunt ob hanc calamitatem, quum alias penitus fuerint inculpabiles. Multi etiam ad res bellicas inutiles fuerunt, & ob hanc calamitatem perierunt. Sed & propterea res digna eſt quæ diſcatur, quod nullum noverim qui recte medeatur, ſed alios ne adgredi quidem ſciam, alios contra quam conducit, & ſentire, & facere. Multi enim medici humeros luxatos adſerunt & juxta ſupernam humeri partem, & jux-

ta anteriorem, qua parte caput brachii extuberat, & juxta posteriorem paullulum retro supernam partem. Hæ igitur ustiones, si quidem sursum brachium excidisset aut in anteriorem, aut posteriorem partem, rectæ inustæ essent. Nunc vero quum deorsum excidit, ejiciunt magis hæ ustiones, quam impediunt. A superna enim spatii amplitudine caput brachii excludunt. Verum hæc ita urere oportet. Cutem sub ala digitis apprehensam adtrahere oportet, secundum ipsam maxime rectitudinem, secundum quam brachii caput excidit. Deinde ita adtractam cutem in ulteriorem partem perurere.

Ferramentis autem talia urere oportet non crassis, neque valde calvis, sed oblongis. Citius enim penetrant, & manu firmata transigi possunt. Pellucidis item his urere oportet, quo quam celerrime pro viribus penetrent. Nam crassa tarde penetrantia latiores crustarum elapsiones faciunt, & periculum est, ne cicatrices rumpantur; & nihilo quidem deterius hoc esset, verum turpius & ab arte alienius. Postquam autem in ulteriorem partem perusseris, in plurimis satis est ut infernæ parti soli has crustas inuras. Quod si periculum esse non videatur ne cicatrices rumpantur, sed multum spatii interpositum sit, tenue quoddam specillum per inusta foramina trajicere oportet, cute adhuc adtracta. Neque enim alias trajicere possis. Ubi vero trajeceris cutem dimittere. Postea inter crustas aliam crustam tenui ferramento infligere ac inurere, donec specillum contingas. Quantum vero de cute sub ala apprehendere oportet, hinc conjectare licet. Glandulæ sub ala sunt, sicut etiam in aliis corporis partibus. Verum in alio libro de tota glandularum natura scribetur, quod sint, & qualia in quali-

bus

bus ſignificant ac poſſunt. Glandulas igitur ſimul apprehendere non oportet, neque ea quæ glandulis ſunt interiora. Magnum enim adferunt periculum. Sunt enim nervis maximi momenti vicina. Quantum vero extra glandulas eſt, ejus quamplurimam partem apprehendere oportet. Nihil enim periculi eſt. Noſſe tamen hoc expedit, quod ſi fortiter brachium extenderis, nihil cutis ſub ala apprehendere poteris, quod ſane adtractu memorabile ſit. Diſtrahitur enim in extenſione. Nec vero nervos ulla machina vulnerare oportet. Hi enim prompti expoſitique ſunt ac extenti in hac figura. Si vero parum brachium elevaris, multum quidem cutis apprehendes; nervi vero, quorum curam gerere oportet, intus ultra apprehenſionem conſiſtent. Nonne igitur in omni arte præ omnibus curandum eſt, ut in ſingulis figuræ juſtæ inveniantur? Atque hæc quidem de loco ſub ala. Et ſufficiunt hæ apprehenſiones, ſi cruſtæ recte fuerint inuſtæ. Extra vero alam duo ſolum loci ſunt, ubi quis cruſtas inurere queat, huic affectioni auxiliantes. Unam in anteriore parte, inter brachii caput, & tendinem juxta alam. Et hac quidem parte cutem penitus perurere oportet, ſed non altius. Vena enim craſſa propinqua eſt, & nervi, quorum neutra igne calefacienda ſunt. Retrorſum autem alteram cruſtam inurere licet, multum ſupra tendinem, qui eſt juxta alam, & paullulum infra brachii caput. Et cutem quidem penitus perurere oportet. Verum neque hic valde altam cruſtam facere. Inimicus enim eſt ignis nervis. Curare igitur ulcera per omnem curationem oportet, ita ut brachium nunquam vehementer extendas, ſed moderate, ulcerum ſaltem curandorum gratia. Minus enim ita perfrigerantur.

Conducit enim omnes uſtiones tegere, ut etiam leniter curentur, & minus diſparentur, minuſque ſanguinis erumpat, & minus convulſio accedat. Ubi vero pura facta fuerint ulcera, & ad cicatrices devenerint, tunc ſane penitus brachium ſemper die, ac nocte, coſtis alligatum eſſe oportet. Sed & quum ſana facta fuerint ulcera, ſimiliter ad multum tempus brachium ad coſtas alligandum eſt. Sic enim maxime cicatrix induci poterit, & ſpatii amplitudo intercipietur, & quam maxime luxatur brachium. Quibuscumque vero humerus repoſitione fuerit deſtitutus: ſi quidem homines adhuc creſcant, os brachii non ſimiliter, ut ſanum coaugeſcit, ſed augeſcit quidem, verum altero brevius aliquando efficitur. Et qui muſtelæ cubito præditi ſunt, parvumque, ac macilentum brachium ex nativitate habent, galeancones vocati, ob duplices has calamitates fiunt tales, tum ſi talis aliqua luxatio ipſos, dum in utero ſunt, corripuerit, tum ob aliam calamitatem, de qua poſtea aliquando ſcribetur. Quin & hi, quibus cum adhuc infantes ſunt, profundæ, ac ſubmerſæ ſuppurationes circa brachii caput fiunt, omnes galeancones efficiuntur, & ſive ſecti fuerint, ſive uſti, ſive ſua ſponte ipſis eruperint, hæc ita ſe habere noſſe oportet. Qui tamen ex nativitate galeancones ſunt, etiamſi manu potentiſſime uti poſſint, tamen neque ipſi extento cubiti gibbo, brachium ad aurem extendere, ac elevare poſſunt. Sed multo minus hanc, quam ſanam manum. Quibus vero jam viris exciderit humerus, & repoſitus non fuerit, his ſuperna humeri pars magis excarnis efficitur, & habitus hac parte tenuis fit. Quum tamen dolor ceſſaverit, non omnia ea ſimiliter operari poſſunt, quæ elevato cubiti gibbo a co-

ſtis in obliquum operari oportet. Quæ vero tranſmoto brachio juxta coſtas, aut in anteriorem, aut in poſteriorem partem operari oportet, ea operari poſſunt. Nam & ſcobinam, & ſerram trahere poterint, ſecuri item findere, & fodere, ſi non valde ſurſum cubiti gibbum adtollant, ſed & alia juxta tales figuras operantur.

At vero, quibus ſummus humerus fuerit avulſus, his os avulſum extra eminens apparet. Eſt autem hoc velut vinculum claviculæ, & ſcapulæ. Alia enim eſt hominis natura hac parte, quam aliorum animalium. Medici igitur in hoc vulnere maxime falluntur. Nam quum os avulſum eminet, ſuperna humeri pars humilis, & cava apparet, ut etiam velut humeri elapſi curam adhibeant. Multos igitur novi medicos, alias non malos, qui graviter afflixerunt, tales humeros reponere conantes, ita excidiſſe rati, & non prius deſiſtunt ipſi exiſtimare ſe humerum reponere, quam vel deſperarint, vel fruſtrati fuerint. His curatio quidem eadem, quæ etiam aliis hujuſmodi, ceratum, ſplenia, & lintea, & deligatio ejuſmodi; deorſum tamen cogere os ſupereminens oportet, & ſplenia ſuper hoc ponere plurima, & hac parte maxime premere; & brachium ad coſtas adligatum ad ſupernam partem tenere. Sic enim os avulſum maxime appropinquarit. Hæc tamen probe noſſe expedit, & velut certa prædicere, ſi alioqui voles, quod nullum detrimentum, neque parvum, neque magnum, humero contingit ex hoc vulnere. Sed locus turpior evadit. Neque enim hos in priſtinam ſedem ſedem ſimiliter firmari poterit, velut natura exigit, ſed neceſſe eſt plus, aut minus tumidum eſſe ad ſupernam partem. Neque enim aliud ullum os in eumdem locum reſtituitur, quod cum alio oſſe commu-

nionem habet, & adhærens a veteri naturali sede avulsum fuerit. Paucis autem diebus summus humerus doloris exors fit, si probe deligetur.

Clavicula porro fracta, si quidem penitus caulatim hoc contigerit, curatu facilior est. Si vero oblonge, difficilius sanatur: & contraria in his contingunt, aliter quam quis putaverit. Nam quæ penitus caulatim fracta est, cogi magis poterit, ut ad naturam redeat. Et si diligens cura adhibeatur, partem, quæ superior est, inferiorem fecerit figuris idoneis, & deligatione conveniente. Si vero perfecte non firmata fuerit, attamen supereminens ossis pars non valde acuta fit. At quorum os in longitudinem fractum fuerit, his similis ossibus avulsis calamitas contingit, de quibus antea scriptum est. Neque enim ipsum ad seipsum valde firmari solet, & summa ossis eminentis valde acuta fit. In universum igitur nosse expedit, quod nullum detrimentum, neque humero neque reliquo corpori, ob claviculæ fracturam accedit, si non insuper corruptio aliqua contingat. Raro autem hoc fit. Deformitas tamen circa claviculæ fracturam accedit primum turpissima, deinde vero minor fit. Coalescit autem clavicula cito, itemque alia ossa laxa. Celerem enim calli obductionem talia faciunt. Quum igitur recens fracta fuerit, vulnerati ad curationem festinant, majus malum esse putantes quam est, & medici quoque prompti sunt ad recte curandum. Progressu vero temporis & vulnerati, utpote qui neque dolent, neque iter facere, neque cibum capere prohibentur, negligunt; & medici, utpote qui suis sedibus restituere non possunt, aufugiunt, neque vulneratorum negligentiam ægre ferunt. In hoc autem calli obductio acceleratur.

Deligationis vero modus plerisque consimi-

lis eſt, ut cerato, & ſpleniis, & mollibus linteis curatio fiat. Inſuper autem & hæc curatio, & hæc animadverſio habenda eſt, & præſertim in hac aggreſſione, quod plurima ſplenia juxta eminentem partem imponere oportet, & plurimis deligationibus maxime circa hanc partem premere. Sunt autem aliqui, quibus complacuit plumbum grave inſuper adligare, ut ſupereminentem partem deorſum cogat. Fortaſſis autem neque intelligunt, qui ſimpliciter deligant. Sed neque hic modus ad claviculam fractam pertinet. Neque enim fieri poteſt, ut id, quod eminet memorabili modo, deprimatur. Alii vero quidam ſunt, qui quum cognoverint, quod hæ deligationes erroneæ ſunt, & non ſecundum naturam, ſupereminentia deorſum cogunt: deligant quidem ipſos ſpleniis, & linteis utentes, velut etiam alii; verum cincto homine faſcia quadam, qua parte maxime cingi ſolet, poſtquam ſplenia ſupra eminentes fracturas impoſuerunt, ita ut iſthic magna mole extuberent, tunc initium lintei ad cincturam ex anteriore parte alligant, atque ita deligant in directum claviculæ extendentes, ac retrorſum ducentes, & iſthic cincturæ circumdatum in anteriorem partem reducunt, & rurſus in poſteriorem. Aliqui vero non cincturæ linteum circumdant, ſed circum interfemineum juxta ſedem, & per ſpinam linteum circumdantes, hoc modo fracturam comprimunt. Hæc itaque ſi quis inexpertus audit, prope ſecundum naturam eſſe videntur; verum ſi quis utatur, inutilia exſiſtunt. Neque enim ſtabilia ſunt, etiamſi decumbat quis, quamvis ita vel maxime ſtabilitas contingat; attamen ſi decumbens aut crus inflexerit, aut ipſe ſe inclinet, omnia deligamenta movebuntur, & a-

lioqui noxia eſt hæc deligatio. Nam & ſedes intercluditur, & lintea in hac anguſtia acervata fiunt, & quæ rurſus cingulo circumdantur, non ita valida facta cinctura circumdari poſſunt, ut non cingulum ſurſum adſcendere cogant, neque ita neceſſe eſt omnia deligamenta laxari. Quamproxime vero quis rem conficere videri poſſit, etiamſi non magna faciat, ſi quibuſdam linteis cingulum circumdet, plurimis autem linteis priorem deligationem perficiat. Sic enim maxime ſtabiles fuerint deligationes, & mutuam inter ſe opem tulerint. Plurima igitur ex his, quæ contingunt his, quibus clavicula fracta eſt, relata ſunt.

Inſuper autem, & hoc intelligere oportet, quod clavicula plerumque frangitur, ita ut os, quod a pectore eſt, ad ſupernam partem emineat; quod vero a ſummo humero eſt, in infernam partem ſubſidat. Cauſſæ vero horum hæ ſunt, quod pectus neque multo inferius, neque ſuperius procedere poteſt. Nam articuli in pectore motus parvus eſt. Ipſum enim ſibi ipſi, & ſpinæ ex continuitate commiſſum eſt. Proxime quidem clavicula ad humeri articulum fluctuat. Cogitur enim frequentem motum habere propter ſummi humeri connexionem; & alioqui ubi vulnerata eſt, ad ſupernam partem defugit ea pars, quæ pectori adhæret, & non valde ad infernam partem cogi poteſt. Nam & a natura levis eſt, & loci amplitudo ipſi ſuperne major eſt, quam inferne. At humerus, & brachium, & quæ his adnexa ſunt, a coſtis, ac pectore facile exſolvi poſſunt, & propterea multo ſuperius, ac inferius abduci queunt. Quum igitur fracta fuerit clavicula, os quod ad humerum eſt, magis deorſum repit. Huc enim ipſum una cum humero, & brachio defluere proclivius eſt, quam

ſurſum ferri. Quum igitur hæc ita ſe habeant, imprudenter ſe gerunt, qui ſupereminentem oſſis partem deorſum cogere oportere putant. Nam infernam ad ſupernam adducendam eſſe manifeſtum eſt. Hæc enim motum habet; hæc eſt, quæ a natura diſceſſit. Clarum itaque eſt, aliter nullo modo ipſam cogi poſſe: deligationes enim nihilo magis appellunt, quam repellunt. Si vero quis brachium quammaxime ad coſtas admotum ſurſum cogat, ut quam acutiſſimus eſſe humerus videatur, perſpicuum eſt, quod ſic adaptari poterit ad os, quod a pectore eſt, unde eſt divulſa. Si quis igitur legitima deligatione utatur celeris curationis gratia, & reliqua omnia fruſtra fieri putet præter figuram relatam, is & recte intellexerit, & celerrime, ac optime curaverit. Decumbere tamen hominem multum refert, & ſufficiunt dies xiiij. ſi quieverit, aut ad ſummum viginti. Si tamen contrario modo clavicula fracta fuerit, quod non valde contingit, ut os quod a pectore eſt ſubſidat, quod vero a ſummo humero eſt ſuperemineat, alterique ſuperſtet; nulla magna curatione in his opus fuerit. Ipſe enim humerus, & brachium ſi demittatur, oſſa inter ſe committere, ac firmare poteſt, & utilis quæpiam deligatio ſuffecerit, & pauci dies ſatis erunt ad callum obducendum. Quod ſi hoc modo fracta non fuerit, ſed in obliquum hac vel illac luxata, ad naturam reducere oportebit, humero cum brachio ſurſum adducto, velut etiam ante dictum eſt. Quum autem ad priſtinam naturam reſederit, reliqua curatio velox erit. Pleraſque igitur immutationes, ac luxationes brachium, ſi ſurſum cogatur, corrigit.

Quæcumque vero luxationes ex ſupernis oblique ad latus fiunt, aut deorſum, his corre-

ctio præparatur, si homo supinus decubuerit; juxta medias autem scapulas aliquid altius suppositum fuerit, quo pectus maxime in utramque partem inflexum sit, & brachium adducat quis ad costas porrectum. Medicus autem altera manus vola in brachii caput injecta retrudat, altera ossa fracta componat. Sic enim quammaxime ad naturam reduxerit. Verum quod jam dictum est, est supernum os facile ad partem subsidere solet. Plerisque igitur, ubi deligati fuerint, figura ipsa opitulatur, ita ut ad ipsas costas cubiti gibbum habentes, hoc modo humerum ad supernam partem cogant. Quibusdam vero humerum quidem sursum, velut dictum est, cogere oportet; cubiti autem gibbum ad pectus adducere; summam vero manum ad summum sanum humerum adhibere. Siquidem igitur decumbere sustinet, fulcimentum, aliquod, quod obfirmet, apponere oportet, quo humerus quammaxime superne maneat. Si vero obambulare volet, fundam ex fascia factam, & acutæ gibbi cubiti parti circumdatam, de collo appensam gestare oportet.

SECTIO II.

Cubiti porro gibbi articulus ubi emotus, aut luxatus est ad costas, aut foras, acuta ipsius parte in brachii cavitate manente, extensione in directum facta, id, quod eminet retrorsum & in obliquum repellere oportet. Ubi vero perfecte excidit aut hac, aut illac, extensio, in qua brachium fractum deligatur, requiritur. Ita enim incurva gibbi non pars non impediet. Excidit autem maxime ad partem versus costas, Correctiones vero facere oportet quamplurimum ab-

ducendo, & ut ne brachii caput cornicem contingat, sublimem circumducere, ac inflectere, & non in directum cogere; simul autem contraria in utramque partem detrudere, & in sedem compellere. Contulerit etiam in his gibbi cubiti inversio modo in supinam, modo in pronam partem. Curatio vero ex figura est, ut summam manum paullo altiorem cubiti gibbo habeant, brachium vero ad costas. Sic etiam appensi exceptio, & positio, & gestandi facilitas, & natura, & usus in communi sunt, si modo non male callus obducatur. Obducitur autem cito. Curatio fit linteis juxta legem articularem, ita ut acuta ejus pars insuper deligetur. Recrudescit autem maxime cubiti gibbus febribus, doloribus, nausea, & vomitu meracæ bilis, præsertim si retrorsum luxatus fuerit, ob torporem; deinde, si in anteriorem partem. Verum curatio eadem est. Repositio vero retrorsum luxati, ut extentum distendamus: signum autem est, quod extendere ipsum non possunt, sicut in anteriorem partem luxati, quod inflectere nequeunt. Verum tunc durum quiddam involutum indere oportet, & circum hoc ab extensione derepente inflectere. Disparationis autem ossium signum est manifestum ex contactu juxta venam, quæ in brachio finditur. At vero callus cito his obducitur. Ex nativitate autem breviora sunt ossa infra noxam, plurimum quæ proxima sunt, cubiti; deinde manus; postea digitorum. Verum brachium, & humerus robustiora fiunt propter inversionem. At altera manus propter opera adhuc fortior est. Imminutio vero carnium fit, si foras excidit, intrinsecus; sin minus, in contrarium prout excidit. Cubiti vero gibbus si intro, aut extra exciderit, extensio fit in communi

figura cubiti ad brachium. Fascia enim sub alam data, ipsam exceptam suspendere oportet; ad summum vero cubiti gibbum juxta articulum pondus appendere, aut manibus deorsum cogere. Ubi vero articulus ultra elevatus est, coaptationes manuum volis fiunt, velut etiam in manibus. Deligatio quoque in hac figura, & exceptio appensi, & positio. At si in posteriorem excidit partem, statim extentum palmis dirigere, ac coaptare oportet. Simul autem in directione etiam aliis opus est. Si in anteriorem, circum linteum convolutum justæ molis inflectendo simul directionem facere oportet. Si vero in alteram partem inclinarit, in directione simul utraque facere oportet. Verum curationi communis est figura, & deligatio. Possunt autem & ex distentione omnia in communi contingere. At vero repositiones aliæ ex superelevatione reponuntur, aliæ ex extensione, aliæ ex circumvolutione. Hæ vero ex figurarum excessibus aut hac, aut illac celeriter fiunt.

Manus articulus aut intro, aut extra luxatur, plerumque vero intro. Signa autem facilia cognitu sunt. Si enim intro luxatus est, digitos inflexere non possunt. Si extra, extendere nequeunt. Repositio fit digitis supra mensam positis, ut ab aliis atque aliis in diversum extensio fiat, & id, quod eminent, aut vola, aut calcaneo retrudatur, & in anteriorem partem deorsum protrudatur, Inferne vero juxta alterum os moles aliqua convoluta mollis supponatur, si supra eminet, manu prona locata; si infra, supina. Curatio vero linteis fit. Tota porro manus aut intro, aut extra, aut hac, aut illac luxatur. Maxime vero intro. Quandoque autem & appendix emota est. Quandoque vero alterum os disparatum distat. His extensio

fortis facienda eſt, & quod quidem eminet retrudatur, alterum vero contra trudatur, duabus ſpeciebus ſimul contingentibus, & retrorſum, & in obliquum, aut manibus ſupra menſam, aut calcaneo. Quæ vero recrudeſcunt ac deformia ſunt, tempore ad uſum corroborantur. Curatio fit linteis cum manu & cubito, & ferulæ uſque ad digitos ponuntur. At ferulis hæc deligata frequentius quam fracturas ſolvere oportet, & perfuſionem ampliorem adhibere. Ex nativitate autem manus brevior fit, & carnes imminuuntur maxime in contraria parte ei, in qua luxatio facta eſt. At adulto jam oſſa manent.

Digiti vero articulus luxatus facilis cognitu eſt. Repoſitio fit extendens in directum, ita ut quod eminet os protrudatur, contrarium vero contra trudatur. Curatio fit faſciis, ac linteis. Si vero non reponantur, forinſecus callo obducitur. At ſi ex nativitate, aut dum adhuc creſcit homo, luxata fuerint oſſa, breviora fiunt infra luxationem, & carnes imminuuntur contraria maxime parte ei, in qua luxatio facta eſt. In adulto vero oſſa manent.

Maxilla vero paucis jam perfecte luxata eſt. Os enim, quod a ſuperiore maxilla prodit, cum eo oſſe ſubjugatum eſt, quod ſub aurem annexum eſt, quodque capita infernæ maxillæ concludit, ac dirimit, quum altero capite ſuperius ſit, altero inferius, & extremæ infernæ genæ partes ita ſe habent, ut altera ob longitudinem non facile acceſſum admittat, altera vero cornix eſt, & ſupra jugale os excedit. Simul autem & ambarum harum extremitatum nervoſi tendines exiſtunt, ex quibus muſculi dependent, qui temporales, ac manducatorii appellantur. Propterea autem appellantur, & propterea moventur, eo quod hinc de-

pendent. Nam in edendo, & in loquendo, & in reliquo oris usu superna quidem maxilla quiescit. Est enim capiti connexa, & non coarticulata. Inferna autem maxilla movetur. Coarticulata enim est a superna maxilla, & a capite. Cur igitur in convulsionibus, ac distentionibus hic articulus distentus primus de se significationem praebeat, & cur plagae temporales periculosae sint, ac soporem inducant, alio libro referetur. Quod vero non valde luxetur, caussae hae sunt. Sed & haec quoque caussa est, quod non valde tales ciborum necessitates hominem apprehendunt, ut magis quam potest hiet. Exciderit autem a nulla alia figura, quam si quis valde hians maxillam in alteram partem diducat. Confert tamen ad hoc, ut excidat, hoc ipsum. Quicumque enim nervi, & quicumque musculi circa articulos sunt, aut ab articulis, ex quibus colligantur, horum quicumque in usu saepe moventur, hi etiam maxime ad extensiones remittunt, quemadmodum etiam pelles mollissimae multum remittunt. De quo igitur sermo est, luxatur quidem, & excedit maxilla raro; laxatur tamen saepe in hiatibus, velut etiam aliae musculorum, ac nervorum immutationes hoc faciunt. Manifestum vero ex his maxime fit, ubi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorem partem, & in contrariam luxationi partem abducitur; & ossis cornix circa supernam maxillam tumidior fit; & internas maxillas difficulter committunt. Quae vero repositio his conveniat, manifestum est. Oportet enim aliquem vulnerati caput detinere, & alterum infernam maxillam intrinsecus, ac extrinsecus ad mentum digitis apprehendere, & primum maxillam aliquandiu hac atque illac manu abducere,

& ipsum hominem jubere, ut maxillam laxam habeat, & simul adducat, ac quammaxime remittat. Deinde repente tribus figuris simul laxare oportet, diligenti in hoc animadversione habita. Nam & ex distortione ad naturam deducere oportet, & infernam maxillam retrorsum protrudere, ita ut æger hæc sequatur, & maxillas committat, ac non hiet. Atque hæc quidem repositio est, & neque aliis figuris fieri poterit. Curatio vero brevis sufficit. Splenium enim inceratum apponitur, ac laxo deligamento deligatur. Securius autem hæc aggressio perficitur, homine supino reclinato, & coriaceo pulvinari plenissime farcto capiti supposito, ut in ipsum innitens, quamminimum cedat. Insuper autem & caput vulnerati aliquis detinere debet.

Si vero ambæ maxillæ luxatæ fuerint, curatio quidem eadem est, verum hi os minus committere possunt. Nam his genæ prominentiores sunt, sed indistortæ. Quod vero distortæ non sint, maxime cognoveris ex dentium tum supernorum tum infernorum terminis e directo inter se correspondentibus. His confert, ut quam citissime reponantur. Repositionis autem modus prius dictus est. Si vero non reponantur, animæ periculum imminet præ febribus continuis, & torpido sopore. Soporiferi enim hi musculi sunt, & dum alterantur, & dum intenduntur præter naturam. Solet etiam alvus his biliosa, meraca, pauca egerere. Et si vomuerint, meraca vomunt. Hi igitur etiam moriuntur decima maxime die.

At si fracta fuerit inferna maxilla, si quidem non omnino caulatim hoc contigerit, sed cohæret adhuc os, confractum tamen fuerit, dirigere quidem os oportet digitis circa linguam obliquam subjectis, forinsecus vero contra niti,

prout contulerit. Et si distorti fuerint dentes juxta vulnus commoti, postquam os directum fuerit, dentes inter se conjugare oportet, non duos solum, sed etiam plures, atque hoc maxime auro, sin minus, lineo filo, donec os corroboretur. Postea cerato, & spleniis paucis, & linteis modicis deligare, non nimium firmis, sed laxis. Nam hoc probe nosse expedit, quod deligatio per lintea maxillæ fractæ parum quidem contulerit, si recte fiat; magnopere vero læserit, si prave deligetur. Frequenter autem circa linguam explorare oportet, & multo tempore reniti, ac digitis dirigere os confractum, optimumque esset, si hoc semper fieri posset, sed fieri nequit.

Si vero os penitus caulatim diffractum fuerit, raro autem hoc contingit, dirigere quidem os oportet, velut dictum est. Ubi vero direxeris, dentes conjugare, quemadmodum antea dictum est. Magnopere enim contulerit ad quietem, & adhuc magis si quis recte conjungat, & velut oportet suturas consuat. At enim non facile est, omnem chirurgiam scripto exquisite prodere, sed ex his, quæ scripta sunt, formam & imaginem concipere oportet. Postea corio opus est Carthaginensi, & si quidem junior fuerit vulneratus, satis est squama inde detracta uti. Si vero adultior, ipso corio; ita ut desecta inde particula trium digitorum latitudine, aut prout congrua fuerit, sublita prius e gummi maxilla, ita enim mitius fuerit, glutine agglutinetur summa sui parte, ad diffractam maxillæ partem, digiti aut paullo amplior distantia a vulnere. Et hæc quidem particula ad infernam partem agglutinanda est, & habeat fissuram e directo menti, quo acutam ejus partem circumcirca complectatur. Alterum autem ejusmodi lorum, aut paullo latius

ad supernam maxillæ partem agglutinare oportet, tanta a vulnere distantia, quanta illa altera lori particula abfuit. Sit autem & hoc fissum, ut circumcirca aurem ambiat. Sint autem hæc lora acuta, qua parte committuntur, & ubi ipsorum extremitates connectere, ac colligare oportet. In agglutinatione vero caro corii ad cutem vergat. Sic enim magis agglutinatum adhærescit. Postea extento hoc loro, magis autem eo, quod circa mentum est, quammaxime, ne maxilla evacuetur, lora ipsa circa verticem connectere oportet, & deinde linteo frontem deligare; & superinjectum quid esse oportet, velut moris est, quo vincula quieta sint, ac firma. Decubitum autem faciat in sanam maxillam, non maxillæ, sed capiti innitens. Adtenuandum vero est corpus usque ad dies decem, deinde renutriendum non tarde. Si enim primis diebus inflammatio non accesserit, in viginti diebus maxilla corroboratur; perfecte enim callo obducitur, quemadmodum etiam alia ossa rara, si non corruptio infestarit. Verum de corruptionibus omnium ossium alia longa tractatio restat. Hæc extensio per agglutinamenta fiens, mitis est, & prompta ad moderationem faciendam, & ad multas, ac multis locis faciendas directiones accommodata. At medici non intelligentia æque, ac manibus prompti, tum in aliis vulneribus, tum in maxillarum fracturis tales existunt. Variis enim modis & bene, & male maxillam fractam deligant. Omnis enim deligatio maxillæ sic fractæ, ossa ad fracturam magis vergentia inclinat, quam ad naturam ducit. Si vero inferna maxilla circa connexionem ad mentum divulsa fuerit. Sola autem hæc connexio in inferna maxilla est. Verum in superna multæ. Sed non volo ser-

mone longius aberrare. In aliis enim morborum ſpeciebus de his dicendum eſt. Si igitur connexio ad mentum diſparata fuerit, ipſam coaptare cujuslibet viri eſt. Os enim, quod eminet, ad internam partem digitis admotis detrudere oportet. Quod vero intro vergit, ad externam partem digitis immiſſis reducere. Hæc tamen extenſione diſtendendo facere oportet. Facilius enim ſic ad naturam redibunt, quam ſi quis oſſa inter ſe complicans cogere conetur. Ubi vero coaptata fuerint, conjugare oportet dentes inter ſe hinc atque illinc, velut prius dictum eſt. Curare vero cerato, & ſpleniis paucis, ac linteis. Deligationem autem brevem potius, quam variam hic locus maxime admittit. Nam ut æquilibris non eſt, prope tamen ad æquilibrium accedit. At lintei obvolutionem facere oportet, ſi quidem dextra maxilla eminet, in dexteram. In dexteram enim fieri putatur, ſi dextra manus deligationi præit. Si vero altera maxilla eminuerit, aliter deligationem ducere oportet, & ſi quidem recte quis coaptationem adeptus fuerit, & velut convenit quieverit, cita curatio continget, & dentes illæſi manent. Sin minus, diuturnior fiet curatio, & diſtortionem habebit, dentes autem læſi, & inutiles fiunt.

Porro ſi naſus fractus fuerit, fracturæ modus non unus eſt. Verum qui pulchris deligationibus gaudent citra intelligentiam, tum in aliis multis damnum incurrunt, tum in fracturis circa naſum vel maxime. Ex deligationibus enim hæc maxime varia eſt, & quæ plurimas aſcias habeat, & interruptiones, ac interceptiones cutis maxime varias rhombiformes. Sicut igitur dictum eſt, qui nulla intelligentia præditi adgreſſionis ſtudio tenentur, ultro ſe offerunt ad naſum fractum deliganduum. Una

Una itaque alteraque die lætatur medicus, gaudet quoque is, qui deligatur. Deinde cito quidem is, qui deligatur, ſatiatur. Noxia enim, & moleſta eſt geſtatio: ſatis autem eſt, medico oſtentaſſe, quod naſum varie deligare novit; facit autem talis deligatio omnia contra quam convenit. Partim enim, qui propter fracturam ſimi fiunt, ſi ſuperne quis magis premat, ſimiores nimirum fient; partim vero, quibus naſus hac, aut illac diſtorquetur, aut circa cartilaginem, aut ſuperius, palam eſt, quod neque ipſis ſuperne deligatio proderit, ſed etiam magis lædet. Non enim ita congruit ſpleniis altera naſi pars, quamquam neque hoc faciant deligantes. Proxime vero deligatio reſiſtere mihi videtur, ſi juxta medium naſum circa acutam partem contuſa caro ad os fuerit, aut etiam os parum, & non multum contuſum ſit. Talibus enim naſus callo obducitur, & aliquanto aſperior evadit. Sed tamen neque his deligatio multo negotio opus habet, ſi modo etiam deligare oportet. Sufficit autem ſuper contuſionem ſplenium inceratum extendere. Poſtea velut ex duobus initiis deligatio fit, ita ſemel linteum circumdandum eſt. Optima tamen curatio eſt per farinam triticeam hornam, viſcoſam, ſubactam, modicam, ita ut talia ex illa velut cataplaſmate integantur. Si igitur triticea farina bona fuerit, & tractu facilis, ea ad omnia hujuſmodi uti oportet. Si vero non facilis tractu ſit, modicam mannam leviſſime tritam, & aqua dilutam, cum farina ſubigere oportet, aut gummi parum ſimiliter ammiſcere. Quibuſcumque igitur naſus fractus eſt, ut deorſum, & in ſinum vergat, ſi quidem ex anteriore parte juxta cartilaginem ſubſidat, fieri poteſt, ut aliquid, quod ipſum dirigat, in nares indatur.

Sin minus, omnia talia digitis in nares injectis dirigere oportet, si id fieri datur. Sin minus, crassum specillum non in anteriorem narium partem digitis indere oportet, sed qua parte nasus subsidit; extrinsecus autem ab utraque parte nasum apprehendere, simulque cogere, ac sursum ducere. Et si quidem valde in anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit, ut aliquid intra nares indatur, velut jam dictum est, nimirum lintei rasura, aut aliud quid hujusmodi, linteo involutum, aut potius in corio Carthaginensi consutum, ea figura, quæ congruat loco, cui incumbet. Si vero ulterius facta fuerit fractura, fieri non potest, ut aliquid indatur. Si enim in anteriore parte molesta est gestatio, quomodo non sit in interiore? Primum igitur & intrinsecus conformando, & forinsecus non parcendo, ad pristinam naturam reducere, ac dirigere oportet. Valde enim conformatur nasus fractus, maxime quidem eadem die; sin minus, paullo postea. Verum segniter agunt medici, & levius quam convenit primum contingunt. Injicere enim manus hinc atque illinc juxta naturam nasi quam infime oportet, ex infernis sursum cogendo, & sic quammaxime erigere, una cum interna directione etiam extrinsecas dirigendo. Postea ad hæc nullus talis medicus est, si studium adhibere, ac tolerare vult, velut ipsius digiti indices. Hi enim maxime secundum naturam sunt. Utrumque enim digitum injicere, eoque totum nasum firmare oportet, atque ita in quiete habere, si quidem fieri posset, semper donec corroboretur; sin minus, plurimo tempore, velut dictum est. Quod si fieri nequeat, aut puer, aut aliqua mulier hoc faciant. Molles enim manus esse oportet. Sic enim quamoptime nasus

curari poterit, ubi non in obliquum, ſed ad infernam partem æqualiter ſubſidat. Ego igitur nullum unquam naſum vidi, qui ſic fractus dirigi non potuiſſet, ſi ſtatim ita corrigeretur priuſquam callus obduceretur, ſi modo quis recte curare velit. Verum homines, ut ne deformes fiant, multo quidem pretio coemerint, ſtudium autem adhibere non ſciunt, ſimulque non tolerant, ſi non dolore vexentur, aut mortem timeant; quamquam brevi tempore naſus callo obducatur, decem enim diebus corroboratur, ſi non corruptio inſuper accedat. Quibuſcumque vero os in obliquum frangitur, curatio quidem eadem eſt. Verum directionem non æqualem utrimque facere oportet, ſed quod inclinatum eſt, extrinſecus cogendo ad naturam compellere, & in nares facta contrectatione, ea quæ intro repunt impigre dirigere, donec correcta fuerint, ita ut ejus probe memineris. Quod ſi non ſtatim corrigantur, fieri non poſſit, ut naſus non diſtortus fiat. Poſtquam autem ad naturam reduxeris, digitos plures, aut unum digitum ad locum admovere oportet, qua parte eminebat, atque ita aut ipſum, aut alium quemdam ſuſtentare, donec vulnus corroboratum fuerit. Sed & in narem parvum digitum immittere oportet, & alias atque alias impellendo ea quæ inclinata ſunt dirigere. At ſi quid inflammationis his accedat, farina ſubacta uti oportet, & tamen incumbente etiam farina digitos ſimiliter admovere opus eſt. Si vero juxta cartilaginem in obliquum fractus ſit, neceſſe eſt ſummum naſum diſtorqueri. Talibus igitur in ſummam narem aliquid, quod dirigat ex relatis, aut quod his ſimile ſit, indere oportet. Poterit autem quis multa idonea invenire, quæ neque odorem habeant, neque

alias lenia ſint. Ego vero quandoque pulmonis ovilli fructum deſectum indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam ſpongiæ inditæ humiditates ſuſcipiunt. Poſtea Carthaginenſis corii ſquamam magni digiti latitudine, aut prout contulerit reſectam, extrinſecus ad naſum inclinatum agglutinare oportet, & deinde hoc corii lorum, prout contulerit, extendere. Paullo tamen amplius extendere convenit, quo erectus, & abſolute directus ſit naſus. Longum autem ſit hoc lorum, ut poſtea infra aurem abductum circum caput obducatur; & licet quidem lori extremitatem ad frontem agglutinare, licet etiam longius ducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus ſimul juſtam directionem habet, & ſimul ad moderationem faciendam promptus eſt, ut ſi quis magis, aut minus naſi inclinationem ad contrarium facere velit. Nam quibus in obliquum naſus frangitur, eos in reliquis, velut relatum eſt, curare oportet. Plurimis tamen inſuper opus eſt, ut inclinationis in contrarium gratia, lorum ad ſummum naſum agglutinetur. Quibuſcumque vero cum fractura etiam ulcera adſunt, eos ea propter turbari non oportet. Verum ſuper ulcera ceratum picatum imponere, aut ex emplaſtris aliquod cruentis vulneribus idoneum. Facilia enim curatu talia ſunt. Similiter etiam, ſi oſſa diſceſſura ſunt. Primam directionem impigre facere oportet nihil omittendo, & directionem per digitos etiam poſtero tempore, ita ut laxius quidem admoveas, admoveas tamen. Ex omnibus enim corporis partibus naſus facillime conformari poteſt. Cæterum lororum agglutinatione, ac in contrarium inclinatione, uti omnino nihil prohibet, ſive ulcera adfuerint, ſive inflammatio. Nullam enim moleſtiam exhibent.

At vero ſi auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicæ ſunt. Neque enim ita laxam quis circumdare poterit. Si vero magis premat, majus malum operabitur. Nam & ſana auris deligatione preſſa, dolore, & pulſatione, & febre adficitur. Sed & cataplaſmata peſſima quidem omnino ſunt, quæ graviſſima ſunt. Verum & alia pleraque omnia mala ſunt, & abſceſſus inducunt, & mucum ampliorem ſuggerunt, & deinde ſuppurationes noxias. His autem fracta auris minime opus habet. Proximum tamen locum habet, ſi quid imponi debet, farina viſcoſa, quam neque ipſam gravem eſſe oportet. Contingere vero quamminime conducit. Bonum enim aliquando medicamentum eſt, etiam nullum adhibere medicamentum, & ad aures, & ad multa alia. Vellicationem inſuper, ac ſcalpturam vitare oportet. Corpus autem attenuare, & magis in quo periculum eſt, ne auris ſuppuretur. Melius eſt quoque alvum mollire. Si vero quis facile vomat, ex moderata aliqua purgatione vomitum faciat. At ſi ad ſuppurationem deveniat, cito quidem aperire non oportet; multa enim ex his, quæ ſuppurari videntur, quandoque reſorbentur, etiamſi nondum quis ullum cataplaſma impoſuit. Si vero quis aperire cogatur, celerrime quidem ſana fit, ſi in ulteriorem partem perurat. Illud tamen certo ſcire expedit, quod mutila fiet auris, & minor altera, ſi peruſta fuerit. Si vero non in ulteriorem partem peruratur, tumidam partem non valde parva ſectione incidere oportet. Sub craſſiore enim cute pus reperitur, quam quis putaverit. Verum ut in ſumma dicam, alia quoque omnia mucoſa, & mucos facientia, utpote quæ ſunt viſcoſa, ad contactum ſub digitis hac atque

illac cito dilabuntur; & propterea ſub craſſiore cute medici talia inveniunt, quam putarint. Nam & aliquas nervorum contortiones, ganglia appellatas, quæ ſane laxæ, ac fluidæ ſunt, mucoſamque carnem habent, multi aperiunt, humorem in talibus ſe inventuros eſſe putantes. Medicus quidem igitur ſententia ſua fallitur, verum rei hujuſmodi nullum ex apertione accedit detrimentum. Qui vero aquoſi loci ſint, aut muco pleni, & in qualibus locis ſingula ſi aperiantur mortem afferant, aut etiam alia detrimenta inducant, de his in alio opere ſcribetur. Quum igitur inciderit quis aurem, ab omnibus quidem cataplaſmatis, & ab omni linamentorum uſu abſtinere oportet. Curare autem vel emplaſtro aliquo cruentis vulneribus idoneo, vel aliquo alio, quod neque gravitatem, neque dolorem inducat. Si enim cartilago denudari inceperit, & ſubſidentia purulenta, aut mucoſa habuerit, moleſtum eſt. Fit autem & hoc propter illas curationes. Cæterum omnium eorum, quæ recruduerunt, peruſtio in ulteriorem partem ſufficientiſſima medela eſt.

SECTIO III.

VErticula vero ſpinæ quibuſcumque in gibbum trahuntur ex morbis, pleraque ut ſolvantur, fieri non poteſt. Inſuperque & quæ ſupra ſepti tranſverſi juncturam, ac connexionem gibba fiunt. Quæ vero infra, eorum aliqua ſolvunt varices in cruribus fientes. Magis autem hæ varices, quæ in vena juxta poplitem fiunt, quibuſcumque gibboſitas contigerit, eam ſolvunt. Fiunt autem & in vena circa inguina. Jam vero quibuſdam etiam dyſenteria diuturna ſolvit.

Et quibus quidem gibba fit ſpina dum pueri ſunt, priuſquam corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit, his corpus juxta ſpinam coaugeri non ſolet. Sed crura quidem, ac manus perficiuntur, illæ vero partes defectuoſiores fiunt. Et quibus ſupra ſeptum tranſverſum gibboſitas eſt, his & coſtæ in amplitúdinem augeri non ſolent, ſed in anteriorem partem & pectus acutum fit, ſed non latum; ipſique & difficulter ſpirant, & ſtridulam faucium aſperitatem habent. Nam ventriculi, qui ſpiritum ſuſcipiunt, ac emittunt, minorem amplitudinem habent. Sed & juxta magnum verticulum cervicem repandam habere coguntur, ut ne caput ipſis cernuum ſit. Multam igitur anguſtiam faucibus exhibet etiam hoc os intro vergens. Nam & his, qui natura recti ſunt, ſpirandi difficultatem hoc os inducit, ſi intro vergat, donec repreſſum fuerit. Ob talem igitur figuram ejuſmodi homines eminentis gutturis magis, quam ſani apparent; & tuberculis circa pulmonem duris, ac crudis plerumque tales affecti ſunt. Nam & gibboſitatis occaſio, & diſtentio pleriſque propter tales collectiones fit, cum quibus vicini nervi communionem habent. Quibus vero infra ſeptum tranſverſum gibboſitas eſt, horum quibuſdam morbi renum, ac veſicæ accedunt. Sed & abſceſſus ad ſuppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina diuturni, ac ægre curabiles; & neutri horum gibboſitates ſolvunt. Coxæ vero his magis excarnes fiunt, quam his quibus ſuperne gibboſitas contigit. Univerſa tamen ſpina his longior eſt, quam ſuperne gibboſis. Pubes vero, & barba tardior, ac imperfectior. Sed & infecundiores hi ſunt, quam ſuperne gibboſi. At vero quibus jam aucto corpore gibboſitas facta fuerit, his palam præſentis

tunc morbi judicationem gibbositas facit, per tempus tamen, aliquid ex iisdem significatione de se plus, aut minus præbet, quemadmodum etiam in pueris. Minus autem maligne in totum talia se habent, & multi sane jam facile, ac sano modo gibbositatem sustinuerunt usque ad senectutem; & maxime hi, quibus ad carnositatem, ac pinguitudinem promotum fuerit corpus, pauci tamen talium sexaginta annos transgressi sunt; plerique vero brevioris vitæ sunt. Quibusdam etiam in latus, aut hac, aut illac, verticula obliqua fiunt. Et omnia, aut pleraque talia propter collectiones intra spinam fiunt. Quibusdam una cum morbo etiam figuræ insuper conferunt, ad quas reclinari consueverunt. Verum de his in diuturnis pulmonis morbis dicitur. Illic enim de his, quæ futura sunt, pulcherrimæ prænotiones habentur.

Porro quibus ex casu spina gibba fit, horum sane pauca superantur, ita ut dirigi possint. Nam quæ in scala fiunt extensiones, nihil direxerunt, quod ego sciam. Utuntur enim ipsa maxime hi medici, qui multitudinis famam aucupantur. Apud tales enim hæc in admiratione sunt, si aut pendentem, aut projici aliquem, aut quæ his similia sunt videant, & hæc celebrant semper, neque ipsis curæ est, quale quid eveniat ex hac aggressione, sive bonum id sit, sive malum. Medici tamen, qui talia studio habent, quos sane ego novi, imperiti sunt. Inventum equidem vetus est, & laudo sane vehementer eum qui primus excogitavit & hoc machinamentum, & quodvis aliud secundum naturam inventum. Nihil enim despero, si quis recte constructum concutiat, fieri posse, ut quædam dirigantur. Ipse tamen omnia hujusmodi hoc modo curare erubui, propter-

ea quod impoſtorum magis tales ſunt modi. Quibus igitur prope cervicem gibboſitas fuerit, his veriſimile eſt, has in caput extenſiones minus prodeſſe, parvum enim pondus habet caput, & ſummi humeri deorſum vergentes. Verum tales veriſimile eſt magis dirigi poſſe, ſi in pedes concutiantur: Ita enim major propenſio ad hujuſmodi fieret. Quibus autem magis inferius gibboſitas eſt, hos par eſt ut magis in caput concutiantur.

Si quis igitur concutere volet, recte ſane hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis, aut laneis pulvinaribus inſternere oportet probe adligatis, paullo amplius & in longitudinem, & in utramque partem, quam quantum corpus hominis occuparit. Deinde hominem ſupinum ſupra ſcalam reclinare, & poſtea pedes quidem adligare juxta malleolos ad ſcalam non diſparatos, vinculo quidem ſatis valido, verum molli. Adligare vero etiam oportet infra & ſupra utrumque genu, itemque circa coxas. Circa laterum autem mollitudinem, & circa pectus laxas faſcias circumdare, ita ut ne impediant concuſſionem. Manus vero ad coſtas extentas, ad corpus applicare, & non ad ſcalam. Ubi vero hæc præparaveris, ſcalam ita ad turrim aliquam altam, aut ad domus lacunar adtrahere oportet. Locus autem, in quo concuſſionem facis, renitens ſit. Eos vero, qui extendunt, probe doctos eſſe convenit, quo æqualiter, & probe, & ex æquilibrio, ac derepente demittant, ut neque ſcala in alteram partem repens ad terram deveniat, neque ipſi pronui ſint. Quod ſi tamen a turri, aut malo defixo carcheſium habente, quis demittat, adhuc melius præparabit, ita ut ex trochlea aut aſello laxatis inſtrumentis ac funibus demiſſio fiat. Verum injucundum eſt de his lon-

gius verba facere; atamen ex his ſtructuris maxime quis concuti poterit. Si vero valde ſuperne fuerit gibboſitas, & concutere ſit opus, omnino in pedes id faciendum eſt, velut dictum eſt. Ita enim major propenſio ad hæc contingit. Et firmare quidem oportet juxta pectus ad ſcalam fortiter deligando, juxta cervicem vero faſcia quamlaxiſſima, directionis ſaltem gratia. Sed & ipſum caput juxta frontem ad ſcalam adligare oportet, manus autem porrectas ad corpus adligare, non ad ſcalam. Reliquum vero corpus indeligatum eſſe oportet, niſi quantum ſatis eſt directionis gratia, alia atque alia laxa faſcia circumdatum eſſe. Verum conſiderandum eſt ne concuſſione impediant hæc vincula. Crura vero ad ſcalam quidem ne deligentur, ſed inter ſe, ita ut ſecundum ſpinam in directum vergant. Atque hæc quidem hoc modo facienda ſunt, ſi omnino opus fuerit in ſcala concuſſionem fieri. Turpe tamen eſt & in omni arte, & non minime in medicina, multam turbam, & multam oſtentationem, & multum rumorem concitare, & deinde nullam utilitatem afferre.

Oportet autem primum ſpinæ naturam qualis eſt cognoſcere; ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nam qua parte ad ventrem vergit, verticula intus inter ſe paria ſunt, & inter ſe ligata vinculo mucoſo, ac nervoſo, de cartilaginibus exorto uſque ad medullam. Alii vero nervi nervoſi perpetui adnexi, hinc atque illinc juxta ipſa porriguntur. Verum venarum & arteriarum communitates, in alio ſermone declarabuntur, quot & quales ſint, & unde proficiſcantur, & in qualibus qualia poſſint. Itemque quibus involucris ipſa medulla intecta ſit, & unde profectis, & ubi deſinentibus, & quibuſcum communionem habentibus,

& qualia potentibus. At in ulteriore parte in articulis verticula inter se cardinis in modum conserta sunt. Nervi vero communes juxta omnia & in externis, & in internis partibus porriguntur. Et processus ossis ad externam partem, ab omnibus verticulis unus de unoquoque, tum a majoribus, tum a minoribus. In his autem processibus cartilaginum appendices, & ex illis nervorum progerminatio, cognata ac consimilis extremis nervis. Costæ vero adnexæ sunt, ad internam partem magis, quam ad externam capitibus vergentes; ad unumquodque autem verticulum adarticulatæ sunt. Curvissimæ autem sunt hominis costæ obtorto modo. Intermediam vero partem costarum, & ossium, de verticulis procedentium, explent utrinque musculi, a cervice initio sumpto usque ad septi transversi adnexionem. Ipsa autem spina secundum longitudinem rectobliqua est, a sacro quidem osse usque ad magnum verticulum, juxta quod crurum adnexio dependet, gibbosa est. Nam & vesica, & genituræ, & intestini recti laxa pars in hac parte constituta sunt. Inde vero usque ad septi adnexionem in directum repanda est, & musculos adnatos habet solus hic locus, ex internis partibus, quos lumbarios vocant. Ab hac autem parte usque ad magnum verticulum, quod supra supernas humeri partes est, e directo gibbosa est, imo magis esse videtur quam est. Nam spina media sui parte altissimas ossium propagines habet, hinc autem atque illinc, minores. Ipse vero cervicis articulus repandus est. Quibuscumque igitur gibbositates juxta verticula fiunt, his expulsio magna a connexione abrupta, unius aut plurium verticulorum, non ita multis, sed paucis contingit. Neque enim talia vulnera

fieri facile eſt, neque ad externam partem expelli facile eſt, ſi non ex anteriore parte, forti aliqua re per ventrem quis vulneratus fuerit; ſic autem utique perierit: aut niſi quis ex alto loco delapſus, coxis, aut humeris impegerit. Sed & hic utique morietur, etiamſi ſtatim non intereat.

At ex poſteriore parte ad internam, hujuſmodi expulſionem fieri non eſt proclive, ſi non in immenſum grave aliquod onus irruat. Nam ex oſſibus, quæ foras enata ſunt, unum quodque ejuſmodi eſt, ut prius ipſum frangatur, quam magnam intro inclinationem faciat, ita ut & ligamenta, & articulos inter ſe alternatos, ac articulatos violet. Præterea & ſpinalis medulla affligeretur, ſi ex modico loco inflexionem haberet, ubi verticulum tali expulſione exſiluiſſet, & verticulum, quod exſiluiſſet, ſpinalem medullam utique premeret, ſi non etiam abrumperet. At ea preſſa, ac intercepta, multarum & magnarum & nobilium partium torporem induceret. Quare neque curæ foret medico, quomodo verticulum dirigat, ac coaptet, quum multa, & violenta alia mala adſint. Itaque ſi tale contingat, palam eſt, quod neque concutiendo, neque alio quodam modo reponi poſſit, niſi quis diſſecto homine, & manu in ventrem injecta inquiſitionem faciat, & ex interna parte ad externam manu retrudat, atque hæc in mortuo quidem fieri poſſent, in vivo autem non ita. Cur igitur hæc ſcribo? Quia ſunt quidam, qui putant ſe curaſſe homines, quibus intro exciderint verticula articulos penitus tranſgreſſa; & ſane facillimam hanc diſtortionem eſſe, ut quis inde convaleſcat, aliqui cenſent, eamque nulla repoſitione opus habere, ſed ſua ſponte talia ſaneſcere. Ignari autem multi ſunt, & lucro hoc habent quod ignorant. Per-

ſuadent enim alios. Verum falluntur hi hac de cauſſa. Spinam, quæ in ſpina ipſa eminet, verticula ipſa eſſe putant, quia unumquodque ex his oſſibus ad contactum rotundum apparet, ignorantes, quod hæc oſſa ſunt ea, quæ a verticulis enata ſunt, de quibus paullo ante dixi. At verticula longe magis in anteriorem partem abſunt. Anguſtiſſimum enim ventrem ex omnibus animalibus homo habet, quantum ad magnitudinem attinet, a poſteriore ad anteriorem partem, inſuperque etiam juxta pectus. Quum igitur horum ſupereminentium oſſium aliquod vehementer fractum fuerit, ſive unum, ſive plura, ea parte humilior locus redditur, quam hinc atque illinc: & propterea decipiuntur putantes verticula intro abiiſſe. Decipiunt autem inſuper ipſos etiam figuræ vulneratorum. Si enim inclinare ſe conantur, dolent, quum ea parte qua vulnerati ſunt, cutis ſit circumtenta; & ſimul oſſa fracta ita magis corpus affligunt. Si vero in repandum recurvantur, melius habent. Nam & cutis juxta vulnus laxior fit, & oſſa minus affligunt. Sed & ſi quis ipſos contingat, ea parte repandi cedunt, & locus vacuus, ac mollis hac parte ad contactum apparet. Hæc omnia relata inſuper medicos decipiunt. Verum tales cito ſani & illæſi ſua ſponte fiunt. Cito enim omnia ejuſmodi oſſa, quæ laxa ſunt, callo obducuntur. Obliquatur igitur ſpina etiam ſanis juxta multos modos. Nam & in natura, & in uſu ita ſe habet. Sed & præ ſenectute, ac doloribus. Nam hæc colligandi vim habent.

At gibboſitates ex caſibus contingentes plerumque fiunt, ſi aut in coſtas innitatur, ac impingat, aut in humeros cadat. Neceſſe eſt enim foris apparere in gibboſiate unum aliquod altiſſimum verticulum, minus vero ea, quæ ſunt

hinc atque illinc. Non igitur prosilit multum ab aliis, sed parum, quum singula acervatim concedant. Propter hoc igitur etiam spinalis medulla ejusmodi distortiones facile fert, eo quod circularis ipsi distortio contingit, non angularis.

Oportet autem fabricam instrumenti coactorii hujusmodi construere. Licet equidem lignum robustum & latum, incisuram oblongam habens, defodere. Licet etiam pro ligno, in pariete incisuram oblongam facere, quae aut cubiti altitudine, aut prout congruum fuerit, a pavimento exstet. Postea columnam quernam, quadrangularem, obliquam ad parietem adjicere oportet, tanto spatio in medio relicto, ut aliquis pertransire possit, si forte opus sit. Et super columnam quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamen non multum cedat, insternere oportet, homini vero fomentum adhibere. Si vero admittat, ipsum etiam multa calida lavare. Deinde pronum extentum reclinare, & manus ipsius secundum naturam extentas ad corpus adligare. Postea vero loro molli, satis lato, ac longo, ex duobus perpetuis inter se adversariis loris constante, ex media ipsius parte, juxta medium pectus quamproxime sub alas bis circumdare oportet; & quod superest de loris utrisque, juxta alam circum humeros obvolvatur, & initia ipsorum ad lignum quoddam pistilliforme adligentur, ita ut congruant secundum longitudinem subjectae columnae, ad quam lignum illud pistilliforme adponere, & renitendo extensionem facere oportet. Tali vero quodam alio vinculo & supra genua, & supra calcaneos adligato, initia item ad ejusmodi lignum adligare oportet. Postea autem alio loro lato, ac molli, & robusto, fasciae formam habente, longitudi-

nemque, ac latitudinem sufficientem, partem inter coxas & lumbos, quamproxime ad coxas, circumcirca fortiter deligare, atque ita tum hujus lori, tum aliorum duorum capita, ad lignum a pedibus exstans adligare; & postea in hac figura hinc atque illinc, æqua simul inclinatione, simulque in directum extensionem facere. Nullum enim magnum malum talis extensio induxerit, si commode præparata fuerit, nisi quis de industria se extendendum exhibeat. At medicus, sive alius quisquam fortis & non imperitus, imposita manus vola supra gibbum, & altera manu insuper alteri superimposita; deorsum cogat, animadversione habita an in directum deorsum cogere oporteat, sive ad caput, sive ad coxas. Atque hæc coactio maxime innoxia est. Sed & si quis insideat super gibbum, & attollendo se, dum ille distenditur, incutiat, innoxium est. Neque quicquam prohibet pede inscendere, ac gestari supra gibbum, atque ita sensim incutere. Ad hoc autem moderate faciendum idoneus quis fuerit ex his, qui in palæstra adsueti sunt. Efficacissima tamen coactio est, si aut paries incisuram habeat, aut lignum defossum infra spinæ altitudinem incisum sit, quantum moderate habere videatur, ita ut tabula tiliacea, aut cujusdam alterius ligni, non tenuis, incisuræ indatur, & postea linteum quoddam multiplex, aut parvum quoddam coriaceum pulvinar super gibbum imponatur. Quampaucissima tamen imposita esse conducit, cavendi saltem gratia, ut ne tabula præ duritie dolorem aliquem importune inducat. Sit autem gibbositas e directo maxime incisuræ in pariete, quo qua parte maxime exstat, ea quammaxime tabula imposita premat. Ubi vero imposita fuerit, aliquis extremam

tabulæ partem deprimat, aut duo hoc faciant, si unus non suffecerit; alii vero corpus secundum longitudinem, velut dictum est, extendant, partim hinc, partim illinc constituti. Potest etiam asellis extensio fieri, aut juxta lignum defossis, aut in ipso ligno asellorum postibus constructis, sive erectos velis utrinque paullulum supereminentes, sive hinc atque illinc juxta ligni verticem. Hæ coactiones moderationem admittunt, ut & vehementissime, & moderate fieri possint. Talem autem vim habent, ut si quis etiam ad perniciem tales necessitates adhibere velit, & non ad curationem, tunc quoque multum possint. Nam si quis secundum longitudinem hinc atque illinc saltem sic extendat, & nullam aliam necessitatem addat, tamen sic etiam extensionem facere poterit. Sed & si non extendat, & tabula solum ita quis utatur, etiam sic sufficienter deorsum cogere poterit. Bonæ autem sunt hujusmodi violentiæ, quibus & vehementioribus & debilioribus uti licet, usu ipsorum prout quisque vult moderato. Et sane etiam secundum naturam coactionem faciunt. Nam ea, quæ exstant,ad locum suum redire cogit depressio. Quæ vero præter naturam coiverunt, ea extendunt extensiones secundum naturam. Proinde neque meliores his necessitates ego habeo, neque justiores. Rectitudo enim extensionis juxta ipsam spinam, inferne & juxta os sacrum appellatum, nullam ansam habet; superne vero juxta cervicem & caput, habet quidem ansam, sed in speciem indecora est; & si hac parte extensio fiat redundans, etiam alias læsiones inducere poterit. Experimentum autem aliquando feci, ut homine supino extento, utrem non inflatum sub gibbum subderem, & postea folle ex officina fabri in

in ſubjectum utrem immiſſo inflarem. Verum res mihi non ſucceſſit. Quum enim bene extenderem hominem, vincebatur uter, & non poterat flatus aliquam coactionem facere. Sed & alias hæc res prompta erat ad dilapſionem, nimirum quum in idem & hominis gibboſitas, & utris pleni incurva turgiditas cogantur. Quum autem rurſus non valde extenderem hominem, uter quidem præ flatu incurvus turgebat, homo vero omnino magis, quam conducebat, repandus fiebat. Scripſi autem hoc de induſtria. Pulchrum enim eſt etiam ea diſcere, quæ in experimentum adſumpta ſucceſſu caruerunt, & cur ſucceſſum non habuerint.

Quibuſcumque porro verticula introrſum obliquantur aut ex caſu, aut gravi aliqua re illapſa, his nullum quidem verticulum exſtat plerumque ita multum ab aliis. Si vero exſtiterit multum, aut unum, aut plura, mortem inducunt, velut etiam antea dictum eſt. Circularis etiam hæc, & non angularis emotio exiſtit. Urinæ igitur talibus magis ſupprimuntur, itemque alvi egeſtio, quam his qui extrorſum gibboſi fiunt; & pedes, ac tota crura magis perfrigerantur, & lethalia ſunt hæc magis, quam illa quæ dixi. Sed & ſi ſuperſtites evadunt hi, magis profluam urinam habent, & cruribus impotentiores, ac torpidiores fiunt. Si vero etiam in ſuperna parte magis repandi fiant, totius corporis impotentia, ac torpor accedit. Atque ego ſane nullam machinam habeo, per quam talia in idem reſtitui poſſint, ſi non alicui concuſſio per ſcalam opem tulerit, aut etiam alia quædam ejuſmodi curatio, aut extenſio, qualis eſt ea, quæ paullo antea relata eſt. At coactionem una cum extenſione nullam habeo, quæ ſane fieri ita poſſet, velut in gibbo tabula coactionem fa-

ciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per ventrem coactionem facere possit? Neque enim fieri hoc potest. Sed neque tusses, neque sternutationes ullam vim habent, ut extensioni auxiliari possint. Nec vero flatus immissio in ventrem quicquam efficere poterit. Quin & si magnæ cucurbitæ adfigantur, adtractionis nimirum gratia verticulorum intro repentium, magno hoc mentis errore contingit. Propellunt enim magis, quam adtrahunt, & neque hoc animadvertunt hi, qui ipsas adfigunt. Quanto enim magis ipsas quis adigit, tanto magis repandi fiunt hi, quibus adfiguntur, cute simul sursum coacta. Possem autem & alios concussionum modos, quam hi sunt quos antea retuli, exponere, quos sane adfectioni magis convenire quis putare possit, verum non valde ipsis fidem habeo, & propterea non scribo. In summa igitur de his quæ relata sunt, ita acervatim constituere oportet, quod ea quidem, quæ in repandum emota sunt, lethalia sunr, ac noxia; quæ vero in gibbum, innoxia in totum, quantum ad mortem, & urinæ suppressionem, ac torporem attinet. Non enim rivos, qui sunt in ventre, gibbositas ad externam partem intendit, neque fluidos esse prohibet. Repanditas vero ambo hæc facit, & ad alia multa hæc accedunt. Nam multo plures & cruribus, & manibus impotentes fiunt, & corpore torpescunt, & urinæ his supprimuntur, quibus gibbositas quidem neque extra, neque intro extiterit, verum in rectitudinem spinæ vehementer concussi fuerint. Quibus vero gibbositas exstat, hi minus talia perpetiuntur. Multa vero etiam alia in medicina quis videre poterit, ex quibus ea quidem, quæ fortia sunt, innoxia sunt per se to-

tam morbi judicationem inducentia; quæ vero debiliora, noxia, ita ut & diuturnos morbos progenerent, & cum reliquo corpore ampliorem communionem habeant.

Nam & costarum fractura ejusmodi quid perpetitur. Quibus enim fracta fuerit costa una, aut plures, velut plurimis frangitur, ita ut ossa ad internam partem non vergant, neque denudata sint, ex his pauci jam febricitarunt. Sed neque sanguinem multi jam exspuerunt, neque suppurati multi fiunt, neque curatione medicamentorum ex illitis linamentis opus habent, neque ossium corruptiones accedunt, & victus vulgaris sufficit. Si enim febris continua ipsos non corripuerit, etiam vasa per inediam his vacua fieri deterius est, quam si non vacua fiant. Majorem item dolorem, ac febrem & tussim inducit. Moderata enim ventris repletio, costarum fit directio. Verum vacuatio pendentes costas facit, & hæc dependentia dolorem inducit. Extrinsecus autem vulgaris deligatio talibus sufficit, ita ut cerato, & spleniis, & linteis plana deligatio placide firmetur, aut etiam laneum quiddam insuper imponatur. Corroborantur autem costa diebus viginti. Celeriter enim his ossibus calli obducuntur. At contusa circa costas carne, aut ex plaga, aut ex casu, aut renisu, aut alio quopiam ejusmodi multi jam multum sanguinem spuerunt. Rivi enim in molli ad unamquamque costam extenta parte, & nervi, a principalissimis in corpore partibus progressus habent. Multi itaque jam tussiculosi, & turberculosi, ac suppurati facti sunt, & linamentis opus habuerunt, & costa ipsis corruptionem sensit. Sed & quibus nihil tale accessit, carne circa costas contusa: tardius tamen dolor in ipsis sedatur, quam in

his, quibus costa fracta fuerit: & in talibus vulneribus locus dolorum recidivas magis habet. Proinde aliqui tales noxas magis contemnunt, si costa ipsis fracta fuerit. Quin & curatione exactiore tales indigent, si modo sapiant. Victum enim contractum esse conducit, & corpore quammaxime quiescere, & a venere abstinere, eduliisque pinguibus, & fauces exasperantibus, ac fortibus omnibus, venamque in cubiti flexura secare, & quammaxime silere. Deligare vero locum contusum conducit spleniis non multiplicibus, sed multis, & multo latioribus tota contusione, & cerato sublinere, & linteis latis cum fasciis latis, ac mollibus deligare, & moderate firmare; ut deligatus non valde se compressum esse dicat, neque rursus laxum. Initium autem sumere debet, qui deligat, in ipsa contusione, atque isthic maxime firmare: facienda vero est deligatio velut a duobus initiis, deligandumque, ut ne circumflua sit cutis circa costas, sed æquilibris. Deligandum autem aut singulis, aut alternis diebus. Præstat autem, & alvum mollire levi aliquo medicamento, cibi saltem evacuandi gratia, & ad decem quidem dies attenuare. Postea vero corpus renutrire, ac tenerum facere. Quamdiu vero attenuas, deligatione magis firmata utendum est. Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore. Et si quidem sanguinem ab initio exspuerit, quadraginta dierum curationem, ac deligationem facere oportet. Si vero sanguinem non spuat, sufficit, viginti diebus utplurimum curatio. Verum ex robore vulneris tempora conjectare oportet. Qui porro tales contusiones neglexerint, etiamsi aliud nihil majoris mali ipsis contingat, tamen locus contusus mucosiorem carnem habet, quam

antea habebat. Ubi vero tale quippiam relinquitur, & curatione non probe exprimitur, deterius quidem est, si juxta ipsum os mucositas relicta fuerit. Neque enim caro amplius similiter os contingit, & os ipsum morbosius redditur, & corruptiones ossis diuturnæ multis jam ex hujusmodi occasionibus factæ sunt. Sed & si juxta os non fuerit, verum ipsa caro mucosa sit, attamen etiam sic recidivæ, ac dolores alias atque alias fiunt, si quis forte corpore ægrotaverit. Quapropter deligatione uti oportet bona, simulque multum conveniente, quoad ea humoris effusio, quæ in contusione facta est, resiccetur, ac resorbeatur, locus autem carne sana augeatur, & ossis quoque caro augescat. At quibus ex neglectu vetustatem contraxerit, ita ut locus sit dolorosus, & caro submucosa, his ustio medela optima est. Et si quidem ipsa caro mucosa fuerit; usque ad os urere oportet, non tamen ut os percalescat. Si vero inter costas mucositas fuerit, ne sic quidem in superficie urere oportet, cavere tamen ne in ulteriorem partem peruras. Si vero ad os ipsum contusio esse videatur; & sit adhuc recens, & nondum os corruptionem sentiat; si quidem parva admodum fuerit, sic urere oportet, veluti dictum est. Si vero oblonga fuerit juxta os contusionis elevatio, plures crustas inurere oportet. Cæterum de corruptione costæ, una cum eorum, qui linamentis opus habent, curatione dicetur.

Si vero femoris articulus ex coxa exciderit: excidit autem juxta quatuor modos, introrsum quidem sæpe, foras autem præ aliis sæpe. Verum in posteriorem, ac anteriorem partem excidit quidem, sed raro. Quibus igitur intro excesserit, his longius apparet crus, si ad alte-

terum comparetur, atque hoc merito propter duas caussas. Nam os, quod a coxa procedit, & sursum ad pectinem fertur, fundamentum fit capitis femoris, & articuli cervix in acetabulo vehitur, & nates forinsecus cavæ apparent, utpote quum intro cesserit femoris caput. Et rursum summa femoris pars juxta genu extra repere cogitur. Tibia item, & pes, eodem modo. Quum igitur foras repat pes, medici ob imperitiam sanum pedem ad hunc adhibent, & non hunc ad sanum; & propterea multo longius læsum crus apparet, quam sanum. Multis autem etiam aliis locis talia sinistram intelligentiam habent. Nec vero flectere juxta inguen similiter, ut sanum possunt. Sed & si femoris caput in interfemineo contingatur, palam extuberare comperitur.

Signa igitur hæc sunt in his, quibus femur intro excidit. Quibus igitur articulus elapsus non fuerit repositus, sed aut frustra tentatus est, aut neglectus, his & ambulatio per cruris circumvolutionem, velut in bobus fit, & plurima vexatio ipsis in sano crure contingit; & coguntur, juxta lateris mollitudinem, aut juxta elapsum articulum, mutili, ac obliqui esse. Juxta sanum vero crus, nates ad externam partem rotundæ esse coguntur. Si quis enim sani cruris pede extra ambularet, protruderet utique reliquum corpus, ut ad læsum crus veheretur. Læsum autem vehere hoc non poterit; quomodo enim posset? Cogitur igitur sic sani cruris pede intro ambulare, & non extra. Ita enim maxime vehit sanum crus & suam ipsius, & læsi cruris partem corporis, utrisque incumbentem. Quum autem juxta lateris mollitudinem, ac juxta articulum caventur, parvi apparent, & baculo inniti coguntur a latere juxta sanum crus.

Hæc enim parte fulcimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in hac corporis pondus vehitur. Coguntur item se inclinare. Manum enim, quæ est a parte cruris læsi, ad obliquum femur firmare coguntur. Non enim potest læsum crus vehere corpus, in crurum permutatione, si non ditineatur, dum ad terram premitur. In his igitur figuris esse coguntur hi, quibus intro elapsus, non fuerit repositus articulus, homine non præmeditante, ut quamfacillime sit figuratus. Sed ipsa hæc calamitas ex præsentibus ea, quæ facillima sunt, eligere docet. Nam & qui ulcus habent in pede, aut tibia, non omnes crure valde ingredi possunt; & infantes sic iter faciunt, extra enim ingrediuntur læso crure. Et duplex lucrum consequuntur. Duplici enim corpus habent. Nam & corpus non similiter vehitur in eo crure, quod extra ingreditur, sicut in eo, quod intro. Non enim secundum rectitudinem ipsi imcumbit pondus, sed multo magis ei, quod subingreditur. Ipsi enim e directo incumbit pondus tum in ipsa ambulatione, tum in crurum permutatione. In hac enim figura sanum crus celerrime supponere poterit, si eo quod læsum est, exterius; sano interius ingrediatur. Verum de quo nunc sermo est, bonum est, ut corpus ipsum sibi ipsi facillimas figuras inveniat.

Quibus igitur nondum perfectis ad augmentum, elapsus articulus non fuerit repositus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim ossa similiter in longitudinem augescunt, sed breviora fiunt. Maxime autem femoris. Excarne item & emusculatum, ac effeminatum, & tenujus totum fit crus, simul quidem propter privationem loci articuli, simul autem, quod eo uti non possunt,

eo quod ſecundum naturam ſitus non eſt. Uſus enim aliquis liberat ab effeminatione, liberat etiam aliquantum ab intercepto in longitudinem augmento. Maxime igitur læduntur hi, quibus, dum in ventre ſunt, hic articulus fuerit luxatus. Secundo loco hi, quibus valde infantibus idem contigit. Minime vero hi, qui perfecti ſunt. Qualis igitur ambulatiò perfectis contingat, dictum eſt.

Quibus vero, dum infantes ſunt, calamitas hæc incidit, plerique ad corporis directionem tardi ſunt, immo male ad ſanum crus devolvuntur, manu, quæ eſt ad ſanum crus, ad terram ſe fulcientes. Sed & ex perfectæ ætatis hominibus quidam, quibus hæc calamitas contigit, ad ambulationem rectam cunctantur. Quicumque vero infantes hac calamitate preſſi, recte educati fuerint, ſano quidem crure in rectum utuntur, verum ſub alam ſecundum ſanum crus ſcipionem ferunt, aliqui etiam ſub utramque alam. Crus autem læſum elevatum habent, & tanto melius habent, quanto brevius ipſius læſum crus fuerit. Sanum autem crus nihilo minus ipſis robuſtum eſt, quam ſi ambo ſana eſſent. Effeminantur tamen omnibus talibus carnes cruris, & plerumque hoc magis perpetiuntur hæ, quæ ſunt ab externa parte, quam quæ ab interna. Cæterum quidem fabulantur Amazonides maſculam ſuam ſobolem ſtatim, dum infantes, ſunt luxare, alias circa genua, alias circa coxas, quo nimirum claudi fiant, & maſculum genus femineo inſidias non ſtruat. Utuntur itaque his pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia ſedentaria opera. An equidem vera hæc ſint, ego non novi; quod autem tales fiant, ſcio, ſi quis ipſos ſtatim, dum infantes ſunt, luxet. Juxta coxas igitur magna differen-

tia eſt, an extra, aut intro fiat luxatio. Juxta genua vero differentia quidem aliqua eſt, ſed minor. Modus autem utriuſque claudicationis proprius eſt.

Decurtantur enim magis hi, quibus extra luxatio facta eſt. Recti autem minus ſtant, quibus intro luxatio contigit. Eodem modo etiam ſi juxta malleolum luxatio fiat, ſi quidem ad externam partem id contingat, mutili quidem fiunt, verum ſtare poſſunt. Si vero ad internam, valgi quidem fiunt, minus autem ſtare poſſunt. At vero coauctio oſſium talis fit. Quibus quidem circa malleolum tibiæ os exceſſit, his pedis quidem oſſa minime coaugeſcunt; hæc enim proxime ad vulnus ſunt. Verum tibiæ oſſa augentur quidem non multo defectuoſius, carnes tamen minuuntur. Quibus vero juxta malleolum manſerit articulus ſecundum naturam, juxta genu autem exceſſerit, his tibiæ os ſimiliter coaugeſcere non ſolet, ſed brevius fit. Hoc enim proxime ad vulnus eſt. Pedis autem oſſa minuuntur quidem, ſed non ſimiliter, velut paullo ante dictum eſt, quia articulus circa pedem ſalvus eſt. Si vero ipſo etiam uti poſſent, velut mutilo, minus adhuc pedis oſſa his minuerentur.

At quibus circa coxam luxatio contingit, his femoris os non ſimiliter coaugeſcere ſolet: hoc enim proxime ad vulnus eſt: ſed brevius ſano fit. Tibiæ tamen oſſa non ſimiliter his augmento deſtituuntur, neque oſſa pedis, atque hoc ea de cauſſa, quod femoris articulus, qui ad tibiam eſt, & tibiæ articulus, qui ad pedem eſt, in ſua natura manet. Carnes tamen minuuntur his totius cruris. Si vero uti crure poſſent, adhuc magis oſſa augerentur, velut etiam prius dictum eſt, excepto femore, & minus excarnes eſſent. Multo tamen minus carnoſi,

quam hi, qui ſani ſunt, eſſent. Argumento autem, quod talia ita ſe habent, hoc eſt. Quicumque enim brachio elapſo, muſtellæ cubito præditi ſunt, parvumque, ac macilentum brachium habent aut ex nativitate, aut etiam dum augeſcunt, priuſquam [f]perfecti evadant, galeancones appellati, hi os quidem brachii breve habent, cubitum autem, & ſummam manum paullo defectuoſiorem quam ſani, propter relatas cauſſas, eo quod brachium vulnerato articulo proximum eſt, ut ideo brevius factum ſit. Rurſus autem cubitus propterea non ſimiliter calamitatem percipit; quia brachii articulus, qui eſt ad cubitum, in veteri natura manet. Et rurſus manus adhuc longius abeſt a calamitate, quam cubitus. Propter has igitur cauſſas contingit, ut & oſſa, quæ non coaugentur, non coaugeſcant, &[g] quæ coaugentur, coaugeſcant. Cæterum ad carnoſitatem, & manui, & brachio multum profuerit, ſi quis manu laborando ſe fatiget. Quæcumque enim manuum opera ſunt, plurima ex ipſis Galeancones hac manu operari conantur, velut altera poſſunt, & nihilo defectuoſius, quam cum illæſa efficiunt. Non enim ſupra manus, velut ſupra pedes, corpus vehi neceſſe eſt. Verum levia ſunt ipſis opera. Propter uſum autem non minuuntur carnes galeanconibus neque circa manum, neque circa cubitum. Sed & brachium propterea aliquam opem ſentit ad carnoſitatem. Quum autem coxa eluxata fuerit ad internam partem a nativitate, aut adhuc infanti, carnes ideo magis minuuntur, quam in manu, quod crure uti non poſſint. Quod autem hæc hoc modo ſe habeant, teſtimonium unum quoddam in paullo poſterius referendis habebitur. At quibus in exteriorem

partem femoris caput excesserit, his crus brevius apparet, si ad alterum extendatur, atque id merito. Non enim super os fundamentum fit capitis femoris, sicut quum intro excidebat, sed juxta os, quod inclinatam naturam habet, in carne humida, ac cedente firmatur; & propterea quidem brevius apparet. Intrinsecus autem juxta plechada, intermediam crurum, ac inguinum partem, femur magis mutilum & excarne fit. Nates autem extrinsecus incurviores, utpote quum extra femoris caput elapsum sit. Sed & superius apparent nates, utpote quum caro, quæ isthic est, femoris capiti cesserit. Summa vero femoris pars circa genu intro repere videtur, tibia item, & pes. Sed neque inflectere velut sanum crus possunt. Et signa quidem femoris extra elapsi hæc sunt.

Quibus igitur perfectis jam elapsus articulus non fuerit repositus, his totum crus brevius apparet. In ambulatione autem calcaneo terram pertingere non possunt. Verum pectore pedis in terra consistunt, ac progrediuntur, parum autem ad internam partem summis digitis vergunt. At crus læsum in his multo magis corpus vehere potest, quam quibus ad internam partem excidit, partem quod caput femoris, & cervix articuli, quum natura obliqua sit, sub multam coxæ partem subsistit, partim quod summus pes non ad externam partem inclinatus esse cogitur, sed prope est ad rectitudinem corpori, & tendit etiam interius. Quum igitur semitam, ac callem acceperit articulus, in carne ad quam elapsus est, & caro viscositatem contraxerit, doloris exsors progressu temporis fit. Quum autem doloris exsors factus fuerit, possunt quidem absque baculo iter facere, si alias voluerint, possunt autem & vehere corpus supra

crus læſum. Itaque propter uſum carnes talibus minus effeminantur, quam illis, de quibus paullo ante dictum eſt. Effœminatur autem aut plus, aut, minus. Magiſquam adhuc effeminantur plerumque juxta internam partem, quam juxta externam. Plerique tamen ex his calceamentum ſibi inducere non poſſunt propter cruris inflexibilitatem. Quidam vero etiam hoc poſſunt. At quibus, dum adhuc in ventre ſunt, hic articulus fuerit luxatus, aut dum adhuc augeſcunt, vi elapſus, non fuerit repoſitus, aut etiam præ morbo hic articulus exceſſerit, ac luxatus fuerit: multa enim hujuſmodi fiunt: talium quibuſdam ſi corruptionem ſenſerit femur, ſuppurationes diuturnæ, & lineamentis indigentes fiunt, & aliquibus oſſium denudationes. Similiter autem, & quibus corruptionem femoris os ſentit, & quibus non ſentit, multo brevius fit, & velut ſanum coaugeſcere non ſolet. Tibiæ tamen oſſa breviora quidem fiunt, quam alterius tibiæ, ſed paullulum, ob cauſſas antea relatas. Ambulare vero tales poſſunt, & quidam ex ipſis eo modo quo perfecti, quibus elapſus articulus repoſitus non eſt; aliqui vero etiam toto pede conſiſtentes progrediuntur, declinant tamen inter ambulandum propter cruris brevitatem coacti. Hæc autem hoc modo fiunt, ſi deligenter educati fuerint in figuris, & recte in quibus oportet, priuſquam ad iter faciendum corroborati fuerint; diligenter item & recte, poſtquam corroborati fuerint. Plurima autem diligentia opus habent hi, quibus dum maxime infantes ſunt, hæc calamitas contigerit. Si enim neglecti fuerint dum infantes ſunt, inutile penitus, & omni augmento privatum totum crus evadit, & carnes totius cruris magis minuuntur,

quam ſani. Multo tamen minus his minuuntur, quam illis quibus intro excidit, propter uſum, & laborem; ita ut ſtatim crure uti poſſint, velut etiam paullo ante in galeanconibus dictum eſt. Sunt autem aliqui, quibus partim ſtatim a nativitate, partim præ morbo, amborum crurum articuli exciderunt ad externam partem. His igitur oſſa quidem eaſdem affectiones habent, ac perpetiuntur. Carnes tamen minime effeminantur. Sed & ſatis carnoſa crura fiunt, præterquam ſi quid ſane circa internam partem paullulum deficiat. Propterea vero ſatis carnoſa ſunt, quia utriſque cruribus ſimiliter utuntur. Similiter enim fluctuant hac atque illac inter ambulandum, & vehementer eminentibus natibus hi videntur propter articulorum exceſſum. Si vero oſſa ipſis corruptionem non ſenſerint, neque gibboſi ſupra coxas fiant: nonnullos enim etiam talia corripiunt: Si igitur tale quid non contigerit, ſatis ſani de cætero durant. Totum tamen corpus hi minus augeſcens habent, capite excepto.

At vero quibus in poſteriorem partem femoris caput exciderit: paucis autem excidit: hi crus extendere non poſſunt neque juxta articulum elapſum, neque ita valde circa poplitem, & multo minus, quam hi, quibus jamdudum id contigit. Hi etiam magis & circa inguen, & circa poplitem articulum extendunt. Illud tamen inſuper intelligere oportet: eſt enim commodum, & magni faciendum, & pleriſque ignotum: quod neque ſani articulum circa poplitem extendere poſſunt, ſi non ſimul extendant etiam articulum circa inguen, præterquam ſi pedem valde ſurſum attollant. Sic enim poterint. Hi itaque neque inflectere articulum circa poplitem ſimiliter poſſunt, ſed multo difficilius, ſi non

etiam articulum circa inguen inflexerint. Multa vero etiam alia circa corpus, hujuſmodi fraternitates, ac cognationes habent, & circa nervorum diſtentiones, & circa muſculorum figuras, plurima, & pluris facienda, ut cognoſcantur, quam quiſpiam putaverit. Item circa inteſtini naturam, & totius ventris, & circa uterorum errores, ac diſtentiones. Verum de his alibi nobis ſermo erit cognatus his, quæ nunc dicuntur. Sed de quo nunc ſermo eſt, neque extendere poſſunt, velut jam dictum eſt, & brevius crus apparet; atque hoc ob duas cauſſas, & quod non extenditur, & quod ad natium carnem elapſum eſt. Natura enim oſſis coxæ ea parte eſt, qua & caput, & cervix femoris exiſtit. Ubi vero luxatum fuerit, pronum ad externam partem natium defertur. Inflectere tamen poſſunt, ſi dolor non prohibeat, & tibia, & pes moderate recta apparent, & neque hac, neque illac multum inclinata. Juxta inguen vero caro inſuper aliquanto mollior eſſe videtur, præſertim ad contactum, utpote articulo ad alteram partem elapſo. Ad ipſas autem nates ſi adtrectetur femoris caput, aliquanto etiam magis extuberare videtur; atque hæc quidem ſigna ſunt, ſi cui in poſteriorem partem femur excidit.

Cui igitur jam perfecto elapſum, non fuerit repoſitum, hic ambulare quidem poteſt, ubi tempus intercesserit, & dolor ſedatus fuerit, & articulus in carnem verſari adſueverit. Cogitur tamen vehementer ſe inflectere circa inguina, dum iter facit, atque hoc ob duas cauſſas; tum quod multo brevius crus fit ob ea, quæ antea dicta ſunt; tum quod multum valde abeſt ab eo, ut calcaneo terram contingat. Si enim conaretur vel paullulum pede illo vehi, ita ut nihil aliud ha-

beat, quo ſe firmet, retro ſane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio, & coxis multum in poſteriorem partem ſupereminentibus ſuper pedis greſſum, & ſpina inſuper ad coxas vergente. Vix autem pectore pedis terram attingit, & ne ſic qnidem, niſi ipſe ſeipſum circa inguina inflectat, & altero crure circa poplitem inſuper ſe inflectat. Ob hæc autem cogitur, ut manum, quæ eſt ſecundum læſum crus, ad ſupernam femoris partem in ſingulis greſſibus firmet. Cogit igitur aliquantum hoc ipſum, ut circa inguina inflectatur. Nam in permutatione crurum in ambulando; corpus ſupra læſum crus vehi non poteſt, ſi non inſuper firmetur crus per manum ad terram, nimirum quum non ſub corpore articulus ſubſiſtat, ſed ad poſteriorem partem juxta coxam exſtet. Abſque tamen baculo tales iter facere poſſunt, ſi alias adſueverint, eo quod greſſus pedis in uteri rectitudine manet, & non ad extremam partem inclinatus eſt. Quapropter nihil opus habent baculi fulcimento. Quicumque tamen pro femoris per manum apprehenſione, ſuppoſito ſub alam, quæ ad ſiniſtrum crus eſt, ſcipione inniti volunt, hi ſiquidem longiorem ſcipionem ſuppoſuerint, erectiores quidem iter facient, pede autem ad terram non innituntur. Si vero pede inniti volent, brevior ipſis baculus faciendus eſt, & ad inguina ut ſe inflectant neceſſe fuerit.

Cæterum carnium imminutiones etiam his ſecundum rationem fiunt, velut antea dictum eſt. Qui enim elevatum habent crus, & nihil laborant, his etiam maxime minuuntur. Si vero plurimo utuntur ingreſſu, his minime minuuntur. Sanum tamen crus nihil inde utilitatis conſequitur, ſed etiam deformius fit, ſi læſo crure ad terram innitentes utantur.

Illi enim ſimul inſerviens, & extra prominente coxa eſſe cogitur, & circa poplitem ſe inflectere. Si vero quis læſo crure non ad terram utatur, ſed elevatum habeat, & ſcipioni innitatur, ſic ſanum crus robuſtum fiet. Nam & in naturali ſtatu degit, & exercitationes ipſum corroborant. Poſſit aliquis dicere, extra medicinam talia eſſe. Quid enim opus eſt, de his, quæ incurabilia jam facta ſunt, amplius tractare? At hoc facere multum refert. Ejuſdem enim profeſſionis eſt & hæc cognoſcere. Non enim fieri poteſt, ut inter ſe dirimantur. Oportet enim curabilia ita tractare, ut ne incurabilia fiant, ea intelligentia, ut quammaxime prohibeamus, ne ad hoc deveniant, ut incurabilia reddantur. Oportet autem, & incurabilia cognoſcere, ut ne maxime lædant. Prædictiones autem ſplendidæ ſunt, ac glorioſæ ex cognitione, quo, & qualiter, & quando ſingula deſinent, ſive eo vertantur, ut incurabilia fiant, ſive curationis ſpem exhibeant. Quibuſcumque vero ex nativitate, aut dum adhuc alias augeſcunt, ita elapſus fuerit articulus, & non repoſitus, ſive ex violentia elapſus ſit, ſive præ morbo: multæ enim hujuſmodi luxationes fiunt in morbis; qui vero ſint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, poſtea ſcribetur: Si itaque elapſus non fuerit repoſitus, femoris quidem os breve fit, affligitur autem totum crus, & augmento deſtituitur, & multo magis excarne fit, eo quod ipſo non utantur. Nam & articulus circa poplitem his affligitur. Nervi enim ob ea, quæ antea dicta ſunt, intenduntur. Quare articulum circa poplitem extendere non poſſunt hi, quibus hoc modo coxa excidit. Ut enim in ſumma dicam, omnia, quæ in corpore ad uſum facta ſunt, ſi quis moderate ipſis utatur, &

& in his laboribus exerceat, ad quos ſingula ſunt adſueta, ſic quidem ſana ſunt, & augeſcunt, & probe conſeneſcunt. Si vero quis non utatur, ſed quieſcat, morboſiora fiunt, & non augeſcunt; & cito conſeneſcunt. Inter hæc autem non minime perpetiuntur hoc & articuli, & nervi, ſi quis non ipſis utatur. Propter has igitur cauſſas magis in hoc luxationis modo, quam in aliis affliguntur. Totum enim crus & in oſſium, & in carnium natura, augmento deſtituitur. Tales igitur ubi jam in viros evaſerunt, elevatum, ac inclinatum crus hoc habent, altero vero vehuntur baculo innitentes, aliqui uno, aliqui duobus.

Quibus porro in anteriorem partem femoris caput elapſum fuerit, paucis autem hoc contingit: hi extendere quidem crus perfecte poſſunt, inflectere autem ſe minime hi poſſunt circa inguen. Affliguntur autem etiam, ſi circa poplitem ſe inflectere coguntur. Longitudo vero cruris conſimilis apparet, & circa calcaneum quidem valde. Verum ſummus pes aliquanto minus in anteriorem partem prominere ſolet. Totum autem crus rectitudinem habet ſecundum naturam, & neque hac, neque illac vergit. Cæterum hi ſtatim dolore corripiuntur maxime, & urina imprimis ſupprimitur aliquanto magis, quam in aliis luxationibus. Caput enim femoris proxime his incumbit ad præcipuos nervos, & circa inguen quidem extuberantes videntur, & locus extentus apparet. Verum circa nates rugoſior, & maxime excarnis. Atque hæc quidem, quæ relata ſunt, ſigna ſunt eorum, quibus ita femur excidit. Quibuſcumque igitur viris jam factis, hic articulus elapſus non fuerit repoſitus; hi, ubi dolor ipſis ſedatus fuerit, & articulus in eo loco in quem excidit, verſari adſueverit,

ſtatim fere recti ambulare poſſunt abſque baculo, & valde quidem recti, utpote quum ad læſum crus, neque circa inguen, neque circa poplitem facile ſe flectere poſſint. Propter inguinis itaque inflexibilitatem rectiore toto crure in ambulando utuntur, quam quum ſani eſſent. Sed & aliquando ad terram pedem trahunt, utpote quum ſupernos articulos non facile inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediuntur, quam anteriore pedis parte. Si vero magnis greſſibus progredi poſſent, etiam valde calcaneo inſiſtentes progrederentur. Nam & ſani, quanto minoribus greſſibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrediuntur, alterum pedem deponentes, contrarium elevantes. Quibuſcumque itaque hoc modo excidit, adhuc etiam magis calcaneo terram contingunt, quam anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, ubi reliquum crus extentum fuerit, non ſimiliter in anteriorem partem inflecti poteſt, ſicut ubi crus fuerit inflexum. Neque rurſus ſinuari pes poteſt crure inflexo, ſicut ubi crus fuerit extentum. Sana igitur natura hoc modo eſt, veluti dictum eſt. Quum vero elapſus articulus repoſitus non fuerit, ſic iter faciunt, velut dictum eſt, ob prædictas has cauſſas. Magis tamen excarne crus fit, quam alterum, & juxta nates, & circa ſuram, & juxta poſteriorem rectitudinem. At vero, quibus dum adhuc infantes ſunt, articulus ſic elapſus non fuerit repoſitus, aut etiam a nativitate ita habuerint, & his femoris os aliquanto magis minuitur, quam tibiæ, aut pedis oſſa. Et minimum quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamen undique minuuntur, maxime circa poſteriorem rectitudinem, quemadmodum etiam prius dictum

eſt. Quicumque igitur recte educati fuerint, hi ubi augeſcunt, crure uti poſſunt, breviore aliquantum exſiſtente, quam altero, ita tamen, ut baculo innitantur ea parte, qua læſum crus eſt. Non enim abſque calcaneo, pedis pectore admodum uti poſſunt, ut in id innitantur, quemadmodum in aliis claudicationibus aliqui poſſunt. Cauſſa vero cur non poſſint, ea eſt, quæ paullo ante relata eſt. Ob id igitur baculo inſuper opus habent. Qui vero neglecti fuerint, & crure ad terram non utuntur, ſed elevatum id habent, his minuuntur quidem oſſa, ubi augeſcunt, magis quam his, qui eo utuntur. Minuuntur autem & carnes magis multo, quam his, qui utuntur.

SECTIO IV.

VErum circa articulos in directum mutilatur his crus aliquanto magis, quam quibus alio modo luxatio facta eſt. Quo igitur in ſumma dicatur, articuli excidentes, ac qui luxantur, inæqualiter inter ſeipſos excidunt, ac luxantur aliquando multo plus, aliquando multo minus. Et quibus quidem multo plus luxati, aut elapſi fuerint, his omnino difficilius reponuntur. Et ſi repoſiti non fuerint, majores & manifeſtiores mutilationes, ac afflictiones tales habent & oſſium, & carnium, & figurarum. Ubi vero minus exciderint, & luxati fuerint, tales facilius, quam alii reponi poſſunt. Si vero fruſtra tentati, aut neglecti fuerint, minores, ac minus noxiæ mutilationes his fiunt, quam illis, de quibus paullo ante dictum eſt. Reliqui igitur articuli etiam valde multum differunt ad hoc, ut aliquando minor, aliquando major luxatio fiat. Verum femoris, & brachii capita quamſimillime

inter se utraque excidunt. Nam capita prout rotunda sunt, simplicem, & calvam rotunditatem habent. Orbiculares autem sinus sunt, qui capita excipiunt, capitibus tamen ipsis congruentes. Quapropter fieri non potest, ut dimidium articuli ex ipsis elabatur. Nam ob rotunditatis circumferentiam aut ad externam, aut ad internam partem luxari poterit. Sed de quo nunc sermo est, perfecte excidunt, nam alioqui non excidunt. Attamen & hi aliquando plus, aliquando minus a naturali statu prosiliunt, & femur aliquanto magis, quam brachium patitur. Nam aliquæ etiam ex his luxationibus, quæ a nativitate fiunt, si parum elapsæ fuerint, ad naturalem statum reduci possunt, & maxime articuli circa pedem. Quicumque a nativitate mutili fiunt, plerique ex his curabiles sunt, si non valde magna emotio facta fuerit, aut etiam præauctis jam pueris contigerit. Optimum igitur est, ut talia quamcelerrime curentur, priusquam valde magnus ossium defectus fiat, & priusquam admodum magnus carnium defectus circa tibiam contingat.

Modus itaque mutilationis non unus est, sed plures. Plurima quidem eluxata non sunt penitus, sed per figuræ consuetudinem in quadam pedis interceptione mutilata. Animadvertendum autem in horum curatione est, ut tibiæ circa malleolum os, quod extrinsecus est, ad internam partem detrudatur, ac dirigatur, & calcanei os, quod e directo illi subjacet, ad externam partem retrudatur, quo ossa, quæ eminent, sibi ipsis occurrant juxta medium, ac obliquum pedem. Digiti vero acervati una cum magno digito ad internam partem inclinentur, atque ita circumcirca cogantur. Probe autem deligare oportet cerato resinato, & spleniis, & linteis mollibus

non paucis, neque nimis compreffis, atque ita deligationis circumductiones facere, velut etiam manibus directio pedis fiebat, quo pes paullo magis ad valgum vergere videatur. Soleam etiam quamdam facere oportet aut ex pelle non nimis dura, aut e plumbo, eamque infuper adligare non ad corpus pofitam, fed ubi jam poftremis linteis deligare voles. Quum vero jam deligatus fuerit, unius alicujus lintei ex his, quibus deligatur, initium ad deligamenta, quæ infra pedem funt, adfuere oportet, e directo parvi digiti, & poftea furfum extendere, ita ut moderate habere videatur, atque fic fupra furam circumdare, quo fic extentum, ac collocatum ftabile maneat. In fumma, quafi quis ceram fingat, ad naturam juftam adducere oportet, ita ut & inclinata, & diftenta præter naturam, & manibus fic dirigamus, & fimiliter deligatione: adducamus autem non violenter, fed leniter. Adfuere vero ita oportet lintea, ut conducat, ad reparationes, ac appenfiones faciendas. Aliæ enim claudicationes alia reparatione, ac appenfione opus habent. Calceum infuper plumbeum facere oportet, extra deligationem adligatum, qualem modulum crepidæ chiæ habebunt. Verum nihil ipfo opus eft, fi quis & manibus recte direxerit, & linteis recte deligaverit, & appenfiones, ac reparationes per adfuta lintea recte fecerit. Atque hæc quidem eft curatio, & neque fectione, neque uftione, neque alia varietate quicquam opus habet. Citius enim talia medicinæ obtemperant, quam quis putaverit. Devincere tamen tempore oportet, donec in juftis figuris corpus auctum fuerit. Ubi vero calcei ratio habenda eft, Arbylæ lutigradæ, calceamenti ita appellati fpecies, accommodatiffimæ exiftunt. Hoc enim calceamentum

minime a pede ſuperatur, ſed potius ipſum ſuperat. Idoneus eſt etiam creticus calceamentorum modus.

At vero, quibus tibiæ oſſibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedem penitus eminent, ſive intro vergant, ſive extra, tales reponere non oportet, ſed permittere, ut quicumque velit medicus reponat. Illud enim clare ſcire oportet, quod homo morietur, ſi repoſiti permanſerint. Sed & vita paucorum dierum his continget. Pauci enim ex ipſis ſeptimum diem tranſgrediuntur. Convulſio enim eſt, quæ ipſos occidit. Sed & cancerari contingit tibiam, ac pedem. Hæc ita futura eſſe certo ſcire oportet. Et neque veratrum mihi videtur profuturum eſſe, & eadem die datum, & rurſus epotum; proxime autem ſi quicquam hujuſmodi facit, non tamen mihi hoc videtur. Si vero repoſiti non fuerint, & ne tentati quidem ab initio, plerique ipſorum ſuperſtites evadunt. Sic autem & tibiam, & pedem coaptari oportet, prout ipſe volet, modo non ſint dependentia, aut commota. Curatio vero facienda eſt cerato picato, & ſpleniis vino imbutis, paucis, non valde frigidis. Frigiditas enim in talibus convulſionem accerſit. Idonea etiam ſunt folia betarum, aut tuſſilaginis, bechii appellatæ, aut alicujus alterius hujuſmodi, in vino nigro auſtero ſemicocta, ac impoſita. Et facienda eſt curatio ſuper ulcus, & ſuper partes adjacentes. Et cerato tepido ipſum ulcus illinendum. Si vero hyemis tempus fuerit, etiam lanæ ſuccidæ, vino ac oleo tepidis imbutæ ſuperne ipſum madefaciant. Deligatio vero nulla, neque ullum cataplaſma adhibendum eſt. Probe enim noſſe convenit, quod compreſſio, ac omnis oneris geſtatio talibus omne malum affert. Accommodata autem ſunt ad talia & ex emplaſtris

aliqua, quæ cruentis vulneribus destinata sunt,
quibus videlicet ex ipsis confert, ut lanæ super-
impositæ vino madefiant, & multo tempore si-
nantur. Quæ vero ex illis cruentis emplastris,
paucissimis diebus incumbere debent, & quæ re-
sina comprehenduntur forinsecus adjecta, non si-
militer ut illa idonea sunt, diuturna enim fit ho-
rum ulcerum purgatio, quum multo tempore ma-
dore abundent. Quosdam tamen ex his deliga-
re, bonum est. Verum illud clare nosse opor-
tet, quod necesse est, hominem turpiter claudum
fieri. Nam pes in talibus in supernam partem
retractus est, & ossa luxata, extra eminentia ap-
parent. Neque enim ullum ex talibus ossibus
plerumque denudatur, nisi leviter aliquantum;
neque abscedit, sed tenuibus, ac debilibus cica-
tricibus circumducitur: atque hoc si multo tem-
pore quieverint: sin minus, periculum est ne ul-
cusculum immedicabile reliquatur. Verum de quo
sermo est, qui sic curantur, servantur. Sivero rep
situs fuerit articulus, ac permanserit, moriuntur.

Eadem ratio est, si etiam cubiti osa circa
manus articulum ulcere facto emineant sive ad
internam manus partem, sive ad externam.
Clare enim nosse id oportet, quod is morie-
tur intra paucos dies tali morte, qualis antea
dicta est, cui reposita ossa permanserint. Qui-
bus vero reposita non fuerint, neque repositio
tentata est, hi multo plures superstites manent.
Curatio autem ejusmodi talibus commoda est,
qualis jam dicta est. Figuram vero claudicatio-
nis turpem esse necesse est, & digitos manus de-
biles, ac inutiles. Si enim ad internam partem
ossa luxata fuerint, digitos inflectere non potest.
Si vero ad externam, extendere nequit. Quibus
vero tibiæ os, facto ulcere, circa genu eminuerit

foras, five ad externam partem five ad internam, his fi quis reponat, adhuc promptior mors adeft, quam aliis, etiamfi etiam illis prompta aderat. Si vero omiffa repofitione medearis, fpes quidem falutis hoc folo modo exfiftit. Verum periculofiora hæc offa funt, quanto fuperiora, ac robuftiora funt, & a fortioribus elapfa.

At fi os femoris, quod ad genu eft, ulcere facto elapfum fuerit, & repofitum permanferit, mortem adhuc violentiorem citius induxerit, quam prius relata. Si vero repofitum non fuerit, longe magis periculofum eft, quam priora. Sola tamen hæc falutis fpes eft. Eadem vero ratio eft & de articulis circa gibbum cubiti, & de cubito ac brachio. Quæcumque enim ex his luxata, ulcere facto, eminuerint, ea omnia fi repofita fuerint, mortem inducunt; non repofita, fpem falutis; claudicationem vero fuperftitibus. Lethaliores autem funt fuperiores articuli, fi reponantur. Sed & fi non reponantur, periculofiores iidem funt. Si vero alicui fuperiores articuli luxati, facto ulcere, emineant, hi, etfi reponantur, celerrimam mortem inducunt; & fi non reponantur, periculofiores funt. Curatio vero jam relata eft, quæ mihi accommodatiffima effe videtur. At vero quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati, facto ulcere, eminuerint, offe non fracto, fed circa ipfam connexionem avulfo, his fi repofiti permanferint, adeft quidem periculum convulfionis, fi non bene curati fuerint; attamen operæ pretium eft, ut repofitio fiat, cum prædictione, quod multa cuftodia, ac cura opus habet. Reponere vero facillimum eft, efficaciffimumque ac artificiofiffimum per vecticulum, velut etiam antea dictum eft in fractis, ac eminentibus offibus. Poftea quiefcere quammaxime con-

venit, & decumbere, ac pauco cibo uti. Melius est & pharmaco sursum purgante levi aliquo uti. Ulcus vero curare oportet aut cruentis emplastris, quæ madefiunt, aut polyophthalmi sive buphthalmi foliis impositis, aut quibus ossa in capite fracta curantur. Nihil autem valde frigidum adhibere. Minime igitur primi articuli periculosi sunt. Superiores autem periculosiores. Reponere vero oportet eadem die, aut postridie; tertio, ac quarto minime. Quarto enim die maxime recrudescere solent. Quibus autem non statim repositi fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quidquid enim intra decem dies repositum fuerit, omne id continetur. Si vero reposito osse convulsio accedat, articulum statim ejicere oportet, & calida quamsæpissime humectare, & totum corpus, & præsertim circa articulos, calide & leniter, ac molliter tractare. Verum inclinatum magis, quam extentum, totum corpus esse oportet. Exspectandum tamen est articulos circa digitos, qui reponuntur, abscessuros esse. Plerumque enim ita contingit, si vel quævis inflammatio subsit. Quare si non propter vulgi imperitiam medico verenda esset accusatio, nullum penitus reponere oportebat. Atque ad hunc modum periculosa sunt ossa, circa articulos eminentia foras, si reponantur, quemadmodum dictum est.

Quæcumque vero circa articulos digitorum penitus resecantur, ea plerumque innoxia sunt, si non quis in ipsa vulneratione ex animi deliquio lædatur. Et curatio vulgaris talibus ulceribus sufficit. Sed & quæ non circa articulos, sed juxta aliam quamdam ossium rectitudinem resecantur, & hæc innoxia sunt, & adhuc aliis curatu faciliora. Et quæ juxta digitos ossa fracta extra eminent, non ad articulum,

& hæc ſi reponantur innoxia ſunt. At reſectiones oſſium perfectæ circa articulos, & in pede, & in manu, & in tibia ad malleolos, & in cubito ad juncturam manus, pleriſque, quibus reſecantur, innoxiæ ſunt, ſi non ſtatim animi deliquium evertat, aut quarta die febris continua accedat. Corruptiones tamen carnium contingunt, & in vulneribus ſanguifluis fientibus, & vehementibus conſtrictionibus, & in oſſium fracturis magis, quam oportet compreſſis; & aliis vinculis violentis intercepta pleriſque decidunt. Et plerique ex talibus ſuperſtites evadunt, & quibus femoris pars aliqua, & carnium, & oſſis decidit, & quibus brachii pars (minus autem ſi cubiti, aut tibiæ pars deciderit) & amplius facile ferentes ſuperſtites evadunt. Quibus igitur fractis oſſibus corruptiones ſtatim fiunt, & denigrationes, his abruptiones corporis celeres circumcirca fiunt, & decidentia cito decidunt, ut quum oſſa jam antea remiſerint emollita. Quibus vero dum oſſa ſana ſunt, denigrationes fiunt, carnes quidem etiam his cito moriuntur, oſſa vero tarde abſcedunt, qua parte termini ſunt denigrationis, & oſſis nudatio extat. Oportet autem partes corporis quæcumque infra terminos denigrationis ſunt, quum jam penitus mortuæ fuerint & doloris exſortes, juxta articulum auferre, providendo ut ne vulneres. Si enim is, cui reſectio fit, dolore affectus fuerit, & corpus nondum mortuum fuerit ea parte qua reſecatur, magnum periculum eſt, ne præ dolore animi deliquium incidat. Talia vero animi deliquia multos jam e veſtigio peremerunt.

Femoris itaque os tali modo denudatum octogeſimo die abſcedere vidi. Tibia tamen huic homini circa genu vigeſima die ablata fuerat, aut ut mihi vi-

debatur, etiam citius. Non enim ſimul, ſed ad majorem providentiam facere quid mihi viſum fuit. At tibiæ oſſa ex ejuſmodi denigratione circa mediam tibiam ſexageſimo die mihi deciderunt, quæcumque ex ipſis fuerunt denudata. Differt quidem & curatio a curatione, ad hoc ut oſſa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiam compreſſione, prout vehementior aut debilior fit, ad hoc ut citius aut tardius nervi denigrati emoriantur, carnes item & arteriæ ac venæ. Nam quæcumque non vehementer intercepta moriuntur, ex talibus quædam ad oſſium denudationes non perveniunt, ſed magis in ſuperficie decidunt. Propter has igitur cauſſas non unum numeri nomen tempori poni poteſt, in quanto ſingulas ex his judicantur. Aſſumere vero valde oportet tales curationes. Sunt enim magis horrendi aſpectus, quam curationis, & curatio lenis omnibus talibus ſufficit. Ipſa enim ſeipſa ſolum judicant: & circa victum diligentiam adhibere oportet, ut pro viribus febris exſiors ſit, & in juſtis figuris corpus collocare. Juſtæ autem hæ ſunt, ut neque ſublimius elevatum ſit, neque deorſum repat. Sed magis præterea ſurſum vergat, donec perfecte fuerit circumcirca abruptum. Nam in hoc tempore ſanguinis eruptionum periculum imminet. Ob id igitur vulnera deorſum repentia facere non oportet, ſed vice verſa. Alioqui ubi tempus amplius acceſſerit, & ulcera pura facta fuerint, non amplius hæ figuræ commodæ ſunt, ſed poſitio recta, & aliquando deorſum repentes. Temporis enim progreſſu quibuſdam horum oſſis diſceſſiones fiunt, & ſubligaminibus opus habent. Exſpectare tamen oportet, ut tales per tempus a dyſenteria corripiantur. Nam in pleriſque denigreſcentibus dy-

ſenteria accedit, & in ſanguinis eruptionibus ex ulceribus. Accedit autem judicatis jam denigrationibus, ac ſanguinis eruptione, & procedit quidem large, ac vehementi impetu, ſed non ad multos dies durat, neque lethalis eſt. Neque enim valde cibum averſantur tales, neque alias vaſa vacua facere conducit.

Femoris porro luxationem circa coxam hoc modo reponere oportet, ſi ad internam partem elapſum fuerit. Bona quidem ac juſta & ſecundum naturam hæc repoſitio eſt, & ſane etiam aliquid oſtentationis habens, ſi quis talium rerum jactatione ſuperbire velit. Ex pedibus hominem ad tranſverſam mediæ domus trabem ſuſpendere oportet vinculo forti, ſed molli ac lato, ita ut pedes quatuor digitorum ſpatio, aut minus, inter ſe diſtantes habeat. Sed & ſupra genua latum, ac molle lorum circumdatum eſſe oportet, quod item ad trabem illam extendat. Crus autem læſum duobus digitis amplius quam alterum extentum eſſe oportet. A terra vero abſit caput ad duorum cubitorum ſpatium, aut paullo plus, aut minus. Manus autem juxta latera extentæ, aliquo molli ſint alligatæ. Omnia vero hæc ſupino jacenti ipſi præparentur, ut quambreviſſimo tempore pendeat. Poſtquam vero ſuſpenſus fuerit, virum peritum & non debilem immiſſo inter femora cubito ita agere oportet, ut cubitum inter caput femoris elapſum, & interfemineum locumque inter anum ac pudendum ponat, & poſtea altera manu ad illam interpoſitam conjuncta, rectus aſtans ad ſuſpenſi corpus, derepente ſe appendens ſublimis, quamæquabiliſſime dependeat. Hæc repoſitio omnia, quibus ſecundum naturam opus eſt, exhibet. Nam & ipſum corpus ſuſpenſum ſua ipſius gravitate extenſionem facit, & is qui ap-

pendet, una cum extensione, femoris caput super acetabulum elevari cogit, simulque cum cubiti osse, velut cum vecte molitur ac cogit, ut ad pristinam naturam relabatur. Oportet autem vincula omnino bene constructa esse, & curare ut fortissimus sit is, qui se appendit.

Quemadmodum igitur etiam antea dictum est, magna est differentia naturarum in hominibus, ad hoc ut vel facile, vel difficulter repositio fiat. Et cur magna sit differentia dictum est antea, ubi de humero egimus. Quibusdam enim femur rursus incidit nullo adhibito apparatu, sed ex modica extensione, quantum manibus directio fieri potest, & ex levi commotione. Multis autem qui crus juxta articulum inflexerunt, jam facta circumagitatione rursus incidit. At multo plura vulgari cuilibet apparatui non obtemperant. Quapropter scire quidem oportet de singulis optima in omni arte, uti vero his, quæ singulis vicibus idonea visa fuerint. Relati igitur sunt extensionum modi etiam in superioribus, ut quis uti possit ex his, qui forte adfuerint. Oportet enim in contrarias partes fieri extensionem vehementer, in alteram, cruris; in alteram, corporis. Si enim probe extensio facta fuerit, femoris caput supra pristinam sedem elevabitur. Et si quidem ita superelevatum fuerit, ne prohibere quidem facile sit, quo minus ipsum in suam sedem insideat. Quare omnis jam vectis molitio, ac directio sufficit. Sed enim in extensione deficiunt, & ob id majorem turbationem exhibet repositio. Oportet igitur non solum juxta pedem vincula adligata esse, sed etiam supra genu, quo non magis circa articulum sit deligatio in extensione, quam circa coxæ articulum. Sic igitur extensionem ad pedis partem præparatam facere

oportet. Sed & in alteram partem extensionem non solum ex deligatione circa pectus & alas in contrarium extendere oportet, sed etiam loro longo, duplicato, robusto, leni, circa interfemineum inserto, & a posteriore parte ad spinam porrecto, ab anteriore vero ad claviculam tendente, ibique ad alterum initium adligato, ita coactionem facere oportet, ut alii hinc, alii illinc extensionem faciant, ita tamen ut lorum circa interfemineum, non super femoris caput porrectum sit, sed inter caput & interfemineum. Verum inter extendendum pugno ad femoris caput quis innixus, id ad exteriorem partem propellat. Si vero is, qui trahitur, elevetur, injecta manu, & cum altera manu conjuncta, simul deorsum trahat, simulque ad externam partem cogat. Alius vero quispiam partem femoris ad genu placide ad internam partem dirigat.

Dictum autem est etiam antea, operæ pretium esse, ut si quis in urbe populosa medicinam exerceat, lignum possideat quadrangulare sex cubitorum, aut paullo minus, latitudine bicubitali: crassitudo autem sufficit dodrantalis. Id secundum longitudinem hinc atque illinc sectionem incisam habere oportet, ut ne altior, quam oportet, machinatio fiat. Deinde postes aselli breves, robustos, utrimque inaptatos habere. Postea sufficit quidem in dimidia ligni parte, nihil tamen vetat etiam per totum, velut fossas longas quinque vel sex, quatuor digitorum spatio inter se distantes, incisas esse; & satis est, ut sint hæ & latitudine, & profunditate trium digitorum. Habere etiam in medio hoc lignum debet excavationem profundiorem quadrangulam trium digitorum, quo in hanc excavationem, ubi opus esse visum fuerit, lignum cavitati congruum infigatur, quod superne sit ro-

tundum. Infigendum autem hoc eſt, ſi quando conducere viſum fuerit, inter caput ſemoris, & locum inter anum, ac pudendum. Hoc lignum erectum ſtans prohibet, ne concedat corpus, dum a pedibus extenditur. Quandoque enim hoc ipſum lignum ſufficit pro extenſione in contrarium ſuperne facienda. Aliquando etiam, dum hinc atque illinc crus extenditur, hoc ipſum lignum hac vel illac laxum incumbens, commodum ad hoc fuerit, ut inſtar vectis caput femoris ad externam partem extrudat. Ob hoc enim etiam foſſæ inciſæ ſunt, quo in quibuſcumque ex ipſis congruum id facere fuerit, vectis ligneus immiſſus molitionem faciat, aut circa articulorum capita, aut ad ipſa penitus capita infixus, una cum extenſione, ſive ad externam ſive ad internam, molitionem facere expedierit; ſive etiam rotunudm vectem eſſe conducat, ſive latum. Alius enim alii articulo conducit.

Commoda autem eſt in omnium articulorum cruris repoſitione hæc per vectes molitio una cum concuſſione. Verum de quo nunc ſermo eſt, teretem, ac rotundum vectem eſſe convenit. Ex his machinis, ac coactionibus, non videtur mihi fieri poſſe, ut ullius articuli repoſitio fruſtra tentetur. Invenire tamen quis poſſit etiam alios modos repoſitionis hujus articuli. Si enim lignum hoc magnum habeat in medio a lateribus duos poſtes pedales, ejus altitudinis, quæ conferre videtur, alterum hinc, alterum illinc. Deinde lignum tranſverſum, velut ſcalæ gradus, poſtibus impoſitum ſit, atque ita ſano crure inter poſtes tranſmiſſo, læſum crus ſupra gradum adaptatum habeat. Verum ad altitudinem, & ad articulum qua parte excedit, facile quiddam adaptare oportet. Gradum enim moderato altiorem facere oportet, & ſtragulum mul-

tiplex prout congruum fuerit, ſub corpus ſubextendere. Deinde lignum moderatam latitudinem, ac longitudinem habens, ſub crus ad malleolum uſque extentum eſſe oportet, quod ultra femoris caput, quantum ejus fieri poteſt, porrigatur, & ad crus adligetur quotieſcumque opus fuerit, ut moderate habeat. Poſtea dum extenditur crus, ſive ligno piſtilloformi, ſive aliqua alia ex his extenſionibus, crus ſimul circum gradum una cum adligato ligno deorſum cogere oportet, ita ut aliquis ſupra articulum juxta coxam hominem detineat. Hoc enim modo ſimul & extenſio femoris caput ſuper acetabulum adtollet, ſimulque molitio femoris caput in priſtinam naturam detrudet. Hæ omnes relatæ neceſſitates, ac coactiones fortes ſunt, & omnes calamitate ſuperiores, ſi quis recte ac bene præparet. Quemadmodum autem etiam antea dictum eſt, a longe debilioribus extenſionibus, & viliore apparatu pleriſque rurſus incidit. At vero ſi ad externam partem femoris caput luxatum fuerit, extenſiones quidem hinc atque illinc facere oportet, eodem modo velut dictum eſt. Verum molitionem cum vecte lato, una cum extenſione facere convenit, ab externa parte ad internam cogendo, ita ut ad ipſas nates, & paullo ſuperius vectem adhibeas. Ad ſanam vero coxam juxta nates aliquis manibus renitatur, ut ne cedat corpus, aut alio quopiam hujuſmodi vecte ſubmiſſo, & ex foſſa conveniente fulcito contra obnitatur. Partem autem femoris luxati, quæ ad genu eſt, ab interna parte foras placide abducat. Cæterum ſuſpenſio in hoc modo luxationis articuli non convenit. Cubitus enim ejus, qui ſe appendit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionem tamen cum ligno ſubjecto ita quis adaptare poſſit, ut

ut huic luxationis modo conveniat, si forinsecus adhibeat. Sed quid opus est plura dicere? Si enim recte extensio fiat, & recte per vectes molitio contingat, qui articulus hoc modo elapsus non reponi possit? At si in posteriorem partem femur exciderit, extensiones & in diversum tensiones ita facere oportet, velut dictum est, ita tamen ut super lignum multiplex stragulum insternatur, quo mollissimum sit, & homo pronus reclinetur, ac sic extendatur. Verum una cum extensiones, etiam tabula deorsum cogere oportet eodem modo, veluti gibbositates, e directo natium tabula collocata, aut magis ad infernam, quam ad supernam coxarum partem, & incisura in pariete ad tabulam excipiendam non recta sit, sed paullulum declivis ad pedum partem. Hæc repositio maxime secundum naturam est huic luxationis modo, & simul fortissima. Suffecerit autem fortassis pro tabula, ut aliquis insideat, aut manibus innitatur, aut inscendat derepente, simulque cum extensione incumbat. Nulla vero alia ex relatis repositionibus secundum naturam est huic luxationis modo. Si vero in anteriorem partem elapsum fuerit, idem quidem modus extensionum faciendus est. Verum virum & manibus validissimum, & alias peritissimum, vola manus alterius circa inguina firmata, & altera manu insuper injecta, simul luxationem deorsum propellere, simulque femoris partem, quæ ad genu est ad anteriorem partem compellere oportet. Hic enim modus repositionis huic luxationi maxime secundum naturam est. Sed & suspensio finitimum quid secundum naturam habet. Oportet tamen eum qui se appendit peritum esse, ut ne cubito articulum excutiat, sed circa medium inter anum, ac pudendum locum, &

juxta os ſacrum ſe appendat. Laudatur etiam is, qui per utrem hunc articulum reponere conatus eſt. Et jam ſane aliquos vidi, qui præ imperitia, etiam extra & retro luxatos, per utrem reponere conabantur, non animadvertentes, quod magis ipſum ejicerent, quam reponerent articulum. Nam qui primus excogitavit, haud dubie ad intro elapſos articulos, per utrem repoſitionem tentavit. Noſſe igitur oportet, quod alia multa utre ſunt potiora. Oportet autem utrem non inflatum intra femora ponere, quantum fieri poteſt ſupreme ad locum inter anum, ac pudendum adductum; & facto a patellis genu initio, femora per faſciam uſque ad mediam femorum partem deligare, deinde in partem utris ſolutam folle ex officina fabri immiſſo inflare, & utrem cogere ut diſtendatur. Hominem vero in latus decumbere oportet, & læſum crus ſuperne habere. Atque hic quidem eſt apparatus, ſed plerique pejus præparant, quam ego nunc dixi. Non enim deligant femora ad multam partem, ſed ſolum genua, & non inſuper extendunt: eſt autem inſuper extenſio quoque facienda. Attamen aliqui jam repoſuerant, facile rem aſſequuti. Non autem ita facile eſt coactionem hoc modo perficere. Nam & uter dum inflatur, tumidiſſimas partes ſuas ad articuli caput non habet, quod maxime emoliri oportet; ſed inferius ipſo, medius ipſe locatus eſt circa media femora, aut adhuc inferius: & rurſus femora ipſa natura ſunt curva. Superne enim carnoſa ſunt, & inter ſe ſociata. Inferne vero ſicca, ut etiam natura femorum utrem ab opportuniſſimo loco repellat. Si vero quis parvum utrem imponat, fieri non poteſt, ut parvum robur articulum cogat. Si itaque utre uti velis, femora inter ſe ad multam

partem colliganda ſunt, & una cum corporis extenſione uter inflandus eſt. Crura vero ambo deliganda ſunt uſque ad finem in hoc repoſitionis modo.

At vero in univerſa arte hoc plurimi facere præ omnibus oportet, ut id, quod ægrotat, ſanum facias. Si vero multis modis fieri poſſit ſanatio, ut eum, qui minime moleſtus eſt, eligas. Nam & virum bonum, & artis peritum, hoc declarat, qui populo imponere non ſtudeat. Verum de quo nunc ſermo eſt, tales quædam ſunt familiares extenſiones corporis, ut ex his, quæ adſunt expedita, ac facilis reperiri poſſit. Nam ſi vincula ex loris mollia, ac lenia non adfuerint, ſed aut ferrea, aut funes nautici, aut domeſtici, faſciis aut panniculis laneis ea maxime parte amplius obvolvere oportet, qua vincula detentionem factura ſunt, atque ita vinculis deligare. Deinde in lecto robuſtiſſimo, & ex præſentibus maximo, hominem bene extendere oportet, hoc modo. Lecti pedes qui ad caput ſunt, aut a pedibus, ad limen januæ, intus aut foris prout commodum fuerit firmentur. Ad alteros autem lecti pedes lignum quadrangulare tranſverſum objiciatur, ita ut a pede ad pedem pertingat. Et ſi quidem tenue fuerit lignum, ad pedes lecti deligetur. Si vero craſſum, non eſt opus. Deinde initia vinculorum, & eorum quæ a capite ſunt, & eorum quæ a pedibus, utraque adligentur ad piſtillum, aut ad aliud hujuſmodi lignum, ita ut e directo corporis ſint, aut paullo ſuperius. Moderate vero extendantur ad piſtilla erecta conſiſtentia, quorum alterum ad limen, alterum ad lignum objectum firmetur, atque ſic refractis piſtillis extenſio fiat. Sufficit autem ſcala, quæ robuſtos gradus habet, ſub lectum extenta, pro limine ac ligno objecto, quo piſtillis

ad convenientes gradus hinc atque illinc firmatis, ita vinculorum extensio fiat.

Porro reponitur femoris articulus etiam hoc modo, si ad internam, & ad anteriorem partem luxatus fuerit. Supra scalam in terram defixam hominem collocare oportet, deinde sanum crus placide extentum deligare, ubi commodum fuerit; ex sinistro vero vas testaceum aqua plenum, aut sportulam lapidibus refertam appendere. Alius repositionis modus, si ad internam partem luxatus fuerit. Inter duas columnas trabem moderata altitudine deligare oportet. Præmineat autem una pars trabis pro magnitudine natium, & ubi stragula circum pectus hominis deligaveris, ipsum hominem supra præminentem trabis partem collocato, & deinde pectus ad columnam lato aliquo vinculo adligato. Postea sanum quidem crus detineat aliquis, ut ne circumagatur. Ex læso vero appendatur pondus quantum congruit, velut etiam prius dictum est. Primum igitur scire expedit, quod omnium ossium commissuræ plerumque sunt caput, & acetabulum. In quibusdam vero, & locus acetabuli formam refert, & oblongus est. Quidam vero loci leviter sinuosi sunt.

Semper autem reponere oportet omnes articulos elapsos, maxime quidem statim, dum adhuc calidi sunt. Sin minus, quamcelerrime. Nam & ei, qui reponit facilius, ac citius reponere contingit, & ægroto multo minus doloris adfert repositio priusquàm intumuerit. Omnes etiam articulos ubi reponere voles, præmollire ac commovere oportet. Sic enim facilius reponi solet. Circa omnes autem articulorum repositiones hominem adtenuare oportet, maxime circa maximos articulos & repositu difficillimos, minimum circa minimos & faciles.

At vero ſi digitorum articulus, ſive primus, ſive ſecundus, ſive tertius in manu exciderit, idem ac æqualis repoſitionis modus eſt, difficilius tamen ſemper maxime articuli reponuntur. Excidunt autem quatuor modis, aut ſurſum, aut deorſum, aut in obliquum utrimque, maxime quidem ſuperne, minime autem in obliquum, in vehementi motu. Utrimque autem in ea parte in quam exciderunt, velut crepido eſt. Si quidem igitur ad ſupernam, aut infernam partem exciderit articulus, eo quod levior eſt hic locus, quam a lateribus, & ſimul parva facta eſt tranſgreſſio; facile eſt reponere. Modus autem repoſitioonis ſic habet. Digitum ſummum aut deligamento aliquo, aut alia quapiam hujuſmodi re obvolvito, ut ne, ubi ſummum digitum apprehenſum extendis, elabatur. Quum autem obvolveris, alter quiſpiam manum ſupra juncturam apprehendat, alter digitum obvolutum, atque ita uterque ad ſeipſum probe extendat, ſimulque elapſum articulum ad ſedem ſuam detrudat. Si vero in obliquum excidit, extenſionis quidem idem modus eſt. Ubi vero jam viſus fuerit tibi articulus lineam tranſgreſſus eſſe, ſimul cum extenſione ſtatim ad locum ſuum detrudere oportet, ita ut alius quidam ex altera digiti parte obſervet, ac repellat, ut ne rurſus illic elabatur. Moderate quoque repoſitionem faciunt vimineæ texturæ, ſauræ id eſt lacertæ appellatæ, ex palmis contextæ; ita ut dum digitum hinc atque illinc diſtendis, altera manu lacertam, altera manus juncturam apprehendas. Poſtquam autem repoſueris, deligare oporte linteis quamcitiſſime, tenuiſſimis, inceratis, cerna que valde molli, neque valde dura. Dura enim digito abſcedit. Mollis autem & liqueſcens eliquatur, & digito caleſcente deperit. Solvendus

autem eſt digiti articulus tertia, aut quarta die. In ſumma, ſi inflammatus fuerit, frequentius ſolvendus eſt; ſin minus, rarius. De omnibus articulis hæc dico. Reſtituitur digiti articulus decimaquarta die. Idem vero eſt curationis modus digitorum manus, ac pedis. Circa omnes autem articulorum repoſitiones attenuare oportet, ac fame macerare uſque ad ſeptimum diem: & ſi inflammati ſint, frequentius ſolvere; ſin minus, rarius. Quietem vero ſemper habere oportet afflictum articulum, & quamoptime figuratum poſitum eſſe.

Genu porro propter expeditam, ac facilem naturam mitius eſt, quam cubiti gibbus. Quare etiam facile excidit. Excidit autem ſæpe intro. Sed & extra, & in poſteriorem partem. Repoſitiones autem fiunt ex repentina conflexione, aut ex calcitratione: aut convolutam faſciæ molem in poplitem ponito, & circum illam corpus ita ad flectendum genua in terram dimmittio. Poteſt etiam, ubi in poſteriorem partem excidit, moderata extenſione reponi, veluti cubiti gibbus. Si vero hac aut illac exceſſit, ex conflexione, aut ex calcitratione reponitur. Cæterum directio ex moderata extenſione omnibus communis eſt. Si vero non inciderit; hi, quibus in poſteriorem partem excidit, flectere non poſſunt: ſed neque alii ita valde: minuitur autem femoris, & tibiæ anterior pars. Si vero intro; valgiores fiunt. Minuuntur autem externæ partes. Si vero extra; magis vari, ac detorti, minus claudi fiunt, craſſiore autem oſſe vehuntur, & internæ partes minuuntur. At ſi ex nativitate, aut in augmento hæc fiant, juxta priorem rationem res ſe habet. Cæterum articuli circa malleolos luxati extenſione vehementi opus habent aut manibus, aut aliis

hujuſmodi, & ſimul directione utrumque præſtante. Commune autem hoc eſt omnibus. At vero luxationes articulorum in pede, velut eas, quæ in manu fiunt, ſanabis. Qui vero cum tibia communionem habent, & ex nativitate elapſi ſunt, aut etiam in augmento luxati, eadem cum manu repoſitionem expetunt.

Quicumque vero facto ſaltu ex ſupernis, calcaneo innitentes ſe firmarunt, ſic ut oſſa diſparata ſint, & venæ humores effuderint, & nervi contuſi ſint; ſi graviter hæc acciderint, periculum eſt, ne corruptione accedente, per omnem vitam affligantur, obtorta enim fiunt oſſa, nervi autem inter ſe communionem habent. Quin & quibus fractis aut ex vulnere vel in tibia, vel in femore, aut nervis exſolutis, qui his communicant, aut ex negligenti decubitu calcaneum fuerit denigratum, etiam his maximæ recrudeſcentiæ ex talibus fiunt. Quandoque etiam ad corruptionem accedunt febres acutæ, ſingultuoſæ, mentem percellentes, citam mortem inducentes, & inſuper venarum ſanguifluarum livores. Signa recrudeſcentium ſunt, ſi effuſo ſanguine ſugillata, & denigrata, & vicina his, ſubdura ac ſubruba fuerint. Si enim cum duritia liveſcant, periculum eſt, ne denigreſcant. Si vero ſublivida ſint, aut etiam livida, mollia, & diffuſa, aut cum virore ſubpallida, ac mollia; hæc in omnibus talibus bona ſunt. Curatio, ſi febris abſit, veratro in potu dato fit; ſin minus, non, ſed potu ſi opus ſit, favorum cremor decoctus, aut acetum mulſum dulce detur. Deligatio convenit qualis in articulis. Ad contuſiones autem magis, quam ad omnia, linteis pluribus, ac mollioribus utendum eſt, & minus comprimendum, & plurima inſuper calcaneo obvolvenda. Figura ſit velut deli-

gatio postulat, ut ne ad calcaneum exprimatur. Ferulis utendum non est. Quibus vero aut ipse pes solus excesserit, aut cum appendice, excidit quidem magis ad internam partem; his si non rursus incidat, attenuatur progressu temporis & coxa, & femur, & tibiæ pars luxationi opposita. Repositio est velut juncturæ ad manum. Extensio autem vehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudescit, sed minus quam manus articulus sive junctura, si quieverint. Victus parcior quiescentibus expedit. Quæ vero ex nativitate, aut in augmento fiunt, juxta priorem rationem.

HIPPOCRATIS MOCHLICUS.

PRÆFATIO.

Compendium brevissimum, neque tamen inconcinnum, librorum de fracturis & articulis. Vix decem voces proprias continet.

NAsus autem confractus eodem momento conformari potest. Si quidem igitur cartilago desidit, derasam lintei lanuginem Carthaginiensis corii cortice, aut aliqua alia re, quæ non irritet, convolutam, in nares immittere

oportet. Id autem deligatio præſtat. Eſt & alia curatio, ubi ſimul injecto ſulphure cum cerato, ſtatim naſus componitur, deinde digitis immiſſis explorando continetur, & in alteram partem convertitur. Carthaginienſe vero corium ſinendum, donec callum obduxerit, ſive ulcus adfuerit, ſive oſſa diſceſſionem factura ſint. Neque enim committendum ut ſic maxime recrudeſcant.

Auri fractæ neque vinculum, neque cataplaſma adhibendum. Quod ſi quo ſit opus, ceratum quam maxime leve, aut ſulphuris agglutinatio conveniet. At quibus aures ad ſuppurationem tendunt, iis pus craſſiore loco reperitur. Tibi autem imponent quæcunque ſubmucoſa & humida carne plena ſunt, ac neque ex hujuſmodi ſectione detrimentum contingit. Ubi autem, & quænam mortifera exiſtant, ea ſunt appoſita. Aures cito ſaneſcunt, ſi in utramque partem ferramentum candens adigatur. Mutila tamen & minor candenti ferro præter trajecta auris redditur. Quod ſi aperta fuerit levi aliquo medicamento, quod cruentis vulneribus adhibetur impoſito opus erit.

Maxillæ autem frequenter quidem convelluntur, raro vero excidunt, maxime quidem hiantibus. Neque enim hic caſus incidit, niſi quis vehementer os aperiendo, in alteram partem torqueat. Idque magis incidit, quod nervi in obliquum etiam ubi contorquentur concedunt. Cujus rei hæ notæ ſunt, maxilla inferior in anteriorem partem prominet, & in alteram luxationis partem pervertitur, ægri maxillas committere nequeunt. Quod ſi utraque parte maxilla prolabatur, prominet magis, os minus committunt, minime diſtorquentur, quod dentium fines indicant, cum inferiores ſuperioribus ex

adverſo reſpondeant. Utraque igitur maxillæ parte prolapſa, niſi ſtatim repoſita fuerit, hi intra decimum diem febre aſſidua & ſegni ſopore moriuntur. Hi enim muſculi hujuſmodi ſoporem invehunt, alvus paucis & ſinceris exturbatur, & ſi vomitus adfuerit, ejuſmodi vomitione refundunt. At ſi altera parte maxilla excidat, minor eſt noxia, eadem tamen utrorumque eſt repoſitio. Homine decumbente aut in ſedili collocato, capite prehenſo, utramque maxillæ partem ambabus manibus, tum interiore, tum exteriore parte apprehendere, ac tria ſimul facere oportet, in directum ac in poſteriorem partem propellere, & corpus commovere. Curatio per malagmata, figurationes, & menti exceptionem perficitur. Iſta enim ad repoſitionem faciunt.

At vero humerus inferiorem in partem excidit, aliam in partem excidere non audivi. Videtur ſiquidem in anteriorem partem excidere, quibus carnes, quæ circa articulum ſunt, natura extenuatæ fuerint, quale quid etiam in bobus per hyemem ob macilentiam cernitur, & magis excidit, ac extenuatis, aut gracilibus, aut ſiccis, iiſque quibus humiditates circa articulos citra inflammationem continentur. Ipſa enim colligaret quidem. Ex quo qui bobes curant ac ſtimulant, in iiſque repoſitionem tentant, errant, tum quia etiam homini ita conſtituto, hic habitus communis eſt. Quibus quoque accedit Homeri authoritas, quod boves tunc maxime graciles exſiſtunt. At quibus humerus recondi non potuit, iis quæ cubito in latus a coſtis ſublato fiunt, non admodum præſtare poſſunt. Quibus igitur potiſſimum excidat, & quomodo habeant dictum eſt. Quibus vero a primo natali die iſta contingunt, iis oſſa potius quæ ad luxationem

proxime accedunt, brevia fiunt (quale quid tunc iis qui muſtelæ cubito præditi ſunt, & *galeancones* Græcis dicuntur, uſuvenire ſolet) quod cubito minus, adhuc autem manui accedere videtur. Quæ vero ſupra ſunt, nihil tale ſentiunt, ſed quæ vicinitatem habent, valde emaciantur. Imminuuntur autem maxime, quæ altera luxationis parte ſunt, & quæ incrementum accipiunt, minus tamen quodammodo, quam quæ talia ſunt ab ortu. Quin & profundæ ſuppurationes circa juncturam recens natis præcipue ad humerum fiunt, iiſque non ſecus ac luxata efficiunt. Quod ſi adultis iſta contingunt, oſſa quidem non minuuntur. Neque enim cauſa eſt, cur alia non æque ſimul augeantur. At carnium imminutiones fiunt, quod hæ in dies & augeantur & minuantur, idque per ætates & corporis habitus, qui in eo obtinent. Præterea etiam indicio eſt id, quod ad ſummum humerum eſt avulſum & cavum, propterea quod ſummo humero avulſo & cavo, brachium prolapſum eſſe exiſtimant: brachii autem caput in ala cernitur. Neque enim attollere ipſum queunt, neque huc vel illuc traducere. Quod ſimiliter ex altero humero deprehenditur. His autem rationibus reponitur, ſi pugno quidem in alam injecto, caput ſurſum propellas, manum vero præterea ad pectus adducas, aut ſi retroducendo ita ut circumoberret, compellas. Aut capite ad ſummum humerum objecto, manibus vero in alam injectis, brachii caput abducas, cubiti autem gibbum genibus protrudas, aut genuum loco alterum cubiti gibbum ad latus adducere, ut prius jubeas. Aut ſi ſuppoſito in alam humero, æger in humero inſideat. Aut ubi calce, adhibitis his, quæ alæ cavitatem compleant, ad dextrum

humerum, dextro ufus fueris. Aut ubi per piftillum, aut fcalæ gradum coegeris, aut una cum ligno ad manum porrecto fuper trabeculam tranfverfam converteris; curatio perficitur eo habitu, ut brachium ad coftas adducatur, manus fumma ac humerus furfum detineantur, ficque furfum deligatio fiat & appenfio. Quod fi repofitus humerus non fuerit, fummus humerus etiam extenuatur. Summus humerus avulfus, fpeciem quidem prolapfi humeri exhibet, nullo tamen privatur, neque in priftinum ftatum reftituitur. Idem habitus tum in deligatione, tum in fufpenfione, qui etiam luxato convenit, & pro deligationis lege.

At vero cubiti gibbi articulo in latus, aut exteriorem in partem dimoto quidem aut fubluxato, acuta ejus parte in brachii cavo remanente, diftentione in directum facta, eminentia retro & & ad latus propellere oportet. Quod fi prorfus in hanc vel illam partem exciderit, diftentio quidem, in qua brachium deligatur, adhibenda. Sic namque cubiti flexus nihil impediet. Potiffimum vero ex laterum parte excidit. In fuum autem locum dirigitur, quam plurimum abducendo, ne caput brachii acutum offis proceffum attingat. Sufpenfum vero circumagere & circumflectere oportet, neque vim id directum adhibere, fimulque in contrarium in utrunque partem impellere, & in fedem compellere. Ad hæc quoque contulerit cubiti gibbum modo quidem pronum, modo etiam fupinum contorquere. Repofitio autem eft, quæ ex habitu quidem pendet, fi fumma manus paulo cubiti gibbo altior, brachium vero ad latera adductum teneatur. Sic quoque & appenfio, & facilis geftatio, & natura, & ufus in commune conferunt, fi modo callus,

qui celeriter increſcit, prave non obducatur. Curatio per lintea pro lege articulari inſtitui debet, & cubiti eminentia inſuper deligari. Rurſus autem maxime excandeſcit cubiti gibbus, febresque, dolorem, nauſeam, ac meracæ bilis vomitionem movet, ſecundum id, ſi in anteriorem elapſus ſit. Curatio eadem adhibenda. Reconditur vero ubi in poſteriorem excidit, ſi porrectum brachium in diverſa contendatur. Cujus rei indicium eſt, quod extendi nequit, ut & in anteriorem prolapſi, quod minime flecti poteſt. Hic autem impoſito duro aliquo collecto, ſuper id, ubi extenderis, de repente flectendus eſt. At diſſidentium inter ſe oſſium indicium, qua vena in brachio ſcinditur, ad contactum patet. Hæc vero celeriter callo obducuntur. Quibus a primo ortu iſta contingunt, iis oſſa infra noxiam breviora evadunt, plurimum vero quæ cubito ſunt proxima, deinde ea quæ in manu, poſtremo quæ in digitis. Brachium autem & humerus propter nutritionem validiora evadunt. Manus item altera, propter opera, etiam longe validior eſt. At carnium imminutio, ſiquidem in exteriorem partem articulus prolapſus eſt, interiore parte fit, ſin minus contra quam exciderit. Cubiti autem gibbus ubi interiorem in partem, aut exteriorem exciderit, in habitu quidem angulari cubiti ad brachium communi reponitur. Ex ala namque faſcia excepta ſuſpenſio facienda, ad cubitum vero ſummum ſuppoſitum pondus aliquod juxta articulum appendendum, vel manibus adurgendum. Tum ſuſpenſo in ſublimi articulo, oſſa manuum volis adducenda. Hoc in habitu deligatio, appenſio, & poſitio velut in manibus fieri debet. At ubi poſteriorem in partem excidit, de repente extenſione facta, manuum

palmis dirigendum, ſimulque hæc in directione, tum in cæteris uſurpanda ſunt. Quod ſi priorem in partem prolapſio facta ſit, circum linteum convolutum, & in juſtam molem ſublatum, inflectendo ſimul directio facienda. Sin alteram in partem inclinarit, cum directione ſimul utraque facienda ſunt. Ad curam autem communiter habitus & deligatio ſpectant. Poſſunt enim ex diſtenſione communiter omnia contingere. Repoſitiones vero partim quidem in ſublime elevando, partim diſtendendo, partim vero circumoberrando fiunt. Idque cognoſcitur, neque ſcriptione indiget. Reponitur autem in directum contendendo, & quod eminet protundendo, & quod contra eſt retrudendo. Curatio vero eſt accomodata, quæ per lintea fit deligatio. Niſi enim reſtitutus fuerit, exteriore parte callum contrahit. Quæ a primo ortu aut dum adoleſcunt oſſa prolapſa fuerint, ea infra luxationem breviora evadunt, & carnes adverſa ex parte, in quam prolapſio facta eſt, potiſſimum imminuuntur. Adulto vero oſſa eadem magnitudine permanent.

Femoris articulus quatuor modis excidit, plurimum interiorem in partem, deinde in exteriorem, aliis vero modis ſimiliter. Hujus rei indicium commune quidem alterum crus, intro vero emoti proprium, ubi in interfemineo coxæ caput tactu percipitur, neque ſimiliter crus inflectunt. Crus vero multo longius videtur, niſi utroque in medium adducto diſtenſionem feceris. Etenim pes & genu exteriorem in partem feruntur. Si igitur a primo ortu, aut dum incrementum accipiunt, exciderit, femur brevius evadit, quam calamitatem minus tibia, cætera vero pro ratione ſentiunt. Carnes autem imminuuntur, maxime tamen parte exteriore. Ii in dirigendo

corpore negligenter se gerunt, & ad sanum crus convolvuntur. Quod si cogantur, scipione uno vel duobus innixi incedunt, crus vero adtollunt. Quo enim brevius, eo levius est. Quod si jam adultis istud accidit, ossa quidem eadem magnitudine perseverant, carnes tamen quo ante dictum est modo imminuuntur, & crus circumvolvendo, velut boves incedunt. Ad lateris autem inanitatem incurvantur, sani cruris extra prominente coxendice. Hoc enim ut subeat ad vehendum necesse est, illud vero ut extra feratur. Neque enim vehere potest, non magis quam quibus pes ulcere laborat. Ad cruris quoque sani latus baculo corpus fulciunt. Crus vero læsum manu super genu posita adurgent, quo inter ambulandum corpus vehat. Coxendice infra si utatur, infra etiam ossa minus imminuuntur, carnes vero magis.

At exteriorem in partem emoti femoris, contraria tum signa, tum status sunt, genuque ac pes introrsum paulo spectant. Quibus hæc dum adhuc adolescunt, aut a primo ortu contingunt, iis crus non æque augetur, eademque ratione coxæ articulus paulo supra eminens non similiter. Quibus vero frequenter exteriorem in partem citra inflammationem prolabitur, ii humidiore crure utuntur, non secus ac manus pollex, qui maxime suapte natura excidit, quibus quidem magis aut minus excidit, partim vero ægrius aut facilius prolabitur. Est ubi celerius recondi spes est, & quibus nullam curationem recipit, interdumque sæpius excidit, & curationem admittit. A primo vero ortu aut in adolescentia, aut per morbum ubi ista contingunt, ac præcipue certe per morbum, interdum quibusdam os sideratur, quinetiam quibusdam non omnia eveniunt,

minus tamen quam quibus intro luxatio facta eſt depravantur, ſi proba & diligens curatio adhibeatur, adeo ut toto pede inſiſtentes, plurima adhibita diligentia in utranque partem propendeant. Quæ ſi in infantia neglecta fuerint, vitiantur, adhibita vero cura toto crure utilitatem ſentiunt, minuſque quodammodo imminuuntur. At quibus hunc in modum utraque oſſa exciderunt, his noxiis afficiuntur, pleniores quidem ſunt, præterquam interiore parte, admodum prominentibus exteriorem in partem natibus conſpiciuntur & femoribus introrſum obtortis. Ii niſi ſiderentur, aut gibboſi ſuperiore coxæ parte evadant, ſalubriter quidem degunt, corpore tamen minus, capite excepto, augentur.

Quibus autem poſteriorem in partem femur prolapſum eſt, hæ notæ adſunt; pars anterior mollior eſt, poſterior prominet, pes rectus eſt, crus inflectere non niſi cum dolore queunt, extendere vero minime, his crus brevius evadit. Sed neque hoc niſi valde ſuſtollant, tum ad poplitem tum ad inguen extendere poſſunt, neque in plurimis ſuperior articulus primus flecti incipit. Quod commune eſt articulis, nervis, muſculis, inteſtinis, uteris, aliiſque hujuſmodi. His coxendicis os declive in natem fertur, quam ob cauſam, quodque crus extendere nequeunt, breve evadit. Totius cruris carnes in omnibus imminuuntur. In quibus autem maxime, aut ubi iſta contingant, dictum eſt. Corporis pars quæque ubi ſua munia obierit, robur quidem accipit, ſi vero otietur, vitiatur, præterquam ſi laſſitudine, febre aut inflammatione tentetur. Quod etiam exteriorem in partem prolapſum eſt, eo quod in cedentem carnem excidit, brevius efficitur, quod vero in interiorem, eo quod

ſupra

ſupra os prominet, longius. Quibus igitur adultis repoſitum non fuerit, ii ad inguina curvati incedunt, & alterum poplitem inflectunt, ima pedis planta vix terram adtingunt, & manu crus prehendunt, ſi abſque baculo incedere velint. Qui ſi longior fuerit, non ingredientur, quod ſi ingrediantur brevem eſſe oportet. Carnium autem fit imminutio ſi laborent & crus in uſum admittatur, velut ante dictum eſt. Quod & integro cruri pro ratione accidit. At quibus ex primo ortu, aut per adoleſcentiam, aut per morbum adfectio iſta aut luxatio contingit (quibus vero in morbis id fiat dicetur), ii maxime propter nervorum & articulorum ignaviam, naxiam ſentiunt. Genu quoque ob enumeratas cauſas vitium ſentit, quo inflexo, baculo uno aut duobus innixi, incedunt. Crus vero integrum, qui in uſum admittitur, bene habitum eſt.

At quibus priorem in partem femur excidit, iis contraria ſigna adſunt, poſteriore parte molle eſt, anteriore prominet, crus hi minime inflectunt, maxime vero extendunt, pes rectus eſt, crus æquale, calx ſummus paulum contractus, aut hi ſtatim dolore præcipue conflictantur, urinaque imprimis in his luxationibus ſupprimitur. Femoris enim caput ad inſignes nervos incumbit, loca anteriora contenta ſunt neque incrementum ſumunt, morbis & maturæ ſenectuti obnoxia redduntur, poſteriora in rugas contracta. Quibus adultis iſta contingunt ii recti inambulant, calce magis incedentes. Ac ſi admodum progredi valeant etiam valde (calce incedunt.) Pedem autem per terram trahuut. Femur minimum ob uſum, præcipue vero poſteriore parte. Toto crure erectiones mediocri baculo ad crus adfectum indigent. Quibus vero ex prima origine adoleſ-

centibus hæc contingunt, ii ſi probe & diligenter curentur, crure non ſecus ac adulti utuntur. At neglectis paulum extentum eſt. Ipſi enim quod ad rectum habitum maxime ſpectat, articulis capti ſunt. Offium autem & carnium imminutiones pro ratione contingunt.

Coxæ autem valida quidem diſtenſio & directio communis eſt, quæ vel manibus, vel aſſere, vel vectis molitione præſtatur. Et luxationem quidem, quæ ad interiora fit, rotundo, quæ ad exteriora lato vecte, moliri decet, præcipue vero quæ ad exteriora. Quæ certe in interiorem partem prolapſa ſunt, utribus ad eam cruris partem, quæ in anguſtum tenuatur oppoſitis curare convenit, ſimulque cum diſtenſione & crurum deligatione ſuſpenſio adhibenda, diductis paulum pedibus. Deinde manibus implexis quendam appenſum eſſe oportet, qui inter dirigendum ſimul utraque prætet. Iſtaque reponendi ratio luxationi ad anteriora & cæteris abunde convenit, minime vero ei, quæ fit in exteriora. Lignum etiam velut in humero ad manum ſubtentum, quibus ad interiora luxatio facta eſt, convenit, aliis vero minus. Deorſum autem impelles cum diſtentione præcipue anteriorum aut poſteriorum partium, aut manu, aut pede, inſidere, aut aſſere uti conveniet.

Genu cubiti gibbo ob ſuccinctam & commodam ejus naturam benignius eſt, ideoque facilius excidit & reponitur. Sæpius autem interiorem in partem, ſed & in exteriorem & poſteriorem prolabitur. At reconditur ſubita conflectione & excalcitratione, aut ſi circa obvolutum faſciæ globulum in poplite poſitum, ut de repente corpus in genua flectatur permiſeris. Idque præcipue luxationem in poſteriora reſtituit. Poſſunt

quoque quæ posteriorem in partem luxatur, moderata extensione, non secus ac cubiti gibbus, suum in locum reverti. Quæ vero in hanc vel illam partem excesserunt, conflexio, aut calcium impulsio, aut extensio reponit, præcipueque hæc quod posteriorem in partem excidit. At quæ moderata extensione fit restitutio, omnibus communis est. Ac nisi repositio facta fuerit, neque ubi posteriorem in partem excidit, sed neque cum alas in partes excessit, flecti admodum queunt, femoris vero & tibiæ in anteriore parte imminuitur. Ac si interiorem in partem excidit, ii valgi magis evadunt, exterioribus autem partibus imminuuntur. Quod si exteriorem in partem prolapsum est, vari magis, claudi vero minus efficiuntur. Crassiore nanque ossis parte gestantur, ac interioribus partibus imminuuntur. At quibus a primo ortu, aut dum adolescunt, luxatio facta est, ii quomodo prius dictum est se habent.

Quæ circa malleolos luxantur, valida intensione, quæ per manus aut alia hujusmodi adhibetur, opus habent, ac directione, quæ simul utrunque efficiat: quod omnibus commune est. Quæ vero in pede contingunt, velut ea, quæ in manu fiunt, curationem accipiunt. Quæ cum tibia consensionem habent, & a primo ortu exciderint, aut dum adhuc corpus augetur luxentur, eamdem quam in manu curationem habent. At quibus ex alto desilientibus in calcem innixis, ossa desident, venæ subter cutem effunduntur, ac nervi contunduntur, ubi hæc gravissima contigerit, periculum quidem, est ne iis siderata ossa per totam vitam negotium facessant. Obtorta siquidem ossa evadunt, nervi quoque consensione inter se conspirant. Quibus item ex fractura vel

vulnere, vel in tibia, vel femore, vel ex nervorum diſſolutione, qui cum his communiant, aut alioqui ex negligentiore decubitu, calx denigrata fuerit, iis quoque ex talibus recrudeſcere mala conſueverunt. Interdum ad ſiderationem febres accedunt valde acutæ, ſingultuoſæ, cum tremoris ſenſu, mentem adtentantes, & quæ præcipitem mortem adferunt, prætereaque venarum ſanguinem fundentium livores & cancerationes. Recrudeſcentis morbi indicia ſunt, ubi ſanguis e venis ſub cutem effuſus, & quæ nigreſcunt, quæque his vicina, duritiem aut ruborem aliquem contraxerint. Etenim ſi cum duritie liveſcunt, ut nigreſcant periclitantur. Quod ſi ſublivida, aut livida & mollia fuerint, & diffuſa, aut ex virore aliquantulum pallida & mollia, hæc in omnibus hujuſmodi bona ſunt. Curatio vero, ſiquidem febris abſit, per veratrum confert, alioqui non exhibendum, ſed potius aqua mulſa acida (*oxuglunu* vocant) ſi opus eſt, exhibenda. Deligatio, quæ articulos componat, atque in his magis convenit. Ad colliſa pluribus etiam linteis & mollioribus utendum. In his minor compreſſio, & copioſa aqua convenit, plurima faſciæ parte ad calcem circunjecta. Figura ea ſit, quam deligatio requirit, ut ne in calcem expreſſio fiat, ſupra genu ducta ſit, beneque illic diſpoſita, neque ferulæ adhibendæ.

At ubi pes, vel ſolus, vel cum adnato oſſe exceſſit, interiorem in partem magis excidit, ac niſi recondatur, coxæ, femoris, & tibiæ pars ex adverſo luxationi reſpondens, temporis ſucceſſu extenuantur. Repoſitio eadem, quæ primæ juncturæ manus debetur, contentio vero vehementior, curatio pro lege articulorum. Quod ſi quieſcant, minus quam in prima manus junctura

morbus recrudeſcit, & quod quietem agunt tenuior victus ratio imperanda. Quæ vero a primo ortu, aut dum adoleſcunt, contigerunt, eam quæ prius dicta eſt tractationem poſtulant. Deinde nonnullæ ex prima origine luxationes, ſi parum elapſæ fuerint, in ſtatum naturalem dirigi poſſunt, præſertim vero ubi pes intro convertitur & varus efficitur. Neque enim id uno modo contingit. Hujus autem curationem inſtituunt, quaſi ceram fingendo partibus conformatis ceratum, quod reſinam accipiat adhibitum, lintea copioſa, ſoleæ, aut plumbea lamina non ad cutem adligata. Ad quæ partis exceptionem, & corporis habitum accommodatum eſſe oportet.

Quod ſi luxata vulnerata cute exſtent, ſinere ea præſtat, ita ſane ut non dependeant, neque retro adducantur. Curatio vero cerato, quod picem habeat, aut ſpleniis vino madentibus calidis (his enim omnibus frigus nocet) inſtituenda, & foliis, per hyemem autem lanis ſordidis. Ac neque integumenti gratia quicquam imponendum, neque deligandum, victus ratione tenui utendum. Frigus, pondus multum, compreſſio, vis adhibita, habitus corporis conſtitutus, hæc ſane omnia certam habent perniciem. Mediocriter autem curati, turpiter claudi fiunt. Etenim ſi iſta pedibus contingant, pes contrahitur, & ſi qua alia in parte, idem pro ratione evenit, oſſa non admodum abſcedunt. Parum enim nudantur, & tenuibus circum cicatricibus obducuntur. Horum quæ maxima, & quæ valde ſupra, periculi ſunt pleniſſima. Unica vero ſpes ſalutis, ſi non reponantur, præterquam quæ ſunt ad digitos, & ad ſummam manum. Ac in his ubi periculum prædixeris, ad repoſitionem aggredi oportet, aut primo, aut altero die, ſin

minus, ad decimum, quarto minime. Repositio fit per vectium molitionem, curatio autem qualis in capitis ossibus, & per calida. Veratro quoque etiam statim, deinde quibus repositio facta est, uti præstat. In reliquis probe nosse convenit, ad repositionem maximorum præcipue & superiorem, etiam celerrimas mortes consequi. Pes autem ubi excessit, convulsione & cancro tentatur. Quod si repositione facta quid hujusmodi supervenit, sola spes est, si qua restat, ut ejiciatur. Neque enim ab his quæ laxant, verum ab his, quæ intendunt, convulsiones fiunt.

At præcisiones, quæ in articulo, aut circa ossa contingunt, dum non superiore parte, sed ad pedem, prope ad manum fiant, ex his supersunt, nisi statim fere animi defectione intereant. Iis eadem curatione quæ capiti, & per calida debetur. Ex sideratione tamen carnium, tum ubi vulnera sanguinem profundentia constringuntur, tum ubi ossium fracturæ comprimuntur, & ex vinculis denigrationes contingunt, & quibus pars femoris & brachii excidit, ossaque & carnes decidunt, multi supersunt, cum, si qualia, facile tolerentur, Quibus igitur ossa fracta sunt, celeres quidem circum abruptiones fiunt, ossa autem qua parte nudantur, decidunt, tardius tamen. Inferiores autem vulnere & sano corpore partes, cum prius sint mortuæ, insuper auferre oportet, ea cautione adhibita, ut dolorem evites, simul enim cum animi defectione intereunt. Femoris os in hoc casu octogesimo die resolutum est. Tibia autem vigesimo die detracta fuit. Tibiæ quoque media ossa sexagesimo die resoluta sunt. In his celeriter aut tarde ut ossa decidant, medicæ compressiones in causa sunt. In cæteris vero quæ leviter tractantur, ossa quidem

non decidunt, neque in his carnes, ſed ſummæ partes nudantur. Iſta autem ad curationem aſſumere oportet. Plurima enim formidabilia magis ſunt, quam noxia. Curatio lenis eſto, quæ per calida & diligentem victus rationem inſtitui debet. Profluentis ſanguinis & frigoris periculum impendet. Habitus corporis, ut ne acclivis ſit, deinde, ut pus ſubſidat, æqualis, aut quicunque talibus, iisque quæ denigrantur accommodatus exiſtit. Sanguinis profluvia ac cruentæ dejectiones, circa judicationem largæ quidem, ſed paucorum dierum his contingunt. Neque vero hi cibos averſantur, neque admodum febribus corripiuntur, neque quicquam vacuandum.

Quæ interiorem in partem fit vertebrarum perverſio, quod ad urinæ ſuppreſſionem & ſtuporem attinet, lethalis eſt. Quæ vero exteriorem in partem incurvantu eorum, plurima minus ſunt noxia, quam quæ concutiendo non exceſſerunt, quod illa in ſeſe morbi diſcrimen recipiant, hæc vero in magnam corporis partem gliſcant, & in præcipuis partibus eveniant. Quale quid in coſtis cernitur, quæ fractæ paucæ quidem febre, & ſanguinis ſputo, oſſiſque vitio tentantur, ſive una, ſive plures fractæ ſint, curatioque ſimplex convenit absque inedia, ſi febris abſit, deligatio quoque pro lege fracturarum. Callus vero viginti diebus, quod laxum os ſit, inducitur. At circumcirca contuſis coſtis, tuberculoſi & tuſſiculoſi evadunt, ac ea quæ per linamenta fit curatione opus habent, coſtæque ſideratione tentantur. Ad unamquanque enim coſtam nervi ab omnibus partibus ducuntur. At quæ ex caſu in gibbum incurvantur, ea minus in directum agi poſſunt, verum ægrius diriguntur,

quæ ſunt ſupra ſeptum transverſum. Quibus quoque a puero id contingit, ea non augentur, ſed vel crura, vel manus, vel caput. Adultis gibbus ſi fiat, ſtatim quidem a morbo liberat, ſuc-ceſſu tamen temporis per eadem, quæ junioribus ſui ſignificationem edit, minus tamen maligne habent. Ac facile tolerant quibus corpus carno-ſum & pingue redditur, horum tamen pauci ad ſexageſimum annum vitam produxerunt. Sed & vertebræ in obliquum intorquentur. Ad id etiam conferunt habitus, in quo decumbunt, de qui-bus prænotiones fiunt. Multi vero etiam ſangui-nem expuerunt ſuppuratique extiterunt. Quibus curatio diligens inſtituenda, & deligatio pro mo-re. Victus ratio primis diebus exquiſita eſſe de-bet, deinde plenior, quies, ſilentium imparan-dum, habitus corporis accommodandus, alvus ſubducenda, venere abſtinendum. Sed & quibus ſanguis non expuitur, ii dolorem magis ſentiunt, tenporeque recidivas potius pati ſolent, quam quibus coſta perfracta eſt. At quibus mucoſum quidddam relinquitur, id doloribus ſui memo-riam commovet. Curatio uſtione perficitur, ſi in quibuſdam quidem ab oſſe ad os uſque candens ferramentum demittas, ipſum autem non adtin-gas. Quod ſi in intermediis coſtis fuerit, non in ulteriorem partem penetrandum, neque in ſum-mo adurendum; alioqui ſyderatio ſequetur; & curatio per linamenta experiunda, de quibus di-centur omnia, quæ intro ſubire, aut ſub viſum cadere oportet. Verbis vero non ſatis explicari poſſunt, neque cibaria, potiones, calor, frigus, corporis habitus. Tum quod medicamenta par-tim quidem ſicca, partim vero humida quædam etiam fulva, quædam nigra, quædam vero etiam alba, nonnulla quoque acerba, eaque hoc modo

adhibita, cum victus ratione ulceris curationem faciunt.

Reponendi & dirigendi quædam lex est, tum quæ per vectis molitionem instituitur, tum per cuneolum. Suppositus quidem asellus abducere; vectis vero adducere solet. Quæ autem reponenda aut dirigenda sunt, ea extensione facta, in ea figura, in qua unum quodque supra sinum suum sublime attolletur, adurgenda. Quod vero excessit, supra id unde excessit protrudendum. Istud autem manibus, aut appensione, aut asellis, aut ad aliquid injectis vinculis, præstatur. Manibus igitur ad partes utimur, primam vero manus juncturam & cubiti gibbum adurgere satis est. Eam quidem quæ est ad manuum juncturam recta ad cubiti gibbum: cubiti autem gibbum eo habitu, ut ad brachium rectum angulum efficiat, qualem in brachio, quod manui subtenditur reddit. In quibus vero pedis aut manus digitos, in manus junctura, aut spinæ ex gibbo inclinatione, quod excessit intro cogere, & adurgendo compellere convenit. In reliquis quidem propulsiones, quæ manibus fiunt, abunde sunt. Eminentia vero supra aliquid collocata, calce aut sublimiore patinæ parte in suam sedem propellere oportet, ita ut qua exstant mollis globulus accommodate supponatur, altera autem ex parte peritus aliquis retro & deorsum protrudat, sive interiorem, sive exteriorem in partem prolapsa sint. Quæ in obliquum inclinant, partim protrudere, partim retrotrudere utrinque & ex altera parte oportet. At spinæ ex gibbo inclinationes, quæ quidem interiorem in partem fiunt, neque sternutamento, neque tussi, neque flatu immisso, neque cucurbitula restituuntur, verum aliqua distensione opus est. In errorem autem inducuntur,

quod, velut aliquando fractis vertebris contingit, etiam ſpinæ introrſum inclinationes præ dolore intro luxationem feciſſe videantur. Hæc vero celeriter & facile coaleſcunt. Quæ exteriorem in partem incurvantur, partim quidem quæ ſupra ſunt, in pedes diſtenſio, partim vero quæ infra contrario modo facta reſtituit. Impulſio vero cum diſtenſione, aut inſidendo, aut pede, aut aſſere fieri debet. Quæ in hanc vel illam partem obliquantur, ſi quæ admoveatur diſtenſio, ac præterea corporis habitus, adhibita victus ratione, reſtituit.

Quæ ad uſum ſunt accommodata, ea omnia lata, blanda, ſpecie valida eſſe oportet. Neque lintea ante convoluta eſſe debent, præparata tamen antequam vis adhibeatur, omnia, moderata tum longitudine, tum latitudine, tum craſſitudine. Velut in femoris diſtenſione, quod eſt ad malleolum & ſupra genu deligari debet, & per hæc quidem eodem diſtenſio fieri. Juxta lumbos autem & circa axillas, & ad interfemineum, & femur, vincula injici debent, ac media ſui partim quidem ad pectus, partim vero ad dorſum tendere. Hæc vero ad id quod ſubter eſt, quo omnia extenduntur, deliganda, ſive ad piſtillares fuſtes, ſive ad aſellum. In lecto igitur ſi iſtud moliare, hæc quidem lecti fulcra ad januæ limen obfirmare oportet, ad altera vero lignum validum tranſverſum objicere, piſtillaribus autem fuſtibus, qui ſupra ſunt ad hæc obnixis, diſtenſionem facere, aut rotæ modiolis defoſſis, aut ſcala diſpoſita, utranque in partem impellere. In uſu autem communi eſt aſſer ſex cubitorum, latitudinis bicubitalis, craſſitudinis dodrantalis, duos humiles aſellos hinc & inde habens. In medio quoque columellas habeat, in quas ve-

lut ſcalæ gradus expoliti infiguntur, quæque ad ſubſiſtendum moderata ad lignum magnitudine ſe habeant, velut in demiſſo humero contingit. Cava quoque lævia exſculpta, veluti quoſdam alveos habere oportet, quatuor digitorum latitudine & altitudine, tantumque inter ſe diſtare, quantum ad directionem, in ipſa per vectem molitione, ſatis eſſe videatur. In medio vero cavum in quadratam figuram exſculptum eſſe debet, in quod columella immittatur, quæ juxta interfemineum poſita, defluere corpus vetet, quando aliquanto laxior immiſſa molitionem, quandam faciet. Oportet autem tabellæ lineæ, aut quæ ſummum in pariete quodammodo inſculptum habeat, extremum protrudere, & in alteram partem vi impellere, ſuppoſito molli aliquo quod conveniat.

Quibus ex palato os diſceſſit, iis medius naſus deſidit. Quibus vero caput colliditur, aut re aliqua incidente, aut frangente, aut apprimente, eorum nonnullis ex capite in fauces acria veniunt, & ex capitis vulnere. Ac ad jecur & femur partium, ubi alia ſuper aliam effertur, & luxationem fecerunt, notæ redundant, & quatenus, quaque ratione, quantumque inter ſe differant, conſiderandum. Quibus quoque acetabulum perruptum eſt, & quibus nervus aliquis divellitur, & quibus os adnatum perfractum, tum quibus & quanam ratione unum etiam, aut duo, (in quibus os geminum eſt) & quænam eos pericula circumſtent, aut ſpes affulgeant, quibus deſperatio, & quando triſtis exitus impendet, aut certa ſalus imminet, & quænam repoſitionem, aut manus tractationem, & quando poſtulent, & quænam minime, aut quando non. In his tum ſpes, tum pericula prædicenda, tum qualia & quando ſub manus tractationem veniant ſpectan-

da. Tum quæ a primo ortu luxata adhuc incrementum accipiunt, aut jam acceperunt, & quodnam citius, & quodnam tardius, quodque claudum & quanam ratione, quodque minime exsistat. Tum quam ob caussam & quodnam imminutionem sentiat, & quanam parte, & quonam modo, ac quibus ista minus contingit. Est etiam animadvertendum, quod fracta citius aut tardius coalescunt, aut perversiones & ossium ferruminationes fiunt, eorumque curationes, quibus ulcera statim, aut quibus postea contingunt, quibus etiam ossa fracta minora evadunt, quibus minime, quibus fracta cute emineant & quanam parte magis exstant, quibus loco emoti aut exserti articuli compingantur, & quasnam ob causas in quibus sensui patent, in quibus mentis agitatione comprehenduntur. Ad adfectiones & curationes spectant, quæ legitimis de deligatione præceptis continentur, præparatio, exhibitio, distensio, frictio, deligatio, suspensio, collocatio, habitus, temporum & victus ratio. Quæ laxa sunt citissime coalescunt, contra vero, quæ contrario se habent modo. In perversionibus incurvi fiunt, carne privantur & nervis. Quod repositum & longius multo locum unde excessit superabit, quam quod loco motum est. Nervi, qui in motu sunt & loco humore flaccescente, ii facile cedunt, qui vero non, minus. Optimum ubi quid excidit, citissime reponi. Si febris occupaverit, non tentanda repositio, neque quarto die, minime vero cubiti gibbum quinto die. Quæcunque etiam torpidum habent sensum, ubi inflammatio remiserit, quam citissime reponere optimum. Divulsa in nervis aut cartilaginibus, aut adnato osse, aut diffidentia circa juncturas, in pristinum statum restitui nequeunt, sed in plerisque celeriter

callum contrahunt, ufus autem fervatur. Partes extremæ facile excidunt. Quæ facile excidunt minime inflammatione tentantur. Quæ vero minime incalefcunt, iis, fi diligens curatio non adhibeatur, maxime rurfus excidunt. Extenfio eo habitu quo maxime fuperadtollentur, fieri debet natura & loco in confiderationem adhibito. Qua parte excefferunt directio fiat, retro recta & in obliquum, propellenda autem celeri revulfione adhibita. Jam vero cito revellere per circumactionem licet. Quæ frequentiffime excidunt nullo negotio reponuntur. In caufa eft nervorum aut offium folutio, nervorum quidem longitudinis aut incrementi, offium vero acetabuli æquabilitas, capitis lævitas. Confuetudo ufum facit. In caufa quoque eft corporis difpofitio & habitus, & ætas, & mucus, qui fine inflammatione fubeft.

Quibus ulcera ftatim facta funt aut offibus cute exftantibus, aut poftea ex pruritu aut afperitate, ea quidem ubi fenferis, confeftim folvito, ulceri cerato picato impofito, deligatoque fafciæ initio fuper vulnus injecto, ac in reliquis perinde te gerito ac fi ea parte læfio nulla exifteret. Hoc nanque modo ea pars maxime extenuabitur, & citiffime circumabrupta excidet, & repurgata ulcera celerrime coalefcent. Ferulæ vero neque ad ipfum ulcus admovendæ, neque apprimendæ. Et in quibus non magna offa abfunt, ita fe gerendum: & in quibus magna offa abfunt, & cum multa fuppuratio adfit, non amplius ifta neque eodem modo facienda, fed nudatur pars recrementorum, quæ moram traxerunt, gratia. At quæcunque magna offa cute eminent, iis, five reponantur, five non, deligatio quidem non convenit fed diftenfio. Orbes conficiuntur quales

compedes, quorum unus quidem juxta malleolum, alter ad genu in crure adaptetur. Hi lati, leves & validi ſunto, circulos habentes. Virgæ autem corneæ eam convenientem, tum magnitudinem, tum craſſitudinem habeant, ut diſtenſionem moliantur. Habenas vero utrinque in extremis finibus habeant, quibus ad annulos alligentur, ita ut extremi fines orbibus innixi, vim adhibeant. Curationem perficiunt ceratum picatum calidum, habitus corporis, pedis & coxendicis poſitio, exquiſita victus ratio. Quæ ſupereminent oſſa, eodem aut poſtero die reponito, quarto aut quinto die minime, ſed ubi gracilia evaſerint. Repoſitio vero per vectium molitionem facienda eſt, aut oſſis quod reponitur, ſi firmamentum non habeat, impedimenta præcidenda. Quinetiam nudata oſſa decident, & breviora évadent. At articuli partim quidem magis, partim vero minus luxantur, & qui quidem minus, facile reconduntur. Quibuſdam quoque majora tum oſſium, tum nervorum, & articulorum ac carnium vitia contingunt. Femur autem & brachium quam ſimili inter ſe modo contingunt.

HIPPOCRATIS

LIBER

DE CAPITIS VULNERIBUS.

PRÆFATIO.

Et iſte genuinus eſt, & perinde ut alii libri chirurgici, quos diximus, ex optimis operibus HIP-

POCRATIS. *Multo enim plura in Semejoticis & practicis ſunt, quæ egeant interpretatione & reſtrictione, in iſtis omnia ſimplicia, & vera ſunt, & auctorem conſcium vides, ſe vera docere & indubitata. Præmittuntur anatomica aliqua, cum paradoxis ſuturis.*

Locus hic reperitur, in quo eas ſuturas fallere, & pro fiſſuris imponere ſcribit, cujus loci manifeſta eſt cum Epidemicorum libro quinto connexio. Hic etiam capitis mala ſymptomata ſua in alterno latere producere legas. Terebræ uſum jam vulgo notum, & minutas in eo cautelas receptas fuiſſe videas.

NULLUM capitis vulnus leviter contemni debet. Sæpe enim cutis ſola contuſa ferro, aut alia aliqua re, ſi non diligenter, & cum quadam cautione curetur: veluti ſi ſanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur: ulcus incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit; & medico quidem negotia, ægroto vero periculum non minus adfert. Verum hoc multo magis contingit, ſi calvaria, & cerebri membranæ rumpuntur. Quare ſi non ſingula hæc diligenter medicus curaverit, ſæpe mortis cauſſa exſiſtit. Et de his quidem omnibus etiam alibi diximus, ſed & nunc dicendum eſt.

Primum igitur capite vulnerato interrogare oportet, per quid vulneratum ſit. Deinde quid homo fecerit, quum vulneratus fuit. Poſtea qua parte vulnus inflictum ſit. Nam hominum capita nihil inter ſe ſimiliter habent, neque ſuturæ ca-

pitis in omnibus eodem loco consistunt. Verum quisquis ex priore capitis parte prominentiam habet: est autem prominentia, rotunda ossis pars eminens præ alia: hujus suturæ consistunt in capite, velut litera græca T pingitur. Breviorem enim lineam ad prominentiam transversam constitutam habet; alteram vero lineam per medium caput, sed secundum longitudinem ad collum semper habet. Qui vero ex posteriore capitis parte prominentiam habet, hujus suturæ etiam contrario priori modo consistunt. Brevior enim linea ad prominentiam transversa consistit; longior autem per medium caput, secundum longitudinem ad frontem semper constituta est. Quisquis autem ex utraque capitis parte, & anteriore, & posteriore, prominentiam habet; huic suturæ sunt similiter constitutæ, velut litera græca H scribitur. Consistunt autem longæ quidem lineæ ad utramque prominentiam transversæ. Brevis autem per medium caput, secundum longitudinem ad utramque longam lineam desinens. At qui neutra parte ullam prominentiam habet, hic suturas habet, velut litera græca X pingitur. Consistunt autem hæ lineæ, altera quidem transversa ad tempora pertingens, altera vero secundum longitudinem per medium caput.

Duplex autem est os juxta medium caput; durissima vero ac densistima suprema ipsius pars existit, & infima quæ est ad membranam. Consimilis est color ossis sub carne, consimilis est color ossis inferne. Secedit autem a supremo, ac infimo osse, a durissimis, ac densissimis, ad mollius, ac minus densum, & communius, ad duplicatam laminam. Est autem duplicata lamina cavissima, ac mollissima, & maxime antrosa. Est autem & totum os capitis, excepta valde modica suprema,

ſuprema, ac infima parte; ſpongiæ ſimile, & habet os in ſeipſo caruncula's ſimiles multas humidas; & ſi quis ipſas digitis conterat; ſanguis utique ex ipſis prodierit. Sunt etiam in oſſe venulæ tenuiores, ac caviores, ſanguine plenæ. Quod igitur ad duritiem, & mollitiem, & cavitatem attinet, ſic habet. Quod vero ad craſſitudinem ac tenuitatem; hoc modo.

Univerſi capitis os tenuiſſimum eſt ac debiliſſimum; quod eſt circa ſinciput; & carnem pauciſſimam; ac tenuiſſimam hac parte os in ſe ipſo habet, & cerebrum hac capitis parte plurimum ſubeſt. Et quia hæc ita ſe habent, ut & vulnera; & tela æqualia ſint magnitudine, & minora; & ſimiliter vulneratus quis ſit, & minus; os hac capitis parte & magis contunditur; & rumpitur, & magis intro contuſum cedit; & lethaliora, ac ad curandum, & effugiendam mortem difficiliora ſunt vulnera hac parte; quam alibi in capite. Et ut ſint æqualia vulnera; & ſimiliter vulneratus quis ſit, & minus; homo ubi etiam alias ex vulnere moriturus eſt, breviore tempore moritur; qui hac parte capitis vulnus habet, quam qui alia. Cerebrum enim & citiſſime & maxime juxta ſinciput ſentit mala; quæ in carne, & in oſſe fiunt. Sub tenuiſſimo enim oſſe, ac modica carne cerebrum eſt hac parte; & plurimum cerebrum ſub ſincipite jacet.

Cæterum ex reliquis oſſibus id, quod circa tempora eſt debiliſſimum eſt. Commiſſura enim eſt infernæ maxillæ ad calvaria, & motus in temporibus ſurſum, ac deorſum, velut articuli; & auditus prope ipſum eſt; & vena per tempora extenta eſt; cava; ac fortis. Omni vero capitis oſſe robuſtius eſt os verticis; & quod eſt retro au-

res, robuſtius eſt, quam totum quod in anteriore parte eſt; & carnem ampliorem ac profundiorem in ſeipſo hoc os habet. Et ſane his ita ſe habentibus, ſi quis & vulneribus, & telis, omnibus æqualibus, ac ſimilibus, & majoribus, ac minoribus, ſimiliter ſit vulneratus, & magis; hac capitis parte os minus rumpitur, & contunditur, & ſi homo alias moriturus eſt ex vulnere, ſi in poſteriore capitis parte vulnus habet, diutiore durans tempore morietur. In longiore enim tempore os ſuppuratur, & deorſum ad cerebrum tranſpuratur, propter oſſis craſſitudinem; & paucius etiam cerebrum hac parte ſubeſt; & plures mortem effugiunt plerumque ex his, qui poſteriore capitis parte vulnerati ſunt, quam qui anteriore.

Sed & in hyeme diutiore tempore vivit homo quam in æſtate, quiſquis etiam alias moriturus eſt ex vulnere, quacumque capitis parte vulnus habeat. At vero ſedes telorum acutorum ac leviorum, ipſæ in ſeipſis fientes in oſſe, & cum fiſſura, & contuſione, ac introceſſione: fiunt autem hæ ſimiliter & in anteriore & in poſteriore capitis parte: ex his mors non contingit ſecundum juſtitiam, etiamſi contingat. Sutura vero in ulcere ſi compareat, oſſe denudato, quacumque capitis parte ulcere fiente, debiliſſimus æger eſt ad reſiſtendum vulneri ac telo, ſi in ipſam ſuturam telum incubuerit; & maxime omnium, ſi telum in ſincipite, juxta debiliſſimam capitis partem incuſſum fuerit, & ſuturæ circa ulcus, ſi ita contingat, fuerint, & telum ipſas ſuturas contigerit.

Vulneratur porro os in capite tot modis. Singulorum autem modorum plures ſpecies fractu-

ræ in vulnere fiunt. Os vulneratum rumpitur, & ossi fissuram continenti ac ambienti necesse est contusionem accedere, si ruptum fuerit. Nam telum quod os rumpit, idem hoc etiam os aut magis, aut minus contundit, id ipsum videlicet os, in quo fissuram rumpit. Atque hic unus modus est.

Species autem fissurarum omnigenæ fiunt. Nam & tenuiores, & valde tenues conspicuæ fiunt. Quædam vero neque statim post vulnerationem, neque in diebus, in quibus dolorum utilitas mors homini contingere potest. Rursus autem aliquæ fissuræ crassiores, ac ampliores fiunt; quædam vero etiam valde amplæ. Et aliæ quidem in longiorem modum rumpuntur, aliæ vero in breviorem, & aliæ rectiores sunt, aliæ etiam valde rectæ, aliæ vero curviores, & curvæ, ac profundiores, aliæ autem ad infernam partem, & per totum os. Poterit autem & os in sua ipsius natura contundi, ita ut nulla fissura ad contusionem ossi accedat. Atque hic secundus modus est.

Species autem contusionis plures sunt. Nam & magis, & minus contunditur, & altius ac per totum os, & minus in altum ac per totum os, & in ampliorem & minorem tum longitudinem, tum latitudinem. Verum harum specierum nullam oculis intuenti cognoscere datur, qualisnam specie existat, & quanta magnitudine. Neque enim etiamsi sint contusa, & malum factum sit, an contusa sint, oculis videre conspicuum fit statim post vulnerationem; quemadmodum neque aliquæ fissuræ videri possunt, quæ rupto osse procul absunt. Intro etiam cedit os ex natura sua, una cum fissuris; alias enim non intro cesserit. Nam

quod intro cedit, abrumpiturque ac frangitur; intro cedit ab alio osse, quod in sua ipsius natura manet: & sic sane fissura adest introcessioni. Atque hic tertius modus est.

Intro autem cedit os per multas species. Nam & major ossis pars, & minor intro cedit; & magis ac profundius deorsum, & minus ac magis in superficie. Quin & sede teli in osse contingente, fissura utique ad sedem accesserit, & ad fissuram etiam contusionem magis aut minus accedere necesse est, si quidem & fissura accedat ea parte, qua & sedes facta est; & fissura fit in osse continente & sedem, & contusionem. Atque hic quartus modus est, in quo sedes teli fit in osse. Sedes autem vocatur, quum manente osse in sua ipsius natura, telum, quod in os incubuit, manifestum fecerit ubi incubuit. Verum in singulis modis plures species fiunt. Et de contusione quidem, ac fissura, si ambo hæc ad sedem accedant, & si contusio sola fiat, jam dictum est, quod multæ species & contusionis, & fissuræ fiunt.

Hæc autem sedes ipsa in seipsa longior, ac brevior, fit, & curvior, ac rectior, & orbiculatior: & multæ aliæ species talis modi sunt, prout etiam figura teli fuerit, & eædem etiam profundiores deorsum, & magis & minus, & angustiores, & ampliores, & valde amplæ, si dissectione intercisa fuerit. Quanta autem dissectio in longitudinem, ac latitudinem fiat, in osse sedes est, si alia ossa dissectionem ambientia in sua ipsorum natura manserint, & non una cum dissectione intro cesserint ex sua natura. Nam si ita contingat, intro cessio fuerit, & non amplius ossis sedes. Si vero alia capitis parte vulneratur, & ulcus habet homo, & os carne

denudatum eſt, quintus hic modus eſt: & hanc calamitatem, ubi facta eſt, nulla re juvare queas. Nam ſi paſſus eſt hoc malum, non eſt quod ex ipſo exquirere poſſis, an paſſus ſit hoc malum, neque qua capitis parte: ex his fracturæ modis ad perforationem devenit, tum ſi contuſio ad viſum inconſpicua eſt, tum ſi aliquo modo manifeſta fuerit, & fiſſura ſi inconſpicua viſui fuerit, & ad viſum manifeſta. Sed & ſi ſede teli in oſſe fiente, fiſſura ac contuſio ad ſedem accedat, & ſi contuſio ſola accedat ad ſedem, abſque fiſſura; hæc quoque ad perforationem devenit. At vero os, quod ex ſua natura intro ceſſit, parum perforatione opus habet: & quæ maxime introceſſerunt, & maxime fracta ſunt, ea perforatione minime opus habent. Neque ſedes ipſa in ſeipſa fiens, abſque fiſſura ac contuſione, perforatione indiget. Neque diſſectio ipſa, ſi magna, ac ampla fuerit. Diſſectio enim & ſedes idem ſunt.

Cæterum primum ſpectare oportet in vulnerato, qua capitis parte, & num in debilioribus vulnus habeat: & capillos conſiderare circa ulcus, an diſſecti ſint a telo, & an intus ſint in vulnere; quod ſi eſt, periculum eſt os carne nudum eſſe. Itaque dicere oportet, os aliquam læſionem a telo habere. Atque hæc longe prius conſideraſſe, ac dixiſſe oportet, anteaquam hominem contingas. Ubi vero jam contigeris, clare noſſe conari, an nudum carne os ſit, aut non, & ſi quidem oculis conſpicuum fuerit os nudum, bene habet; ſin minus, ſpecillo conſiderato, & ſi quidem inveneris os carne nudum eſſe, & non ſanum a vulnere, ejus quod in oſſe eſt, dinotionem primum facere opor-

tet, inſpiciendo & quantum ſit malum, & quo opere opus habeat. Oportet etiam vulneratum interrogare ut paſſus ſit, & quo modo.

Si vero non conſpicuum fuerit os, multo adhuc magis interrogationem facere oportet, an habeat quid mali, aut non habeat: & ſi nudum eſt os, ut factum ſit, & juxta quem modum. Nam contuſiones & fiſſuras in oſſe non apparentes, & tamen præſentes, ex vulnerati reſponſione cognoſcere primum conari oportet, an tale quid paſſum ſit os, aut non paſſum, deinde ratione & opere exquirere, citra ſpecilli admotionem. Specilli enim admotio non indicat, an tale quid mali os paſſum ſit, & an habeat quid in ſeipſo, aut non paſſum ſit. Sed ſedem teli indicat ſpecillum, & an intro ceſſerit os ex natura ſua, & an vehementer fractum ſit os: quæ etiam oculis conſpicua videnti cognoſcere datur. Rumpitur autem os obſcuris fiſſuris, & manifeſtis; & contunditur obſcuris contuſionibus; & intro ex ſua natura maxime cedit, quum alter ab altero ſauciatur, de induſtria ſauciare volens; aut quum ex altiore loco fit jactus, aut plagæ ictus, uter tandem fuerit, magis quam ex plano loco; & ſi contineat manu telum, ſive jaciat, ſive percutiat; & ſi fortior debiliorem vulnerat.

Ex his vero qui cadentes vulnerantur ad os, aut in ipſum os, is qui ex altiſſimo loco cadit, & in duriſſimum, ac obtuſiſſimum; huic periculum eſt, ut os & rumpatur, & contundatur, & intro cedat ex ſua natura. Ei vero, qui ex plano magis loco cadit, & in molliorem, os minus hæc patitur, aut etiam non patitur.

Quæcumque vero illabentia in caput tela, ad os vulnerant, ex his id quod ex altiſſimo

loco illapſum eſt, & minime ex plano, & quod duriſſimum ac obtuſiſſimum, & graviſſimum ac minime leve eſt, & quod minime acutum ac molle; hoc & ruperit os, & contuderit. Et maxime ſane periculum eſt, ut os hæc patiatur, quum & hæc fiant, & e directo adverſus telum ſauciari contingat, ſive ex manu percutiatur, ſive jactum ſuſcipiat, ſive quid ipſi incidat, ſive ipſe collapſus ſaucietur, ita ut quomodocumque ſauciatus, oſſe adverſus telum occurrat. Quæ vero tela ex obliquo os ſauciant, minus & os rumpunt, & intro ad caput contundunt, etiamſi carne fuerit os denudatum. Nam quædam vulnera ita inflicta, neque denudant os carne. Profecto ex telis maxime os rumpunt & manifeſtis, & obſcuris fiſſuris, & contundunt, & ex natura ſua os intro cedere faciunt, quæ ſunt rotunda, & orbiculata, & undiquaque plana, & obtuſa, & gravia, & dura; & carnem hæc contundunt, & maturam faciunt, ac concidunt; & ulcera fiunt a talibus telis in obliquum, ſed & in circulum: ſubcava & ſuppurata magis fiunt, ac humida ſunt, & diutiore tempore purgantur. Neceſſe eſt enim carnes contuſas, ac conciſas pus fieri, ac conſumi. At tela oblonga, multum tenuia, & acuta, & levia carnem magis diſſecant quam contundunt, & os eodem modo. Et ſedem quidem inducit id ipſum, quod etiam diſſecavit. Diſſectio enim & ſedes idem ſunt. Verum non valde eos contundunt talia tela, neque rumpunt, neque ex natura ſua intro cedere faciunt.

Cæterum oportet ſupra conſpectum tuum, quicquid tandem apparuerit in oſſe, etiam de omnibus his interrogationem facere. Nam magis & minus ſauciati ſigna hæc ſunt, ſi vulne-

ratus soporem altiorem inciderit, & caligo offusa fuerit, & vertigo, & si ceciderit. Quum autem os carne denudatum a telo fuerit, & circa ipsas suturas ulcus fieri contigerit, difficile est sedem teli deprehendere, quæ in alio osse manifesta est, an insit in osse, aut non insit, & an sedes facta sit in ipsis suturis. Occultat enim ipsa sutura, asperior exsistens reliquo osse, & non satis clarum est ubi in ipso sutura est, & ubi ossis sedes, si non valde magna sedes fiat.

Accedit etiam ruptio ad sedem, plerumque & ipsa in suturis fiens, & fit etiam hæc ruptio rupto osse deprehensu difficilior, eo quod circa ipsam suturam ruptio fit, si rumpitur, ut plurimum. Proclive enim est hac parte os rumpi, ac dissolvi propter ossis hac parte debilitatem, ac raritatem, & propterea quod parata sit sutura ut rumpatur, ac dissolvatur. Nam reliqua ossa suturam ambientia, ruptionis exortia manere possunt, eo quod robustiora sunt, quam sutura. Verum ruptio circa suturam fiens, etiam dissolutio suturæ est, & non facile est deprehendere, neque si a teli sede fiat in sutura, ubi rupta fuerit, ac dissoluta.

Verum difficilius est deprehendere fissuram ex contusione. Fallunt enim & mentem, & visum medici hæ suturæ, fissuræ speciem referentes, & reliquo osse asperiores existentes, nisi vehementer dissectæ fuerint, ac dissolutæ. Dissectio autem & sedes idem sunt. Proinde si circa suturas vulnus factum fuerit, & ad os telum incubuerit, animadversionem habere oportet, ac invenire, quod os passum sit. Nam ab æqualibus magnitudine telis, & similibus, ac multo minoribus, & similiter, & multo minus vulneratus, longe magis malum accipit, qui in

osse in suturas telum recepit, quam qui non in suturas id recepit. Et pleraque horum perforare oportet. Verum ipsas suturas perforare non oportet, sed secedendo in propinquo osse perforationem facere, si perfores.

Porro de curatione vulnerum in capite, & quo modo deprehendere oportet affectiones in capite fientes non manifestas, ita mihi videtur. Ulcus in capite nullo humore humectare convenit, ac ne vino quidem, neque cataplasmate integere, neque lineamento curationem facere. Neque vero comprimere oportet ulcus in capite, si non in fronte fuerit, aut in loco pilis nudato, aut circa supercilium & oculum. Hic enim fientia ulcera, cataplasmatis, ac deligatione magis opus habent, quam in aliis capitis partibus. Continet, ac ambit reliquum caput totam frontem, partes autem ulcus ambientes, in quacumque tandem parte ulcera fuerint, inflammantur, ac intumescunt, propter sanguinis influxionem. Oportet autem neque ea quæ in fronte sunt ulcera, per omne tempus cataplasmatis integere, ac deligare, sed postquam inflammatio sedata est, & tumor sedatus, a cataplasmatis, ac deligatione cessare. At in reliquo capite ulcus neque lineamentis, neque cataplasmatis, neque deligatione curare oportet, si non & sectione opus habeat.

Secare autem oportet, ulceribus in capite, ac fronte fientibus, qua parte os carne nudum fuerit, & læsionem aliquam ex telo habere visum fuerit. Ulcera vero, quæ non habent sufficientem magnitudinem longitudinis, ac latitudinis, ad ossis inspectionem, an quid mali passum sit a telo, & quale id passum sit, & quantum caro contusa est, & quantam os læsionem

habet, & rursus an illæsum sit os a telo, & nihil mali passum sit, & ad curationem qualinam opus habet ulcus, & caro, & ossis affectio; talia sane ulcera sectione opus habent. Si vero etiam os quidem carne fuerit denudatum, subcava vero fuerint ulcera in obliquum, cavitatem quamplurimum resecare oportet, ubi non facile est medicamento quocumque pervenire. Sed & orbiculatiora ulcera, ac plurimum subcava, etiam ipsa resecare oportet, circulo divisim inciso secundum longitudinem pro hominis natura, ut longius fiat ulcus. At vero in capitis sectione reliquæ quidem capitis partes securitatem habent, dum secantur. Verum tempora, & adhuc supra tempora, venam, quæ per tempora fertur, secare non oportet. Convulsio enim corripit sectum. Et si quidem sinistra tempora secta fuerint, dextera convulsio corripit. Si vero dextra secta fuerint, sinistra convulsio apprehendit. Quum igitur ulcus in capite secas, ossium gratia carne denudatorum scire cupiens, an habeat os quid mali a telo, aut non habeat, secare oportet vulnus tanta magnitudine, quanta sursum opus habere visum fuerit. Secantem vero carnem ab osse diducere oportet, quæ ad membranam, & ad os existit. Deinde lineamentum per totum ulcus adhibere oportet, quod ulcus quamamplissimum in posterum diem faciat, cum minimo dolore. Ubi vero lineamentum adhibuisti, cataplasmate utere, quanto tempore etiam lineamento, ita ut mazam ex tenui polenta in aceto subigas, aut coquas, & quammaxime viscosam facias.

Postridie vero ubi lineamentum exemeris, inspecto osse quod passum est, si non conspicua tibi sit vulneratio, qualisnam sit in osse, neque cognoscas, an os aliquid mali in se habeat, aut

non habeat, telum autem ad os perveniſſe, ac læſiſſe videatur; radere oportet ſpecillo raſorio ſecundum longitudinem, ac profunditatem pro hominis natura, & rurſus ſi etiam tranſverſum ſit os, ruptionum gratia ad viſum inconſpicuarum, & contuſionis obſcuræ gratia, quæ non intro ceſſit ex natura alterius oſſis capitis. Indicat enim ipſa ratio magis, ſi non etiam alias conſpicuæ fuerint hæ affectiones, ex telo in oſſe exſiſtentes. Et ſi ſedem teli in oſſe videris, tum ipſam teli ſedem radere oportet, tum ambientia ipſam oſſa, ne ſæpe ad ſedem ruptio accedat, & contuſio, aut ſola contuſio, & deinde lateant, quum non conſpicua exſiſtant.

Poſtquam autem os ſcalpro raſeris, ſi quid ad perforationem tendere oſſis ſauciatio videatur, perforare oportet, & citra perforationem triduum non excedere, ſed in hoc perforare tum alias, tum tempore calido, ſi ab initio curationem ſuſceperis.

Si vero ſuſpiceris os ruptum, aut contuſum eſſe, aut ambo hæc; conjectura facta, quam vehementer ſauciatus ſit, ex vulnerati verbis, & quod a forti id contigit, qui ſauciavit, ſi alius ab alio vulneratus fuerit, & quod telum quo vulneratus eſt, ex maleficorum telorum ordine fuit, deinde quod vertigo, & caligo ipſum corripuerit, & quod in ſoporem profundiorem inciderit, & quod ceciderit: his ita fientibus, ſi non cognoſcas, an os ruptum ſit, aut contuſum, aut ambo hæc, neque alias videas: ſuper os aliquid maxime nigri coloris, nigro medicamento liquato ſubactum, imponere oportet, & ſubextento linteo oleo imbuto ſuper ulcus, & deinde mazæ cataplaſmate appoſito deligare, poſtridie vero exſoluto, ac expurgato ulcere deradere. Et ſi ſanum

non fuerit, ſed ruptum, ac contuſum, reliquum quidem os raſum album erit, fiſſura vero & contuſio, quæ nigrum medicamenti eliquatum in ſcipſam ſuſcepit, in reliquo oſſe albo nigra erit. Cæterum hanc fiſſuram conſpectam rurſus ſecundum profunditatem radere oportet. Et ſi quidem radens fiſſuram hanc conſpectam nigram exemeris, & deleveris e conſpectu ſublatam, contuſio quidem oſſis aut magis aut minus facta fuit, quæ ſane etiam fiſſuram a ſcalpro raſorio deletam rupit. Verum minus horrenda hæc eſt, & minus negotii exhibuerit, fiſſura deleta. Si vero in profundo ſit, & dum raditur deleri nolit, ad perforationem devenit hæc calamitas. Sed perforare oportet, ac de cætero ulcus curare. Cavere autem convenit ut ne aliquid mali os contrahat ex carne, ſi male curetur. Nam & perforato oſſi, & alias denudato, ſed ſano; & ſi læſionem aliquam ex telo habeat, & tamen ſanum eſſe putetur, periculum magis imminet, ut ſuppuratum fiat, etiamſi alias futurum non eſſet.

Si et caro os ambiens male curetur, inflammetur, ac conſtringatur. Igneſcit enim. et multa flamma impletur. Et ſane os ex ambientibus carnibus in ſeipſum calorem et flammam, et quæcumque mala in ſeipſa habet caro, trahit, et ex his ita ſuppuratum fit. Malum eſt etiam humidam eſſe carnem in ulcere, et putreſcentem ad multum tempus purgari. Quare ſuppuratum quidem quamcelerrime ulcus facere oportet. Sic enim ambientes ulcus partes quamminimum inflammabuntur, et ulcus citiſſime purum erit. Neceſſe eſt enim carnes conciſas, ac contuſas a telo ſuppuratas fieri, ac conſumi. Poſtquam autem purgatum fuerit, ſiccius fieri ulcus oportet. Sic enim citiſſime ſanum fiet, ſicca carne germi-

nante, et non humida. Et ſic quoque ulceri caro non ſuperincreſcet.

Eadem ratio membranæ circum cerebrum eſt. Statim enim oſſe perforato, et exſecto, ac de membrana detracto, ipſam denudatam membranam puram quamcitiſſime, ac ſiccam facere oportet, ut ne ubi ad multum tempus humida ſit, computreſcat, ac in tumorem adtollatur. His enim ita fientibus, periculum eſt ipſam putrefieri. At vero os quod diſcedere a quovis alio oſſe oportet, ulcere in capite fiente, & ſede teli in oſſe exſiſtente, aut alias oſſe plurimum denudato, diſcedit, ubi plurimum exſangue factum eſt. Reſiccatur enim ſanguis ex oſſe & a tempore, & a plurimis medicamentis. Citiſſime enim diſceſſerit, ſi quis ulcus quamcitiſſime purgarit, & de cætero & ulcus, & os tum majus, tum minus reſiccaverit. Quod enim citiſſime reſiccatum, ac teſtaceum factum fuerit, ex hoc facto maxime dimittitur ab alio oſſe, quod ſanguinolentum, ac vivum exſiſtit, & quum exſangue, ac ſiccum fiat, a ſanguinolento ac vivo valde diſcedit.

Quæcumque vero oſſa intro contuſa cedunt ex ſua ipſorum natura, rupta aut etiam diſſecta, valde ampla, talia minus periculoſa ſunt, ubi membrana ſana fuerit; & quæ pluribus fiſſuris, & amplioribus intro rupta ſunt, adhuc minus periculoſa ſunt, & ad detractionem faciliora fiunt, & nullum ex talibus perforare oportet, neque periclitari oſſa auferre conando, priuſquam ſponte ſua emergant, priore forma exſoluta. Emergunt autem carne ſubnaſcente. Subnaſcitur autem ex duplicata oſſis lamina, & ex ſano oſſe, ſi ſuperna oſſis pars ſola fuerit corrupta. Sic vero quamcitiſſime, & caro ſubnaſci, ac germinare poterit, & oſſa emerſerint, ſi quis ulcus, quamci-

tissime suppuratum redditum, purum faciat. Et si per totum os ambæ partes intro contusæ cesserint ad membranam, & superna ossis pars, & inferna, si quis similiter medeatur, ulcus celerrime sanum erit, & ossa, quæ intro cesserunt, celerrime emergunt, ac revertuntur. At vero puerorum ossa & tenuiora, & molliora sunt, ea de caussa quod sanguinolentiora sunt & cava, & neque antrosa, neque densa, neque solida; & a telis æqualibus, ac debilioribus si similiter, ac minus fuerint vulnerati, junioris pueri vulnus & magis, & citius suppuratur, & in breviori tempore quam senioris: & si alias ex vulnere moriturus est, junior seniore citius perit.

Cæterum si os denudatum carne fuerit, animadversione habita cognoscere conari oportet, si oculis videre, ac noscere non datur, an ruptum sit os, & an contusum, aut solum contusum, & an sede teli facta, adsit contusio, aut fissura, aut ambo hæc. Et si quid horum os passum fuerit, detracto sanguine, parvo terebello modice & cum cautione os terebrare oportet. Tenuius est enim os, & minus profundum juvenibus, quam senioribus.

Quicumque vero ex vulneribus in capite moriturus est, & fieri non potest ut sanus fiat, ac servetur, ex his signis dinotionem morituri facere oportet, & quod futurum est prædicere. Patitur enim hæc. Quum quis os fractum, aut ruptum, aut contusum, aut quocumque modo fractum intelligens, per errorem deliquerit, & neque raserit, neque perforaverit, veluti os non opus habeat, & velut os sanum exsistat; ante decimumquartum diem febris corripiet utplurimum in hyeme. In æstate vero post septimum diem febris corripit, & postquam hoc fac-

tum fuerit, ulcus colorem amittit, & ex ipso sanies pauca fluit, & quod inflammatum est ex ipso emoritur, & viscosum fit, & apparet velut salsamentum, colore fulvum, sublividum, & os tunc corrumpi incipit, & fit valde nigrum, postremo pallidum, aut valde album evadens. Quum vero jam suppuratum fuerit, in lingua pustulæ oboriuntur, & desipiens æger moritur, & convulsio plerosque corripit in altera corporis parte: Si quidem in sinistra parte capitis ulcus habeat, in dextra corporis parte convulsio corripit. Si vero in dextra capitis parte ulcus habeat, in sinistra corporis parte convulsio corripit. Sunt autem & qui siderati fiunt, atque sic pereunt ante septimum diem in æstate, aut decimumquartum in hyeme. Similiter autem significant hæc signa & in juniore, si vulnus existat.

Quapropter ubi intellexeris febrem invadere hominem, & ex aliis signis aliquod ipsi accedere, non cunctari oportet, sed os usque ad membranam perforare, aut scalpro rasorio deradere. Est enim & ad perforationem, & ad rasionem facile, ac expeditum. Deinde reliqua sic curare, prout conducere visum fuerit, respectu ad id, quod fit, habito. Quum vero in vulnere in capite, homine terebello perforato, aut non perforato, osse autem denudato, tumor rubicundus, ignis sacri speciem referens, accesserit in facie, & in oculis utrisque, aut altero: & si quis tumorem contingat, doleat: & febris corripiat, ac rigor: & ulcus ipsum tum quod ad carnem attinet, tum quod ad os, bene habeat ad aspectum: & ambientes ulcus partes bene habeant excepto tumore, qui in facie

exſiſtit: & aliud peccatum nullum tumor habeat; quod ad reliquam victus rationem attinet; hujus infernam alvum deorſum purgare oportet medicamento, quod bilem ducit, & ubi ſic purgatus fuerit, & febris dimittit; & tumor ſedatur; & ſanus evadit. Medicamentum vero dare oportet, ad vires hominis reſpiciendo, prout robore validus fuerit.

Cæterum de perforationis, ac terebrationis uſu, ubi ea neceſſitas ingruat, ut neceſſe ſit hominem perforare, ſic ſtatuendum eſt. Si ab initio adſumptam curationem adminiſtras, non oportet ſtatim os ad membranam perforare, ac exſcindere. Non enim conducit membranam oſſe denudatam eſſe, ad multum tempus male afflictam; ſed poſtremum, ubi madore corrumpi, ac putreſcere ipſam periculum eſt. Eſt & aliud periculum ſi ſtatim oſſe ad membranam perforato, ipſum auferas, ne in ipſo opere membranam per terebellum vulneres. Verum terebrantem oportet, ubi jam valde parum abeſt ut os ſit perforatum, & os jam movetur; a terebratione deſiſtere, & ſinere ut os ſua ſponte diſcedat. Nam in oſſe perforato, & a perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim jam id, quod reſtat, ſit. Reliqua vero curare oportet, prout ulceri conducere viſum fuerit. Terebrantem autem frequenter eximere terebellum oportet, caliditatis oſſis gratia, & in frigidam aquam immergere. Caleſcens enim ex circumductione terebellum, etiam os excalefaciens, ac reſiccans adurit, & majus os perforationem ambiens diſcedere facit, quam alias diſceſſurum fuiſſet. Si vero etiam ſtatim volueris uſque ad membranam perforare, & poſtea os auferre,

ferre, eodem modo frequenter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At si non ab initio curationem adsumpseris, sed ab alio traditam susceperis, ita ut posterior tarde ad curationem devenias; terebello exsculpto statim os ad membranam perforare, ac ex scindere, oportet, & exempto sæpe terebello speculari tum alias, tum per admotum specillum, circumcirca ipsius terebelli viam. Nam multo citius perforatur os, si suppuratum jam ac transpuratum perforaveris, & sæpe contingit, ut non profundum os sit, tum alias, tum si ea capitis parte fuerit vulnus, qua tenuius magis quam crassum os ipsum exsistit. Quare cavere oportet, ut in terebelli admotione ne fallaris, verum qua parte crassissimum os esse visum fuerit, in eam semper terebellum admotum adigito, ita ut frequenter consideres, ac commoveas os, & ejicere coneris. Postquam autem abstuleris, reliqua, velut ulceri conferre visum fuerit, curato.

HIPPOCRATIS
DE OFFICINA CHIRURGI.

PRÆFATIO.

ETsi GALENUS *obscurius inter genuinos recepit, facile tamen ex ipso libri sapore dignoscas, Hippocratis esse. Brevis, gravis, & in rebus simplicibus minime imperitus, se ad minima quæque*

dimittit, & de loco, de modo ſtandi, & ſedendi, qui chirurgo competat aut medico, curioſiſſima dat præcepta. Neque mala ſunt, quæ ſubjungit de deligationibus.

AUT ſimilia, aut diſſimilia, a principio, a maximis, a facillimis, ab his quæ undiquaque penitus cognoſcuntur: quæ & videre, & tangere, & audire licet: quæ & viſu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia ſentire licet: quæ & quibus cognoſcuntur, omnibus cognoſcere licet. Quæ vero ad chirurgiæ officinam: ægrotans, æger, miniſtri, inſtrumenta, lumen: ubi, quomodo: quot, quomodo, quando: corpus, vaſa commoda: tempus, modus, locus: agens aut ſedens, aut ſtans, moderate ad ſeipſum, ad id quod tractatur, ad ſplendorem lucis.

Lucis igitur ſpecies duæ ſunt, altera communis, altera artificialis. Communis, in nobis non eſt. Artificialis, etiam in nobis eſt. Utriuſque vero duplices uſus ſunt, aut ad lucem, aut ſub lucem. Sub lucem & modicus uſus eſt, & moderatio manifeſta. Ad lucem vero, ex præſentibus, ex conferentibus luminibus ad ſplendorem convertere oportet id, quod tractatur, exceptis his quæ aut latere oportet, aut videre turpe eſt; ita ut id, quod tractatur, ex adverſo ſit luci; qui vero tractat, ex adverſo ejus quod tractatur, verumtamen ut ne tenebras inducat. Sic enim & qui agit videre poterit, & quod tractatur non videtur.

Ad ſeipſum vero, ſi quidem ſedeat, pedes ſecundum rectitudinem ſurſum verſus e directo ad genua ſint, diſtantia autem parva in conſiſtendo

intercedat. Genua autem superiora sint inguinibus modice distantia, pro commoda cubiti positione, ac appositione. Vestitus expedite, distincte, æqualiter, similiter, cubitis, humeris. Ad id vero quod tractatur, ultra & prope, & sursum ac deorsum, & hac aut illac, aut in medio. Ultra quidem & prope termini sunt cubitorum gibbi, ita ut in anteriorem partem non excedant genua; in posteriorem costas. Sursum vero, ut non supra mammas summas manus habeat. Deorsum, ut non inferius quam ut ubi pectus ad genua habet, summas manus angulares ad brachia figuret; & in medio quidem hoc modo se habet. Hac vero aut illac, ut non extra sedem; sed pro ratione conversionis & corpus, & operantem corporis partem producat. Si vero stet, utrisque pedibus ex æquo insistere satis est. Agere vero oportet ita ut altero pede inscendat, non eo qui est ad manum agentem, genu ad inguen sublato, velut in sede: sed & alii termini iidem sunt. At qui tractatur, reliqua corporis parte tractanti inserviat, aut stans, aut sedens, aut decumbens, quo quamfacillime ita velut figuram habens perseveret, servans subflexionem, subsidentiam, eversionem, declivitatem. Sic quæ debet servatur & figura, & forma ejus qui tractatur, in exhibitione, in tractatione, in habitu postea sequente.

Ungues neque præminere oportet, neque deficere. Digitorum vertices ad usum exercere, digitis quidem summis pleraque, indice ad magnum admoto. Tota vero manu prona, ambabus autem adversis. Digitum extendere cogit magnum quiddam in medio digitorum positum, & oppositum facere magnum digitum indici. Morbum autem esse manifestum est, per quem etiam læduntur

tur hi quibus ex nativitate, & educatione, assuevit magnus digitus ab aliis contineri. Opera omnia exercere oportet utrisque seorsim agendo, & ambabus simul. Similes enim sunt, ambabus conjectando bene, pulchre, cito, non laboriose, concinne, expedite.

Instrumenta quidem, & quando, & qualiter dicetur. Ubi oportet, ut ne quid impediat opus, neque impedimento sit inter accipiendum circa operantem corporis partem. Si vero alius det, paulo prius paratus sit, & faciat ubi jusseris. Qui vero circa ægrotantem sunt, id quod tractatur, exhibeant prout visum fuerit. Reliquum autem corpus detineant, ut totum quiescat, tacentes, & præfecto obedientes.

Deligationis species duæ sunt, quæ facta est, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, cito, non laboriose, expedite, concinna. Cito quidem, perficiendo opera. Non laboriose, facile agendo. Expeditio vero ad omnia parata est. Concinnitas autem jucunda adspectu est. Ex quibus vero exercitationibus hæc contingant, dictum est. Quæ facta est, bene, pulchre. Pulchre quidem, simpliciter, distincte: aut similia ac æqualia, æqualiter, ac similiter; aut inæqualia, ac dissimilia, inæqualiter, ac dissimiliter. Species vero hæ sunt, simplex, rotunda in orbem, ascia, sima, oculus, rhombus, & semisecta; ita ut species congrua sit speciei & affectioni ejus, quod deligatur. Ejus vero quod bene deligatur, duæ sunt species, roboris quidem, aut compressione, aut copia linteolorum, & partim quidem ipsa deligatio sanat, partim curantibus inservit. Ad hæc igitur lex hæc est. In his autem maxima deligationis vis est.

Compressio quidem, ut incumbentia non abs-

cedant, neque penitus innitantur, ſed ſint quidem firmata, non autem coacta, & minus quidem exſtrema, & minimo vero media. Nexus & filum procedant non deorſum, ſed ſurſum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu poſtea ſequente. Initia non ſuper ulcus injicere oportet, ſed hinc aut illinc facere nexum. Nexum vero neque in ſemita, neque in opere, neque illic ubi inane eſt, ut ne in vanum jaceat. Nexum autem, & filum, mollia, non magna. Hoc tamen probe noſſe convenit, quod omnis deligatio ad declivia, & acuminata fugit, velut in capite ad partem ſupernam, in tibia ad infernam.

Deligare ogortet dextras partes in ſiniſtras, & ſiniſtras in dextras, excepto capite. Hoc vero ſecundum rectitudinem. Verum contraria ex duobus initiis. Si vero ex uno, ad id quod ſimile eſt, ad ſubtilitatem, velut eſt media pars capitis, & ſi quid aliud hujuſmodi. Quæ vero moventur, velut articuli, qua quidem parte inflectuntur, quamminimis ac expeditiſſimis linteis obvolvere oportet, velut poplitem; qua vero circumtenduntur, expaſſis, ac latis, velut eſt patella. Circumdare quoque inſuper oportet, comprehenſionis quidem gratia eorum, quæ circa hæc ſunt, appenſionis vero univerſi deligamenti, in quieſcentibus & depreſſioribus corporis partibus, qualis eſt & ſupra, & infra genu. Convenit autem in humero quidem circumductio circum alteram alam; in inguine vero circum alteram lateris mollitudinem; in tibia ſupra ſuram; & quibuſcumque ſurſum contingit fuga, his inferne appenſio convenit; quibus autem deorſum, vice verſa. Quibus vero non eſt, velut in capite, his in æqualiſſima parte comprehenſiones facere

oportet, & minime obliquo deligamento uti. Nam stabilissimum postremum circumdatum vel maxime vagabunda continet. Quibuscumque autem neque comprehensio, neque appensio linteorum commode se habet; his per fila appensiones facere convenit, ex injectione, aut consutione. Deligamenta sint pura, levia, mollia, tenuia. Obvolvere vero oportet ambabus simul, aut utrisque seorsim exercere. Conveniente autem deligatione uti, conjectura ad latitudinem, ac crassitudinem partium facta.

Obvolutionis capita dura, æqualia, distincta sint. In quibus autem futurum est ut decidant, ea pejora sunt, quam si cito decidant. Quædam vero sunt ejusmodi, ut neque comprimere, neque decidere oporteat. Quæ vero spectat deligatio, aut subligatio, aut ambo, hæc sunt. Subligatio quidem in caussa est, ut aut disparata adtrahantur, aut expansa contrahantur, aut contracta diducantur, aut distorta dirigantur, aut vice versa. Præparare autem oportet lintea levia, tenuia, mollia, pura, lata, non consuta, neque extuberantias habentia, & sana, ut extensionem ferant, & paulo præstantiora, non sicca, sed succo imbuta singulis affectionibus familiari, ad ea quidem quæ disparata abscesserunt, ita ut sublimia sedem quidem contingant, non tamen comprimant.

Initium autem sumere oportet ex sana parte, & ad ulcus desinere, quo id quidem, quod subest, excoletur, aliud autem non amplius colligatur. Deligare autem oportet recta quidem in rectum; obliqua vero oblique, in figura doloris exsorte, in qua neque constrictio, neque discessio contingat: ex qua ubi translatio fit ad apprehensionem, aut positionem, non transmutent,

ſed ſimilia habeant hæc, muſculos, venas, nervos, oſſa, & bene poſita, & bene detenta. Appenſa vero aut poſita eſſe convenit in figura doloris exſorte, quæ eſt ſecundum naturam. In quibus vero diſceſſerint, vice verſa. At quibus expanſa ſunt, contrahere oportet, quod ad alia quidem adtinet eodem modo; ex multo vero temporis ſpatiò interpoſito contractionem facere oportet, & ſenſim progreſſu facto compreſſionem, primum minime, deinde magis, ita ut terminus quod maxime facta ſit, mutuus contactus fiat. Quibus vero contracta ſunt, diducere: cum inflammatione quidem vice verſa; ſine hac autem, præparatione quidem ejuſmodi, deligatione vero contraria. Diſtorta vero dirigere oportet, quod ad alia quidem adtinet, eodem modo. Verum quæ quidem abierunt, ea reducere oportet ſubligatione, agglutinatione, appenſione. Contraria vero contrario modo.

Spleniorum longitudines, latitudines, craſſitudines, multitudines eſt Longitudo, quanta eſt deligatio. Latitudo, quatuor aut trium digitorum. Craſſitudo, ut triplices aut quadruplices ſint. Multitudo, ut dum circumdantur, non excedant, neque deficiant. Quibus vero ad directionem, in longitudinem circumdando, latitudinem ac craſſitudinem defectu conjectare oportet, ita ut non acervatim expleamus.

At vero linteorum ſubligationes duæ ſunt: prima ex loco læſo ad ſupernas partes deſinit; altera ex loco læſo ad infernas. Juxta locum adfectum maxime comprimere oportet; minime extremas partes; reliqua vero prò ratione. Deligatio autem multam ſani loci partem occupet.

Deligamentorum multitudo, longitudo, latitudo. Multitudo quidem, ut ne ſuperetur a loco

læſo, neque per ferulas illiſio fiat, neque pondus, neque circumcirca inclinatio, neque effeminatio deligamenti contingat. Longitudo vero & latitudo, trium aut quatuor, aut quinque, aut ſex cubitorum quidem longitudo, digitorum autem latitudo. Et affulcimenti circumductiones tot ſint, ut ne comprimant. Mollia vero, & non craſſa ſint hæc omnia, pro longitudine, & latitudine, ac craſſitudine partis adfectæ.

Ferulæ porro ſint leves, æquales, juxta extremitates ſimæ, hinc atque illinc paulo minores deligatione, craſſiſſimæ autem ea parte qua exſtat fractura. Quæcumque vero partes incurvæ ſunt, & excarnes, in his quæ præminent cavendæ ſunt, velut circa digitos & malleolos, aut poſitione, aut brevitate. Affulcimentis autem fulcire, ac firmare oportet, non comprimere primum.

Ceratum molle & leve, & purum ſit. In aqua ſpectatur caliditas, multitudo. Caliditas, ut ſupra ſuam ipſius manum medicus adfundat. Multitudo, ad laxandum quidem & adtenuandum, plurima optima eſt. Verum ad incarnandum, ac molliendum, moderata. Moderatio autem in perfuſione ea eſt, quod dum adhuc adtollitur pars, priuſquam concidat deſiſtere oportet. Primum enim adtollitur. Poſtea vero adtenuatur.

Poſitio ſit mollis, æqualis, ſurſum vergens, in eminentibus corporis partibus, velut calcaneo, coxa, ut neque refrangatur, neque evertatur. Canalem toti potius cruri, quam dimidio adhibere oportet. Ad adfectionem tamen reſpicere oportet: & reliqua quæ lædere ſolent manifeſta ſunt. Exhibitio vero, & diſtentio, & reſtitutio, & reliqua ſecundum naturam fiant. Natura in operibus eſt. Operis actione quid

illa velit, conjectandum est. Ad hæc autem ex quiescente, ex communi, ex consuetudine. Ex quiescente quidem ac remisso, rectitudines considerare oportet, velut in manus figura. Ex communi vero, extensionem & inflexionem, veluti figura cubiti ad brachium, quæ prope ad angularem accedit. Ex consuetudine, quod non alias figuras magis ferre possunt, velut crura extensionem. In hac enim figura plurimum tempus facillime durarint, nulla facta immutatione. In immutatione vero ex distentione, similia hæc habet, ad habitum aut positionem, musculos, venas, nervos, ossa, & bene posita, & bene detenta.

Distentio fit maxime circa maxima, & crassissima, ac æqualia, & ubi ambo ossa læsa sunt. Secundo loco ubi subjectum, minime ubi supernum. Si vero magis moderato fiat, detrimentum affert, pueris exceptis. Oportet autem ipsa paululum acclivia habere. Directionis exemplum, æquivocum, conjugatum, simile; sanum.

Defrictio potest solvere, ligare, incarnare, minuere. Dura, ligare. Mollis, solvere. Multa, minuere. Moderata, crassefacere. Deligare vero oportet, primum ut is qui deligatur dicat, maxime se compressum esse circa læsam partem, minime circa extremas; & firmatum se esse, non compressum, copia linteorum, non robore; & hac die, ac nocte paulo magis, postridie minus, tertia laxe. Reperiatur autem postridie in extremis partibus tumor mollis. Tertia vero die deligatum solutum gracilius sit, atque hoc per omnes deligationes. Secunda vero deligatione, an juste deligatum apparuerit, discere oportet. Hinc autem magis & pluribus comprimatur. Tertia adhuc magis, itemque

pluribus. Septima vero a prima deligatione soluta, inveniantur gracilia ossa, ac depressa. At vero in ferulas deligata, si gracilia, & pruritus expertia, & sine ulcere fuerint, sinere oportet usque ad dies viginti a læsione. Si vero quid suspectum sit, solvere in medio tempore, & ferulas tertio quoque die firmare. Appensio, positio, deligatio ut in eodem statu sint, custodire oportet.

Figurarum summa hæc est, consuetudines, naturæ singulorum membrorum, species ex currendo, ambulando, stando, decumbendo, ex opere, ex remittendo: Nam usus corroborat, otium autem colliquat: aut compressione, aut copia linteorum. Quæcumque vero effuso sanguine sugillationes, aut contusiones, aut vulsiones, aut tumores inflammationis expertes ex vulnere oboriuntur, ad supernam partem plurimum, ad infernam etiam parum deligare oportet, ita ut manum, aut crus, non habeat in declive, & initium supra vulnus ponat, ac maxime firmet, minime extremas partes, medio modo medias, ultimam partem ad supernas corporis partes distribuendo, deligatione, compressione. Sed & hæc, copia magis quam robore. Maxime autem his lintea tenuia, levia, mollia, pura, lata, sana debentur, utpote sine ferulis; & uberiore perfusione uti oportet.

At vero elapsiones, aut luxatines aut tortiones, aut distantiæ disparatæ, aut avulsiones, aut abruptiones, aut distortiones, veluti mutilationes ad alteram partem vergentes, unde quidem excesserunt, remittendo deligare oportet; quo vero excesserunt, intendendo deligamentum, ut ad contraria vergant deligata, etiam priusquam fuerint deligata, paulo magis quam ut ex æquo

ſint, & deligamentis, & ſpleniis, & appenſionibus, & figuris, extenſione, defrictione, directione: & hic etiam uberiore perfuſione. Cæterum imminutiones multam ſanam partem occupando deligare oportet, ut ex influxione, qua colliquata pluſquam ſua ſponte imminuta ſunt, alia deligatione permutata, ad augmentum declinent, & carnium efformationem faciant. Melius autem eſt, ut & ſuperna pars ſimul deligetur, velut tibiæ, & femorum, & alterum crus cum ſano crure, quo ſimilius ſit, & ſimiliter quieſcat, & ſimiliter alimentum excludant, & ſuſcipiant. Linteorum vero copia, non compreſſione utendum eſt, remittendo primum id quod maxime opus habet, & utendo defrictione incarnante, & perfuſione abſque ferulis.

Fulcimenta porro, ac ſtabilimenta adhibere oportet, veluti pectori, coſtis, capiti, & aliis quæ ejuſmodi ſunt, partim pulſuum gratia; ut ne concutiantur, partim etiam diſtantiarum diſparatarum gratia, circa juncturas in oſſibus capitis, quo firmentur. Et in tuſſibus, aut ſternutationibus, aut alio motu, qualia fiunt circa thoracem & caput ſtabilimenta. Horum omnium eædem ſunt deligationis commoderationes. Qua enim parte læſiones ſunt, maxime comprimendum eſt. Supponere igitur oportet lanam mollem, affectioni convenientem; deligare vero non amplius comprimendo, ut ne pulſus concutiantur; neque amplius quam ut diſtantium juncturarum extremitates mutuo ſe contingant. Neque ut tuſſes & ſternutationes fiant, ſed ut prohibeantur, ſtabilimentum adhibeatur, quo neque cogatur quid, neque concutiatur.

HIPPOCRATIS LIBER APHORISMORUM.

PRÆFATIO.

AB omni tempore pro genuino HIPPOCRATIS *opere, in ſenio viri ſummi nato, & maturiori habiti ſunt. Non poteſt tamen a viro veri cupido diſſimulari, negligenter hoc opus admodum & ab auctore eſſe editum, & a poſteris traditum, ut alii aphoriſmi bis repetantur, alii aliis non obſcure contradicant. Deinde optima eſſe, quæ ad ſigna morborum acutorum & eventus ſpectant, alia phyſiologica multo deteriora, videntur etiam falſa, ut quæ de maris & feminæ in utero ſitu, de ſignis conceptus & fecunditatis, de abortu ex venæ ſectione dicuntur. Demum octodecim quidem ſpurii aphoriſmi in nonnullis editionibus in peculiarem ſectionem rejiciuntur: intercedunt tamen non pauci alii non melioris auctoritatis, paſſim per ſeptem ſectiones diſperſi. Alii fidem & venerationem poſterorum merentur. Non licuit tamen nobis vera a falſis ſeparare. In univerſum VII. ſunt ſectiones, quarum* Prima *potiſſimum de ſanorum hominum victu agit:* altera *de victu ægrotorum:* tertia *de ætatibus & anni temporibus, morbiſque congruis;*

quarta *de purgatione & signis & præsagiis morborum*: quinta *de muliebribus*: SEXTA & SEPTIMA *iterum de signis & præsagiis sumtis ex lotio, ex dejectionibus. Verum aliena plurima in quaque sectione intercurrunt.*

SECTIO I.

I. VITA brevis, ars longa, tempus præceps, experimentum periculosum, judicium difficile. Oportet autem non solum se ipsum exhibere, quæ decent facientem, sed etiam ægrotum, & præsentes, & quæ externa sunt.

II. In pertubationibus alvi, & vomitibus sponte fientibus, si quidem qualia purgari oportet, purgentur, confert, & leniter ferunt. Sin minus, vice versa. Sic & vasorum evacuatio, si quidem talis fuit, qualis fieri debet, confert, & bene ferunt. Sin minus, vice versa. Inspicere itaque oportet regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus convenit, aut non.

III. In exercitantibus boni habitus ad summum progressi periculosi sunt, si in extremo fuerint. Non enim manere possunt in eodem, neque quiescere. Quum vero non quiescant, non amplius in melius augescere possunt. Reliquum est igitur, ut in deterius. Ob has igitur caussas bonam habitudinem non tarde solvere confert, quo corpus rursum renutritionis principium sumat. Neque vero collapsiones ad extremum ducere oportet, periculosum enim est. Sed qualis natura est ejus, qui perferre debet, ad hoc ducere convenit. Similiter autem & evacuationes ad extremum ducentes, periculosæ sunt, & rursus renutritiones in extremo exsistentes, periculosæ sunt.

IV. Tenues; & exacti victus & in longis semper adfectionibus; & in acutis; ubi non expedit; periculosi sunt; & rursus victus ad extremam tenuitatem progressi; difficiles sunt. Et repletiones ad extremum progressæ difficiles sunt.

V. In tenui victu delinquentes ægrotantes, magis læduntur. Omne enim delictum, quod committi poterit, magis magnum committitur in tenui, quam in paulo pleniore victu. Quapropter etiam in sanis periculosus est valde tenuis; & constitutus; ac exactus victus. Quoniam delicta gravius ferunt. Ob hoc igitur tenuis; & exactus victus periculosus est magis; quam paulo plenior;

VI. Ad extremos morbos, exacte extremæ curationes, optimæ sunt.

VII. Ubi igitur peracutus est morbus, statim etiam extremos labores habet; & extreme tenuissimo victu uti necesse est. Ubi non, sed pleniore victu uti licet; intantum subdescendendum est; inquantum morbus extremis mollior fuerit.

VIII. Quum in vigore fuerit morbus, tunc tenuissimo victu uti necesse est.

IX. Simul autem conjectare oportet, an æger ex victu durare possit ad morbi vigorem; & utrum ille prius defecturus sit, & ex victu durare non possit; aut morbum prius deficere spes sit, ac frangi.

X. Quibus igitur statim vigor est, his statim tenuis victus exhibendus est. Quibus vero vigor posterius, his ad illud; & paulo ante illud tempus subtrahendus est. Antea vero mitius æger victu tractandus est, quod durare possit.

XI. In exacerbationis subtrahere victum oportet. Nam apponere noxa. Ex quibus per circuitus exacerbationes fiunt; in exacerbationibus subtrahere oportet.

XII. Exacerbationes, & constitutiones indicabunt, morbi, & tempora anni, & circuituum inter se collata incrementa, sive quotidie; sive alternis diebus, sive per amplius temporis intervallum fiant. Sed & ex apparentibus indicia fiunt, velut in pleuriticis, si sputum statim appareat incipiente morbo, ipsum abbreviat: si vero posterius appareat, producit. Et urinæ & alvi egestiones, & sudores apparentes indicant & ægre, & facile judicandos, & breves & longos morbos.

XIII. Senes facillime jejunium ferunt. Deinde ætate consistentes. Minime adolescentes; omnium vero minime pueri, & inter hos ipsos, qui ipsi se ipsis alacriores fuerint.

XIV. Qui crescunt, plurimum habent innatum calorem. Plurimo igitur opus habent alimento; sin minus, corpus consumitur. Senibus autem modicus est calor; quapropter paucis fomitibus opus habent; a multis enim extinguuntur. Ob hanc etiam caussam febres senibus non similiter acutæ fiunt. Frigidum est enim ipsorum corpus.

XV. Ventres hyeme, & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi. Quapropter in his temporibus alimenta plura exhibenda sunt. Nam innatum calorem ampliorem tunc habent; alimento igitur ampliore egent. Signum sunt ætates, & athletæ.

XVI. Victus humidi omnibus febricitantibus conferunt. Maxime vero pueris, & aliis ita ali adsuetis.

XVII. Et quibus semel, aut bis, & plus, aut minus, & ex parte exhibere oportet, considerandum est, Dandum vero etiam aliquid est tempori, & regioni, & ætati, & consuetudini.

XVIII. Æstate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde vere.

XIX. His, qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere, sed auferre de appositionibus ante judicationes.

XX. Quæ judicantur, & judicata sunt integre, neque movere oportet, neque novare, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, sed sinere.

XXI. Quæ ducere oportet, quo maxime repunt, eo ducere oportet per convenientes locos.

XXII. Concocta medicamentis aggredi oportet, & movere, non cruda, neque in principiis, si non turgeant. Plurima vero non turgent.

XXIII. Quæ prodeunt, non multitudine æstimare oportet, sed quamdiu prodeant, qualia oportet, & facile æger ferat. Et ubi opus est, usque ad animi deliquium ducere oportet, & hoc facere, si sufficiat æger.

XXIV. In acutis adfectionibus raro etiam in principiis medicamentis uti oportet, atque hoc facere, deligenti prius æstimatione facta.

XXV. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facile ferunt. Contraria vero difficulter.

SECTIO II.

I. IN quo morbo somnus laborem facit, mortale. Si vero somnus prosit, non lethale.

II. Ubi somnus delirium sedat, bonum est.

III. Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, malum.

IV. Non satietas, non fames, neque aliud quidquam bonum est, quod naturæ modum excedit.

V. Las-

V. Lassitudines spontaneæ denunciant morbos.

VI. Quicumque aliqua corporis parte dolentes, plerumque dolores non sentiunt, his mens ægrotat.

VII. Quæ multo tempore adtenuantur corpora, lente reficere oportet. Quæ vero brevi, brevi.

VIII. Si ex morbo cibum capiens quis non fiat validus, significat, quod corpus uberiore alimento utitur; si vero cibum non accipiente hoc contingat, nosse oportet, quod evacuatione opus habet.

IX. Corpora quocumque quis purgare voluerit, fluida facere oportet.

X. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes.

XI. Facilius est repleri potu, quam cibo.

XII. Quæ relinquuntur in morbis post judicationem, recidivam faciunt.

XIII. Quibuscumque judicatio fit, his nox gravis ante exacerbationem. Quæ vero sequitur, plerumque tolerabilior est.

XIV. In alvi fluxionibus mutationes egestionum prosunt, si non ad pravas mutentur.

XV. Ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet. Si enim biliosæ fuerint, corpus simul ægrotat. Si vero similes sanis fiant, tutum est corpus nutrire.

XVI. Ubi fames, non oportet laborare.

XVII. Ubi cibus præter naturam copiosior ingressus fuerit, morbum facit. Ostendit autem sanatio.

XVIII. Eorum, quæ acervatim, & velociter nutriunt, veloces etiam egestiones fiunt.

XIX. Acutorum morborum non omnino tutæ

ſunt prædictiones neque mortis, neque ſanitatis.

XX. Quibus dum juvenes ſunt, ventres humidi ſunt, his ſeneſcentibus reſiccantur. Quibus vero dum juvenes ſunt, ventres ſicci ſunt, his ſeneſcentibus humectantur.

XXI. Famem vini potus ſolvit.

XXII. Quicumque morbi ex repletione fiunt, evacuatio ſanat. Et quicumque ex evacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas.

XXIII. Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur.

XXIV. Septimæ quarta index eſt. Alterius hebdomadæ octava principium eſt. Conſideranda vero eſt undecima. Hæc enim quarta eſt ſecundæ hebdomadæ. Conſideranda rurſus decima ſeptima. Ipſa enim eſt quarta quidem a decima quarta, ſeptima vero ab undecima.

XXV. Æſtivæ quartanæ plerumque ſunt breves. Autumnales vero longæ, & maxime, quæ ad hyemem pertingunt.

XXVI. Febrem in convulſione fieri melius eſt, quam convulſionem in febre.

XXVII. His quæ non ſecundum rationem levant, non oportet credere, neque valde timere ea, quæ prava fiunt præter rationem. Pleraque enim ex talibus inconſtantia ſunt, & non valde permanere, neque morari ſolent.

XXVIII. Febricitantium non omnino leviter, permanere, & nihil minui corpus, aut etiam magis quam pro ratione colliquari, malum eſt. Illud enim morbi longitudinem, hoc vero debilitatem ſignificat.

XXIX. Incipientibus morbis ſi quid movendum videtur, move; vigentibus vero, quietem agere melius eſt.

XXX. Circa principia, & fines omnia debiliora

ſunt. Circa vigores vero fortiora.

XXXI. Ex ægritudine bene cibum accipienti, nihil augeſcere corpus, malum eſt.

XXXII. Plerumque omnes male habentes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augeſcentes, ad finem rurſus cibos faſtidiunt. At ab initio quidem valde cibum averſantes, poſtea vero bene cibum capientes, melius liberantur.

XXXIII. In omni morbo valere mente, & bene ſe habere ad ea, quæ exhibentur, bonum; contrarium vero malum.

XXXIV. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quam hi, quibus non affinis in aliquo horum exſiſtit.

XXXV. In omni morbo partes circa umbilicum, & pectinem craſſitudinem habere, melius eſt. At vehemens tenuitas, & eliquatio, prava eſt. Periculoſa vero talis eſt etiam ad infernas purgationes.

XXXVI. Sana habentes corpora, dum medicamentis purgantur, cito exſolvuntur. Itemque qui pravo cibo utuntur.

XXXVII. Qui bene habent corpore, eos operoſum eſt medicamentis purgare.

XXXVIII. Paulo deterior & potus, & cibus, verum jucundior, melioribus quidem, ſed injucundioribus præferendus eſt.

XXXIX. Senes juvenibus plerumque minus ægrotant. Quicumque vero ipſis fiunt morbi diuturni, utplurimum commoriuntur.

XL. Raucedines, & gravedines in valde ſenibus non concoquuntur.

XLI. Qui exſolvuntur ſæpe, & fortiter, abſque manifeſta cauſſa, derepente moriuntur.

XLII. Siderationem fortem quidem ſolvere,

impoſſibile eſt; debilem vero, non facile.

XLIII. Ex his, qui ſtrangulantur, & ſubmerguntur, nondum autem mortui ſunt, non reconvaleſcunt, quibus ſpuma circa os fuerit.

XLIV. Craſſi admodum ſecundum naturam magis cito moriuntur, quam graciles.

XLV. Juvenibus comitialibus liberationem faciunt mutationes, maxime ætatis, & regionum, & victuum.

XLVI. Duobus doloribus ſimul fientibus, non ſecundum eumdem locum, vehementior obſcurat alterum.

XLVII. Circa generationem puris, dolores, & febres magis contingunt, quam facto jam ipſo.

XLVIII. In corporis motu, quum inceperit dolere, quieſcere ſtatim laſſitudinem eximit.

XLIX. Adſueti conſuetos labores ferre, etiamſi fuerint debiles, aut ſenes, non adſuetis fortibus, ac juvenibus facilius ferunt.

L. Ex multo tempore conſueta, etiamſi deteriora fuerint, inconſuetis minus moleſtare ſolent. Oportet igitur etiam ad inconſueta tranſmutationem facere.

LI. Multum, & repente evacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocumque corpus movere periculoſum eſt. Et omnis multitudo naturæ contraria eſt. Quod vero paulatim fit, tutum eſt tum alias, tum ſi ex altero ad alterum tranſitus fit.

LII. Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſecundum rationem fiant, non tranſire oportet ad aliud, manente eo, quod viſum eſt ab initio.

LIII. Quicumque ventres humidos habent, dum quidem juvenes ſunt, melius degunt, quam hi, qui ſiccos habent. Verum ad ſenectutem de-

terius degunt. Resiccantur enim plerumque senescentibus.

LIV. In corporis magnitudine juventutem quidem degere, liberale est, & non indecorum. Senectutem vero degere, inutile, & deterius parvitate.

SECTIO III.

I. MUtationes temporum maxime pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris, & reliqua juxta rationem hoc modo.

II. Naturarum aliæ quidem ad æstatem, aliæ vero ad hyemem bene, aut male se habent.

III. Morborum alii ad alia tempora bene, aut male se habent; & ætates quædam ad tempora, & regiones, & victus.

IV. In temporibus, quum eadem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos exspectare oportet.

V. Austri auditum gravantes, caliginosi, caput gravantes, torpidi, dissolventes. Quum hic prævaluerit, talia in morbis patiuntur. Si vero Aquilo fuerit, tusses, fauces, alvi duræ, urinæ difficultates, horrores, dolores costarum, pectoris. Quum hic dominatur, talia in morbis exspectare oportet.

VI. Quum æstas fit veri similis, sudores in febribus multos exspectare oportet.

VII. In siccitatitibus febres acutæ fiunt, & si quidem annus amplius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, plerumque tales etiam morbos exspectare oportet.

VIII. In constantibus temporibus, si tempestive tempestiva reddantur, morbi constantes,

& judicatu facillimi fiunt. In inconſtantibus autem, inconſtantes, & qui difficulter judicantur.

IX. In autumno morbi acutiſſimi, & omnino mortiferi. Ver autem ſaluberrimum, & minime lethale.

X. Autumnus tabidis malus.

XI. De temporibus, ſi quidem hyems ſicca, & aquilonaris fuerit, ver autem pluvioſum, & auſtrale; neceſſe eſt, æſtate febres acutas, & lippitudines, & dyſenterias fieri, maxime mulieribus, & viris natura humidioribus.

XII. Si vero hyems auſtralis, & pluvioſa, ac clemens fiat, ver autem ſiccum, & aquilonare; mulieres quidem, quibus partus ad ver inſtat, ex omni occaſione abortiunt. Quæ vero pariunt, impotentes, ac morboſos pueros pariunt, ita ut aut ſtatim pereant, aut tenues, ac morboſi vivant. Aliis autem dyſenteriæ, & lippitudines ſiccæ fiunt. Senioribus vero defluxiones brevi perimentes.

XIII. Si vero æſtas ſicca fiat, & aquilonaris, autumnus autem pluvioſus, & auſtralis; capitis dolores ad hyemem fiunt, & tuſſes, & raucedines, ac gravedines, quibuſdam etiam tabes.

XIV. Si vero aquilonaris, & aquarum exſors autumnus fuerit, his quidem, qui humidas naturas habent, & mulieribus commodus erit. Reliquis vero fient lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & gravedines, Quibuſdam vero etiam atræ biles.

XV. Ex anni vero conſtitutionibus, in ſumma ſiccitates pluvioſis ſalubriores ſunt, & minus lethales.

XVI. Morbi in pluvioſis quidem plerumque fiunt, febres longæ, & alvi fluxiones, & pu-

tredines, & comitiales, & ſiderationes, & anginæ. In ſiccitatibus vero tabes, lippitudines, arthritides, urinæ ſtillicidia, & dyſenteriæ.

XVII. Quotidianæ vero conſtitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robuſta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & ventres reſiccant, & oculos mordent, & ſi circa thoracem aliquis dolor prius eſt, magis adfligunt. Auſtrales autem corpora diſſolvunt, & humectant, & gravem auditum, ac capitis gravitatem, & vertigines faciunt. In oculis autem, & corporibus ægrum motum, & ventres humectant.

XVIII. Secundum tempora vere quidem, & prima æſtate, pueri, & qui his ætate cohærent, optime degunt, & maxime ſani ſunt. Æſtate vero, & autumno aliquamdiu, ſenes. Reliquo autumno, & hyeme, mediam ætatem habentes.

XIX. Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt. Quidam tamen magis in quibuſdam ipſorum & fiunt, & exacerbantur.

XX. Vere inſaniæ, & atræ biles, & comitiales, & ſanguinis fluxiones, & anginæ & gravedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis.

XXI. Æſtate vero, & quidam ex his, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & vomitus, & alvi profluvia, & lippitudines, & aurium dolores, & oris exulcerationes, & pudendorum putredines, & papulæ ſudoroſæ.

XXII. Autumno autem & ex æſtivis multi, & febres quartanæ, & erroneæ, & ſplenes, & hydropes, & tabes, & urinæ ſtillicidia, & in-

testinorum levitates, & dysenteriæ, & coxendices, & anginæ, & anhelationes, & volvuli, & comitiales, & insaniæ, & atræ biles.

XXIII Hyeme vero pleuritides, peripneumoniæ, gravedines, raucedines, tusses, dolores pectorum, laterum, ac lumborum, capitis dolores, vertigines, syderationes.

XXIV. In ætatibus autem talia contingunt. Parvis, ac recens natis pueris fervida oris ulcera, vomitus, tusses, vigiliæ, timores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

XXV. Ad dentitionem vero accedentibus gingivarum pruritus, febres, convulsiones, alvi profluvia, & maxime ubi dentes caninos producunt, tum crassissimis pueris, tum his, qui duros ventres habent.

XXVI. Senioribus autem fientibus tonsillæ, verticuli in occipitio intro luxationes, anhelationes, calculorum generationes, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi, satyriasmi appellati, strumæ, & alia tubercula, maxime vero prædicta.

XXVII. Adhuc vero senioribus, & ad pubertatem accedentibus pleraque ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus sanguinis fluxiones.

XXVIII. Plurimæ vero affectiones pueris judicantur partim in quadraginta diebus, partim in septem mensibus, partim in septem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quæ vero permanserint pueris affectiones, & non exsolutæ fuerint circa pubertatem, aut femellis circa mensium eruptiones, diuturnæ fieri solent.

XXIX. Juvenibus autem sanguinis spuitio-

nes, tabes, febres acutæ, comitiales, & alii morbi, maxime vero prædicti.

XXX. His vero, qui hanc ætatem excesserunt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitidides, febres ardentes, alvi profluvia diuturna, bilis sursum, ac deorsum effusiones, dysenteriæ, intestinorum levitates, hæmorrhoides.

XXXI. Senibus autem spirandi difficultates, & defluxiones cum tussi, urinæ stillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, nephritides, vertigines, siderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alvi, oculorum, & narium humiditates, visus hebetudines, glaucedines, auditus gravitates.

SECTIO IV.

I. PRægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usque ad septimum. Minus vero has. Juniores autem, & seniores fetus vereri oportet.

II. In medicamentorum usu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam sponte prodeuntia commoda sunt. Contrario autem modo prodeuntia, sedare.

III. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facile ferunt. Contraria vero difficulter.

IV Medicamentis purgare oportet æstate quidem, superiores magis; hyeme vero inferiores.

V. Sub canem, & ante canem, operosæ sunt medicamentorum purgationes.

VI. Graciles, & facile vomentes, sursum purgare oportet, vitantes hyemem.

VII. Difficulter vomentes, & moderate carnoſos, deorſum, vitantes æſtatem.

VII. Tabeſcentes autem, vitantes ſuperiores.

IX. Atrabiliarios vero plenius inferiores Eadem ratione contraria apponens.

V. Purgare oportet in valde acutis, ſi humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum eſt.

XI. Quibus tormina, & circa umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque a medicamento, neque alias ſolvitur, in hydropem ſiccum firmatur.

XII. Quibus alvi inteſtinorum levitate adfecti, eos hyeme ſurſum purgare malum eſt.

XIII. Ad veratrum, his, qui non facile ſurſum purgantur, ante potionem corpora humectare oportet ampliore cibo, ac quiete.

XIV. Ubi biberit quis veratrum, ad motus quidem corporum magis ducere oportet, ad ſomnos autem, & quietem minus Declarat autem navigatio, quod motus corpora turbat.

XV. Ubi volueris magis ducere veratrum, corpus moveto. Ubi vero ſiſtere, ſomnum facito, & ne moveto.

XVI. Veratrum periculoſum eſt ſanas carnes habentibus. Convulſionem enim inducit.

XVII. Sine febre exſiſtenti cibi faſtidium, & oris ventriculi morſus, & vertigo, & os amareſcens, medicamento ſurſum purgante opus habere ſignificat.

XVIII. Dolores ſupra ſeptum tranſverſum, qui purgatione opus habent, ſurſum verſus purgatione indigere ſignificant; qui vero infra, deorſum.

XIX. Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur, non ſitiunt, non ceſſant prius, quam ſitierint.

XX. Non febrientibus si fiat tormen, & genuum gravitas, & lumborum dolor, deorsum medicamento purgante opus habere significat.

XXI. Egestiones alvi nigræ, velut sanguis niger, sua sponte prodeuntes, & cum febre, & sine febre, pessimæ sunt, & quanto plures fuerint pejores colores, tanto magis malum est. Cum medicamento vero melius, & quanto plures fuerint colores, non malum est.

XXII. Quibuscumque, morbis incipientibus, si atra bilis, aut deorsum prodierit, lethale est.

XXIII. Quibuscumque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut alias adtenuatis, atra bilis, sive qualis sanguis niger subierit, postridie moriuntur.

XXIV. Dysenteria, si ab atra bile inceperit, lethalis est.

XXV. Sanguis sursum quidem qualiscumque fuerit, malus est, deorsum vero bona sunt nigra subeuntia.

XXVI. Si a dysenteria occupato, veluti carnes subierint, lethale est.

XXVII. Quibus in febribus sanguinis multitudo erumpit undecumque, his in refectionibus alvi humectantur.

XXVIII. Quibus biliosæ sunt egestiones, surditate fiente cessant. Et quibus surditas, biliosis egestionibus fientibus cessat.

XXIX. Quibus in febribus sexta die rigores fiunt, difficulter judicant.

XXX. Quibus exacerbationes fiunt, quacumque tandem hora febris dimiserit, si postridie eadem, qua antea hora corripuerit, difficulter judicant.

XXXI. Delassatis in febribus ad articu-

los, & circa maxillas maxime, abſceſſus fiunt.

XXXII. Quibuſcumque reſurgentibus ex morbis, ſi quid doluerit, iſthic abſceſſus fiunt.

XXXIII. Sed & ſi ante morbum quid doluerit, iſthic morbus incumbit.

XXXIV. Si a febre occupato, tumore non exſiſtente in faucibus, ſuffocatio derepente contingat, lethale eſt.

XXXV. Si a febre occupato, collum repente obverſum fuerit, & vix deglutire poterit, tumore non exiſtente, lethale eſt.

XXXVI. Sudores febricitanti ſi inceperint, boni ſunt tertia die, & quinta, & ſeptima, & nona, & undecima, & decima quarta, & decima ſeptima, & vigeſima prima, & vigeſima ſeptima, & trigeſima prima, & trigeſima quarta. Hi enim ſudores morbos judicant. Qui vero non ſic fiunt, dolorem ſignificant, & longitudinem morbi, & recidivas.

XXXVII. Frigidi ſudores cum acuta quidem febre fientes, mortem ſignificant; cum mitiore vero, morbi longitudinem.

XXXVIII. Et ubi in corpore ſudor eſt, illic morbum eſſe declarat.

XXXIX. Et ubi in corpore frigiditas, aut caliditas, iſthic morbus eſt.

XL. Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi corpus perfrigeretur, aut rurſus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi ſignificat.

XLI. Sudor multus ex ſomno, citra manifeſtam cauſſam fiens, corpus multo alimento uti ſignificat. Si vero cibum non capienti hoc fiat, ſignificat, quod evacuatione opus habet.

XLII. Sudor multus frigidus, aut calidus

ſemper fluens; frigidus majorem, calidus minorem morbum ſignificat.

XLIII. Febres quæcumque non intermittentes per tertiam fortiores fiunt, magis periculoſæ ſunt. Quocumque vero modo intermiſerint, quod ſine periculo ſint, ſignificant.

XLIV. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt.

XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores ex febribus longis fiunt, hi pluribus cibis utuntur.

XLVI. Si rigor incidat febre non intermittente, ægroto jam debili, lethale eſt.

XLVII. Exſcreationes in febribus non intermittentibus, lividæ, & cruentæ, & graveolentes, & bilioſæ, omnes malæ ſunt. At probe ſecedentes, bonæ, & per alvi egeſtiones, & per urinas. Si vero non aliquid ex conducentibus excernatur, per hos locos, malum eſt.

XLVIII. In non intermittentibus febribus, ſi externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ vero ardeant, ac ſitim habeant, lethale eſt.

XLIX. In febre non intermittente, ſi labium, aut palpebra, aut ſupercilium, aut oculus, aut naſus diſtorqueatur, aut non videat, aut non audiat, æger jam debilis exſiſtens, quicquid horum fiat, propinqua mors eſt.

L. Ubi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium fit, lethale eſt.

LI. In febribus abſceſſus, qui non ſolvuntur ad primas judicationes, longitudinem morbi ſignificant.

LII. Quicumque in febribus, aut aliis ægritudinibus ex voluntate lachrymantur, nihil abſurdi eſt. Qui vero non ex voluntate, abſurdum.

LIII. Quibus circa dentes in febribus viſcoſa adhærent, his fortiores febres fiunt.

LIV. Quibus plerumque tuſſes ſiccæ, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita valde ſiticuloſi ſunt.

LV. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ ſunt, exceptis diariis.

LVI. Febricitanti ſudor oboriens, febre non remittente, malum. Moram enim trahit morbus, & multam humiditatem ſignificat.

LVII. A convulſione, aut diſtentione nervorum vexato, febris accedens, morbum ſolvit.

LVIII. A febre ardente occupato, rigore accedente, ſolutio, fit.

LIX. Tertiana exacta in ſeptem circuitibus ad ſummum judicatur.

LX. Quibus in febribus aures obſurduerunt, his ſanguis e naribus effuſus, aut alvus exturbata, morbum ſolvit.

LXI. Febrientem ſi non in diebus imparibus febris dimiſerit, recidivare ſolet.

LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante ſeptimum diem, malum.

LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſolvuntur.

LXIV. Quibus in febribus morbus regius ſeptima, aut nona, aut decima quarta accedit, bonum, ſi non præcordium dextrum durum fiat; ſin minus, non bonum.

LXV. In febribus circa ventrem æſtus vehemens, & cordis, ſive oris ventriculi morſus, malum.

LXVI. In febribus acutis convulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum.

LXVII. In febribus, ex ſomnis timores, aut convulſiones, malum.

LXVIII. In febribus ſpiritus offendens, malum. Convulſionem enim ſignificat.

LXIX. Quibus urinæ craſſæ, grumoſæ, paucæ, non ſine febribus, ubi copia ex his ſucceſſit, tenuis prodeſt. Tales autem maxime prodeunt his, quibus ab initio, aut brevi ſubſidentiam habent.

LXX. Quibus in febribus urinæ conturbatæ, velut jumenti, his capitis dolores aut adſunt, aut aderunt.

LXXI. Quibus ſeptima die morbi judicantur, his nubeculam habet urina, quarta die rubram, & alia ſecundum rationem.

LXXII. Quibus urinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maxime autem in phreniticis comparent.

LXXIII. Quibus præcordia elevata, permutantia, lumborum dolore accedente, his alvi humectantur, ſi non flatus erumpant, aut urinæ copia prodeat. In febribus autem hæc.

LXXIV. Quibus ſpes eſt abſceſſum fore ad articulos, eos liberat ab abſceſſu urina multa, & craſſa, & alba prodiens, qualis in febribus laborioſis quarta die quibuſdam fieri incipit. Si vero etiam ex naribus ſanguis eruperit, brevi admodum ſolvitur.

LXXV. Si quis ſanguinem, aut pus mingat, renum, aut veſicæ ulcerationem ſignificat.

LXXVI. Quibus in urina craſſa exſiſtente, carunculæ parvæ, aut veluti pili ſimul exeunt, his de renibus excernuntur.

LXXVII. Quibus in urina craſſa exſiſtente, furfuracea quædam ſimul minguntur, his veſica ſcabie adfecta eſt.

LXXVIII. Qui ſua ſponte ſanguinem mingunt, his in renibus venæ ruptionem ſignificat.

LXXIX. Quibus in urina arenosa subsidunt, his vesica calculo laborat.

LXXX. Si quis sanguinem mingat, & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in imum ventrem, & ani, ac scroti intercapedinem, partes circa vesicam adfectæ sunt.

LXXXI. Si quis sanguinem, & pus mingat, & squamas, & odor gravis sit; vesicæ exulcerationem significat.

LXXXII. Quibus in urinaria fistula tuberculum nascitur, his suppuratione facta, & eruptione, solutio fit.

LXXXIII. Mictio noctu multa fiens, medicam alvi egestionem significat.

SECTIO V.

I. Convulsio ex veratro lethalis est.

II. Ex vulnere convulsio lethalis est.

III. Sanguine multo effuso, convulsio; aut singultus accedens, malum.

IV. Ex superflua purgatione convulsio, aut singultus accedens, malum.

V. Si quis ebrius derepente voce privetur, convulsus moritur, si non febris corripuerit, aut ubi ad horam, qua crapulæ solvuntur, pervenit, loquatur.

VI. Quicumque a distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si vero has effugerint, sani fiunt.

VII. Quibuscumque morbi comitiales ante pubertatem fiunt, transmutationem habent. Quibuscumque vero viginti quinque annos natis fiunt, his plerumque commoriuntur.

VIII. Quibuscumque pleuritici fientes, in qua-

quatuordecim diebus non repurgantur, his ad ſuppurationem tranſitio fit.

IX. Tabes maxime fit ætatibus ab anno decimo octavo uſque ad trigeſimum quintum.

X. Quicumque anginam effugiunt, his ad pulmonem vertitur, & in ſeptem diebus moriuntur. Si vero has effugerint, ſuppurati fiunt.

XI. Qui tabe infeſtantur, ſi ſputum quodcumque tuſſiendo rejecerint, grave olet, dum prunis injicitur, & capilli de capite defluunt, lethale eſt.

XII. Quibuſcumque tabe laborantibus capilli de capite defluxerint, hi alvi profluvio accedente moriuntur.

XIII. Quicumque ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, his ex pulmone eductio fit.

XIV. A tabe occupato, alvi profluvium accedens, lethale eſt.

XV. Quicumque ex pleuritide ſuppurati fiunt, ſi in quadraginta diebus repurgati fuerint ab ea die, qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si vero non, ad tabem tranſeunt.

XVI. Calida frequenter ea utentibus, has noxas inducit, carnium effeminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, ſanguinis eruptiones, animi deliquia. Hæc quibus mors.

XVII. Frigida vero convulſiones, antrorſum, ac retrorſum diſtentiones, nigrores, rigores febriles.

XVIII. Frigida inimica oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, ſpinali medullæ. Calida vero grata.

XIX. Quæcumque perfrigerata ſunt, excalefacere oportet, præterquam a quibus ſanguis erumpit, aut erupturus eſt.

XX. Ulceribus frigida mordax, cutem obdu-

rat, dolorem non ſuppurantem facit, nigreſacit, rigores febriles inducit, convulſiones, diſtentiones.

XXI. Quandoque vero in diſtentione ſine ulcere, juveni carnoſo, æſtate media, frigidæ multæ adfuſio caloris revocationem facit. Calor autem hæc ſolvit.

XXII. Calida ſuppuratoria eſt, non in omni ulcere, maximum ſignum ad ſecuritatem, cutim mollit, adtenuat, dolores eximit, rigores, convulſiones, diſtentiones mitigat, capitis gravitatem ſolvit. Plurimum autem confert ad oſſium fracturas maxime denudatas. Ex his autem maxime his, qui in capite ulcera habent, & his, quæ a frigiditate moriuntur, aut ulcerantur, & herpetibus exedentibus, ſedi, pudendo, utero, veſicæ. His calida grata eſt, & judicans. Frigida vero inimica, & occidens.

XXIII. In his frigida uti oportet, unde ſanguis erumpit, aut erupturus eſt, non ſuper ipſas partes, ſed circa ipſas, unde fluit. Et quæcumque inflammationes, aut flammei ardores ad ruborem, & ſubcruentum colorem ex novo ſanguine tendunt, ad eas ipſas, nam veteres nigrefacit; & ad ſacrum ignem non exulceratum, nam exulceratum, lædit.

XXIV. Frigida, velut nix, glacies, pectori inimica ſunt, tuſſes movent, & ſanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt.

XXV. Tumores in articulis, & dolores abſque ulcere, & podagricas adfectiones, & convulſiones: horum plurima frigida multa adfuſa levat, & adtenuat, & dolorem ſolvit. Torpor enim dolorem ſolvit.

XXVI. Aqua, quæ cito caleſcit, & cito perfrigeratur, leviſſima eſt.

XXVII. Quibus bibendi appetentiæ noctu valde ſitientibus, obdormierint, bonum eſt.

XXVIII. Menſes ducit aromatum ſuffitus. Multis autem modis etiam ad alia commodus eſſet, ſi non capitis gravitatem induceret.

XXIX. Prægnantes medicamentis purgare oportet, ſi turget humor, quarto menſe, & uſque ad ſeptimum. Minus vero has. Juniores vero, & ſeniores fetus vereri oportet.

XXX. Mulierem uterum gerentem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale eſt.

XXXI. Mulier uterum gerens ſecta vena abortit, & magis, ſi major fuerit fetus.

XXXII. Mulieri ſanguinem vomenti, menſibus erumpentibus, ſolutio fit.

XXXIII. Mulieri menſibus deficientibus, ſanguinem ex naribus fluere, bonum eſt.

XXXIV. Mulieri uterum geſtanti, ſi alvus multum fluxerit, periculum eſt, ut abortiat.

XXXV. Mulieri, quæ ab uteri ſtrangulationibus vexatur, aut difficulter parit, ſternutatio accedens, bonum.

XXXVI. Mulieri menſes decolores, & non eodem tempore ſemper fientes, purgatione opus eſſe, ſignificant.

XXXVII. Mulieri uterum geſtanti, ſi mammæ repente graciles fiant, abortit.

XXXVIII. Mulieri uterum geſtanti ſi altera mamma gracilis fiat, gemellos geſtans alterum abortit. Et ſi quidem dextera gracilis fiat, maſculum; ſi vero ſiniſtra, femellam.

XXXIX. Si mulier, quæ neque prægnans eſt, neque peperit, lac habet, menſes ipſius defecerunt.

XL. Mulieribus quibuſcumque ad mammas ſanguis colligitur, inſaniam ſignificat.

XLI. Mulierem ſi velis cognoſcere, an prægnans ſit, ubi dormire volet, aquam mulſam bibendam dato. Et ſi quidem tormen habuerit circa ventrem, prægnans eſt; ſi vero non, prægnans non eſt.

XLII. Mulier prægnans ſi quidem maſculum geſtat, bene colorata eſt. Si vero femellam, male colorata.

XLIII. Si mulieri prægnanti ignis ſacer in utero fiat, lethale eſt.

XLIV. Quæcumque præter naturam tenues exſiſtentes, uterum geſtant, abortiunt, priuſquam craſſeſcant.

XLV. Quæcumque vero moderate corpus habentes, abortiunt bimeſtres, & trimeſtres, ſine cauſſa manifeſta, his uteri acetabula muco plena ſunt, & non poſſunt fetum continere præ gravitate, ſed abrumpitur.

XLVI. Quæcumque præter naturam craſſæ exſiſtentes, non concipiunt in utero, his omentum oſculum uteri comprimit, & priuſquam attenuentur, non concipiunt.

XLVII. Si uterus, in coxam incumbens, ſuppuratus fuerit, neceſſe eſt curationem ex medicamentis per linamenta ipſi adhibere.

XLVIII. Fetus maſculi quidem in dextris, feminæ vero in ſiniſtris magis.

XLIX. Ut ſecundæ excidant, ſternutatorio indito, nares, & os apprehendito.

L. Mulieri menſes ſi cohibere voles, cucurbitam quammaximam ad mammas appone.

LI. Quæcumque uterum geſtant, his oſculum uterorum clauſum eſt.

LII. Mulieri uterum geſtanti, ſi multum lac ex mammis fluat, debilem fetum ſignificat. Si vero ſolidæ fuerint mammæ, ſaniorem fetum ſignificant.

LIII. Quæ corrupturæ ſunt fetus, his mammæ graciles fiunt. Si vero rurſus duræ fiant, dolor erit aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt.

LIV. Quibus os uterorum durum eſt, his neceſſe eſt oſculum uterorum clauſum eſſe.

LV. Quæcumque in utero habentes, a febribus corripiuntur, & fortiter adtenuantur ſine manifeſta occaſione, difficulter pariunt, & periculoſe, aut abortum facientes periclitantur.

LVI. In fluxu muliebri convulſio, & animi deliquium ſi accedat, malum eſt.

LVII. Menſibus pluribus prodeuntibus morbi fiunt, & non prodeuntibus, ab utero morbi contingunt.

LVIII. Ex inteſtino recto, & utero inflammato, urinæ ſtillicidium accedit, & ex renibus ſuppuratis urinæ ſtillicidium accedit. Verum ex hepate inflammato ſingultus accedit.

LIX. Si mulier in ventre non concipit, velis autem ſcire, an conceptura ſit, veſtimentis circumtectam ex infernis ſuffito. Et ſi quidem odor per corpus tibi procedere videatur ad nares, & ad os, ſcito, quod ipſa non propter ſe ipſam infecunda eſt.

LX. Si mulieri uterum geſtanti purgationes prodeunt, impoſſibile eſt fetum ſanum eſſe.

LXI. Si mulieri purgationes non prodeunt, neque horrore, neque febre accedente, verum cibi faſtidia ipſi accidunt; hanc in ventre habere, exiſtimato.

LXII. Quæcumque frigidos, ac denſos uteros habent, non concipiunt, & quæcumque humidos habent uteros, non concipiunt. Extinguitur enim in ipſis genitura. Et quæcumque ſiccos magis, & aduſtos. Præ inopia enim ali-

menti corrumpitur ſemen. Quæcumque vero ex utriſque temperamentum habent, moderatum, tales fecundæ fiunt.

LXIII. Similiter autem in maſculis. Aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, ut ſemen non deducat, aut propter denſitatem humor non procedit foras, aut propter frigiditatem non concaleſcit, ut ad hunc locum congregetur, aut propter tarditatem hoc idem contingit.

LXIV. Lac dare caput dolentibus, malum. Malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia elevata permurmurantia, & ſiticuloſis. Malum, & quibus bilioſæ alvi egeſtiones in febribus acutis ſunt, & quibus ſanguinis multi egeſtio facta eſt. Convenit autem exhibere tabeſcentibus, non valde multum febrientibus, & in febribus longis, debilibus, nullo ex prædictis ſignis præſente, ſed præter rationem conſumptis.

LXV. Quibus tumores in ulceribus apparent, non valde convelluntur, neque inſaniunt. His autem derepente diſſipatis retrorſum quidem convulſiones, & diſtentiones fiunt, antrorſum vero inſaniæ, lateris dolores acuti, aut ſuppuratio, aut dyſenteria, ſi rubicundi magis fuerint tumores.

LXVI. Si in vulneribus fortibus, ac pravis tumor non appareat, magnum malum.

LXVII. Tumores laxi, boni; crudi, mali.

LXVIII. Dolenti poſteriorem capitis partem, vena recta in fronte ſecta prodeſt.

LXIX. Rigores incipiunt, mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorſum ad caput; verum & viris magis poſteriore corporis parte quam anteriore, velut ex cubitis, ac femoribus. Sed & cutis rara eſt. Indicat autem pilus.

LXX. Qui a quartanis corripiuntur, non ita valde a convulſionibus corripiuntur. Si vero prius corripiantur, & quartana inſuper accedat, ceſſant.

LXXI. Quibus cutis circumtenditur arida, ac dura, hi ſine ſudore moriuntur. Quibus vero laxa, ac rara, cum ſudore moriuntur.

LXXII. Morbo regio laborantes, non ita valde flatuoſi ſunt.

SECTIO VI.

I. IN diuturnis inteſtinorum levitatibus, ructus accidus accedens, qui prius non erat, ſignum bonum.

II. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, morboſius ſani ſunt; quibus vero vice verſa, ſalubrius.

III. In longis inteſtinorum levitatibus, cibi faſtidium, malum; & cum febre, pejus.

IV. Ulcera circumglabra maligna ſunt.

V. Dolores in lateribus, & in pectoribus, & in aliis partibus an multum differunt, conſiderandum eſt.

VI. Renum adfectiones, & quæ circa veſicam conſiſtunt, operoſe ſanantur in ſenibus.

VII. Dolores circa ventrem fientes, ſublimes quidem leves ſunt, non autem ſublimes, fortiores.

VIII. Hydropicis fientia ulcera in corpore, non facile ſanantur.

IX. Latæ puſtulæ non valde pruriginoſæ ſunt.

X. Caput dolenti, & circumdolenti, pus, aut aqua, aut ſanguis fluens per nares, aut os, aut aures, ſolvit morbum.

XI. Atrabiliariis, & Phreniticis, hæmorrhoi-

des accedentes, bonum.

XII. Hæmorrhoidas ſananti diuturnas, ſi non una ſervata fuerit, periculum eſt hydropem, aut tabem accedere.

XIII. A ſingultu detento ſternutationes, ſolvunt ſingultum.

XIV. Ab hydrope detento, ubi aqua in venis ad ventrem confluxit, ſolutio fit.

XV. A profluvio alvi longo correpto, vomitus ſponte accedens, ſolvit alvi profluvium.

XVI. A pleuritide, aut peripneumonia occupato, alvi profluvium accedens, malum.

XVII. Lippientem alvi profluvio corripi, bonum.

XVIII. Veſicam diſſectam habenti, aut cerebrum, aut cor, aut ſeptum tranſverſum, aut tenue aliquod inteſtinum, aut ventriculum, aut hepar, lethale eſt.

XIX. Ubi diſſectum fuerit os, aut cartilago, aut nervus, aut genæ pars tenuis, aut præputium, neque augeſcit, neque coaleſcit.

XX. Si in ventrem ſanguis effuſus fuerit præter naturam, neceſſe eſt ſuppurari.

XXI. In inſanientibus, varicibus, aut hæmorrhoidibus accedentibus, inſaniæ ſolutio fit.

XXII. Quicumque dolores ex dorſo ad cubitos deſcendunt, venæ ſectio ſolvit.

XXIII. Si timor, & triſtitia multo tempore perſeveret, atrabiliarium hoc ſignum eſt.

XXIV. Si ex inteſtinis tenuibus aliquod diſſectum fuerit, non coaleſcit.

XXV. Ignem ſacrum ab externis intro converti, non bonum; ab internis vero extra, bonum.

XXVI. Quibus in febribus ardentibus tremores facti fuerint, mentis emotio ſolvit.

XXVII. Quicumque ſuppurati, aut hydropici ſecantur, aut uruntur, hi pure aut aqua acervata effluente, omnino moriuntur.

XXVIII. Eunuchi non laborant podagra, neque calvi fiunt.

XXIX. Mulier non laborat podagra, ſi non menſes ipſi defecerint.

XXX. Puer non laborat podagra ante veneris uſum.

XXXI. Oculorum dolores meri potus, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamenti potio ſolvit.

XXXII. Balbi ab alvi profluvio longo maxime corripiuntur.

XXXIII. Acidum ructum habentes, non ita valde pleuritici fiunt.

XXXIV. Quicumque calvi ſunt, his varices magnæ non fiunt. Quibuſcumque vero calvis varices accedunt, hi rurſus hirſuti ſunt.

XXXV. Hydropicis tuſſis accedens, malum.

XXXVI. Urinæ difficultatem ſolvit venæ ſectio. Secare vero oportet internas.

XXXVII. Ab angina detento tumorem fieri foris in collo, bonum eſt.

XXXVIII. Quibuſcumque occulti cancri fiunt, eos non curare melius eſt. Si enim curantur, citius moriuntur Si vero non curentur, multum tempus perdurant.

XXXIX. Convulſio fit aut a repletione, aut evacuatione. Sic autem & ſingultus.

XL. Quibuſcumque citra præcordium dolores fiunt abſque inflammatione, his febris accedens, dolorem ſolvit.

XLI. Quibuſcumque ſuppuratum quid in corpore exſiſtens, ſignificationem de ſe non præbet,

his propter puris, aut loci craſſitudinem, ſui ſignificationem non exhibet.

XLII. Morbo regio laborantibus, hepar durum fieri malum eſt.

XLIII. Quicumque ſplenici a dyſenteria corripiuntur, his longa accedente dyſenteria, aut hydrops accedit, aut inteſtinorum levitas, & pereunt.

XLIV. Quibuſcumque ex urinæ ſtillicidio volvulus accedit, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non febre accedente, urina ſatis fluxerit.

XLV. Ulcera quæcumque annua fiunt, aut longiore tempore durant, neceſſe eſt, os abſcedere, & cicatrices cavas fieri.

XLVI. Quicumque gibboſi ex anhelatione, aut tuſſi fiunt, ante pubertatem pereunt.

XLVII. Quibuſcumque venæ ſectio, aut medicamentum conducit, his vere venam ſecare, aut medicamentum purgans exhibere convenit.

XLVIII. Splenicis dyſenteria accedens bonum.

XLIX. Quicumque podagrici morbi fiunt, hi ſedata inflammatione, in quadraginta diebus reſtituuntur.

L. Quibus cerebrum diſſectum fuerit, his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum accedere.

LI. Quibuſcumque ſanis derepente dolores fiunt in capite, & ſtatim voce intercepta jacent, ac ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, ſi non febris apprehendat.

LII. Conſiderare vero oportet etiam ſub oculis apparitiones in ſomnis. Si enim albæ partis quid ſubapparuerit, non commiſſis palpebris, ſi id non ex alvi profluvio, aut medicamenti potione fuerit, malum ſignum, & valde lethale eſt.

LIII. Deſipientiæ cum riſu quidem fientes,

ſecuriores ſunt; cum ſtudio vero ſerio, periculóſiores.

LIV. In acutis adfectionibus, quæ cum febre fiunt, luctuoſæ reſpirationes, malum.

LV. Podagricæ adfectiones vere, & autumno utplurimum moventur.

LVI. Atrabiliariis morbis periculoſi humorum a loco ad locum decubitus, aut ſiderationem corporis, aut convulſionem, aut inſaniam, aut cæcitatem ſignificant.

LVII. Siderationes vero maxime fiunt ætate a quadrageſimo anno uſque ad ſexageſimum.

LVIII. Si omentum exciderit, neceſſe eſt putrefieri.

LIX. Quibuſcumque a coxendicum morbo vexatis, coxa excidit, & rurſus incidit, his muci accedunt.

LX. Quibuſcumque a coxendicum morbo diuturno vexatis, coxa excidit, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non uſti fuerint.

SECTIO VII.

I. IN acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum.

II. Ex oſſe ægrotante caro livida, malum.

III. Ex vomitu ſingultus, & oculi rubicundi, malum.

IV. Ex ſudore horror, non bonum.

V. Ex inſania dyſenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum.

VI. In morbo diuturno cibi faſtidium, & meracæ alvi egeſtiones, malum.

VII. Ex multó potu rigor, & delirium, malum.

VIII. Ex tuberculi intus ruptione ex ſolutio, vomitus, & animi deliquium fit.

IX. Ex ſanguinis fluxu delirium, aut etiam convulſio, malum.

X. Ex volvulo vomitus, aut ſingultus, aut convulſio, aut delirium, malum.

XI. Ex pleuritide peripneumonia, malum.

XII. Ex peripneumonia phrenitis malum.

XIII. Ex ardoribus vehementibus convulſio, aut diſtentio, malum.

XIV. Ex plaga in caput ſtupor, aut delirium, malum.

XV. Ex ſanguinis ſputo puris ſputum, malum.

XVI. Ex puris ſputo tabes, & fluxus, malum. Poſtquam vero ſputum ſupprimitur, moriuntur.

XVII. Ex hepatis inflammatione ſingultus, malum.

XVIII. Ex vigilia convulſio, aut delirium, malum.

XIX. Ex oſſis denudatione ignis ſacer.

XX. Ex igne ſacro putrefactio, aut ſuppuratio.

XXI. Ex forti pulſu in ulceribus ſanguinis eruptio.

XXII. Ex dolore diuturno partium circa ventrem, ſuppuratio.

XXIII. Ex meraca alvi egeſtione dyſenteria.

XXIV. Ex oſſis diſſectione delirium, ſi ad vacuum uſque proceſſerit.

XXV. Ex medicamenti potione convulſio, lethale.

XXVI. Ex dolore forti partium circa ventrem, frigiditas extremarum partium, malum.

XXVII. Mulieri uterum gerenti tenesmus accedens abortire facit.

XXVIII. Quodcumque os præsectum fuerit, aut nervus in corpore, neque augescit, neque coalescit.

XXIX. Si a pituita alba detento vehemens alvi profluvium accedat, solvit morbum.

XXX. Quibuscumque spumosæ alvi egestiones sunt in alvi profluviis, his de capite pituita defluit.

XXXI. Quibuscumque febricitantibus, in urinis subsidentiæ crassiores polentæ partes referentes fiunt, longum morbum significant.

XXXII. Quibus vero biliosæ subsidentiæ, ab initio tenues, acutum morbum significant.

XXXIII. Quibuscumque disparatæ urinæ sunt, his vehemens turbatio in corpore est.

XXXIV. Quibus in urinis bullæ superstant, renum adfectiones significant, & morbum fore longum.

XXXV. Quibus pingue est id quod superstant, & acervatum, his renum adfectiones, easque acutas significat.

XXXVI. Quibus vero jam nephriticis ex renibus adfectis prædicta signa accidunt, doloresque circa musculos spinales sunt, si quidem circa externos locos fiant, etiam abscessus extrinsecus futuros exspecta. Si vero dolores magis circa internos locos fiant, etiam abscessus magis intus fore exspecta.

XXXVII. Quicumque sanguinem vomunt, sine febre quidem, salutare est: verum cum febre, malum. Perfrigerantibus autem & adstringentibus curare oportet.

XXXVIII. Defluxiones in ventrem supernum, in viginti diebus suppurantur.

XXXIX. Si quis ſanguinem mingat, & grumos, & urinæ ſtillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac ſcroti intercapedinem, & imum ventrem ac pectinem, partes circa veſicam ægrotare ſignificat.

XL. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars ſiderata, atrabiliarium tale exſiſtit.

XLI, Si ſenioribus nimium purgatis ſingultus accedat, non bonum eſt.

XLII. Si febris non a bile habeat, aqua multa calida in caput adfuſa, febris ſolutio fit.

XLIII. Mulier ambidextra non eſt.

XLIV. Quicumque ſuppurati uruntur, ſi quidem pus purum fluat & album, evadunt. Si vero ſubcruentum, & carnoſum, ac graveolens, pereunt.

XLV. Quicumque hepar ſuppuratum uruntur, ſi quidem pus purum fluat, & album, ſuperſtites evadunt. In tunica enim pus his ineſt. Si vero velut amurca fluat, pereunt.

XLVI. In doloribus oculorum, ubi merum bibendum dediſtit, & multa calida laviſti, venam ſecato.

XLVII. Hydropicum ſi tuſſis vexet, deſperatus eſt.

XLVIII. Urinæ ſtillicidium, urinæ difficultatem vini potus, & venæ ſectio ſolvit. Secare vero oportet internas.

XLIX. Ab angina detento tumor, & rubor in pectore accedens, bonum. Foras enim vertitur morbus.

L. Quibuſcumque corruptum fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si vero has effugerint, ſani fiunt.

LI. Sternutatio fit ex capite, percaleſcente ce-

rebro, aut vacuo, quod eſt in capite perhumeſcente. Aer enim, qui intus eſt, foras erumpit. Strepitum vero edit, quia tranſitus eſt ipſi per anguſtum.

LII. Quibuſcumque hepar circumcirca dolet, his febris accedens ſolvit dolorem.

LIII. Quibuſcumque ſanguinem de venis auferre conducit, his venam ſecare convenit.

LIV. Quibus inter ventrem, & ſeptum tranſverſum pituita concluſa eſt, & dolorem exhibet, non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad veſicam converſa pituita, morbi ſolutio fit.

LV. Quibus hepar aqua repletum, ad omentum eruperit, his venter aqua impletur, & moriuntur.

LVI. Anxietatem, oſcitationem, horrorem, vinum æquali menſura aquæ admixta potum ſolvit, & lac.

LVII. Quibus in urinaria fiſtula tubercula fiunt, his ſuppuratione facta, & eruptione, ſolvitur dolor.

LVIII. Quibus cerebrum concuſſum fuerit ex aliqua cauſſa, eos ſtatim voce privari neceſſe eſt.

LIX. Corporibus humidas carnes habentibus, famem inducere oportet; fames enim corpora ſiccat.

LX. Ubi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rurſus caleſcit, aut color alius ex alio mutatur, longitudinem morbi ſignificat.

LXI. Sudor multus, calidus, aut frigidus ſemper fluens, humorem abducere oportere ſignificat; forti quidem ſuperne; debili vero inferne.

LXII. Febres non intermittentes, ſi per ter-

tiam fortiores fiant, periculosæ sunt. Quocumque vero modo intermiserint, sine periculo esse significant.

LXIII. Quibus febres longæ sunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt.

LXIV. Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores ex febribus fiunt, hi cibis plurimis utuntur.

LXV. Si quis febricitanti cibum det, quem sano exhibet, sano quidem robur, ægroto vero morbus est.

LXVI. Quæ per vesicam prodeunt, inspicere oportet, an qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minime similia his sunt, ea morbosiora sunt. Quæ vero similia sanis, ea minime morbosa.

LXVII. Et quibus alvi egestiones, si stare permiseris, & non moveris; subsistunt veluti ramenta; si paucæ fuerint, modicus morbus est; si multæ, multus. His confert subpurgare alvum. Si vero non purgata alvo, sorbitiones dederis, lædes, & quanto plures dederis, magis lædes.

LXVIII. Quibuscumque cruda deorsum secedunt, ex atra bile sunt; si plura, copiosiore; si pauciora, pauciore.

LXIX. Exscreationes in febribus non intermittentibus lividæ, & cruentæ, & graveolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedentes, bonæ, & per alvum, & per vesicam; & ubi sane quid secedens constiterit non purgatum, malum.

LXX. Corpora quocumque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. Et si quidem sursum, sistere alvum. Si vero deorsum, humectare.

LXXI. Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, morbus.

LXXII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ vero ardeant, & febris habeat, lethale est.

LXXIII. In febre non intermittente, si labium, aut nasus, aut oculus aut supercilium distorqueatur, aut non videat, aut non audiat æger jam debilis exsistens; quicquid horum fiat, propinqua mors est.

LXXIV. Ex pituita alba hydrops accedit.

LXXV. Ab alvi profluvio dysenteria.

LXXVI. A dysenteria intestinorum levitas accedit.

LXXVII. Ex corruptione, abscessus ossis.

LXXVIII. Ex sanguinis vomitu tabes, & puris purgatio sursum. Ex tabe fluxus ex capite. Ex fluxu alvi profluvium, ex alvi profluvio suppressio purgationis sursum versus; ex suppressione mors.

LXXIX. Qualia etiam sint in vesicæ, ac alvi egestionibus, inspicere oportet, & in his, quæ per carnes excernuntur, & sicubi alibi a natura recedat corpus: si parum, parvus est morbus; si multum, multus. Si vero valde multus sit recessus, lethale hoc est.

LXXX. Quicumque supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita valde sani fiunt. Minus enim periclitantur, quorum naturæ, & ætati morbus adfinis fuerit.

LXXXI. Quibuscumque in ægritudinibus oculi ex voluntate lachrimantur, bonum. Quibus vero citra voluntatem, malum.

LXXXII. Quibus in febribus quartanis sanguis ex naribus fluxerit, malum est.

LXXXIII. Sudores in diebus judicatoriis fientes, vehementes, & veloces, periculosi sunt, qui expelluntur ex fronte velut guttæ, & aquæ salientes, & frigidi valde, ac multi. Necesse est enim talem sudorem prodire cum violentia, & doloris excessu, ac expressione diuturna.

LXXXIV. Ex morbo diuturno etiam alvi defluxus, malum.

LXXXV. Quæcumque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat. Quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat. Quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet.

FINIS TOMI PRIMI.

ERRATA.

Pag. 1. l. 1. pro *genere* lege *genuino*.
Pag. 89. Præf. l. 1. pro *genuinos* lege *genuino*.
- - - - - - l. 9. post epidemicorum dele Comma.
Pag. 110. Præf. l. 7. TASO lege THASO.
Pag. 282. Præf. l. 5. pro *cautellis* lege *cautelis*.
- - - - ibid. l. 10. pro *cornærum* lege *cornearum*.